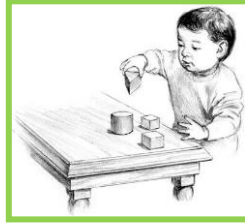

The Hincks Dellerest Centre

Ratson

የ ሕ ፃ ና ት
 ት ም ህ ር ት
 በ ጨ ዋ ታ

ከውልደት እስከ ስድስት አመት

ለወላጆችና ቡድን መሪዎች የተዘጋጀ የአሰልጣኞች ማሰልጠኛ መመሪያ

በራትሰን፡ የሴቶች ፣ የሕፃናት ፣ የወጣቶችና ልማት ፕሮግራም እና በሒንክስ ዴሎሬስት

(The Hincks- Dellerest) እና ሲ.ሲ.ኤ.ፍ.ሲ.(CCF Canada) ትብብር የተዘጋጀ

ተርጓሚ፡ ዘውዴ በቀለ

ደብረ ዘይት

ሰኔ 20 2003

ማውጫ

መግቢያ 1

የጊዜ ሰሌዳው አጠቃቀም ዘዴ.....4

ትምህርት አንድ፡ የሕፃናት የእእምሮ ዕድገት 5

ትምህርት ሁለት፡ የሕፃናት የእድገት ዘርፎች 11

ትምህርት ሶስት፡ ወላጆችንና የሕፃናት ተንከባካቢዎችን ማበረታታት.....21

ትምህርት አራት፡ የጨዋታ አስፈላጊነት ፡.....29

ትምህርት አምስት፡ ቁርኝት.....37

ትምህርት በጨዋታ ፡ከውልደት እስከ ሶስት አመት

        ራስን ቀና ማድረግ ፡-ከውልደት እስከ 2 ወር እድሜ.....41

        ምልከታ፡-ከ2-5 ወር እድሜ.....45

        ተቀምጦ የመዳሀ እድሜ ፡-5-8 ወር እድሜ.....50

        በዝግታ   ተጓዥ   ከ8-13   ወር

        እድሜ.....54

        ተራማጅ፡- ከ13-18 ወራት እድሜ.....59

        አድራጊ፡- ከ18- 24 ወራት እድሜ.....63

        አዲስ ሙከራ ተለማማጅ፡-ከ2 አመት -2½ እድሜ.....67

የሙከራ ሕፃን፡- 2 ½ አመት - 3 አመት.....72

የሕፃናት የእድገት ጉዞ ማጠቃለያ.....76

ትምህርት በጨዋታ ፡- ከሶስት እስከ ስድስት አመት

        የሶስት አመት ሕፃናት መነሻ እድሜ.....87

        የሶስት አመት ሕፃናት መጨረሻ እድሜ 92

የአራት አመት ሕፃን.....98

        የአራት አመት መነሻ እድሜ 99

የአራት አመት ሕፃናት የመጨረሻ እድሜ.....	103
የአምስት ዓመት ሕፃን.....	107
የአምስት አመት መነሻ እድሜ.....	108
የአምስት አመት መጨረሻ እድሜ.....	112
ትምህርት በጨዋታ :- ለወላጅ ቡድን መሪዎች የተዘጋጀ	
መግቢያ.....	117
ትምህርት 1:- የሕፃንነት እድሜና የአንገራዊ ሁኔታ.....	119
ትምህርት 2 :- ቁርኝት :-.....	124
ትምህርት 3:-የሕፃናት ሁለንተናዊ እድገት.....	129
ትምህርት 4:- ራስን ማወቅ፣ ግንኙነት	104
ትምህርት 5 :- የመረዳትና መግባባት ችሎታ.....	138
ትምህርት 6 :-የጨዋታ አስፈላጊነት.....	142
ትምህርት 7 :- የመጫወቻና አይነቶችና አሻንጉሊት መስራት.....	148
ትምህርት 8:- የሕፃናትን ፀባይ መምራት.....	152
ትምህርት 9. የሕፃናት ጤንነት.....	156
ትምህርት 10 :- ማጠቃለያ.....	158

ምስጋና

ይህን የሕፃናት ትምህርት በጨዋታ የማሰልጠኛ መመሪያ ለማዘጋጀት በርካታ ድርጅቶችና ግለሰቦች ያላሰለሰ ድጋፍ አድርገዋል። የእነዚህ ድርጅቶችና ግለሰቦች ቀና ትብብር ባይኖር ኖሮ በጥራትና በወቅቱ አጠናቆ ለመጨረስ በጣም አስቸጋሪ ነበር ። በተለይም ለትርጉም ስራው ማጣቀሻ መጽሐፍ በማበርከት ከፍተኛ አስተዋፅዖ ላደረጉት ለራይት ቱ ፕሌይ (Right to Play) ድርጅት ውስጥ ለሚሰሩት ለአቶ ላንዱበር አርክያ ፣ በራትሰን፣ የሴቶች የሕፃናት ፣ የወጣቶችና ልማት ፕሮግራም ዳይሬክተር አቶ ሞገስ ጎርፌ እና የትምህርት በጨዋታ ፕሮጀክት አስተባባሪ አቶ ዳንኤል ዮሀንስ ላደረጉት ትብብር ከፍተኛ ምስጋና አቀርባለሁ። እንዲሁም በትርጉም ስራው ላይ ቴክኒካዊ ድጋፍ በማድረግ ከፍተኛ አስተዋፅዖ ላደረጉት የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲና የጎንደር ዩኒቨርሲቲ የቋንቋ ምሩቅ ለሆኑት ለወ/ት ወርቅነሽ ቱፋ እና ለወ/ት ቤዛዊት ሽፈራው እንዲሁም የአማርኛ ታይፕ በማድረግ ስራውን ለፍፃሜ ያደረሱትን ለወ/ሮ ብርቅነሽ በቀለ ታላቅ ምስጋና አቀርባለሁ። በመጨረሻም ይህ የመጀመሪያ ስራ እንደመሆኑ መጠን እርምጃ የሚያስፈልጋቸው ግድፈቶች ካሉ በደስታ የምንቀበል መሆኑን እናሳውቃለን።

መግቢያ

ትምህርት በጨዋታ የጊዜ ሰሌዳን ማዘጋጀት ለምን አስፈለገ ?

ይህ የሕፃናት ትምህርት በጨዋታ የተሰኘና በሕፃናት የእድገት ደረጃ የጊዜ ሰሌዳ (calendar) ላይ መሰረት ያደረገ መመሪያ በመላው አለም ለሚገኙ ወላጆች፣ ቤተሰብ እና ለሕፃናት እንክብካቤ ለሚያደርጉ ሁሉ ጠቃሚ ሆኖ ተገኝቷል። ይህ በእድሜቸው ደረጃ የተዘጋጀ የስልጠና መመሪያ ስለሕፃናቱ እድገት የተለያዩ የጨዋታ ዘዴዎች ላይ መረጃ በመስጠት የሚያገለግል ዋነኛ ድጋፍ እንደሚሆን ታውቋል።

የሕፃናት ትምህርት በጨዋታ ታሪካዊ አመጣጥ

ይህ የሕፃናት ትምህርት በጨዋታ መጀመሪያ ስራ የዋለው በካናዳ ቶርንቶ የሕዝብ ጤና አጠባበቅ መምሪያ አማካኝነት ቤት ለቤት ተንከባካቢዎችን እንዲረዳ የተዘጋጀ ሲሆን በተለይ ወጣት እናቶችን ለማስተማርና እቤታቸው ሆነው እንዲጠቀሙበት ተብሎ የተዘጋጀ ነበር። እነዚህ ተንከባካቢዎችና የልጆች ቤተሰብ የሕፃናት እድገትን ለማምጣት በጨዋታ መልክ የሚሰጡትን የትምህርት አይነቶችን ለራሳቸው ሕፃናት እንዲጠቀሙበት ነበር። ከጊዜ በኋላ ግን ጠቃሚነቱ እየሳላ ስለመጣ ይህ መመሪያ እንደ ሕፃናቱ እድሜ ደረጃ በየጊዜው ማሻሻል እየተደረገበትና በምርምር እየታዘበ ትክክለኛ ይዘቱን እንዲይዝ ተደርጎ ተዘጋጅቶአል። ይህም ማለት በእያንዳንዱ ክለሳ ወቅት ጠለቅ ያለ ምርምርና ጥናት ተካሂዶበትና እጅግ አስፈላጊ መረጃዎች እንዲካተት ተደርጎ እንዲዘጋጅ ተደርጓል።

የጊዜ ሰሌዳው ዋና ዋና መገለጫዎች

1. የሕፃናትን ሁለንተናዊ እድገት ማጎልበት

ይህ የሕፃናት የእድገት ዘመን ሰሌዳ ማስተማሪያ ሰሌዳ (calendar) የተዘጋጀው ሕፃናት ከውልደት እስከ ስድስት ዓመት ድረስ እንደ እድሜያቸው ደረጃ እንዴት ተገቢውን እድገት እንደሚያመጡ በስልጠና በማስደገፍ የሚያብራራ ነው። የሕፃናት እድገት ስንል በአምስት የእድገት ዘርፎች ይከፋፈላል። እነዚህም እራስን የማወቅ (Sense of Self)፣ አካላዊ እድገት (Physical) ግንኙነት (Relationship) የመረዳት ችሎታን (Understanding) እና መግባባት (Communication) ያጠቃልላል። እነዚህን ዘርፎች ሁሉም ጠቃሚነት ያላቸውና እርስ በርስ የተያያዙ እንዲሁም የሚደጋገፉ በመሆናቸው አንዱን ከአንዱ በተናጠል ለይቶ ስራ ላይ ማዋል አስቸጋሪ ነው። ለምሳሌ ለህፃናቱ የተመጣጠነ ምግብ በመስጠት የመጫወቻ አካባቢን ንፁህ በማድረግና ለሕፃኑ ፍቅር በማሳየት የምናደርገው እንክብካቤ በሌሎች የእድገት ዘርፎች ላይ የምናደርገውን እንክብካቤ ለአካል እድገታቸው ከፍተኛ አስተዋፅዖ ይኖረዋል ማለት ነው።

በእርግጥ አንዳንዶቹ የእድገት ሁኔታዎች እንደ ሕፃኑ የእድሜ ደረጃ መጠን የበለጠ ጎልተው ቢታዩም ሌሎቹ የእድገት ዘርፎች ለሕፃኑ ክፍተኛ እድገት ማምጣት አስፈላጊ ስለሆኑ ወላጆች አንድ ላይ እንዲተገብሯቸውና ይህንንም ሌሎች ወላጆች እንንዲያውቋቸው ማድረግ አስፈላጊ ነው።

ማስታወሻ: በዚህ ማንኛው ውስጥ ዕውቀት በጨዋታ እና ትምህርት በጨዋታ ተመሳሳይ ትርጉም ስላላቸው በተለዋዌነት ስለምንጠቀም አንባቢዎች ግር እንዳይሰኙ እናሳስባለን።

2. ወላጆችና ሕፃናትን ተሳታፊ ማድረግ

እነዚህን በስዕል የተደገፈ የእውቀት በጨዋታ ስልጠና በተግባር ልምምድ ላይ ያተኮረ ሲሆን ወላጆች ከልጆቻቸው ጋር እንዲተገብሩት ተደርጎ የተዘጋጀ ነው። እንዲሁም በጨዋታ መልክ የሚደረጉ መልእክት የማስተላለፍ ዘዴዎች ለወላጆችና ለሕፃናቱ በቀላሉ እንዲረዱቸው ተደርገው የተዘጋጁና አነስተኛ ግብአት ማለትም ከአካባቢ በሚገኙ ቁሳቁሶች በመስራት መተግበር የሚችሉ ናቸው። በነዚህም የማስተማሪያ ዘዴዎች መነሻ በማድረግም ሌሎች ዘዴዎችን መፍጠር ይቻላል። በዚህ የተግባር ልምምድ አማካኝነት ወላጆችና የሕፃናቱ የቅርብ ተንከባካቢዎች በዚህ የስልጠና መመሪያውስጥ በቀረቡት ዝርዝር የጨዋታ እንቅስቃሴዎች መሰረት ከሕፃናት ጋር በመተግበር የሕፃናትን እድገት ማምጣት ይችላሉ።

3. የተግባር እንቅስቃሴዎቹ አስፈላጊነት

ወላጆች ሊረዱት የሚገባ ነገር ቢኖር በዚህ መመሪያ ውስጥ ያሉትን እንቅስቃሴዎችን ማወቅ ብቻ ሳይሆን ለምን እንደሚተገብሩ ማወቅ ጭምር አለባቸው ። ለምሳሌ ሕፃናት ስዕል መሳል እንዲችሉ ማበረታታት ዋና አስፈላጊነቱ ሕፃናቱ ወደፊት ሲያድጉ የፅሁፍ ስራ እንዳይቸገሩ ይረዳቸዋል። ስለዚህ ወላጆችና የሕፃናቱ ተንከባካቢዎች የስዕል ስራ አስፈላጊነትን ላይ በቂ መረጃ ቢያገኙ እግረ መንገዳቸውን ስዕል መሳል በሕፃኑ እድገት ላይ ሊያመጣ የሚችለውን ለውጥ እንዲረዱ ያስችላል ማለት ነው።

እንዲሁም ወላጆች እና ተንከባካቢዎች ከሕፃናቱ ጋር አብረው በመጫወታቸውና ሕፃናቱ የሚሰሩትን ስራ አብረው በመስራታቸው ምክንያት በሕፃኑ ላይ የመጣውን እድገት ሲያዩ በጣም ደስተኛ ይሆናሉ። ወደፊትም በቂ ትምህርት እያገኙበት አብረው ለመስራት ይበረታታሉ።

4. የጨዋታ አስፈላጊነት

ጨዋታ ሕፃናት እውቀት እንዲቀስሙ ዋነኛ ሞተር ነው። ሕፃናት የቀረቡላቸውን የመጫወቻ ቁሳቁሶችን በእጃቸው እየዳሰሱ አይነቱን እየለዩና እንዴት እንደሚሰራ እተመራመሩበት ሲጫወቱበት የአእምሮአቸው እድገት እንዲፋጠን ይረዳቸዋል። በዚህ የስልጠና መመሪያ ውስጥ የቀረቡትና በእድሜያቸው መጠን የቀረቡት ጨዋታ ተኮር መመሪያዎች በዚህ ሃሳብ ላይ የተመረከቱ ናቸው። በእያንዳንዱ የሕፃናት የእድገት ዘመን የጊዜ ሰሌዳ ስር የቀረቡት ወላጆችና ተንክባካቢዎችን በማሳተፍ በልጆቹና በተሳታፊዎቹም መሃከል ጥሩ ግንኙነት እንዲፈጠር ይረዳል። ስለዚህ አዋቂዎች ለሕፃናቱ እድገት መምጣት ከፍተኛ ሃላፊነት ይጠበቅባቸዋል።

እዚህ ላይ ወላጆች ማስታወስ የሚገባቸው ነገር ቢኖር ለሕፃናቱ እድገት ተብለው የሚቀርቡት ወይም የሚሰሩት የመጫወቻ ቁሳቁሶች በሕፃኑና በወላጅ ወይም በሚንከባከባቸው ሰው መሃል የጠበቀ ትስስር የሚፈጥሩ መሆናቸውን ነው። ስለዚህ ማናቸውም ቁሳቁሶች ሕፃናት ላይ አደጋ የማያደርሱ መሆናቸውን በማረጋገጥ በቤት ውስጥ የሚገኙ ቁሳቁሶችን ለዚህ ተግባር በማዋል ከላይ የጠቅስናቸውን አላማ ማሳካት ይቻላል። ። ለምሳሌ ቀጭን እንጨት በመጠቀም በአሸዋና በመሬት ላይ ስእል እንዲሰሩ ማድረግ የሕፃናቱን የፈጠራ ችሎታ እንዲያዳብሩ በማስቻሉም በላይ የትናንሽ ጡንቻዎችን (Fine motor) መዳበር እና እነዚህን ጡንቻዎችን በአይን በእጅና በጣት ለመጠቀም እንዲችሉና ልምድ እንዲያዳብሩ ያስችላቸዋል። ስለዚህ ለስልጠና ተሳታፊዎች ለስልጠናው ተብሎ የተዘጋጀውን ቁሳቁስ እንዲለማመዱበት በማድረግ ሥልጠናውን ውጤታማ ማድረግ ይቻላል።

5. የስዕሎች አጠቃቀም

ለስልጠናው ተብለው በየርእሱ የቀረቡት ስእሎች የሕፃናቱን የእድገት ዘመን እና የጊዜ ሰሌዳ ለማብራራት ተብለው የተዘጋጁ ናቸው። በእርግጥ አንዳንዶቹ ለመረዳት ቢያስቸግሩም ለወላጆች እንዲገባቸው ተብሎ በቀላል አማርኛ የቀረበ ነው። ስለዚህ የመመሪያዎቹ ተጠቃሚዎች ትኩረት ሰጥተው ከማብራሪያዎቹ ጋር በማገናዘብ እንዲጠቀሙባቸው ይመከራል።

የጊዜ ሰሌዳው መመሪያ አጠቃቀም ዘዴ

ይህ የህፃናት መማር በጨዋታ የተሰኘው መፅሐፍ አጠቃቀም በሁለት ክፍል ተዘጋጅቶ ቀርቧል። የመጀመሪያው ክፍል ለህፃናት መማር በጨዋታ በተመለከተ ለአስልጣኞች መረጃዎችን

የያዘ ነው። ቀጥሎ እነዚህን የስልጠና ሐሳቦችን የሚያጠናክር ተጨማሪ ግብአቶች ተካተዋል። ስለዚህ በእያንዳንዱ የትምህርት ክፍል በቂ መረጃዎች መኖራቸውን ማረጋገጥ ያስፈልጋል። እያንዳንዱ የስልጠና ዘዴ በተሳታፊዎቹ የትምህርትና የባህል ሁኔታ ጋር እየተገናዘበ መቅረብ ይኖርበታል።

በሁለተኛው ክፍል ደግሞ ሁለንተናዊ የህፃናት ዕድገትን የሚመለከት በስዕል የተደገፈ የጊዜ ሰሌዳ ቀርቦአል። እነዚህ መረጃዎች በስልጠናው ሂደት ውስጥ መረጃዎቹን ከተሳታፊዎች ጋር መወያየት ያስፈልጋል። በመጨረሻም ይህንን መመሪያ በሚመለከት ለማሻሻል ወይም ተጨማሪ ጉዳዮችን ከአካባቢ ባህል ጋር ለማጣጣም በሚደረግ ጥረት አስተያየቶችን ለመቀበል ድርጅቱ ሁልጊዜ ዝግጁ መሆኑን ያረጋግጣል።

ትምህርት አንድ (Module one) :

የሕፃናት የአእምሮ እድገት (Brain development in young children)

ስለ ሕፃናት የአእምሮ ዕድገት ማወቅ ለምን አስፈለገ ?

የዘመኑ የሳይንስ እውቀት መስፋፋትና ማደግ ስለ አእምሮ እድገት ብዙ እውቀት እንድናገኝ አስችሎናል። በአሁኑ ጊዜም የሰው ልጅ የአእምሮ እድገት የሚዳብረው ከለጋነት እድሜ ጀምሮ መሆኑ ተረጋግጦአል። ስለዚህ በሰው እድሜ ውስጥ የመጀመሪያዎቹ ሶስት አመታት በጣም ወሳኝ እድሜ ነውማለት ነው። ሕፃናት በጨቅላ እድሜያቸው የሚያዳብሩት ልምድ በሕይወት

ዘመናቸው ጤናማ የአእምሮ እድገት እንዲኖራቸው ያስችላቸዋል። አንዳንድ የምርምር ውጤቶች እንደሚያሳዩት የሕፃናት ዋና ዋና የእድገት ዘርፎች ለምሳሌ እንደ የንግግር ችሎታና የቋንቋ ግንኙነት ፣ የማህበራዊ ግንኙነት ፣ የማገናዘብ ሁኔታዎች እና የስሜት መዳበር የሚጀምሩት በመጀመሪያዎቹ ሶስት አመታት ውስጥ ነው። በዚህ ዕድሜ የሚደረግላቸው እንክብካቤ ከእኩዮቻቸውና ከወላጆቻቸው እንዲሁም ከሌሎች ሰዎች ጋር ጥሩ ግንኙነት እንዲያዳብሩ የሚረዳ ከመሆኑም በላይ ርሕራሄና የበጎነት ስሜት መዳበር እንዲኖራቸው የሚያስችላቸው ነው።

እንግዲህ ይህን ሁኔታ ወላጆች በደንብ ተረድተው ልጆች ከተወለዱበት ጊዜ አንስቶ በጨዋታ እውቀት እንዲቀስሙ በማድረግና ድጋፍ በመስጠት በማበረታታት ለህፃናቱ የወደፊት ሰብዕና ከፍተኛ ሚና እንዲጫወቱ ይህንን መረጃ መጠቀም ያስፈልጋል ማለት ነው።

የወላጆች ሚና

በህፃናት እድገት ውስጥ ወላጆች እጅግ ወሳኝና ከፍተኛ ሚና እንዳላቸው የታወቀ ነው። ይህም ማለት ወላጆች ከልጆቻቸው ጋር አብረው በመሆን ህፃናቱ በአካልና ጤናማ የአእምሮ እድገት እንዲያዳብሩ እንዲሁም ከሌሎች ጓደኞቻቸውና ከተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ጋር ጥሩ ግንኙነት እንዲኖራቸው ማድረግ ይኖርባቸዋል። ይህም ወላጆች ሕፃናቱን ለማሳደግ ብቻ ሳይሆን ከፍላጎት በመነጨ ስሜት ልጆቻቸውን መርዳት ይገባቸዋል።

ወላጆችና የህፃናት አሳዳጊዎች የመጀመሪያ ተግባራቸው ለልጅ ጤናማ ዕድገት ድጋፍ ከማድረግ ባሻገር ህፃናቱ ለወደፊቱ ውጣ ውረድ ለሞላበት አለም አስቸጋሪ ሁኔታዎችን ለመጋፈጥ የሚያስችላቸውን አቅም እንዲገነቡም ጭምር በቂ እውቀት ማግኘት አለባቸው። ለዚህም መነሻ የሚሆነው ወላጆች ለህፃናት የሚያስፈልጋቸውን ፍቅርና እንክብካቤ ለመስጠት በቅርብ ያሉት እነሱ እንደሆኑ ከጥንት ጀምሮ ስለሚታወቅ ነው። ይህ ብቻውን በቂ አይደለም ። ህፃናትን እንደ አትክልት ተንከባክቦና ኮትኩቶ ማሳደግ ፣ ከለጋ እድሜ ጀምሮ የተመጣጠነ ምግብ መስጠት እና ጤንነታቸውን መጠበቅ ለወደፊት ሕይወታቸው መሰረት መሆኑን መገንዘብ ያስፈልጋል።

ጤናማ የአካል ፣ የስሜትና የማህበራዊ ግንኙነት እድገት

ከላይ እንደተገለጸው የህፃናት መልካም አስተዳደግ በሚመለከት በቂ መረጃ ወላጆች እንዲኖራቸው ማድረግ ለህፃኑ የወደፊት ሰብዕና ወሳኝ መሆኑን ተመልክተናል። ባለፉት አመታት ሳይንስ ህፃናት ያላቸውን እምቅ ሀይል እንዲያወቁትና ይህም በወላጆች ዘንድ ግንዛቤ እንዲያገኝ ከፍተኛ እገዛ አድርጓል ። ለምሳሌ ከመካከለኛ ክብደት በታች የሚወለዱ ህፃናት

ከጤናማ ክብደት ይዘው ከሚወለዱ ሕፃናት የበለጠ ችግር እንደሚያጋጥማቸው የታወቀ ነው። ስለዚህ የሕፃናት እናት በእርግጠኛ ጊዜ የተመጣጠነ ምግብ እንድታገኝ በማድረግ ልጇ ጤናማ ክብደት ኖሮት እንዲወለድ/እንድትወለድ ማድረግ ይቻላል።

በተጨማሪም ለወላድዎ እናት ንፅህናን በመጠበቅ ለሰውነትዎ የሚመጥን ልብስ በማዘጋጀት እና ጥሩ መጠለያ እንድታገኝ በማድረግ ጤነኛና ጠንካራ በሽታ የሚቋቋሙ ህፃናትን እንድትወልድ ያስችላታል። ከዚህም ባሻገር ሕፃናቱ አስተማማኝ የሆነ ቁርኝት እንዲኖራቸው ጥሩ ማህበራዊ ግንኙነት እንዲያዳብሩ እና የወደፊቱን አለም በመቀላቀል የነቃ ተሳትፎ እንዲኖራቸው ያስፈልጋል። ለዚህም ሕፃናቱ ሲወለዱ እና ሲያድጉ ያላቸውን እምቅ ችሎታ ቃላትን በመናገር ፣ በአካላዊ እንቅስቃሴ / gesture/ እና በፊታቸው ገፅ መልእክት በማስተላለፍ አካባቢያቸውን ማወቅ ይጀምራሉ።

በተጨማሪም ከሰጋነት እድሜ ጀምሮ የሚኖራቸው ማህበራዊ ግንኙነት ወይም በዚህ ለጋ እድሜ የሚያጋጥማቸው ችግር ተረዱት ማለት በወደፊት ህይወታቸው ወቅት የሚከሰትበት ሁኔታ እንዳለም መገንዘብ ከመቻላቸውም በላይ ህፃናት ከተወለዱበት ጊዜ አንስቶ የሚደረግላቸው እንክብካቤ በወደፊት ህይወታቸው ውስጥ የሚያጋጥማቸውን ችግሮች ተቋቋመውና መፍትሔ አመንጭ በመሆን ጥሩ ዜጋ እንዲሆኑ ማድረግ አለብን።

የሰዎች አእምሮ ልዩነት

በአሁኑ ጊዜ አንጎል እድገት እንዴት ቀስ በቀስ እንደሚዳብር ጠቃሚና አስደሳች መረጃዎች እየተገኙ ነው። ይህንንም ለወላጆች ለአሳዳጊዎችና ሕፃናትን በማሳደግ ላይ ላሉ ሁሉ ማሳወቁ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል። ይህም ጤናማ የሕፃናት የአእምሮ እድገት ለማምጣት ሕፃናት ምን እንደ ሚያስፈልጋቸው መቼ የበለጠ እንክብካቤ መስጠት እንዳለባቸው ለወላጆች ምክርና የእውቀት መረጃ እንዲደርሳቸው አስችሏል።

ዶ/ር ብሩስ ፔሪ የተባሉ ምሁር እንዳብራሩት አንጎላችን ከሌሎች የሰውነታችን ክፍሎች ለምሳሌ እንደጉበት ኩላሊት ሳንባ ከመሳሰሉት በጣም የተለየ ነው። በሕፃንነት ወቅት ከሌሎች አካላት የተሟላ እድገት ይዞ የማይወለደው አንጎል ብቻ ነው።

ይህ ማለት የአንጎል እድገት ቀስ በቀስ እያደገና እየዳበረ የሚሄድ ነው። በአንጎላችን ውስጥ ያለው የግንኙነት መረብ በቢሊዮን የሚቆጠር ሲሆን ይህ የአንጎል የውስጥ ለውስጥ ግንኙነት ሕፃናት ሦስት አመት እስኪሆናቸው ድረስ ቀስ በቀስ እየዳበረ የሚሄድ ነው።

ለምሳሌ ሕፃን በሚወለድበት ጊዜ ልባችን የተሟላ እድገት ሲኖረው እድሜ ልክ ስራውን እየሰራ ይሄዳል። ነገር ግን የአንጎላችን ሁኔታ ከነዚህ አካላት ይለያል። የአንጎላችን የአስተሳሰብ

እድገት በአብዛኛው የሚወሰነው በአካባቢያችን በሚኖረው ልምድና ሁኔታ ላይ የተመረከበ ሲሆን እንደፀሐፊው አባባል እስከ ሕፃኑ ወይም ሕፃኗ አስር አመት ድረስ ይቆያል። በተለይ ግን እስከ ሦስት አመት እድሜ ያለው ጊዜ ለአንጎል እድገት ያለው ወሳኝነት በጣም ከፍተኛ ነው።

የአእምሮአችን እድገት

ሕፃናት ሲወለዱ ከ100 ቢሊዮን የአንጎል ሕዋሳት (cell) ይኖራቸዋል። እነዚህን ሕዋሳት የአንጎል ሕዋሳት (Neurons) በመባል ይታወቃሉ። በተጨማሪም አንጎላችን በመቶሺዎች የሚቆጠሩ እንደሽቦ የተሳሰሩ ግንኙነት አለው። ይህ የአንጎል የውስጥ ለውስጥ ግንኙነት ለሕፃናት በሕይወት መኖር ወሳኝ ነው ። ሕፃናቱ ብዙ እውቀት እያዳበሩና በአእምሮቸው እየመዘገቡና በአካል እያደጉ ሲሄዱ በአንጎላቸው ውስጥ ያለው ግንኙነት እየበዛ ይሄዳል። የሕፃናቱ የአእምሮ ግንኙነት በጨመረ ቁጥር የሕፃናቱ የአንጎል እድገት ከፍተኛ ይሆናል ማለት ነው። ወደፊትም በቢሊዮን የሚቆጠር ግንኙነት መፈጠር ይጀምራል።

የአእምሮ የውስጥ ግንኙነት

በሕፃናት የለጋ እድሜ ውስጥ ወላጆች ከሕፃናት ጋር ያላቸው ጥብቅ ግንኙነት ለሕፃናቱ አንጎል የውስጥ ለውስጥ ትስስር ማደግ ወሳኝነት አለው። ስለዚህ ወላጆች ሕፃን ልጆችን በመንካት፣ በመዳሰስ፣ በማነጋገር ሕፃኑ የሚያየውንና የሚያሸተውን በመረዳትና ለዚህም ድጋፍ ማድረግ ለሕፃኑ የአእምሮ የውስጥ ትስስር እጅግ ወሳኝ ሆኖ ተገኝቷል።

የሳይንስ ጠበብት እንደሚሉት አንጎላችን በአካባቢያችን ለምናገኛቸው ማናቸውም ግንኙነት፣ ለምንቀስመው ዕውቀትና ልምድ ተገቢውን ምላሽ የሚሰጥ ነው። በሌላ አገላለፅ ሕፃናት አዲስ የሕይወት ልምድ ሲያጋጥማቸው በአንጎል ውስጥ አዲስ የግንኙነት መረብ ይፈጠራል ማለት ነው። እንዲ እንዲህ እያለ አዕምሮአችን ትስስሩን ያጠናክራል። ወይም ያዳብራል ማለት ነው። ስለዚህ በሕፃናታችን በቂ ልምድና እውቀት የማናካብት እንዲሁም ከአካባቢያችን ጋር ያለንን ግንኙነት የማናዳብር ከሆነ የአእምሮ የውስጥ ትስስር ግንኙነት ደካማ ይሆናል። ስለዚህ ወላጆችና የሕፃናት አሳዳጊዎች ሕፃኑን በጥሩ ስነምግባርና ደህንነቱ በተጠበቀ ሁኔታ ማሳደግ ይጠበቅባቸዋል። እንዲሁም ሕፃኑ የተለያዩ ልምድ እንዲቀስም በማድረግ ብቃቱን እንዲያሳድግ ማድረግ ያስፈልጋል።

ጥሩ አካባቢ ለጤናማ የአእምሮ እድገት ያለው አስተዋስፅኦ

ሕፃናት ተፈጥሮአዊ በሆነ ሁኔታ ጭንቀትን ፣ ድካምን ፣ መንገላታትን የሚለማመዱት ለነሱ አስቸጋሪ የሆኑ ሁኔታዎችን በሕፃናት እድሜያቸው በመጋፈጥ እና ይህንንም እየተለማመዱ

ሲያድጉ ነው። ይህም የሚጀምረው ለመንፈቀቅ ወይም ለመቀመጥ መታገል ፣ ለመቆም መንገዳገድ ፣ ለመናገር መሞከር ከመሳሰሉት ተግባሮች ነው።

ዘወትር ሕፃናት ለጥቃቅን ነገሮች ትኩረት ሲሰጡ ወይም በቀላሉ የሚያበሳጫቸው ነገር ሲያጋጥማቸው ይህን ለጭንቀት ያጋልጣቸውን ነገር ሲጋፈጡት ችግሩን ለመቋቋም ሃይል ወይም ጉልበት እያዳበሩ ያድጋሉ። ይህም ወደ ቀጣዩ የእድገት ደረጃ ለመድረስ ያዘጋጃቸዋል ማለት ነው። እዚህ ላይ የወላጆች ወይም የአሳዳጊዎች ሚና የሚሆነው በቂ ድጋፍ ማድረግ፣ ደህነታቸውን መጠበቅ፣ ስነስርዓት ባለው ሁኔታ እንዲያከናውኑ ማድረግና ለብቃት እንዲበቁ ማስቻልን ያጠቃልላል። የተንከባካቢ ቤተሰቦች ተጨማሪ አስተዋፅዖ ደግሞ ለሕፃናት ተገቢው ቁሳቁሶችና ሁኔታዎችን ማሟላት፣ ሕፃናት በዚህ ሁኔታ ውስጥ ልምምድ ሲያደርጉ ማገዝ፣ ሕፃናት የሚያገኙትን መልካም አጋጣሚ ሁሉ እንዲጠቀሙበት ማስቻል ነው።

ሰጤናማ የአዕምሮ እድገት አሰፈላጊ ነገሮች

1. ሰውነታቸውን መዳበስና መነካካት(Touch)

ተመራማሪዎች እንደሚሉት ከሆነ መናገርና ስሜታዊ እንቅስቃሴዎችን ያልተማሩ ወይም መተግበር ያልቻሉ ለጋ ሕፃናት በመነካካት ፍቅርና ምቹችን ማግኘት እንዲለማመዱ ማድረግ ይቻላል። እነዚህን ሕፃናት መነካካት አዕምሮአቸውን ውስጥ አዳዲስ የግንኙነት መስመር እንዲፈጠር የሚረዳ መልእክት ማስተላለፊያ ዘዴ ነው።

2. ግንኙነት (Relationship)

ሕፃናት ከሚንከባከቧቸው አዋቂ ሰውና ከራሳቸው ጋር መልካም ትስስር የሚፈጥሩበት ዘዴ ያስፈልጋቸዋል።

በምርምር እንደተደረሰበት ሕፃናት ከአዋቂዎች የሚያገኙት ከልብ የሆነና እና የማያቋርጥ ፍቅር ፣ መቀራረብና ግንኙነት ሕፃናቱ የሚያጋጥማቸውን ውጥረት በመቀነስ በአካልና በአዕምሮ ጠንክረው እንዲያድጉ ሲያደርግ ይህ ባይሆን ግን ሕፃናቱ በአካልና በአእምሮ ወይም በአስተሳሰብ እድገት የተጎሳቀሉ ሆነው ያድጋሉ። በሌላ በኩል ጤናማ ግንኙነት የሚፈጠረው ሕፃናቱ የሚፈልጉትን ነገር ከወላጆቻቸው ወይም ከሚከንባከባቸው ሰው ሲያገኙ ነው። ይህም ሕፃናቱ የደህንነት ስሜት እንዲለማቸውና እምነት የማሳደር ፀባይ እንዲያዳብሩ ሲረዳቸው ወደፊት ትልቅ ሰው ሲሆኑ ከሌሎች ሰዎች ጋር ጥሩ ግንኙነት እንዲኖራቸው መሠረት ይጥልላቸዋል ማለት ነው።

3. ለራስ የተሻለ ግምት መስጠት(ግለ-አክብሮት) (Self-esteem)

ሕፃናት ወላጆቻቸው ልዩና ድንቅ ፍጥረቶች መሆናቸውን እንዲረዱላቸው ለዚህም በስሜታቸው መግለፅ መቻላቸውን ማወቅ ይፈልጋሉ። እንዲሁም ሕፃናት ራሳቸውን እንዲያምኑና በየጊዜው ብቃታቸው እንዲዳብር የመማር ስሜት እንዲያደርግባቸው መርዳት ያስፈልጋል። ይህም ማለት ሕፃናቱ በሰጋ እድሜያቸው በአካባቢያቸው ውጤታማ እንዲሆኑና ነገር ግን የሚሰሩት ስራ ለውጥ ካላመጣ ከዚህ ስህተት እንዲማሩ ጭምር ይማራሉ። ራሳቸውን የማወቅ ስሜት ማዳበራቸው ለሕፃናት ጤናማ እድገት ትልቅ ጠቀሜታ አለው ማለት ነው።

4. መግባባት (Communication)

ሕፃናት መናገር ከመጀመራቸው በፊት ከሌላ ሰው ጋር ግንኙነት መፍጠር ይችላሉ። ይህም በመሳቅ፣ በማልቀስ ፣ በጨኸት ፣ እጅን በመዘርጋት በመሳሰሉት ግንኙነት መፍጠር ይፈልጋሉ። እንዲሁም በመንካት፣ በመጨበጥ ፣ በአይን እይታ፣ ቃላትን በመወረወር ለሚያጋጥማቸው ግንኙነት መልስ ይሰጣሉ። ወላጆች በአሳዲጊዎች እነዚህን ተግባራት ሕፃናቱ እንዲለማመዱ በማድረግ ተፈላጊና ተፈቃሪ መሆናቸውን እንዲረዱ ማድረግ ያስፈልጋል።

በምርምር እንደተደረሰበት ሕፃናት ከተለያዩ ሰዎች ጋር መግባባት እንዲችሉ መርዳት እንችላለን። ለምሳሌ ሕፃናቱ የተለያዩ ሰዎችን ድምፅ በሚሰሙበት ጊዜ በተለይም የእናታቸውን ድምፅ ሲሰሙ በቀላሉ መለየት ይችላሉ። ወደ ስድስተኛ ወር እድሜያቸውም ባካባቢያቸው የሰሙትን ድምፅ ደግመው መናገር ይጀምራሉ።

ሕፃናት ከልጅነታቸው ጀምሮ ጥሩ ግንኙነት እንዲመሰርቱ ወላጆች የተለያዩ እቃዎችን ፣ ልዩ ልዩ ቀለማትን፣ የሰዎችን ስም ለሕፃናቱ በመናገር በአእምሮአቸው እንዲቀርፁ መጣር አለባቸው። ሕፃናቱን ገና ከለጋነታቸው እነዚህን በስም የሚጠሩትን ሰዎችና የእቃዎች ስም ማለማመድ ቀስ በቀስ መናገርን እንዲሞክሩ ይረዳቸዋል ማለት ነው።

5. ጨዋታ(Play)

ወላጆችና አሳዲጊዎች ከልጆቻቸው ጋር የበለጠ ግንኙነት መመስረት የሚችሉበት ዋነኛ መንገድ በጨዋታ ነው። የዚህ የስልጠና ዋና አላማም ሕፃናት በጨዋታ የአእምሮአቸው እድገት ለማስፋት ይችላሉ ዘንድ ለወላጆች በቂ እውቀት ለመስጠት ነው። በዚህ መፅሐፍ ውስጥ ስለአእምሮ እድገት ባወቅን ቁጥር የጨዋታን ጠቃሚነት የበለጠ እንገነዘባለን። ጨዋታን ስንል የግድ ውድ የመጫወቻ እቃዎችን ማለታችን አይደለም። ወላጆች ባቅማቸው ለልጆቻቸው ማድረግ ያለባቸው ነው።

ለማጠቃለል ያህል እስከዛሬ ድረስ ብዙ ወላጆች እነዚህ ከላይ የጠቀስናቸው የሕፃናትን አእምሮ ሊያዳብሩ የሚችሉ ተግባራትን ያለበቁ እውቀት ሲተገብሩ ያኖረዋል። ስለዚህ ይህ ለወላጆች የቀረበ የሕፃናት አካላዊ፣ እምሮአዊና ስሜታዊ እድገትን የሚያፋጥን መመሪያ በመላው አለም የሚሰሩበት ሲሆን በዚህ መመሪያ መሰረት ለሀገራችን በሚስማማ መልክ ቀርቧል።

የመማር እንቅስቃሴን በቀላሉ የማስረዳት ስራ

1. የሕፃናትን ጤናማ አስተዳደግን በቀላሉ ለማስረዳት አንድ የበቆሎ ዘርን ለምሳሌ መጥቀስ ይቻላል። ከተሳታፊዎች ጋር በመሆን አንዳንድ ተክሎች በቂ የፀሐይ ብርሃን ፣ውሀ፣ ለም አፈርና ማዳበሪያ ሲያገኙ ጥሩ ሆነው የሚያድጉበት ሁኔታና ሌሎች ደግሞ በደንብ የማያድጉበትን ሁኔታ ተወያዩበት ። ይህንን ጥሩ እንክብካቤ ፍቅር አግኝተው ከማያድጉ ሕፃናት ጋር በማነፃፀር

ወላጆች እንዲወያዩበት ማድረግ። እንዲሁም የአእምሮን ሁለንተናዊ እድገት የሚያበረታቱ እና እንቅፋት የሚሆኑትን ለተሳታፊዎች ገለጻ በማድረግ

- 2. ሕፃናት እንክብካቤ ከሚያገኙባቸው ሁኔታዎች ለምሳሌ መታዘልን እንደምሳሌ በመውሰድ የሕፃኑ የአእምሮ እድገት ላይ ያለውን ድጋፍ ተወያዩበት።

ትምህርት ሁለት

የሕፃናት ሁለንተናዊ እድገት እና የእድገታቸው የጊዜ ሰሌዳ

የሕፃናት ሁለንተናዊ የእድገት ዘርፎች(Areas of Child Development)

ይህ መመሪያ በእያንዳንዱ የሕፃናት የእድሜ ደረጃ የጊዜ ሰሌዳ አምስት የእድገት ዘርፎችን በመተንተን የተዘጋጀ ነው። እነዚህ የእድገት ዘርፎች የሚባሉት ራስን ማወቅ(Sense of Self) ፣ የአካል እድገት (Physical) ግንኙነት(Relationship) ፣ መረዳት(understanding) ፣ መግባባት (Communication) ናቸው።

እነዚህም አምስቱ የእድገት ዘርፎች ተቀናቃኝ ለሕፃናቱ ሲተገብሩ ሕፃናቱ ሁለገብ የሆኑ ስብእና እንዲኖራቸው ያስችላል።

ራስን ማወቅ (Sense of Self)

ራስን የማወቅ ስሜት እኛነታችንን የምንረዳበት የእድገት ዘርፍ ሲሆን እድገቱ የሚጀምረው ከተወለድንበት ወቅት አንስቶ ከአካባቢያችን ጋር ግንኙነት በሚኖረን ደረጃ የሚቀጥል ነው። ይህ የእድገት ሁኔታ ሕፃናት በሚታዘሉበት ወይም በምንታቀፋቸው ጊዜ፣ ሰዎች ሲያናግሯቸው፣ ወይም በፈገግታ ሲመለከቷቸው፣ ራሳቸውን የማወቅ እውቀት ማዳበር ይጀምራሉ ። በዚያውም ሌሎች ስለነሱ ያላቸውን አመለካከት መገንዘብ ይጀምራሉ። ጥሩ ፍቅር አግኝተው ያደጉና ሰዎች የሚያቀርቧቸው ሕፃናት ራሳቸውን ዋጋ እንዳላቸው እና ተፈላጊ የመሆን አይነት ስሜት ያዳብራሉ። እነዚህ ሕፃናት መሠረታዊ ፍላጎታቸው ማለት ዘወትር ምግብ ሲቀርብላቸውና በእቅፍ ውስጥ ሲሆኑ፣ ደህንነታቸው ሲረጋገጥ ይህም ተከታታይና አስተማማኝነት ባለው ሁኔታ ሲቀጥል በሰዎች ላይ እምነት የማሳደርና በአካባቢያቸው ላይ ጥሩ ስሜት እያዳበሩ ይመጣሉ። አዋቂ ሰዎች የህፃናቱን ባህርይ ሲያከብሩ ጠንካራና ደካማ ጎናቸውን ሲረዱላቸው ለዚህም እገዛ ሲደረግላቸው በራስ የመተማመን ባህርይ ከማዳበራቸውም በላይ ራሳቸውን የመቀበል ስሜት ይፈጥራሉ። ይህ ደግሞ ወደፊት ሲያድጉ ሌሎች ሰዎችን እንዲያከብሩና እንዲቀበሉ የሚያስችል ስሜት እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል።

እንዲሁም ሕፃናቱ በእንዳንዱ የግንኙነት ሂደት ውስጥ የመስማት፣ የማየት፣ የመረዳት ችሎትና አስተሳሰብን ከመሻሻሉም በላይ የእኔነት ስሜት እንዲሰማቸው ያስችላቸዋል። እንደ እድሜያቸው ደረጃ በተዘጋጀው የጊዜ ሰሌዳ ሕፃናቱ በሚያደርጉት እንቅስቃሴ ራሳቸውን ለመግለፅ የሚችሉበት ሁኔታ ይፈጥራሉ። በጊዜ ሰሌዳው ውስጥም ለወላጆች የሚያብራሩ ምሳሌዎች ተገልፀዋል። ይህ ጤናማ እድገት በወደፊት ሕይወታቸው ውስጥ ለእኔነት ስሜታቸው መዳበር ትልቅ ሚና ይጫወታል።

አካላዊ እድገት(Physical)

የሕፃናት አካል እድገት ስንል በእድሜ ደረጃቸው የሚያከናውኑት የአካል እንቅስቃሴ ችሎታን ማለታችን ነው ። ምንም እንኳ ወላጆች ይህንን እድገት አትኩሮት ሊሰጡት የሚገባ ቢሆንም ሕፃናት በእድሜያቸው የእድገት ደረጃ የሚያደርጉትን እንቅስቃሴ አይገነዘቡትም ። ስለዚህ ይህንን ችግር ለማስወገድ በጊዜ ሰሌዳው የተዘረዘሩትና በምሳሌና በስዕል አስረጅነት የተደገፉት ምክሮች ለወላጆች ጠቃሚነታቸው የጎላ ነው።

የአካል እድገት ስንል በሁለት ይከፈላል።

1. የትላልቅ ጡንቻዎች እድገት(General or Gross motor) ስንል ሕፃኑ ትላልቅ ጡንቻዎችን በመጠቀም የሚሰራው ስራ ሲሆን የሕፃኑን እቃ የመደረገር ችሎታ መርጥ መቻልንና አንዳንድ ነገሮች ላይ ተንጠላጥሎ መውጣትን ያጠቃልላል።
2. የትናንሽ ጡንቻዎች እድገት(Fine motor) የሚባለው ደግሞ ሕፃኑ እጆቹንና ጣቶቹን በመጠቀም መመገብን ፣ ስዕል መሳልን ፣ ትንናሽ ነገሮችን ከመሬት መልቀም መቻልን ያጠቃልላል። ሁለቱንም የሚመለከት ገለፃ ወደፊት በጊዜ ስለዳዎች ላይ በዝርዝር እናያለን።

ግንኙነት (Relationship)

ሕፃናት ከሰዎችና ከአካባቢያቸው ከሚገኙ ነገሮች ጋር የሚፈጥሩት ግንኙነት በዚህ ክፍል ይካተታል። ይህም የማህበራዊ ግንኙነት እድገት በመባል ይታወቃል። በመጀመሪያ ደረጃ የሕፃናቱ ማህበራዊ ግንኙነት በሕፃኑ ሕይወት ውስጥ የጎላ ሚና የሚጫወቱትን እንደ እናትና አባት ያሉትን ይመለከታል። ከዚህ መነሻነት ሕፃናቱ ከሌሎች ሰዎች ጋር ማለትም እንደ አሳዳጊዎች የቤተሰብ አባላት ጋር ግንኙነት መፍጠርን ይለማመዳሉ።

እንዲህ እንዲህ እያሉ በመጀመሪያ ደረጃ ላይ የተለማመዱት የመልካም ግንኙነት ልምምድ ለወደፊት ሕይወታቸው መሠረት ይሆናቸዋል። በተጨማሪም በዚህ መሠረታዊ ግንኙነት ውስጥ የሚማሩት ነገር ቢኖር የሚያጋጥማቸውን ችግር ለሰዎች ማካፈልን ፣ መወያየትን፣ አልፎ ተርፎም ለችግሮች መፍትሔ መፈለግን ልምድ ይሆናል።

መረዳት (Understanding)

በዚህ ክፍል ውስጥ ሕፃናት በእድገታቸው ደረጃ ስለአካባቢያቸውና ስለአለም ሁኔታ ማሰብና መረዳት ያለባቸውን ሁኔታ በዝርዝር ይመረምራል። እንዲሁም የአእምሮ እድገታቸው በእውቀት የማደጋቸውን ሁኔታ ያጠቃልላል። በአጠገባቸው የማይኖረውን እቃ በአዕምሮአቸው መዝገቦ መያዝ፣ ቀለሞችን የመለየት እና አንዳንድ ግንዛቤዎችን ለምሳሌ አንድ እቃ ሙሉ ወይም ባዶ መሆኑን ማወቅ ይጀምራሉ። ይህም ሕፃናት ለሚያዩት ነገር ትኩረት በመስጠት፣ አዋቂ ሰው የሚያደርገውን ነገር አስመስሎ በመናገርና በመተግበር እውቀት ያከማቻሉ። በጨዋታ ሂደትም የችግር አፈታቶችንና አንዳንድ ሙከራዎችን መተግበርን ይለማመዳሉ። ምክንያቱም ወላጆች ልጆቻቸው በትምህርታቸው ጎበዝ እንዲሆኑ ስለሚፈልጉ

ነው። ስለዚህ ወላጆች ልጆቹ ይህንን አላማ እንዲያሳኩ ሕፃናቱ ከትንሽነታቸው ጀምሮ ጨዋታን እንዲለማመዱና በርካታ ተግባራትን በእድሜያቸው ደረጃ እንዲያከናውኑ መጣር አለባቸው። እነዚህን ዘዴዎች ወደፊት በሚገኙት ክፍሎችና የጊዜ ሰሌዳዎች በዝርዝር ቀርቦታል።

መግባባት(communication)

በቋንቋ መጠቀምና በአካል እንቅስቃሴ ከሰዎች ጋር መግባባት መፍጠር እና ሃሳብን መግለፅ መቻል ማለት ሕፃናት የሚፈልጉትን ነገር ለማግኘት የሚጠቀሙበት ዘዴ ነው። በቃላት ሃሳብን መግለፅና የተነገራቸውን ነገር መረዳት ዋነኛ የመግባባት ዘዴ ነው። ሁለቱንም ዘዴዎች ሕፃናት ከተለያዩ ሰዎች ጋር ግንኙነት እንዲመሰርቱ ጠቃሚ መሆናቸው ተረጋግጧል። ከውልደት ጊዜ ጀምሮ ያሉ ሕፃናት የወላጆቻቸውን ድምፅ ከሌሎች ሰዎች መለየት እንደሚችሉም በተለያዩ ምርምሮች ተረጋግጧል። ስለዚህ ሕፃናትን በቋንቋ ፣ በንግግር፣ በመዝሙርና በንባብ ማገዝ ይህንን አላማ ማሳካት ይቻላል።

በዚህ መመሪያ ውስጥ በሚቀርቡት የጊዜ ሰሌዳዎች ውስጥ እያንዳንዱ የሕፃናት እድገት የየራሳቸው ስያሜ አላቸው ። በተለይም ከውልደት እስከ ሦስት አመት ድረስ ያለው በዝርዝር ቀርቧል። እያንዳንዱ ስያሜ ሕፃኑ በዚህ በቀረበው የእድሜ ክልል የሚያሳየውን ጉልህ የእድገት ደረጃዎችን በሚገባ አስቀምጧል። ይህንንም ዝርዝር በምሳሌ ጭምር ከተባለው የጊዜ ሰሌዳ መመልከት ይቻላል።

የሕፃናት ሁለንተናዊ እድገት (Child Development)ጥቅም ምንድነው ?

የአንድ ሕፃን አስተዳደግ ከሌሎች ሕፃናት በጣም ይለያል። ነገር ግን ሁሉም ሕፃናት ተመሳሳይ በሆነ የእድገት ደረጃዎች ውስጥ ያልፋሉ። ወላጆች ምንም እንኳን ስለሕፃናት አስተዳደግ የየራሳቸው ስሜት ቢኖራቸውም በእነዚህ የእድገት ደረጃዎች ላይ እኩል የሆነ በቂ ግንዛቤ የላቸውም። ስለዚህ ከዚህ በታች በተዘረዘሩት ሶስት ምክንያቶች እነዚህን መረጃዎች ለወላጆች ማድረስ አስፈላጊ ሆኖ ተገኝቷል።

1ኛው ምክንያት ወላጆች አብዛኛውን ጊዜ ልጆቻቸው ከእድሜያቸው በላይ የሆኑ ተግባራትን እንዲያከናውኑ ይፈልጋሉ። ለምሳሌ የሁለት አመት ሕፃን በራሱ/ሷ ጥረት ጫማና ካልሲ እንዲያደርግ ይገፋፋታል/ይገፋፋታል። ሕፃኑ/ሕፃኗ ጫማዎቹን ያለበታው አቀያይር/ራ ሲያደርግ/ስታደርግ ግን ይበሳጫሉ ። ሕፃኑ/ኗ ሰነፍና አመለቢስ እንዲሁም የተነገረውን ነገር የማይፈፅም/የማትፈፅም አድረገው ይገምታሉ። ነገር ግን ወላጆች ስለ እነዚህ የእድገት ደረጃዎች በቂ ግንዛቤ ቢኖራቸው ይህ

አስተሳሰባቸው ልክ ነው አይደለም የሚለውን መገንዘብ ይችላሉ ማለት ነው።

2ኛው ምክንያት ወላጆች እነዚህን የእድገት ደረጃዎች ከግብ ለማድረስ ለሕፃናቱ በቂ እገዛ እንዲያደርጉ ነው። ለምሳሌ ሕፃናት ሰባት ወር ሲሆናቸው መንፈቀቅ እንደሚጀምሩ ግንዛቤ ካላቸው ሕፃናቱ እንዲንፈቀቁ ከማበረታታቸው አልፎ ምንጣፍ በማንጠፍ ወለሉን ንፁህ በማድረግ ድጋፍ ያደርጉላቸዋል ማለት ነው። ከፊት ለፊቱ መጫወቻ ቢያስቀምጡላቸው ደግሞ መጫወቻው ያለበት ቦታ ድረስ በመንፈቀቅ ለመውሰድ ይደፋፈራሉ። መንፈቀቅንም ይማራሉ ማለት ነው። በመጨረሻም ወላጆች ሕፃናቱ በእድሜያቸው ደረጃ የሚያውቁትንና የሚያከናውኑትን ነገሮች ለመገመገምና ለማስተካከል ይረዳቸዋል። ለምሳሌ ሕፃናቱ በሁለት አመት እድሜያቸው በንግግር ቋንቋ መግባባት መፍጠር ካለባቸውና ይህንን ካላደረጉ ወላጆች ሕፃናቱ ንግግር እንዲለምዱ ድጋፍ እንዲያደርጉ ይበረታታሉ ማለት ነው።

በዚህ መመሪያ የቀረበውም የጊዜ ሰሌዳ ተገቢውን የእድገት ደረጃ በተወሰነ የእድሜ ክልል የሚያከናውኑት ሲሆን መልካም ስነምግባርም እንዲያዳብሩ የሚረዳ ነው።

የሕፃናት እድገት መሠረተ ሃሳቦች

የማናቸውም የሕፃን እድገት ደረጃዎች እንደመሰላል የተያያዘ ነው። አንድ ሕፃን ወደ ሚቀጥለው የእድገት ደረጃ ለመድረስ አሁን ያለበትን ደረጃ መጨረስ አለበት/አለባት። ስለዚህ በእያንዳንዱ የእድገት ደረጃ ወላጆች ለሕፃኑ/ኗ ጠንካራ መሰረት መጣል አለባቸው። ሕፃናቱ ወደፊት የፈለጉት ቦታ ለመድረስ በእነዚህ ደረጃዎች ውስጥ ማለፍ አለባቸው ። ለምሳሌ አንድ ሕፃን መራመድ ከመቻሉ/ሏ በፊት መቀመጥ ወይም መንፈቀቅ መቻል አለበት/አለባት ማለት ነው። እንዲሁም ሕፃኑ/ኗ መፃፍ ከመጀመሩ/ሯ በፊት እርሳስ እንዴት እንደሚያዝ መለማመድ ከዛም መሞከራጨር ፣ ስዕል መሳል ወዘተ እያለ መለማመድ አለበት/አለባት ማለት ነው።

ሁሉም ሕፃናት ማለት ይቻላል እነዚህን ተግባራት በራሳቸው ጥረት ይለማመዳሉ። ለምሳሌ ሕፃናት መራመድ የሚችሉት ከ10ኛው ወር እስከ 17ኛው ወር ባለው ጊዜ ውስጥ ነው። ነገር ግን አንድ ወላጅ ለልጁ በ14ኛው ወር መራመድ ካልቻለ/ች ሃሳብ ሊገባው አይገባም። በ17ኛው ወር መራመድ ይሞክራል/ትሞክራለች ። ማለትም ይህ የእድገት ደረጃ አንዳንዴ ሊዘገይ ይችላል ። ይህም የሚሆነው ብዙውን ጊዜ ሕፃኑ/ኗ በሕመም ሲጠቃና/ስትጠቃና አዕምሮውን እረፍት የሚነሳው/ሳት ነገር ሲያጋጥመው/ሲያጋጥማት ነው።

ስለዚህ ሕፃናት በእድሜ ክልላቸው ሊያውቁ ወይም ሊለማመዱ የሚገባቸውን ተግባራት

ካወቁ በኋላ ነው ወደሚቀጥለው ደረጃ ሊሸጋገሩ የሚችሉት በመሆኑም ከአንድ የእድገት ደረጃ ወደ ሚቀጥለው የእድገት ደረጃ ለመሸጋገር ወላጆች ሕፃናቱን ማበረታታትና መደገፍ ያስፈልጋቸዋል ማለት ነው።

ስለዚህ ወላጆች የልጁ እድገት ወደ ኋላ የተመለሰበትን ምክንያት በመረዳትና እቅድ በማውጣት ከዚያም ተገቢውን ድጋፍ በማድረግ ሕፃኑ ወደ መደበኛው የእድገት ደረጃ እንዲሸጋገር መርዳት ይቻላል ማለት ነው።

ከላይ እንደተመለከትነው የሕፃናት እድገት የሚከናወነው በርካታ ድርጊቶችን በማከናወን ነው። ሕፃኑ ራሱን ማወቅ፣ የአካል ብቃት ችሎታውን ማዳበር ፣ ከሌሎች ጋር ጤናማ ግንኙነትና ንደኝነት መፍጠር ፣ በቋንቋና በአካል እንቅስቃሴ መግባባት መቻል፣ የማሰብ፣ የማመዘዝን ችሎታ ማዳበርን በእድገቱ ሂደት ውስጥ ያከናውናል። እነዚህ ክንውኖች ብቻቸውን እየዳበሩ የሚመጡ አይደሉም። አንዱ እድገት ከሌላው ጋር የእርስ በርስ ትስስር አላቸው። ለምሳሌ ወላጆች መጫወቻ ከልጆቹ ፊት ሲያሰቀመጡ ለሕፃናቱ ከላይ የጠቀስናቸውን ችሎታዎች እንዲያዳብሩ እየረዷቸው ነው ማለት ነው። ምክንያቱም ወላጁ አብሮአቸው የሚጫወቱ ከሆነ ሕፃናቱ ስለማንነታቸው ያውቃሉ። አንገታቸውን ቀና ሲያደርጉ እና ሲያሰቀምጡአቸው የአካላታቸው ጡንቻዎች ቀስ በቀስ ይጠነክራሉ። ሕፃናቱ ወላጆች የሚያስደስቸውን ነገር ሲሰጡአቸው የቤተሰብ ፍቅር ይማራሉ። አብረዋቸውም ስለሚያሳልፉ ጠንካራ ስሜት ማዳበር ይጀምራሉ። በፈገግታ ሲያናግሩቸውም ደግሞ ቋንቋን መማር ይጀምራሉ። በእያንዳንዱ የእድገት ደረጃም ያሉትን ተግባራት ሕፃናቱ በስራ ላይ ማዋል ሲጀምሩ ሙሉ ስብዕና ያለው አዋቂ ሆነው ከማደጋቸውም በላይ በበርካታ የስራ ልምድ የተካኑ ይሆናሉ ማለት ነው።

በጨዋታ መማር መሠረታዊ ሃሳቦች(የተግባር ልምምድ)

1. ሕፃኑ/ኗን ወደ ስልጠና ቦታ ያምጡት/ዋት ። ጥቂት አሻንጉሊት ይስጡት/ሟት ወላጁ ወይም አሳዳጊው ሕፃኑ/ኗ የሚያደርገውን/የምታደርገውን ይከታሉ ። አሁን አስልጣኙ ወላጆቹን ሕፃኑ/ኗ ለምን በአሻንጉሊቱ እንደሚጫወት/እንደምትጫወት ጥያቄ ይጠይቁት/ቋት ለምሳሌ “ ምን እየተማረ/ች ወይም እያወቀ/ች ነው?” ከዚህ ሌላ ሕፃኑ/ኗ በዚህ እድሜ ብዙ ነገር እንዲያውቅ/እንድታውቅ የሚረዳው/ት ነገር አለን? ምን ተጨማሪ

ነገር ያስፈልጋቸዋል? በዚህን ወቅት በተለያዩ የእድሜ ክልል ያሉ ሕፃናት ካሉ ተሳታፊዎች ሕፃናቱ ለምን የተለያዩ የእድገት ደረጃ እንዳላቸው መወያየት ያስፈልጋል።

2. አንዱን የጊዜ ሰሌዳ ይምረጡ። ተሳታፊዎችን በአንድ ቡድን ውስጥ አምስት ሰው በመመደብ ከአንዱ የእድገት ዘርፍ ማለትም ከእራሱን ማወቅ ከጓደኝነት መፍጠር ከቋንቋ ግንኙነት መፍጠር ወዘተ. ለእንዳንዱ ቡድን በመመደብ ። ከዚያም በመረጡት እድገት ዘርፍ ጋር የተያያዘ አምስት የጨዋታ እንቅስቃሴዎችን እንዲያዘጋጁና እንዲወያዩበት ያድረጉ። ይህንን እንደጨረሱ እነዚህን ሀሳቦች ከሌሎቹ ቡድኖች ጋር እንዲወያዩበት ማድረግ።
3. ከዚህ በታች የተለያዩ ጨዋታዎች ቀርበዋል። እያንዳንዱን የስራ እንቅስቃሴ በትናንሽ ወረቀት በመቆራረጥ ያደባልቁት። ከዚያም ለእያንዳንዱ ቡድን በመስጠት እነዚህን ድርጊቶች በየትኛው የእድገት ደረጃ ውስጥ እንደሚካተቱ እንዲለማመዱ ያድርጉ። አንዳንድ ስራ ከአንድ የእድገት ደረጃ በላይ መመደብ ይችላል። ሁሉም ቡድን ሲጨርሱ አንድ ላይ እንዲወያዩ ያድረጉ።

የስራ እንቅስቃሴ	የእድገት ደረጃው
ሕፃኑ/ኗን ፊትለፊት በ30 ሳንቲ ሜትር ርቀት በማቀፍ ሕፃኑን አይን ለአይን ማየት	አንገት ቀና የማድረግ ደረጃ - ራስን ማወቅ
ሕፃኑ/ኗን ሲመገብ አስጠግቶ ማቀፍ	አንገት ቀና የማድረግ ደረጃ - ግንኙነት
አንድ እቃ ፊትለፊት በ30 ሣ.ሜ. ርቀት በመያዝ እቃውን ወደጎን ማወዛወዝ	አንገት ቀና የማድረግ ደረጃ - መረዳት
የሕፃኑ/ኗ የሽንት ጨርቅ በሚቀየርበት ጊዜ ፈገግታ በማሳየት አንዳንድ ቃላት መወርወር	አንገት ቀና የማድረግ ደረጃ - መግባባት
ሕፃኑ/ኗን ከቤት ወጣ አድርጎ ማንሸራሸር እና አካባቢውን እንዲያውቅ/እንድታውቅ ማድረግ	የምልከታ ደረጃ - መረዳት
የሽንት ጨርቅ ሲቀየርለት/ላት የእጅና እግሮቹን/ቿን ጡንቻዎችን በማንቀሳቀስ ማለማመድ	የምልከታ ደረጃ - የአካል እድገት
ሕፃኑ/ኗን በማስቀመጥ አሻንጉሊት መስጠት	የምልከታ ደረጃ - መረዳት
ሕፃኑ/ኗ የሚናገረውን ቃላት በመደጋገም ብዙ ቃላት እንዲናገር እንድትናገር ማበረታታት	የምልከታ ደረጃ - መግባባት
ሕፃኑ/ኗን ወለል ላይ በማስተኛት ራቅ ያለ ቦታ ላይ የመጫወቻ እቃ በማስቀመጥ ሕፃኑ/ኗ እየተንጎቀቀ/ች እንዲወስደው/እንድትወስደው ማድረግ	የመዳሀ ደረጃ-- የአካል እድገት
ፊትን በመሸፈንና በመግለጥ ከሕፃኑ/ኗ ጋር	የመዳሀ ደረጃ-- መረዳት

የድብብቆሽ ጨዋታ መጫወት	
ሕፃናት/ሁለት ድምፅ ሲያወጣ/ስታወጣ አብሮት ያለው ሰው ሌላ የተለየ ድምፅ በማውጣት ሕፃናት/ሁለት ይህንን ድምፅ እስኪያወጣ/እስክታወጣ መጠበቅ	የመዳሀ- መግባባት
ከሕፃናት/ሁለት ጋር እጅን በመጠቀም ማጫወት	የመዳሀ ደረጃ-ግንኙነት
ለሕፃናት/ሁለት ልጅ ሰው የሚመስል መጫወቻ በመስጠት ሕፃናት/ሁለት አሻንጉሊቱ ሰው ሰራሽ መሆኑን እንዲያውቅ/እንድታውቅ ማድረግ	በዝግታ ተጓዥ- ራስን ማወቅ
አንድ መጫወቻ በአንድ ራቅ ያለ ቦታ በማስቀመጥ ሕፃናት/ሁለት እቃ ላይ እየተንጠላጠለ/ች አሻንጉሊቱን እንዲወስድ/እንድትወስድ ማድረግ	በዝግታ ተጓዥ- የአካል እድገት
አንድን አሻንጉሊት እቃ ውስጥ ለምሳሌ ከተገኘ የጫማ ማስቀመጫ ካርቶን ውስጥ በማስቀመጥ ሕፃናት/ሁለት ከካርቶን ውስጥ አሻንጉሊቱን አውጥቶ/ታ እንዲወስድ/እንድትወስድ ማድረግ	በዝግታ ተጓዥ- የመረዳት
አብዛኛዎቹ ሕፃናት እንግዳ ከሆነ ሰው ጋር ከተተዉ ይበሳጫላሉ	በዝግታ ተጓዥ- ግንኙነት
ሕፃናት/ሁለት አንዳንድ ጥያቄ ሲጠየቅ ለምሳሌ ጆርህ/ሽ የት አለ ሲባል ያሳያል/ታሳያለች።	የእርምጃ ደረጃ - መረዳት
ሕፃናት/ሁለት ራቅ ያለ ቦታ የተቀመጠን አሻንጉሊት ለመውሰድ እተራመደ/ች ይሄዳል/ትሄዳለች።	የእርምጃ ደረጃ - አካላዊ እድገት
ለሕፃናት/ሁለት በመያዣ እቃ ውስጥ ያለን እቃ በመስጠት እንዲዘረገፈው/እንድትዘረገፈው ማድረግ	የእርምጃ ደረጃ - መረዳት
ሕፃናት/ሁለት ከቤት ውጭ በሚሆኑበት ጊዜ አንዳንዳንድ ነገሮችን በማሳየት የእቃውን ስም በመጥራት ሕፃናት/ሁለት ደግሞ/ማ እንዲናገር ማድረግ	የእርምጃ ደረጃ- መግባባት
ሕፃናቱ አሻንጉሊት በመሳብና በመጎተት ይጫወታሉ።	አድራጊ- አካላዊ እድገት
ለሕፃናቱ ልጅ በርከት ያሉ እቃዎችን በመስጠት ተመሳሳይ የሆኑትን አንድ ላይ እንዲያስቀምጡ ማድረግ	አድራጊ-መረዳት
ሕፃናት አንዳንድ ነገሮችን በራሳቸው ጥረት እንዲከናወኑ ማድረግ። ለምሳሌ እራሳቸው ልብስ እንዲለብሱ ማድረግ	አድራጊ- ራስን ማወቅ
ሕፃናት እንዲዘምሩና በጣቶቻቸው እንዲጫወቱ ማድረግ	አድራጊ- መግባባት
ሕፃናት ደህንነቱ በተጠበቀ ቦታ እየተዘዋወሩ እንዲዘምሩ ሚዛናቸውን ጠብቀው እንዲራመዱና መንጠላጠል እንዲለማመዱ ማድረግ	አዲስ ሙከራ ተለማማጅ - አካላዊ እድገት
ሕፃናት ሁለት ወይም ሶስት ቃላት ያዘሉ አረፍተ ነገርን ለመናገር ድጋፍ ይፈልጋሉ።	አዲስ ሙከራ ተለማማጅ - መግባባት

ሕፃናት በጣም ስሜታዊ ይሆናሉ። ስለዚህ አዋቂዎች ታጋሽ በመሆን ሕፃናቱ ከቁጣ ይልቅ ሀሳባቸውን እንዲገልፁ ማበረታታት ያስፈልጋል።	አዲስ-ሙከራ-ተለማማጅ- ራስን ማወቅ
ሕፃናት በቤት ውስጥ አዋቂዎች የሚሰሩትን ስራ አስመስለው በመስራት የቤት ስራ ማገዝ ይችላሉ።	አዲስ ሙከራ ተለማማጅ - ግንኙነት
ሕፃናት እንደ መቀስ የጥርስ ብሩሽ የመሳሰሉትን አጠቃቀም ለመለማመድ ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል።	ሙከራ ተለማማጅ - አካላዊ እድገት
ደረጃ በሚወጣበት ጊዜ ደረጃውን መቁጠር፣ ይህ ተግባር ሕፃኑ ቁጥር መቁጠር ይለማመዳል።	ሙከራ ተለማማጅ - መረዳት
ሕፃናት ስሜታቸውን ለመቆጣጠር አስቸጋሪ ሁኔታ ይገጥማቸዋል። በዚህ ጊዜ ወላጆች ድጋፍ ሊያደርጉላቸው ይገባል።	ሙከራ ተለማማጅ - ራስን ማወቅ
ሕፃናት ከሌሎች ሕፃናት ጋር መጫወት ይጀምራሉ።	ሙከራ ተለማማጅ - ግንኙነት

ማጠቃለያ ስኝጠረዥ

	አንገት ቀና የማድረግ ደረጃ	የምልክታ ደረጃ	የመዳሀ ደረጃ	በዝግታ ተንኸር-	የተራማጅ ደረጃ	አድራጊ	አዲስ መ-ከራ ተለማማጅ	መ-ከራ ተለማማጅ
ራስን ማወቅ								
አካላዊ እድገት								
ግንኙነት								
መረዳት								
መግባባት								

ትምህርት ሶስት(module Three)

ወላጆችንና የሕፃናት ተንከባካቢዎችን ማበረታታት

ወላጆችንና የሕፃናት ተንከባካቢዎችን ማበረታታት ጥቅሙ ምንድነው?

በዚህ ስልጠና ውስጥ ትልቅ ቦታ የሚሰጠው ለወላጆችና ሕፃናት ተንከባካቢዎችን ስለ ሕፃናት አስተዳደግ የማበረታታትና የማነቃቃት ስራ መስራት ነው። የዚህ ስልጠና ዋና አላማም እነዚህን የሕብረተሰብ ክፍሎች በዚህ መፅሐፍ የተካተቱትን በርካታ መረጃዎችን በአሳታፊነትና በሚያዝናና ሁኔታ መረጃ ማስተላለፍና ግንዛቤ መፍጠር ነው። አንዳንድ ወላጆችም ከዚህ ስልጠና የተገነዘቡትን ሃሳቦች ከልጆቻቸው ጋር እንደሚተገብሩት ይጠበቃል። ከሕፃናቱ ጋር በማውራት ፣በመጫወት በተግባር ጭምር ሃሳባቸውን በመለዋወጥ ሕፃናቱን ንቁ ማድረግ ይችላሉ። በሌላ በኩል ደግሞ ሌሎች ወላጆች እነዚህን መረጃዎች በቤት ውስጥ ለመተግበር ሊቸገሩ ይችላሉ። ምንም ሆነ ምንም ወላጆች ለሕፃናቱ እጅግ አስፈላጊ የቅርብ ሰዎች ናቸው። ያለን ጥሩ ጥሩ ባህል እና ያዳበርነው የጠበቀ የቤተዘመድ ትስስር ሕፃናትን ጥሩ አድርገን ለማሳደግ መሠረት ይሆናል። ስለዚህ የስልጠናውን አላማ ለማሳካት ተሳታፊዎች በንቃትና በፈጠራቸው ችሎታ የታገዘ እንቅስቃሴ በማድረግ በቂ መረጃ ለማሰብሰብ መጣር አለባቸው።

ወላጆች እና የሕፃን ተንከባካቢዎች ሊያወቁቸው የሚገቡ ነጥቦች

ለሕፃናት የማያቋርጥ ፍቅርን መስጠት

በአለም አቀፍ ደረጃ ሁሉንም ወላጆች አንድ የሚያደርገው ለልጆቻቸው ገደብ የሌለው ፍቅርን መለገስ ነው። ሁሉም ወላጅ ልጁ በሕይወት ዘመኑ ስኬታማ እንዲሆን ይፈልጋል። ነገር ግን ይህንን ውጤት ለማምጣት የሚደረገው ጥረት ከወላጅ ወላጅ ይለያያል። ብዙ ወላጆች ህፃናት እውቀት የሚቀስሙት በትምህርት ቤት ብቻ ነው ብለው ያምናሉ።

ባህልና እሴት(Traditions and values)

ባህልና እሴት ዋናው የወላጅነት መገለጫ ሲሆን ከጥንት ጀምሮ ሲወረድ ሲዋረድ የመጣ ነው። አንዳንድ ባህልና እሴት በህብረት ሲንፀባረቁ ሌሎች ደግሞ በግለሰብ ደረጃ የሚከናወኑ ናቸው። ስለዚህ እነዚህ መገለጫዎች በእያንዳንዱ የጊዜ ሰለጻ ውስጥ ከእያንዳንዳችን ባህልና እምነት ጋር እንዲስማሙ ተደርገው የቀረቡ ናቸው። ለምሳሌ ለአንዳንድ ወላጆች ልጅን በመስታወት ማሳየት ተቀባይነት ላይኖረው ይችላል።

ሰለዚህ በምትኩ ሌላ ተመሳሳይ ተግባርን ማከናወን ይቻላል። ለማንኛውም ነገር የሰዎች ባህልና እምነት መከበር ሲኖርበት ስልጠናውን ለማከናወን ግን ሰዎች የሚስማማቸውና ባህላቸው በሚፈቅድ መጠን የፈጠራ ችሎታን በማክል ለሁሉም በሚሰማማ መልክ ማከናወን ይቻላል።

በጊዜ ሰሌዳ ውስጥ የቀረቡት ተግባራት ለሕብረተሰቡ አዲስ አይደሉም። ከትውልድ ትውልድ ሲሸጋገሩ የመጡ ናቸው። ሰለዚህ ይህ የጊዜ ሰሌዳ የተዘጋጀው ከነዚህ ልምዶችና የእውቀት ክምችት ነው። ለምሳሌ በሁሉም ሃገራት ወላጆች ልጅን በደረት አስጠግቶ ማቀፍ የተለመደ ባህል ነው። ነገር ግን ብዙ ወላጆች ይህንን የሚያደርጉት በልማድ መልክ ነው። ስለዚህ የጊዜ ሰሌዳው አስፈላጊነቱን ብቻ ሳይሆን ጥቅሙንም ጭምር ያስረዳል ማለት ነው። በዚህ መነሻነትም ቤተሰብ ያልተለመደና አዳዲስ ተግባራትን እንዲለማመዱና የሕፃናትን አእምሮ ለማሳደግ እንዲጠቀሙበት በማለት በዚህ ስልጠና ተካትቷል።

ወላጆችን ማበረታታት ለምን አስፈለገ?

በተግባራዊ ስራ ውስጥ ለወላጆች ምን እንደሚሰሩ መናገር ብቻ በቂ አይደለም። ወላጆች በዚህ መመሪያ ውስጥ ያሉትን እንቅስቃሴዎች አስፈላጊነት ከተረዱ በኋላ በተግባር መፈፀማቸው አይቀርም። በእርግጥ ሕፃናት ወላጅ የሚለውን ነገር በሊጋነታቸው ላይረዱት ይችላሉ። ግን እያደጉ ሲሄዱ ቃላትን ማለማመድ ጠቃሚ ነው። ወላጆች በርካታ የሚከፏቸው ተግባራት አሉ። ስለዚህ በበቂ እውቀት በመታገዝ ለሕፃናቱ የሚስፈልገውን ነገር ላይ ማተኮርና ጉልበታቸውን ማዋል አለባቸው። ይህም ለወላጅነት አቅም ተጨማሪ እውቀት ያስገኛላቸዋል።

በክህሎት ላይ የተመረከዘ ስልጠና

ሁሉም ወላጆች ሊኮሩበት የሚችሉበት እውቀትና ፍላጎት አላቸው። ሰለዚህ እያንዳንዱ ወላጅ የሚያስደስተውንና ምቹት የሚሰማበትን የስልጠና ዘዴ መፈለግ ይገባል። ብዙውን ጊዜ የሕፃናት አሳዳጊዎች የሚወዱትንና የሚያስደስታቸውን ነገር ማድረግ ይፈልጋሉ። ስልጠናውንም የተሳካ ለማድረግ በሰዎች ዘንድ ባለው እውቀት መነሻነት ቢከናወን ይመረጣል። ለምሳሌ ወላጆች መዘመር ቢወዱ ይህንን ቅላዬ ባለው ዜማና ግጥም የበለጠ እንዲለማመዱ ማበረታታት ያስፈልጋል።

ጠንቃቃ መሆን

ወላጆችና የሕፃናት አሳዳጊዎች ብዙውን ጊዜ ይህ ልጅ ምን እያሰበ ነው? የሚለውን ጥያቄ በአዕምሮአቸው ማሰላሰል አለባቸው። ሕፃናት የሚያደርጉት እንቅስቃሴ በጥንቃቄ በመከታተል በጊዜ ስሌዳው ውስጥ ያሉትን ተግባራት እንዲለማመዱ ማበረታታት ያስፈልጋል።

የወላጅ የአሳዳጊ በቅርብ የመገኘት ጥቅም

አንዳንድ ወላጆች ሕፃናት በራሳቸው ጥረት የሚያድጉ ይመስላቸዋል። ቤተሰብ ወላጅ ወይም የአሳዳጊ በቅርብ መኖር ያለውን ከፍተኛ ጠቀሜታ ብዙዎች የሚገነዘቡት አይመስልም።

ለሕፃናት የመጀመሪያው ዋነኛ አስተማሪ ወላጅና አሳዳጊ ናቸው። የሕፃናትን ጨዋታ አብሮ ከመሳተፍ የበለጠ በልጁና አጠገቡ በሚገኘው ሰው መሃል የሚፈጠረው የጠበቀ ግንኙነት ለሕፃኑ የወደፊት ሕይወት እጅግ አስፈላጊ ነገሮች ናቸው። ይህም ጠቃሚነቱ ሕፃኑ ከተወለደበት ጊዜ ጀምሮ የጎላ ነው። በጊዜ ስሌዳው ውስጥ በተደጋጋሚ ወላጆችን የበለጠ የሚያነሳሳ ሃሳብ የቀረበው ለዚህ ነው።

ስለዚህ ወላጆች ሁልጊዜ በቀላሉ የሚተገበርና ለሕፃኑ በሚስማማ ተግባር ላይ በማተኮር እንቅስቃሴያቸውን ቢጀምሩ ደረጃ በደረጃ ወደ ሌላ ተግባራት መሸጋገር ይችላሉ።

አክብሮት መስጠት (Respect)

ወላጆችና ተንከባካቢዎች ከስልጠና መሪዎችና አስተባባሪዎች ተገቢውን አክብሮት ካገኙ የጊዜ ስሌዳውን በቀላሉ ይተገብራሉ። ይህ የሚፈተጠረው መልካም ግንኙነት ቀስ በቀስ እየዳበረ የሚሄድ ነው። ይህም ማለት ጊዜ ይወስዳል ማለት ነው። ወላጁ ወይም ተንከባካቢው የሚደመጥ ወይም አክብሮት የሚሰጠው ከሆነ መግባባቱ በፍጥነት ይዳብራል።

በመጀመሪያ ደረጃ ሕፃኑና ወላጁ የሚደርጉት እንቅስቃሴ እውቅን ወይም ትኩረት መስጠቱ የመግባባቱ የመጀመሪያ ደረጃ ነው። ይህን አጋጣሚ በመጠቀም እያንዳንዱ እንቅስቃሴ የሕፃኑን መማር ሂደት እንዴት እንደሚያዳብረው ማስረዳት ይቻላል። ቀጥሎም ወላጆች በራሳቸው ፈጠራ አዳዲስ እንቅስቃሴዎችን እንዲለማመዱ ማበረታታት ያስፈልጋል። በሚቀጥለው ክፍለ ጊዜ ያለፈውን

እንዲያስታወሱት ማድረግና እቤት ሄደው እንዴት እንደተገበሩት መጠየቅ ለሚሰሩት ስራ ትኩረት እንደሰጠንና ለነሱም ጥሩ ግምት እንዳለን ይረዳሉ። በማናቸውም የስልጠና ጊዜ የአካባቢውን ቋንቋና የአነጋገር ዘይቤ መጠቀም ይኖርብናል። ይህን ማድረግ ለነሱ አክብሮት እንዳለን ያሳያል።

ደስታን መጋራት (Excitement)

በመጨረሻም በጋራ በመሆን የተማማርነው የተግባር ስልጠና ለአስለጣኞችም ሆነ ለወላጎችና ተንከባካቢዎች በጣም ጠቃሚ መሆኑን ይህም አስደሳች እንደሆነ ማስረዳት ያስፈልጋል። አስለጣኞች በነበረን ቆይታ ደስተኛነት ከተሰማን ወላጆችም ደስተኛነታቸውን ሊገልፁ ይችላሉ። ይህም ወደፊት በራሳቸው በርካታ እንቅስቃሴ እንዲፈጥሩ ያስችላቸዋል።

የተግባር ልምምድ ጨዋታ

በመጀመሪያ ተሳታፊዎችን ሁለት ሁለት በማድረግ ቡድን መፍጠር። አንደኛው ተሳታፊ የጊዜውን ሰሌዳውን ለወላጆች የሚያስተዋውቅ ሲሆን ሌላው አባል ደግሞ ወላጅ ሆኖ ይጫወታል። እንዲሁም ተሳታፊዎቹን ከዚህ በታች የቀረበውን ጨዋታ ሲከታለሉ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች እንዲያሰላስሉ ይነገራቸዋል።

ቀጥሎም ጎብኝዎች ከሄዱ በኋላ የልጅ እናት የጊዜ ሰሌዳውን ትመለከተው ይሆን?
ከተመለከተችው ለምን? ካልተመለከተችውን ለምን? እናንተ ብትሆኑ ለነዚህ ወላጆች
የምትሰጧቸው ምክር አለን?

የቤት ለቤት ጎብኝት

አልማዝ የቤት ለቤት ተንከባካቢ ነች። የስድስት ሳምንት ዕድሜ ያላትን አይሻን
ልትጎብኛት መጥታለች።

የግቢው በር ሲንኳኳ አይሻ ወጥታ ሰላምታ ከሰጠቻት በኋላ ወደ ቤት እንድትገባ
ትጠይቃታለች።

ጭውውቱ ይህንን ይመስላል።

አልማዝ፡- እንደምን አደርሽ አይሻ?

አንሻ፡- በጣም ደህና ነኝ። ጥቂት ደክሞኛል ባለፈው ሌሊት ልጄ ሲነጫነጭ ስለነበር
እንቅልፍ አልተኛሁም።

አልማዝ፡- በጣም አዝናለሁ።

አይሻ፡- እባክሽ ቁጭ በይ ። ይቅርታ የህፃኑ ጡት መጥቢያ ጊዜ ስለደረሰ ሄጃ ላምጣዉ ።

አይሻ፡- (አሻንጉሊት አንስታ ጡት እንደማጥባት እያደረገች ነው።)

አልማዝ፡- እንደማየው ከሆነ ህፃኑን ጡት በማጥባትሽ ሁለታችሁም ደስተኛ ናችሁ።

አይሻ፡- ምን ማለትሽ ነው? አልገባኝም።

አልማዝ፡- ህፃኗ ልጄ ጡት ስትጠባ እንዴት እንደምታይሽ አስተውለሻል። እሷ አሁን
አንቺን ማስተዋል ጀምራለች። ምን እንደምታስብ ብታውቁ ትገረሚያለሽ። የህፃናትን
ትምህርት በጨዋታ የሚያስረዳ የጊዜ ሰሌዳ አምጥቼልሻለሁ።

(አልማዝ የጊዜ ሰሌዳውን ለአይሻ እያሳየቻት ነው።)

አልማዝ፡- የጊዜ ሰሌዳውን እያሳየች ነው።

አይሻ፡- የሚገርም ነው። ይህ ለኔ አዲስ ነገር ነው።

አልማዝ፡- በእርግጥ አዲስ ነገር ይመስላል። ነገር ግን የጊዜ ሰሌዳ ዋናው ጠቀሜታ
ህፃኑ አንቺ የምታደርገውን በመመልከት የሚያገኘውን ጥቅም ያስረዳል። እስቲ ላሳይሽ
አይሻ፡- እሺ ፈቃደኛ ነኝ።

አልማዝ፡- አየሽው ይህ ስዕል ህጎኗ ስትጠባ ባንቺና በእርስዋ መካከል ያለውን
መቀራረብ ያስረዳል።

አይሻ:- ልጁ እናቱን እያሻሽ ነው።

አልማዝ:- አንቺ ልክ እንደዚህ እናት ትደባብሽዋለሽ?

አይሻ:- አድርጌው አላውቅም። ይህ የቀረ ነገር ይመስለኛል። ምክንያቱም የኔ እናትና ሴት አያቱ ወደ ቤት ሲመጡ እንደዚህ ሲያደርጉ አያለሁ። እኔ የማስበው ዘመናዊ የሚመስሉኝ ነገሮች ነው።

አልማዝ:- አያትሽና እናትሽ ሲያደርጉት የነበረው ጥሩ ነገር ነው። ህፃናትን ማሻሻት ለህፃናቱ ምቹትና ዘና የማለት ስሜት ይፈጥራል። ስለዚህ አይሻ ስለዚህ ጉዳይ ጥቂት ብንነጋገርና ልምድ ብንለዋወጥ ደስ ይለኛል።

አይሻ:- ጥሩ ሃሳብ ነው። እናት ህፃን ልጅን እንዴት እየደባበሰችና እያሻሻች እንደምትንከባከባቸው ላስተምርሽ እችላለሁ። በተመሳሳይ ሁኔታ ካንቺም እማራለሁ።

አልማዝ:- እሺ አሁን መጀመር እንችላለን ። ያንቺ ልጅ የስድስት ሳምንት እድሜ ሆና ሳለ በሚኖራት አቅም ችሎታዋን ማዳብር እንደምትችል ታውቂያለሽ?

አይሻ:- ምን ማለትሽ ነው አልገባኝም?

አልማዝ:- በርግጥ እናቶች ህፃናትን መመገብና ማልበስ እንዳለባቸው ያውቃሉ። ነገር ግን ብዙ እናቶች ሊያገናዝቡት የማይቻላቸው ነገር ቢኖር ህፃናት በርካታ ችሎታዎች እንዳሏቸው ነው።/ አምስቱ የጊዜ ሰሌዳ ዘርፎች ላይ አተኩሩ/ የጊዜ ሰሌዳው የሚያስረዳው ይህንኑ ነው። ስለዚህ አንቺ ህፃኑ ይሄንን እንደሚማርና ሁለንተናዊ እድገት እንደሚያመጣ አንቺም ለዚህ የምታደርገውን አስተዋፅኦ ምን መሆን እንዳለበት ታውቂያለሽ ማለት ነው።

አይሻ:- ህፃኑ ገና ጨቅላ ነው።

አልማዝ:- ልክ ነሽ ገና ጨቅላ ነው። ነገር ግን በርካታ የህፃናት ዕድገት የሚኖረው በሕፃኑ የመጀመሪያዎቹ ጥቂት አመታት ውስጥ ነው። የህፃናቱ አእምሮ እየዳበረ ሲመጣ በርካታ ነገሮች እየተማሩ ይመጣሉ። ጨቅላ ቢሆኑም እንኳን በርካታ ነገሮች እየተገነዘቡ ይመጣሉ። በዚህ ጉዳይ ላይ ዛሬ ብዙ ነገር ተጫውተናል። ይህንን የጊዜ ሰሌዳ ውሰጅው ። ከዚያ እስከ ሁለት ወር እድሜ ሕፃኑን ሁለንተናዊ ዕድገት እንዴት እንደሚያመጣ የሚመለከተውን ክፍል በዚህ ሳምንት በደንብ ተመልከቺው። በሚቀጥለው ጊዜ ስመጣ ሌሎች ጠቃሚ ነገሮች እንማራለን።

አይሻ:- እሺ በጣም አመሰግናለሁ። በሚቀጥለው ሳምንት ትመጨያለሽ?

አልማዝ:- አንቺ የሚመችሽ ከሆነ እመጣለሁ። ስለዚህ በሚቀጥለው እሮብ በ4:00 ሰዓት

እንገናኝ።

አይሻ፡ እሽ ደሀና ሁኝ አልማዝ።

አልማዝ ፡- ልጁ እንቅልፉ እየመጣ ነው። አንቺም አሁን ማረፍ ይገባሻል። እራስሽንም መንከባከብ ይኖርብሻል።

1. ውይይት

ከተሳታፊዎች ጋር በመሆን ይህን በትምህርት በጨዋታ ላይ ያገኙትን መረጃ መሰረት በማድረግ ከወላጆች /ከአሳዳጊዎች / ጋር እንዴት እንደሚተገብሩት ተወያዩበት። በህብረተሰቡ ውስጥ ይኸንን የህፃናት ትምህርት በጨዋታ መረጃ ለማዳረስ ምን የተመቻቸ ሁኔታ አለ? የወላጆችን ደስተኝነት እንዴት መፍጠር ይቻላል? ይህንን በሚመለከት የኖርግራሙ ተሳታፊዎች በስልጠና መጨረሻ ላይ የሚሰጡትን አስተያየት ማስታወሻ ያዙ።

2. ወላጆችን እንዴት ማግኘት ይቻላል?

የተለያዩ የህብረተሰብ ክፍሎች ወላጆችን በተለያዩ መንገድ ሊያገኟቸው ይችላሉ። ስልጠናው ከመጠናቀቁ በፊት ተሳታፊዎቹ የተለያዩ አማራጮችን በመጠቀም ወላጆችን እንዴት ሊያገኟቸው እንደሚችሉ ማወቅ አለባቸው። ስለዚህ ወላጆችም ለማግኘት የተሻለ ሁኔታ ማፈላለግና ትምህርት በጨዋታ ስልጠና የሚያገኙበትን ዘዴ ማመቻቸት ያስፈልጋል።የጨዋታ ጠቃሚነት ፡-

ለምሳሌ ፡- ቤት ለቤት በመሄድ ፣በመደበኛ የትምህርት ንግግራም ጋር በማቀናጀት እና (Drop in) ዘዴን መጠቀም ይችላል። እንዲሁም ወላጆችን በክትባት መስጫ ክሊኒክና በበአላት ቦታ ማግኘት ይቻላል።

ትምህርት አራት .

የጨዋታ አስፈላጊነት :-

ስለጨዋታ አስፈላጊነት መማር ለምን አስፈለገ?

ጨዋታ ህፃናት ልጆችን ለማስተማር ዋነኛ የማእዘን ድንጋይ ነው። ሰልጣኞች ፣ ወላጆችንና ተንከባካቢዎችን በሚያስተምሩበት ጊዜ የጨዋታ አስፈላጊነትን በሚገባ ተረድተው ለሌሎች ለማስረዳት የሚያስችል መረጃ መስጠት አለባቸው። እነዚህ ሰልጣኞች የህፃናትን በጨዋታ መማር የሚያስገኘውን ጥቅም በቀጥታ ለወላጆችና ለህፃናት ተንከባካቢዎች ማስጨበጥ በማስተላለፍ ህፃናቱንና የህፃናቱን ቤተሰብ ማስደሰት ይቻላል።

የጨዋታ ኃይል:-

ህፃናት በለጋ እድሜያቸው በጨዋታ አማካኝነት ስለአካባቢያቸው በከፍተኛ ደረጃ እውቀት መቅሰም ይችላሉ። በጨዋታ ሂደት ውስጥ ህፃናት ስለራሳቸው ስለሌሎች ሰዎች ፣ ስለሚኖሩበት ዓለም የመረዳት ችሎታቸው በጣም ከፍ ይላል። ነገር ግን ህፃናት በማየት የሚያገኙት ትምህርት በጣም አነስተኛ ነው። ከዚህ ከፍ ባለ ሁኔታ የሚማሩት በንግግር መግባባት ወቅት ነው። ነገር ግን በጣም ከፍ ባለ ሁኔታ የሚማሩት አምስቱንም የስሜት ህዋሳቶቻቸው ሲጠቀሙ ነው። በለጋ እድሜያቸው

በጨዋታ አማካኝነት የሚማሩ ህፃናት በትምህርት ቤት ቆይታቸው ከፍተኛ ውጤት እንደሚያመጡ በጥናት ተረጋግጧል። እንዲሁም በራስ የመተማመን የፈጠራ ችሎታቸው እንዲሁም ማህበራዊና የቋንቋ ችሎታቸው ከሌሎች በጨዋታ ከማያሳልፉ ህፃናት የተሻለ ደረጃ ላይ ይደርሳሉ። ባለፉት ጊዜያት የጨዋታ ጠቃሚነት አነስተኛ ግምት ተሰጥቶት ቆይቷል። በተለይ ወላጆች ልጆቻቸው በመዋለ ህፃናት ሲማሩ ሙሉ ቀን በጨዋታ ያሳልፋሉ። በማለት ቅሬታ ሲያቀርቡ ይታያል። እነዚህ ወላጆች የዘነጉት ነገር ቢኖር የህፃናቱ ጨዋታ ዋነኛ ስራቸው መሆኑን አለመገንዘባቸው ነው። በአጠቃላይ ህፃናቱ በጨዋታ ሂደት ሁለንተናዊ እድገት እንደሚያመጡ በደንብ መረዳት ያስፈልጋል።

ምሳሌ:-

- ህፃናት ጡብ መሰል ነገር ሲደረድሩ ምን ይማራሉ?
- የአይንና የእጅ ጥምረት:- ይህ ተግባር ለህፃናቱ ወደፊት የታይኝ የማድረግና በስፖርት እንቅስቃሴ ተሳትፎ ንቁ እንዲሆኑ ያደርጋል።
- የግንባታ ስራ ጥንቁቅነት - ስለሚዛን ፣ ከለር ፣ጥሩ መሰረት እንዴት እንደሚገነባ የሚያስችል ዕውቀት ያዳብራሉ።
- ቅርፅ:- የጂኦሜትሪ ትምህርትም ከወዲሁ እያወቁ ይሄዳሉ።
- የቀለም ልዩነት :- የቀለም አይነቶች ተመሳሳይ የሆኑና ያልሆኑ ቀለሞችን መለየት ይችላሉ።
- ማህበራዊ እውቀት:- ከሌሎች ጋር ዕቃቸውን በጋራ በመጠቀም ተራ ጠብቆ መጫወትና ስምምነት ላይ መድረስ ይማራሉ።
- የመግባባት ችሎታ:- የሚሰሩትን ስራ ለማብራራት ይችላሉ። በምሳሌ የሚደረደሩትን ጡብ እንደ ቤት ወይም ፎቅ አድርገው መጠቀም ይችላሉ።
- ግለ አክብሮት:- በፈጠራ ችሎታቸው ኩራት ይሰማቸዋል።
- አካላዊ ችሎታን ማዳበር:- በሚሰሩት ጡብ ትልቅነት ወይም ትንሽነት የትላልቅ ጡንቻዎችን በትናንሽ ጡንቻዎች ማሰራት ይለማመዳሉ። በጨዋታ ሂደት ውስጥ ህፃናት የዓለምን ሁኔታ መገንዘብ ይችላሉ።

በአካባቢያቸው በሚያገኙቸው መጫወቻዎች አስመስለው ሲጠቀሙባቸው ሀሳባቸውን ማሰባሰብና ማበልፀግ ይችላሉ። ጥሩ ምሳሌ የሚሆነው የሂሳብ ዕውቀት ነው። ህፃናት ሂሳብን በማንበብ ወይም ደጋግመው መስራት ይማራሉ። የመደመርና የማባዛት ቁጥሮችን ደጋግመው በማንበብ ህፃናት የማስተወስ ችሎታቸውን እየጨመረ ይመጣል። እነዚህን ዘዴዎች በመደጋገም የሰሩትን ስራ ሊያስተውሉ ይችላሉ። ነገር ግን መሰረታዊ የሂሳብ ደንብ ላያውቁ ይችላሉ። እንዲሁም ከዚህ ከማስታወስ ችሎታ ውጭ ያሉትን የሂሳብ ትምህርት ቀየር ባለ ሁኔታ ቢቀርብላቸው ግን መመለስ አይችሉም። ሆኖም በመጫወቻ እቃ ጋር መደመርና መቀነስ እና እቃዎችን በማስመሰል ቢለማመዱ የጠቅላላ እውቅት ችሎታቸው ስለሚዳብር ተመሳሳይ ጥያቄዎችን መመለስ ይችላሉ። በየቀኑ የሚጫወቱባቸውንና ልምድ የሚቀስሙባቸውን እቃዎች በቤት አካባቢ በመገኘት ህፃናቱ መሰረት ያለው የመረዳት ችሎታና ሀሳብን የማገናዘብ እውቅት ያገኛሉ። በህይወት ዘመናቸው የሚጠቅሟቸውን ዕውቀት በጨዋታ አማካይነት ያገኛሉ ማለት ነው።

ጨዋታ ለምን ጠቃሚ ሆነ?

ጨዋታ ለህፃን ልጅ ስራ ነው። ይህም ሲብራራ

- ጨዋታ ማለት የህፃን ልጅ ትምህርት ነው።
- በጨዋታ ሂደት ውስጥ ህፃናት ስለሚኖሩበት ዓለም በበቂ ሁኔታ የሚረዱበት ነው።
- ህፃናት ማህበራዊ ክሎት የሚያዳብሩት በጨዋታ ነው። ህፃናት በጨዋታ አማካኝነት ከሰዎች ጋር ግንኙነት ያደርጋሉ። በዚህም በቂ እውቀትና ክህሎት ያገኛሉ። እቃ መዋዋስንና ተራ ጠብቆ መጫወትን ይለማመዳሉ።
- ህፃናት አስቸጋሪ ሁኔታን መጋፈጥ ይለማመዳሉ። ጨዋታ የህፃናትን ስሜት ደረጃ በደረጃ እንድናውቅ ያስችለናል። ህፃናቱ የሚያጋጥሟቸው አንዳንድ አስቸጋሪ ሁኔታዎች በልጅነት ስለሚለማመዱት ችግሮችን ማወቅ ይጀምራሉ። እነዚህን ነገሮች በመቋቋም በመጀመሪያ የጨዋታ ሂደት ውስጥ የተለማመዱ ሕፃናት ወደ ሌላ አካባቢ ሲዘዋወሩ ወይም አስቸጋሪ ሁኔታ ሲያጋጥማቸው በቀላሉ መቋቋም ይችላሉ። ጨዋታው ለራሳቸው ክብር እንዲሰጡና የራሳቸውን ስሜት አውቀው ስለሌሎች ሰዎች እንዲረዱ ያስችላቸዋል።
- በጨዋታ ውስጥ ህፃናት በቋንቋ እንዲግቡ ይረዳቸዋል። ህፃናት ከእኩዮቻቸው ይሁን ከወላጅ ወይም ከሚጫወቱበት ዕቃ ጋር የሚያደርጉት ግንኙነት የቋንቋ ችሎታቸውን እንዲዳብር ይረዳቸዋል።
- ህፃናት በምሳሌ ነገሮች ማወቅ ያስችላቸዋል። ህፃናት ነባር ነገሮችን በጨዋታ ውስጥ በማስመሰል ይማራሉ። ለምሳሌ ወንበርን እንደ አውሮፕላን አስመስለው ሊጫወቱ ይችላሉ። ለነሱ

ቀላል ጨዋታ ሊመስል ይችላል ነገር ግን ህፃናቱ ስለ ነባሩ ነገር በቅድሚያ በማሰብ ሁለንተናዊ የዕድገት መርህ ሊወክሉ ይችላሉ። በማስመሰል መጫወት ህፃናቱ ቃላትን ከነገሮች ጋር ማያያዝንና ቁጥሮች ብዛትን እንደሚወክሉ ለመረዳት ይችላሉ።

- ሕፃናት ምናባዊ ችሎታቸውን ያሳድጋሉ። ጨዋታ የሕፃናትን የፈጠራ ችሎታ እንዲዳበር ይረዳቸዋል።
- ሕፃናት በጨዋታ አማካኝነት ስለራሳቸው ግንዛቤ ያገኛሉ። ጨዋታ ሕፃናቱ በተለያዩ እንስሳት ውስጥ እንዲሳተፉ እድል ይፈጥርላቸዋል። እንዲሁም የሚሰጣቸውን ጨዋታ እንዲመርጡ ይረዳቸዋል። ይህ ደግሞ ሕፃናቱ በጨዋታ ጊዜ ሁሉንም ነገር ማድረግ እንዲችሉ ያስችላቸዋል። በዚህ ጊዜ በሚያካብቱት ልምድ አዳዲስ መከራዎችን እንዲለማመዱ ያደርጋል። ይህም ሕፃናቱ በተለያዩ እንቅስቃሴ ውስጥ በመሳተፍ የሚያደስታቸውን ነገር መፍጠር ይችላሉ።
- ጨዋታ የመማር ሂደት መሰረት ነው።
ጨዋታ ሁሉንም ዓይነት ሁለንተናዊ የእድገት ዘርፎች በመተግበር ለወደፊቱ የትምህርት ዓለም ያዘጋጃቸዋል።
- ጨዋታ ሕፃናቶች የራሳቸውን ውሳኔ እንዲወሰኑ ይረዳቸዋል። ሕፃናት በለጋ እድሜያቸው ሕይወታቸውን መቆጣጠር አላዳበሩም። በነሱ ፋንታ አዋቂዎች ሲረዷቸውና ሲንከባከብዋቸው ይታያሉ። ስለዚህ በጨዋታ ሂደት ሕፃናት ስለራሳቸው መወሰንን ይለማመዳሉ።
- ጨዋታ የሕፃናትን ግንኙነት ያጠናክራል። ሕፃናት በጨዋታ አማካኝነት በሚያደርጉት ልምድ ከሌሎች ጋር ግንኙነት መፍጠርን ያዳብራሉ። ጨዋታ ሕፃናት ጊዜያቸውን በሚገባ እንዲጠቀሙ ይረዳቸዋል። የልጆች ባህሪ በሚያከናውኑት ጨዋታ ይወሰናል። ሕፃናት በተለያዩ ጨዋታ እንዲሳተፉና በመረጡት የጨዋታ አይነት እንደሚወቱ ከፈቀድኋላቸው መጥፎ ባህሪ አስወግደው ጠቃሚ ባህሪ በሚያዳብሩ ጨዋታዎች ላይ እንዲያተኩሩ ይረዳል።
- ጨዋታ ሕፃናት ማንበብና መፃፍ እንዲችሉ ያደርጋል። ጨዋታ ሕፃናት አነስተኛ ጡንቻቸውን እንዲጠቀሙ ያደርጋል። በምሳሌ ፦ ስዕል ሲስሉ ፣ ክለር ሲቀቡ አነስተኛ ጡንቻዎቻቸው ይጠነክራሉ። ሲያድጉ ታይኝ ማድረግና በደንብ መፃፍ ይችላሉ። አንዳንድ ጨዋታዎች አነስተኛ ልዩነቶችን እንዲገነዘቡ ስለሚያደርግ ሕፃናቱ ትልልቅ ሲሆኑ ፊደላትንና የተለያዩ ምስሎችን እንዲያውቁ ይረዳቸዋል።

የጨዋታ ደረጃዎች

ሕፃናት በለጋ እድሜያቸው ጨዋታ ሲጀምሩ ለብቻቸው መጫወትን ይመርጣሉ። ወላጆቻቸው በአጠገባቸው ቢገኙ የሚወዱ ሲሆን ነገር ግን የሁለትዮሽ ወገን የሆነ ጨዋታን ገና አልተለማመዱም። በወላጅ በኩል የሚጠበቀው ነገር ቢኖር ለሕፃናቱ አርአያ በመሆን ማህበራዊ ክህሎትን እንዲያዳብሩ ሊረዷቸው ይገባል። በዚህ ጊዜ ሕፃናቱ ቀስ በቀስ ሌሎች ህፃናት ጋር መጫወት ይለምዳሉ። ቀጥሎም የህፃናቱ የአስተሳሰብ ፣ በቋንቋ መግባባት እና

የማህበራዊ ግንኙነት ችሎታቸው በዳበረ ቁጥር ከሌሎች ሕፃናት ጋር የመጫወቻ እቃዎችን በመጋራት መጫወት ይጀምራሉ። ይህ ከፍተኛ ሁለንተናዊ እድገት ሲሆን የአዋቂዎች አብሮ መሆን ግን በጣም አስፈላጊ ነው። ምክንያቱም ህፃናቱ ድንገት ቢጣሉ አዋቂዎች ሊረዷቸው ይችላሉ። ህፃናት ከሌሎች ጋር ለመጫወት ምን ክህሎት ያስፈልጋቸዋል?

1. የመጫወቻ እቃን የመዋስ ችሎታ
2. ጥሩ የቋንቋ ችሎታ
3. ተራ ጠብቆ የመጫወት ችሎታ
4. አነስተኛ ችግሮችን የመፍታት ችሎታ
5. ለሌሎች የማሰብን ችሎታ
6. ቀለል ያሉ ትዕዛዞችንና ሕጎችን የመከተል ችሎታ

የሕፃናት ማህበራዊ ክህሎት የሚዳብረው ሕፃናቱ ከወላጆቻቸው፣ ከአሳዳጊዎቻቸውና ከሌሎችም ሕፃናት ጋር የሚያከማቹት ልምድ ነው። ይህ ክህሎት እየጨመረና ጥራት እያገኘ፣ የጨዋታ ልምምዱም እየጨመረ ይሄዳል።

የጨዋታ ሂደትና አቅጣጫ

1. መደጋገም

ሕፃናት አስፈላጊውን ግንዛቤ እስኪያገኙ ድረስ አንድን ጨዋታ ደጋግመው ቢጫወቱት ይመረጣል በርግጥ ለአዋቂዎች አሰልፎ ሊሆን ይችላል። ነገር ግን ለህፃናቱ በጣም አስፈላጊ ነው። ይህ ሁኔታ ሕፃናቱ በቂ ዕውቀት ከማግኘታቸው ባሻገር ወደ ፊት ይህንን ግንዛቤ የማግኘት ሃሳብ ቋሚ አድርገው ይቀጥላሉ።

- የጨዋታ ሂደትን ማከናወን ከሚገኘው ውጤት የበለጠ ጠቃሚ ነው። ብዙውን ጊዜ ለረጅም ሰዓት የከመሩትን ጡብ ወይም የቀቡትን ስዕል ችላ ሲሉ ይታያሉ። ይህ ማለት ሕፃናቱ የጨዋታው ሂደት ይማርካቸዋል። በመጨረሻም የሚያመጡት ውጤት እኛ እንደምንጠብቀው ላይሆን ይችላል። በጨዋታ ሂደት ደስተኛ ከሆኑ ባገኙት ውጤትም ደስተኛ ይሆናሉ። በተለይ አዋቂ እንዲያበረታታቸው ይፈልጋሉ። ይህም ሕፃናቱ ጨዋታ ደጋግመው እንዲሰሩ ያደርጋቸዋል።
- ትክክለኛ ወይም መጥፎ የጨዋታ መንገድ የለም። ሕፃናት ማናቸውንም ጨዋታ አይከሸፍባቸውም። እያንዳንዱ ሕፃን የራሱ የሆነ የአጨዋዎት ዘዴ ሲኖረው በዚህ መንገድ የፈጠራ ችሎታውን እንዲያዳብር ማገዝ ያስፈልጋል። ሕፃናት በራሳቸው አቅምና መጠን ይማራሉ።
- ጨዋታ የሁለንተናዊ እድገት ማሳያ ነው። የአንድን ጨዋታ ጥራት መገንዘብ ሕፃናትን የበለጠ ለማወቅ ይረዳል። የሙያው ጠባብት እንደሚሉት ሕፃናቱ ሁለንተናዊ ዕድገት ለማምጣት ትክክለኛ ጨዋታ ላይ መሳተፋቸውን ማረጋገጥ ይኖርብናል። በተጨማሪ ምን

ያህል ሰዓት መጫወት እንዳለባቸውና የትኩረት መጠናቸውን በዕድሜ ደረጃቸው ለማወቅ ይረዳቸዋል።

የወላጆች/ የአሳዳጊዎች /የስራ ድርሻ

ወላጆች የሕፃናት የመጀመሪያ ደረጃ ጓደኛ ናቸው። ሕፃናት መጀመሪያ ከወላጆቻቸው ጋር ከተለማመዱ በኋላ ነው ከሌሎች ሕፃናት ጋር መጫወት የሚለምዱት። በዚህ ወቅት መዋስኦም ተግባብቶ መጫወትና ሰጥቶ መቀበልን ወዘተ ከወላጆቻቸው ጋር ሲጫወቱ ይማራሉ። ወላጆች ሕፃናትን በምሳሌ በማስረዳት እነዚህን ክህሎት እንዲያውቁ ይረዳቸዋል።

- ወላጆችና አሳዳጊዎች ከሕፃናት ጋር ሲጫወቱ ልጆቻቸው ፈጣን ክህሎት እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል። ሕፃናት በአሳዳጊዎቻቸውና በወላጆቻቸው ከተበረታቱ የጀመሩትን ጨዋታ ለመቀል ፍላጎት ያሳያሉ።
- ከወላጅ የሚቀርብላቸውን ፈገግታ በመመልከት ሕፃናት በሰሩት ስራ ኩራት ይሰማቸዋል። ወላጆች ከሕፃናት ጋር ሲጫወቱ ሕፃናቱ የተፈላጊነት ስሜት ይሰማቸዋል። በዚህም ሕፃናቱ ስለራሳቸው ተገቢውን ክብር ይሰጣሉ።
- በየቀኑ የሚደረገው ጨዋታ ለሕፃናቱ የሁለትዮሽ ነው። ወላጆችና አሳዳጊዎች በሥራ ሊወጠሩ ይችላሉ። ወይንም ከሕፃናቱ ጋር የሚያሳልፉት ጊዜ አሰልጥኖ ሊመስላቸው ይችላል። ጨዋታ ከባድ ስራ ነው ወላጆች ከሕፃናት ጋር ለመጫወት ጊዜ ላይኖራቸው ይችላል። በተቻለ መጠን ጊዜ ሰጥቶ መተግበር ያስፈልጋል። ወይንም ቤተሰቡ የሚሰራው ስራ ውስጥ ሕፃናቱን ማሳተፍ አስፈላጊ ነው። ይህ ቤተሰብ የሚሰራው ስራ ረጅም ጊዜ ሊወስድ ይችላል። ሕፃናት እቃና ልብስ ሲታጠብ ፣ ምግብ በሰሀን ሲዘጋጅ መሳተፍን ይወዳሉ። እነዚህ ተግባራትን ሕፃናቱ እንደጨዋታ የሚመለከቱት ነው ።

ከሕፃናት ጋር በጨዋታ በመሳተፍ የሚያስችል መመሪያ

- ጨዋታውን መከታለል፡-ሕፃናቱ እንዴት እንደሚጫወቱ እና ምን እንደሚማርካቸው መከታለል። ይህንንም ከልጁ ገፅታ መረዳት ይቻላል።
- ከሕፃናቱ አጠገብ መሆን ፡- አዋቂው ሰው ከሕጻኑ ጋር ፊት ለፊት በመሆንና አይን ለአይን በመተያየት በጨዋታው ተሳታፊ መሆን ብዙውን ጊዜ ከልጅ አጠገብ ርቆ ልጅን ማጫወት ውጤታማ አይኮንም።
- የመሪነትን ቦታ ለልጁ መተው። ብዙውን ጊዜ ሕፃናት እንዴት እንደሚጫወቱ ራሳቸው ያውቃሉ። የጨዋታውን ሂደት አዋቂ ሰው ከወሰደባቸው ለጨዋታው ብዙም ፍላጎት

የላቸውም። አዋቂው ሰው የረዳትለት ሚን እንዲኖረው ያስፈልጋል። ሕጻናቱ ጨዋታውን ከመሩ ግን ጨዋትው ለረጅም ጊዜ ከመቆየቱም በላይ አስደሳች ይሆናል። በሌላ በኩል ደግሞ ሕጻናቱ የመፈለግና ችሎታ እንዳላቸው ይሰማቸዋል።

- **ማበረታታት** :- ወላጆች ከሕጻናት ጋር ሲጫወቱ ሕጻናቱ በጨዋታው ለመቀጠል የአዋቂ ሰው ማበረታታት አስፈላጊ ነው። ይህም ሕጻናቱ የሚሰሩት ስራ በአዋቂዎች ዘንድ ጠቃሚ እንደሆነ ይረዳሉ።
- **በጨዋታ የሕጻንን አቅም ማሳደግ**:- በጨዋታ ሂደት ውስጥ ለሕጻናቱ የሚመጥን አንዳንድ ከባድ ስራዎችን ማለማመድ ጥሩ ነው። ከአቀማቸው በላይ ከሆነ ግን ሕጻናቱ ፍርሃት ሊያደርግባቸው ይችላል።

በአጠቃላይ ወላጆችና አሳዳጊዎች የወላጅነት ክህሎት ለማዳበር የማከተሉትን አምስት ነጥቦች ማስተዋል ይገባቸዋል።

ጥልቅ ፍቅር(Passion)- : ወላጆች ለልጆቻቸው ገደብ የሌለው ፍቅር እንዲኖራቸው ያስፈልጋል። ይህም ጥንቃቄ የተሞላበት አስተዳደግ እንዲኖር ይረዳል።

ፒንግ -ፖንግ :- ይህ የሁለትዮሽ ጨዋታ የሚያካትተው እኔ ይህን አደርጋለሁ አንተ/አንቺ ሌላውን ታደረገሃለሽ አይነት ጨዋታ መለማመድ አለባቸው። ይህን የቋንቋ መግባባት የሁለቱንም ንቁ ተሳትፎ ያስፈልጋል።

ትዕግስት(Patience):- ሕጻናት ለመማር ጊዜ ያስፈልጋቸዋል። ወላጆት ለዚህ ሲባል ሁሉንም ነገር በትዕግስት እንዲያከናውኑት ያስፈልጋል። በሕጻናት በተረጋጋ ሁኔታ መማርን ይመርጣሉ ።

ተግባራዊ ልምምድ(Pratice) :- ሕጻናትን ለማስተማር በተደጋጋሚ ሙከራ ማድረግ ያስፈልጋል።

ይህ በጊዜው ሰሌዳ ውስጥ በሚገባ ተብራርቷል።

መድረክን ማመቻቸት:- ወላጆች ለሕጻናት መማር የተገኘውን አመቺ ሁኔታ ማመቻቸት አለባቸው ። ይህም ማለት በቂ የመጫወቻ እቃዎችን እና የመጫወቻ ቦታ ማዘጋጀት ያስፈልጋል።

የተግባር ልምምድ ጨዋታ

የጨዋታ ትዝታ መፍጠር (Playing memories)

1. ለተሳታፊዎቹ ሕፃን እያሉ የሚጫወቱትን ጨዋታ እንዲያስተውሉ ያድርጉ ፍቃደኛ ከሆኑ ለቡድኑ እንዲያካፍሉ ያድርጉ። በዚያን ጊዜ የሚሰማቸውን ስሜት እንዲያስተውሉና ከዚያ የሚማሩት ካለ ይወያዩበት።

የመጫወቻ መሣሪያዎችን መለየት፡-

2. አንድ የመጫወቻ እቃ ተሳታፊዎች መሃከል ያሰቀምጡ ። ተሳታፊዎቹ ስለ መጫወቻው እንዲያስቡ ማድረግና ስለ አቃው ምን እንዳለቡ እንዲወያዩበት ያድርጉ። አሁን ይህንን መጫወጫ ለሁሉም በማዞር እንዲያየትና አተኩረው እንዲመለከቱት ያድርጉት። ከዚህ በኋላ እቃውን በማየት፣ በመንካትና ስለ እቃው በመነጋገር መሃከል ያለውን ልዩነት እንዲወያዩ ያድርጉ።
3. ቀጥሎ ተሳታፊዎችን በአካባቢው የታወቀ ወይም የተለመደ መጫወቻ እቃ ከቤታቸው እንዲያመጡ ያድርጉ። እነዚህን እቃዎች እንዴት ለጨዋታ እንደሚጠቀሙባቸው ይጠይቋቸው። በየትኛውም እድሜ ያሉ እንደሚጠቀሙበትና ሕፃናት በነዚህ መጫወቻዎች የሚያገኙትን እውቀት ይጠይቁአቸው።
4. አሁን ደግሞ በአካባቢው በብዛት የተለመዱትን የመጫወቻ እቃዎች ያከፋፍሉአቸው። ተሳታፊዎችን በነዚህ መሣሪያዎች እንዲጫወቱ ያድርጉ እንዲሁም በነዚህ እቃዎች በመጫወታቸው የተሰማቸውን ስሜትና ምን ትምህርት እንዳገኙ ይጠይቋቸው።

መጫወቻ መስራት(Creating toys)፡-

5. በአካባቢው መጫወቻ ለመስራት የሚያስችል ቁሳቁስ ለተሳታፊዎች ያድሉአቸው። ቀጥሎ የሕፃናት መጫወቻ እንዲሰሩ ይጠይቋቸው ከጨረሱ በኋላ የሰሩትን መጫወቻ እንዲያሳዩ ያድርጉ። እነዚህን መጫወቻዎች በየትኛውም እድሜ ያሉ ልጆች እንደሚጫወቱባት ይጠይቋቸው። በመጨረሻም በነዚያ መጫወቻዎች አማካኝነት ሕፃናቱ የሚያገኙት ትምህርት ዝርዝር ያዘጋጁ። ለምሳሌ በጨርቅ የተሰሩ አሻንጉሊቶች፣ የእህል ዘሮች ፣ ሞባይሎች ወዘተ ሊሆኑ ይችላሉ።

ትምህርት አምስት፡-

ቁርኝት(Attachment)

በወላጆችና በህፃናት መካከል ያለው ግንኙነት የህፃን/ኗ የወደፊት ሕይወት ጥሩ ወይም መጥፎ እንዲሆን ተፅእኖ አለው። በሁለቱም መካከል የሚኖረው ቁርኝት ሕፃን/ኗ የደህንነትና የመተማመን ስሜት እንዲኖረው/እንዲኖራት ያደርጋል። ወላጆችና ሕፃናቱ ይህንን ቁርኝት የመፍጠር ሁኔታዎችን እንዲረዱ ካደረጉ በሕፃናቱ የወደፊት ሕይወት ወሳኝ ሚና ፈጠሩ ማለት ነው።

ትስስር (Bonding)፡- ማለት ወላጅ ስለሕፃናት ያለው ስሜት ነው። ከህፃናቱ ጋር ያላቸው ቅርበት ፣ ትስስር እና ሕፃኑን ለመርዳት ለመንከባከብ የሚያሳዩት ዝግጅት ጠቅላላ ክልጅ ጋር ያለውን ቁርኝት ያሳያል። ትስስር ወላጅ ሕፃን/ኗ ልጅ ማህፀን ውስጥ ካለበት/በች ጀምሮ ውልደትንና በጨቅላነት እያለ የሚደረግለት እንክብካቤ ያመለክታል። የሕፃን ትስስር የበለጠ የሚጠቅመው ከእናት ጋር ነው።

ቁርኝት ምንድነው?

ቁርኝት ማለት ሕፃናት በወላጆቻቸው ከሚደረግላቸው እንክብካቤና አደጋ የሚደርስባቸው መስሎ በሚሰማቸው ጊዜ ወይም ጉዳት ሲደርስባቸው ፣ ሲታመሙ ወይም ፍርሃት በሚሰማቸው ጊዜ በሚደረግላቸው ጥበቃ የሚሰማቸው የመተማመን ስሜት ነው።

የቁርኝቱ ጥራት የሚለካው ወላጆቹ ለሕፃናት የሚሰጡት ጊዜ ፣ ተገቢ እንክብካቤ፣ በጥልቅ ስሜት መቅረብ፣ የሚያሳዩት የፍቅር ደረጃ ፣ይህንንም ሳያቋርጡ ማከናወን ላይ የተመሰረተ ነው።

ጨቅላ ሕፃናት በተለየ ሁኔታ የወላጆቻቸውን ቅርበት የሚፈልጉት ፡-

- ስሜታቸውን በንዴት፣ በብቸኝነት እና በሐዘን ጊዜ፣
- የአካል ጉዳት ሲደርስባቸው፣
- ሲታመሙ ነው። እነዚህ ሁኔታዎች ሲያጋጥማቸው ህፃናቱ ቁርኝት የመፍጠር ባህርይ ያሳያሉ። ለምሳሌ በማልቀስ፣ አጥብቆ በመያዝና ቅርበትን በመፈለግ ስሜታቸውን በመግለፅ ነው። በዚህ ጊዜ ወላጅ ወይም አሳዳጊ የሚሰጠው ምላሽ ሕፃናቱ በወላጅ የመተማመን ስሜት እንዲያደርጉ ይረዳዋል። ወደፊት ችግር በሚገጥመው ጊዜ ወላጆቹ ሊደርሱለት እንደሚችሉ ይገነዘባል። ይህ የደህንነት ስሜት መፍጠር ሕፃኑ ስለሚኖርበት ዓለም እምነት እንዲኖረው ያደርጋል።

- ለሕፃን ልጅ ማልቀስ ማለት የጀመሪያ የመግባባት ግንኙነት መፍጠሪያ መንገድ ነው። ስለዚህ ሕፃኑ በቅርብ ያለውን ሰው የሚሰጠውን ምላሽና ሕፃኑ ይህንን እንዲረዳው ማድረግ ሕፃኑ ሲያድግ ለሚኖረው ቁርኝት እጅግ ወሳኝ ነው።

የቁርኝት ባህሪ፡-

- ቅርብነትን መፈለግ
- በአይን ግንኙነት መፍጠር
- በአካል መቅረብ
- ማልቀስ
- አጥብቆ መያዝ

የቁርኝት አይነቶች ፡-

1. አስተማማኝ ቁርኝት(Secured Attachment)

ሕፃናት ከወላጆች ጋር አጥብቀው ቁርኝት ሲፈጥሩ የሚረዱት ነገር ቢኖር በአደጋ ጊዜ የሚጠበቁ ፣ አስተማማኝነት ያላቸውና ሰላማዊ በሆነ ሁኔታ ውስጥ ከወላጅ ጋር ትስስር እንዳላቸው ነው። ሕፃናቱ በማልቀስ እጃቸውን ወደ ሚንከባከባቸው ሰው በመዘርጋትና ወደ እነሱ በመጠጋት ፍላጎታቸውን እንዲያሟሉላቸው ይማራሉ። ወላጅም በማቀፍና ወደ ራሱ በማስጠጋት የሚያስፈልጋቸውን እንዲያደርጉላቸው በስሜታቸው ይረዳሉ። ይህ ደግሞ ሕፃኑ በወደፊት ሕይወቱ ደህንነት የሚሰማቸው ፣ ሰላማዊና እምነት የማሳደር ባህሪ ያሳያሉ ማለት ነው። ይህ እምነት የማሳደር ባህሪን መማር ሕፃናቱ ወደፊት ከስጋት ነፃ የሆነ ሕይወት እንዲመሩ ያስችላቸዋል። ከእኩዮቻቸውም ጋር ሲጫወቱ በነፃነትና በምቹት እንዲያከናውኑ ይረዳቸዋል። ይህም አጋጣሚ አዳዲስ ክህሎት ለመማር ያስችላቸዋል። ስለዚህ ከውልደት እስከ ሦስት አመት ያለው ጊዜ በጣም ወሳኝ ነው። በሰላማዊ ቁርኝት ውስጥ ያለፈ ሕፃን በወደፊት ሕይወታቸው ውስጥ ሁኔታዎችን ለመቆጣጠር ስሜታቸውን ለመረዳት የበለጠ እድል ይኖራቸዋል። እንዲሁም የአስተሳሰብ ደረጃቸው የተሻለ ችግር ፈቺ የሆኑና አስጊ ሁኔታዎችን መቀነስ የሚችሉ ሆነው ያድጋሉ። በአጠቃላይ እነዚህ ህፃናት ሰላማዊ ቁርኝት ከሌላቸው ህፃናት የተሻለ ይሆናሉ ማለት ነው።

2. አስተማማኝ ያልሆነ ቁርኝት(Insecured attachment)

በአለም ላይ በግምት 55 % የሆኑ ህዝቦች(population) አስተማማኝ የሆነ ቁርኝት ያላቸው ሲሆን የተቀሩት አስተማማኝ ያልሆነ ቁርኝት ወስጥ ይገኛሉ። ህፃናት ሰላማዊ ወይም አስተማማኝ ያልሆነ ቁርኝት ካላቸው በወላጅ ወይም አሳዳጊ ላይ እምነት አይኖራቸውም። እንዲሁም ተፈላጊ እንዳልሆኑና ለወላጆቻቸውም የማይጠቅሙ አድርገው እራሳቸውን ይገመታሉ። ስለዚህ ከወላጆቻቸው ይልቅ በራሳቸው መተማመን ይጀምራሉ። አንዳንድ ህፃናት ጉዳት ሲደርስባቸው የማመንታት ስሜት ያሳሉ። አንዳንድም ወላጆቻቸው ወይም አሳዳጊዎቻቸው ሲቀርቧቸው ተቃዋሚ ያሳያሉ ስለዚህ እነዚህ ህፃናት የሚፈልጉትን ለማግኘት ከመጠን ያለፈ ወይም የተጋነነ ፀባይ ያሳያሉ። ምክንያቱም ወላጆቻቸው በአግባቡ መልስ ስለማሰይጡ ነው። ባጠቃላይ ህፃናት በተለየ ሁኔታ የወላጆቻቸውን ቅርብ የሚፈልጉት፡

- ❖ በንዴት በብቸኝነት እና በሃዘን ጊዜ፤
- ❖ ያካል ጉዳት ሲደርስባቸው፤
- ❖ ሲታመሙ፤

እነዚህ ሁኔታዎች ሲጋጥማቸው ቁርኝት የመፍጠር ባህሪ አላቸው።

የሕፃናት ሁለንተናዊ የቁርኝት እድገት

ከውልደት እስከ ሶስት ወር እድሜ

የሕፃኑ ወላጅ እና ተንከባኝ ለሕፃኑ ጥንቃቄ የተሞላበት ፣ የማያቋርጥ የሚያደርጉበት ወቅት ነው። ይህም ሕፃኑ ብዙ እንዳያለቅስ እና ብስጫ እንዳይሆኑ ይረዳዋል። ሕፃኑ ለሚደረግለት ጥበቃና እንክብካቤ በቂ ምላሽ የሚሰጥ የተረጋጋ ሰው ይሆናል።

ከ3 ወራት -እስከ 6 ወራት እድሜ

ሕፃኑ በዚህ ወቅት አንዳንድ ሙከራ የሚያደርግበትና ለሚንከባከበው ሰው ወይም በጣም ለሚቀርበው ሰው በቂ ምላሽ የሚሰጥበት ጊዜ ነው። እንዲሁም ሕፃኑ በስድስት ወር መጨረሻ አካባቢም ለሚቀርባቸው እና ለሚያውቃቸው ሰዎች በፈገግታ ምላሽ ይሰጣል። ተንከባኝነታቸውም ሲያባብሉት የመረጋጋት ስሜት ያሳያል። ነገርግን በዚህ

ጨቅላ እድሜ ዘላቂ ቁርኝት መፍጠር ደረጃ ላይ ደርሷል ማለት አይቻልም።

ከ7 ወራት -2 አመት እድሜ

በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት የሚንከባባቸውን ሰዎች ለመገንዘብ ሲሉ በእጃቸው በመነካካት ጥኩር ብለው በማየት እና አብረው ለመጫወት ፍላጎት ያሳያሉ። ከነዚህም ሰዎች ጋር ቁርኝት ለመፍጠር ጥረት ያደርጋሉ። የለመዱት ሰው ሲለያቸውም ይበሳጫሉ። ነገር ግን ተመልሶ ሲመጣ ከፍተኛ ደስታ ይሰማቸዋል።

እነዚህ ሕፃናት በዚህ እድሜ አካባቢያቸውን ማወቅ ያጀምራሉ። ነገር ግን ከወላጆቻቸውና ካሳዳጊዎቻቸው ጋር መቆየትን ይመርጣሉ። በአይናቸውም ይከታተሏቸዋል። በአስራ አራት ወር እድሜያቸውም ከሚያውቁት ከተለማመዱት ሰው ለረጅም ጊዜ የሚለያዩ መሆኑን ሲረዱ በጣም ይበሳጫሉ።

ከ2 አመት-3 አመት

በዚህ እድሜ ያሉ ህፃናት ባካባቢያቸው ባለው ነገር ላይ አምነት ማሳደር ሲከምሩ በወላጆቻቸው እና በሚንከባከባቸው ሰው ላይ የመተማመን ስሜት ያሳያሉ። ጥብቅ ቁርኝት እና አንድን ነገር ለረጅም ጊዜ ማስታወስ ዋነኛ ባህርያቸው ነው። በዚህ ጊዜ ሚቀርቧቸው ሰዎች ቢለዩአቸውም ብዙ ችግር የለም

ከ3 አመት -6 አመት

ሕፃናት በአራት አመት ያህል እድሜያቸው ሌሎች ሰዎች የተለያዩ ስሜት እና ሃሳብ እንዳላቸው ይገነዘባሉ።

ስለዚህ ወላጆች ሕፃናቱ ወደፊት ምን እንደሚያስፈልጋቸው ምን እንደሚጠብቁ በመረዳት ስለህፃናቱ ሁኔታ እቅድ ማውጣት ይጠበቅባቸዋል። በዚህም ወቅት ሕፃናት አንዳንድ ትእዛዞችን መቀበልና ማክበር እንዲሁም ይህን ማድረግ ለምን እንደሚያስፈልገው መረዳት ይጀምራሉ። ከወላክም ለረጅም ጊዜ ቢለዩ ፈቃደና ናቸው።

ማለትም ከሌሎች ጓደኞቻቸው ጋር የበለጠ የሚቆራኙት በዚህ ጊዜ ነው። ቢሆንም የወላጅ በቅርብ መሆንን ይፈልጋሉ።

ከባህላዊ ሁኔታዎች ጋር ቁርኝት መፍጠር

የህፃናት ከወላጆች ጋር የጠበቀም ይይሁን የላላ ቁርኝት መኖር በማንኛውም ህብረተሰብ ያለ ነው። የሕፃናት ቁርኝት እንደ የሀገሩ ባህልና ሁኔታ ይለያያል። በእያንዳንዱ ሀገር ሕፃናት እንደፍላጎታቸው ከፈለጉት ሰው ጋር ቁርኝት ይፈጥራሉ። እንዲሁም ከሌሎች

ሰዎች ጋር መለስተኛ ቁርኝት መፍጠራቸውም አይቀርም።

እንደቻይና አሜሪካ ኮሎምቢያ እስራኤል ጀርመን ጃፓን ካናዳ ባሉት ሀገራት ሕፃናት

ከወላጎቻቸው ጋር ተመሳሳይ የሆነ ቁርኝት አላቸው።

ጠቃሚ የሆኑ የሕፃናትና የተንከባካቢዎች ግንኙነት ምሳሌዎች

- ሕፃናት ከወላጆችና ከሚንከባካቢቸው ጋር አይን ለግይን መተያየት የጥሩ ግንኙነት ምሳሌ ነው።፤ የሚወዱት ሰው ስሲርቅባቸውም በአይናቸው ይከተላሉ።
- ጥሩ ወላጅ ለሕፃናቱ ለቅሶ ወዲያው ምላሽ በመስጠት ሕፃኑ ምኞት እንዲሰማው ያደርጋሉ።
- በተንከባካቢዎች እና በሕፃናቱ መሃከል ጋራ የሆነ የደሰረታ ስሜት ይንጸባረቃል።
- ወላጆችና ተንከባካቢዎች ከሕግናቱ ጋር በየተራ ቃላትን በመለዋወጥ በጨዋታ እንቅስቃሴ አብረው ይሳተፋሉ።
- ሕፃናት በሚንከባካቢቸው ሰው ላይ እምነት ስለሚያሳድሩ ሲያባብሏቸው ፀጥ ይላሉ።
- ሕፃናት መሬት ወለል ላይ በሚጫወቱበት ጊዜ የወላጅ በቅርብ መኖርን እየተከታተሉ በነፃነት ይጫወታሉ።
- ወላጆቻቸው በቅርበት ካሉ ሕፃናት ከእንግዳ ሰው ጋር ጥሩ ግንኙነት ይኖራቸዋል።
- ሕፃናት በሌላ ክፍል ካሉ ቤተሰቦቻቸው ጋር እንደገና ሲገናኙ የብስጭት ስሜታቸው ይጠፋል።
- ወላጆች እና ተንከባካቢዎች ሕፃናቱን ወደ ደረታቸው አስጠግተው ሲያቅኟቸው ጥብቅ በማለት ፍቅራቸውን ያሳያሉ።
- ወላጆችና ተንከባካቢዎች ለሕፃናቱ በጥሩ ቋንቋ በመናገር ለህፃናቱ ፍቅር ያሳያሉ።
- ሕፃናት በሚያቅኟቸው ሰው እቅፍ ውስጥ ሆነው የመቦረቅ ስሜት ሲያሳዩ ተመሳሳይ ሁኔታ ከወላጅ ማግኘት ይፈልጋሉ።ይህም የበለጠ ያስደስታቸዋል።፤

የተንከባካቢዎችና የሕፃናት አስፈላጊ ያልሆኑ ባህሪዎች ምሳሌዎች

- ወላጆችና ሕፃናቱን የሚቀርቡ ሰዎች ሕጻኑ እንዲፈራ አድርገው ይቀርቧቸዋል።
- በአካል ሲያቀርቧቸውም የማይገባ ቃላት በመናገር ሕፃናቱ እንዲርቋቸው ያደርጋሉ።
- ሕፃናት በሚጎዱበት ጊዜ ወይም ሲታመሙ ተገቢውን ምላሽ አለመስጠት ጥሩ ያሆነ ባህርይ ነው።
- ሕፃናት ሲያለቅሱ መሳቅ ጠገቢ ያልሆነ ድርጊት ነው።
- ለሕፃናት ተገቢ ያልሆነ ፊት ማሳየት ከወላጅና ተንከባካቢ አይጠበቅም።
- አንዳን ሰዎች ከፍ ድምፅ በማሸማጽ ሕፃናቱን ይረብሻሉ።
- ሕፃናቱ በደስታ ሲጫወቱ የመጫወቻ እቃዎቻቸውን መውሰድ ተገቢ ያልሆነ ድርጊት ነው።

- በሕፃናቱ ላይ የማይገባ ድርጊት መፈፀም ስለ ሐፃናቱ ለሳች ተገቢ ልሆነ ነገር መናገር ሕጻናቱን በጥሩ አይን አለመመልከትና ሕፃናቱ ምቹት እንዳይሰማቸው ማድረግ አስፈላጊ ያሆኑ ድርጊቶች ናቸው።

ጥሩ ቁርንት ለመፍጠር የሚስፈልጉ ድጋፎች

ወላጆችና ተንከባካቢዎች ከሕፃናት ጋር ከውልደት ጊዜ አንስቶ መልካም ግንኙነት የመፍጠር አስፈላጊነትን

መረዳት ያስፈልጋቸዋል። ወላጆች ለሕፃናት የማያቋርጥ እና ስሜትን የተላበሰ እንቅስቃሴና እንክብካቤ ማድረግ አለባቸው። ይህም ሕፃናቱ የሚፈለጉና ተገቢውን እውቀት እንዲቀስሙ ወላጆቻቸውም እነሱን በሚያስፈልጓቸው ሁኔታ እንደሚረዱ አቸው ይገነዘባሉ። በተለይም ከስድስት ወር በታች ላሉ ሕፃናት ሲያለቅሱ ፈጣን ምላሽ መስጠት እነዚህ ሕፃናት ከ6-12 ወር ሲሆናቸው ማልቀሳቸውን ይቀንሳሉ።

ወላጆች ሕፃናቱ ሲታመሙ ጉዳቱ ሲደርስባቸው ወይም ሲበሳጩ በተለየ ሁኔታና ፍቅር በተሞላበት ሁኔታ ምላሽ መስጠት አለባቸው። ይህ ሕፃናቱ ወደፊት አስቸጋሪ ሁኔታ ሲያጋጥማቸው እነሱም ጤናማ ምላሽ የመስጠት ባህሪ ያዳብራሉ። ወላጆች ለሕፃናት አስደሳች ድምፅ በማሰማት የሕፃናትን ስሜትና አስተሳሰብ መረዳት ያስችላቸዋል።

በተለይም ሕፃናቱ የለመዱቱን አይነት እንቅስቃሴዎችን መተግበር ጠቃሚ ነው። በተለይም ሕፃናት ሲያለቅሱ የመዝሙር ድምፅ ማሰማት ሕፃኑ ረጋ እንዲልሚያደርገው ከሆነ ይህንኑ መደጋገም ያስፈልጋል። እንዲሁም ወላጆች ሕፃናቱ የሚያደርጉትን ደስጠኛ የሚሆኑበትን መንገድ መፍጠር ይቻላል። ለምሳሌ መስታዎት ከፊታቸው በማድረግ ሕፃናቱ ስለራሳቸው እንዲገነዘቡ ማድረግ ይቻላል።

የተንከባካቢያቸውን ፊት መስታዎት ወስጥ በማየት ስሜታቸውን መረዳት ይቻላል። ስለዚህ ወላጆችና አሳዳጊዎች የሕፃናት ስሜት እንዴት እንደሚረዱ መሰልጠን አለባቸው። የሕፃናት ስሜትንም ለመረዳት ሕፃናቱ ሲስቁ በእጃቸው ሲነካኩ ትክ ብለው ሲመለከቱ ራሳቸውን ወደ ጎን ሲያዞሩ ይህ ሁሉ ሕፃናት መልእክት የሚያስተላልፉበት ዘዴ ነው። በዚህም ምክንያት ወላጆች ከሕፃናት ጋር መጫወት መቻል አለባቸው። ምክንያቱም ሕፃናቱ የሚፈለጉትን ደስታ ከቸዋታ

ስለሚያገኙ ነው። ከነሱ ጋር መጫወት ከጭንቀት ነፃ የሆነ ተስማሚ ሁኔታ ይፈጥርላቸዋል። በጨዋታውም ሂደት ሕፃናቱ ብዙውን ጊዜ እንዲወስዱ ማድረግና እንዴት መጫወት እንዳለባቸው ራሳቸው እንዲወስኑ ማድረግ ተገቢ ነው።

ይህንን ተግባራዊ ለማድረግ የወላጆችን ጥንካሬ መገንዘብ ያስፈልጋል። ይህም ሕፃናቱ የደህንነት ስሜትና እምነት ማሳደር እንዴት እንደሚችሉ መቼ ማከናወን እንዳለባቸው ለማስረዳት ያስችላቸዋል። ቀለል ያሉ ድርጊቶችን ለምሳሌ መንካት ጉንጫቸውን መሳም ማቀፍ ሊፈልጉት ነገር ፈጣን ምላሽ ፈገግታ የማሳየትና ለሚፈልጉት ነገር ፈጣን ማላሽ መስጠት እነዚህ ሁሉ ለሕፃናቱ ጠቃሚ ናቸው። በሌላ በኩል ወላጆች ከህፃናት መለየትን ለማለማመድ ወደ ሌላ ክፍል በመሄድና በመሄድ በጥቂት በጥቂቱ ማለማመድ ያስፈልጋቸዋል። ይህም ሕፃናቱ በወላጆቻቸው የመተማመን ስሜት እንዲኖራቸው ያደርጋል። ይህን ድርጊት ልማድ ማድረግ ሕፃናቱ ወላጆቻቸው መቼ እንደሚለዩባቸው እንዲያወቁ ከመርዳቱም በላይ ወላጆቻቸው ሲለዩአቸው የመረጋጋት ስሜት እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል።

የክፍል ስራ

1. ከዚህ በታች ቀረቡት የቡድን ስራዎች በተለያዩ እድሜ ያሉ ሕፃናት በፍርሀት በጉዳት ወይም በህመም ያሉትን የሚመለከት ነው። ተሳታፊዎችን በቡድን በመከፋፈል የወላጅንና የሕፃንን እርስ በእርስ ግንኙነት ላይ ሕፃኑ ጥሩ ያልሆነ ግንኙነት ሁኔታ የተረዱትን ተሳታፊዎቹ እንዲጫወቱ ከዚያም ይህ ሁኔታ የሚሻሻልበትን ማለትም ሕፃኑ ወደ ተሻለ ቁርኝት ወደሚኖረው ደረጃ የሚለውጥ ጨዋታ እንዲጫወቱ ማድረግ።

ምሳሌ ከዚህ በታች ለቀረቡት መፍትሄዎችን ከላይ በቀረቡት መሰረት ይወያዩበት

1. አንድ እናት ከልጇ ጋር ወደ ጎረቤት እተጓዘች ነው። አንድ ትልቅ ውሻ ወደ እነሱ እየመጣ ነው።
  2. አንድ ሕፃን በእኩል ሌሊት እየጮኸ ከእንቅልፉ ይነቃል።
  3. አንድ ሕፃን በቆርቆር እጁን ይቆርጣል።
  4. አንድ ሕፃን እያለቀሰ ወደ እናቱ ይንፏቀቃል።
2. ከተሳታፊዎች ጋር የሕፃን ለቅሶ የሚያስተላልፈውን መልእክት ተወያዩበት። ለምሳሌ
- አንድ ሕፃን ሲያለቅስ ወላጁ እንዴት ምላሽ ይሰጣል ? ከዚህ ስልጠና በፊት ልጅ ሲያለቅስ እንዴት ምላሽ ይሰጡ ነበር? እንዲሁም ሌሎች ጥያቄዎች ካሉ ይወያዩበት።

ትምህርት በጨዋታ

ከውልደት እስከ ሶስት አመት

የጊዜ ሰሌዳ ላይ ተመርኩዞ

የቀረበ

ራስን ቀና ማድረግ (Heads-up) - ከውልደት እስከ 2 ወር እድሜ

ልጅ ሲወለድ የጨቅላው ራስ የልጁን ቁመት እሩብ ይሆናል። ስለዚህ ጨቅላው እራሱ/ጭንቅላቱ/ ስለሚከብደው እራሱን ለማቃናትና ቀጥ ለማድረግ ይቸገራል። ስለዚህ ወላጆች የሕፃኑን ጭንቅላት መደገፍ የሚያስፈልጋቸው ለዚህ ነው። በ2ኛው ወር መጨረሻ ላይ ጨቅላው ከሞላ ጉደል ራሱን ማቃናትና ከወደጎን የማዘዋወር ልምድ ያዳብራል ማለት ነው።

ስዕል 1 በስዕሉ ላይ እንደምንመለከተው ሁለት አመት ያልሞላው ጨቅላ በተንከባካቢው ላይ ሙሉ ለሙሉ ጥገኛ የሆነ ነው። ስለዚህ በዚህ ወቅት ጨቅላውን ለመንከባከብ ጊዜ መስጠት፣ ፍቅር ማሳየት እና በትኩረት መመልከት እጅግ ጠቃሚ ነው። በዚህ ወቅት ወላጆች ሕፃኑን የሚረዱበትና መሠረታዊ ፍላጎቱን የሚያሟሉበት ሲሆን ሕፃኑ ከአካባቢውና ከዘራሪው ጋር የሚለማመድበት ነው። በእያንዳንዱ የመቀራረብ ጊዜ ሕፃኑንና ወላጆች እርስ

በርስ የሚያዳብሩት እና ጠንካራ የጓደኝነት ስሜት ወይም ግንኙነት የሚመሰርቱበት ነው። አንዳንድ ሕፃናት የሚተገብረው ነገርም በልምድ የሚያገኘው ነው። ይህም የሚንከባከበው ሰው እንዴት እንዳቀፈው ሲያለቅስ የሚሰጠው ምላሽ ለምሳሌ ጡት ማግኘት፣ መታቀፍ፣ ማባባል ማለት ነው። ምንም እንኳን ሕፃናት የሚንከባከበው ሰው ጠቃሚ መሆኑን በምናብ በማየት ለመረዳት ባይችልም ይህ እየተለማመደ ያለው ልምድ ለወደፊት ቁርኝት (attachment) መሠረት ይሆነዋል ። ስለዚህ ሕፃናት ጋር አብሮ መሆን ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው ማለት ነው።

ስዕል 2 ሕፃን ልጅ ከውልደት ጀምሮ ማየት ቢችልም ትኩረት የሚሰጠው ወይም አተኩሮ የሚያየው ግን 12 ኢንች ወይም 30 ሳ.ሜ ያህል ከአይኑ ርቆ ያለውን ነገር ብቻ ነው። ይህ ከጨቅላው ሕፃን እስከ ታቀፈው ሰው አይን ድረስ የሚደርስ ርቀት ነው። በተፈጥሮ ጨቅላ ሕፃን በሰው የፊት ገፅታ የመማረክ ባህሪ ያላቸው ሲሆን ፊት ለፊት ያለውን ሰው ፊት ለረጅም ጊዜ በማየት መገንዘብ ይጀምራሉ። እንደሁም ነጭና ጥቁር ለመሳሰሉት ቀለሞች ትኩረት ይሰጣሉ።

ስዕል 3: ሕፃናት ስለውጭው አለም መረጃ የሚያገኙት በስሜት ሕዋሳቸው ነው። ሕፃናትን መነካካት ትልቅ ጠቀሜታ አለው። ሕፃናትን በቀስታ ማሸት ከፍተኛ ደስታ ይሰጣቸዋል። የደም ዝውውራቸውን ከመርዳቱም በላይ የመተንፈስና የምግብ መፈጨት ሁኔታን ያሻሽላል። እንዲሁም ዘና እንዲሉ ከማስቻሉም በላይ የተረጋጉ እንዲሆኑ ቀስ እያለም እንቅልፍ እንዲወስዳቸው ያደርጋል። ሕፃናትን በቀስታ ሰውነታቸውን ማሸት ሕፃናቱንና ወላጅ መሃከል የስሜት ቁርኝት ከመፍጠሩም በላይ ወላጅ ልጁ የመረጋጋት መንፈስ እንዲያዳብር እና ሁል ጊዜ ለሕፃኑ ጥሩ አመለካከት እንዲኖራቸው ያደርጋል።

ራስን ማወቅ:- ጨቅላ ሕፃናትን አስጠግቶ ማቀፍ ደስታ ይሰጫቸዋል። የሚያገኙት ሙቀት ስሜት

የሚሰጣቸው ሲሆን ያቀፋቸው ሰው የልብ ትርታ መስማት ያስችላቸዋል ። ሕፃናቱ ከአካባቢያቸው ጋር በሚያደርጉት ግንኙነትና በሚያገኙት ልምድ ራሳቸውን የማወቅ ስሜት ያዳብራሉ። ቀረብ አድርጎ በማቀፍና ፍላጎታቸውን በማሟላትም ራሳቸውን እንዲያውቁ

የሚያስችላቸውን ስሜት ያዳብርላቸዋል። እንዲሁም የደህንነት ስሜትና በሰው ላይ እምነት የማሳደር ስሜታቸውም አብሮ መዳበር ይጀምራል።

እምነት ማሳደርና የእምነት ማጣት ስሜት : አንድ ሕፃን በመጀመሪያ አመት እድሜው ከወላጅ በቂ ምላሽ የሚያገኝ ከሆነ፣ በቅርብ እንክብካቤ ካገኘና በሰላማዊ ሁኔታ ውስጥ ጥበቃ ከተደረገለት ወላጆቹ ላይ እምነት ማሳደር ይጀምራል። ነገር ግን በተቃራኒው ልጁ በወላጆቹ ዘወትር የማይገቡኝ ከሆነ ለሚፈልገው ነገር በቂ ምላሽ ካላገኘ በወላጆቹ የማይመካና የእምነት ማጣት ስሜት ያዳብራል። ባጠቃላይ እምነት የማሳደርና የእምነት ማጣት ስሜቶች በልጁ ላይ የሚከሰቱት በሕፃኑና በወላጆች

አካላዊ ሁኔታ:- በዚህ እድሜ ክልል ያሉ ሕፃናት ከዙሪያቸው ካለው ሁኔታዎች ጋር ራሳቸውን ለማመሳሰልና ለመተዋዋቅ ይጥራሉ። ከዘጠኝ ወራት የጠባቡ የማህፀን ቆይታ በኋላ እንደልብ በሚንቀሳቀሱበት አካባቢ መገኘታቸው አንዱ ለአካላዊ መዳበር ምክንያት ነው። የሽንት ጨርቅ መቀየር እና በመታጠቢያ እቃ ውስጥ አካላቸው ሲንቀሳቀስ ለአካል ጥንካሬያቸው ጠቃሚ ይሆናል። ይህ የጡንቻ መዳበርና የእጅና እግር መጠንከር ለወደፊቱ የአካል መዳበርና ማደግ መሠረት ይሆናቸዋል። ከሁሉ ይልቅ ግን በዚህ እድሜ ክልል የአንገታቸው ጡንቻ መዳበር ዋነኛው የአካል እድገት ነው። ስለዚህ የዚህ እድገት ዋነኛ ስያሜ የእራስ መቃናት ተብሎ ይጠራል።

ግንኙነት : ጨቅላ ሕፃናት የቅርብ አስተማሪዎቻቸው ከሆኑት ወላጆች እናትና አባት እለት በእለት ትምህርትና ልምድ ይቀስማሉ። ሕፃናት ሲበሳጩ እና ወላጆቻቸው

በቅፅበት ምላሽ ሲሰጧቸው ሕፃናቱ ችግር ሲገጥማቸው በቅርብ የሚረዳቸው ሰው እንዳለ ይረዳሉ። ይህ እንግዲህ ሕፃናቱ በወላጆቻቸው ላይ የመተማመን መንፈስ እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል ማለት ነው። ከዚያም ጥሩ ግንኙነት መፍጠሪያ መንገድ አበጀን ማለት ነው።

መረዳት :- ሕፃናት በቀስታ የሚንቀሳቀሱ ነገሮችን በአይናቸው እየተከተሉ ሲያዩ በአካባቢያቸው ስለሚገኙት ነገሮች መረዳት ይጀምራሉ። በተጨማሪም እጆቻቸውና ጡንቻዎቻቸው እንዲንቀሳቀሱ ከመርዳቱም በላይ ጥንካሬ እንዲያገኙ ይረዳቸዋል።

እናታዊ ቋንቋ :- ይህ ማለት እናቶች ከጨቅላው ቃል አጫጭር አረፍተነገሮችን ያዘሉ ቃላት የተጋነነ ገለፃ ፣ ጥርት ያለ ቃላት መናገር፣ በመሃል እያረፉ ወይም እያቋረጡ የሚያስተላልፉት መልእክት እናታዊ ቋንቋ ይባላል። ይህን እናቶች የሚያደርጉት የልጁን ቀልብ ወይም ሃሳብ ለመሰብሰብ ብለው ነው።

መግባባት :- ሕፃናት ከሚያስደስታቸው ነገር አንዱ ድምፅን ወይም ቃላትን መስማት ነው። ትርጉሙንና ምን እንደተባለ ባይረዱትም የፊት ፈገግታ፣ ገፅታ እና በዚህ መሃል የሚፈጠር ድምፅ ይማርካቸዋል። እንደ መዝሙር ያለ ድምፅና ቃላት ለሕፃናቱ ማሰማት ሕፃናት ከሚፈጠርባቸው መጨናነቅ ረጋ እንዲሉ ይረዳቸዋል። ራሳቸውን ድምፅ ወደሰሙበት አቅጣጫም ዘንበል ያደርጋሉ ቀስ በቀስም ይህን ድምፅ ደጋግመው ሲሰሙ ከሌላ ሰው ድምፅ መለየት ይጀምራሉ ። በተለይም ከፍ ያለ ቃና (High pitch tone) ድምፅ ሲሰሙ የበለጠ ይሳባሉ። በአካል የሚደረግ መግባባትም (non- verbal communication) በጣም ጠቃሚ ነው በዚህ እድሜ ክልል ሕፃናቱ በደሙ-ነፍስላዊ ስሜት በተለይም ከተወለዱ ስድስት ሳምንት አካባቢ ሲሆናቸው ፈገግታ ማሳየት ይጀምራሉ። ይህ ድምፅ አልባ በአካል ብቻ የሚደረግ ግንኙነት ለሕፃናቱ ቀጣይ ሕይወትና በኋላ ላይም ቋንቋን መናገር እንዲችሉ ያደርጋል።

ምልከታ (Looker) - ከ2-5 ወር እድሜ

በዚህ እድሜ ክልል ያሉ ሕፃናት ስለ አካባቢያቸው ሁኔታ እና ስለሚገኙ ሰዎች፣ እቃዎች በምልከታ መረጃ የሚያገኙበት ነው። ሕፃናት ትልቁ ትኩረታቸው አተኩሮ ማየት ሲሆን የማየት ኃይላቸው የሚሻሻልበትና የሚጨምርበት ወቅት ነው። ይህ ደግሞ ከአዋቂዎች የማየት መጠን ጋር የሚመሳሰል ነው። በተጨማሪም በዚህ ወቅት ራሳቸውን ቀና ማድረግ እና ወደ ጎን ማንቀሳቀስ የሚችሉበት ወቅት ሲሆን ግራና ቀኝ በማየት በርካታ መረጃ እና እውቀት የሚያገኙበት ጊዜ ነው።

ስዕል 1 : ሕፃናት ባካባቢያቸው ስላለው አለም በመንካት በመስማት በማሸተት ፣ በማየትና በመቅመስ እውቀት ይቀስማሉ። በነዚህ የስሜት ሕዋሳት ሕፃናት የበለጠ እንዲበረታቱ እና የመረዳት ክህሎታቸውን ማዳበር እንችላለን ። በቀላሉ ወደ ውጭ ወጣ በማድረግ ፣ የእውቀት ምንጭ እንዲሰበስቡ እንረዳቸዋለን። ሱቅ ወይም ግሮሰሪ ሄደን አትክልት ስንገዛ በመኪና ይዘናቸው ስንሄድ በርካታ ነገሮችን የማየት እድል ያገኛሉ። የሰውና የመኪና ድምፅ ሲሰሙ፣ ሕፃናትንና አዋቂዎች ሲንቀሳቀሱ ፣ የተለያዩ የምግብ አይነቶችን ሽታ ሲያሸቱ ፣

አበቦችና ወፎች ሲበሩ ሲያዩ የእውቀት ክምችት ያገኛሉ። የተለዩ አይነቶች እቃዎች፣ ሻካራና ለስላሳ እንዲሁም የተለያዩ ቅርፅና ቀለም ያላቸውን ነገሮች እንዲነካኩ ስንፈቀድላቸው የመንካት ስሜታቸውን እናዳብራለን። ሌላው በዚህ እድሜ ያሉትን ሕፃናት በተለያዩ አቅጣጫ ስናቅፋቸው ወይም ሲታዘሉ በተለይም ቀጥ ብለው ሲታዘሉ አካባቢያቸውን ዘና ብለው ለማየት እድል ያገኛሉ። በዚህ ስዕል ላይ ያለውም ሕፃኑ ዘና ያለና ምችት የተሰማው እንዲሁም እናቱን ተጠግቶ መታቀፉን ያሳያል።

ስዕል 2:- ጨቅላ ሕፃናት ለፊት እይታና በድምፅ ለሚተላለፍ መልእክት ምላሽ መስጠትን ይለማመዳሉ። የሰሙትን ድምፅ መልሰው መናገር ባይችሉም ትኩረት እንዳገኙ ተረድተው በሰውነታቸው ፣ በእጃቸውና

በእግራቸው በመወራጨት መልስ ይሰጣሉ። በፊት ለሰውነታቸው ለሰጠናቸው ትኩረት የራሳቸውን ድምፅ ለማውጣት ጥረት ያደርጋሉ። ይህንንም በተደጋጋሚ ለማድረግ ልምምድ ያደርጋሉ። ሕፃናቱ እያደጉ ሲመጡ የሰሙትን አይነት ድምፅ አስመስለው ለመናገር ይሞክራሉ።

ስዕል 3:- ሕፃናት ወላጆቻቸው አስጠግተውና አመቻችተው ሲያቅኟቸው የሚሰጣቸውን ደስታ የሚተካ ነገር አይገኝም። ይህ መተቃቀፍ ለሁለቱም የበለጠ መቀራረብን መፍጠር ሲችል በሁለቱ መሃከል እስከ ሕይወት ዘመን ድረስ የሚቆይ ፍቅር ይመሰረታል። ይህ ደግሞ ሕፃናት መፈለጋቸውና መፈቀራቸውን ለመገንዘብ አይነተኛ ዘዴ ነው ።

በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ወላጆች ሕፃናቱን ለመታቀፍ መጣር አለባቸው። ስለዚህ ሕፃኑ ደህንነቱ መጠበቁን አካባቢው ሰላምና አስተማማኝ መሆኑን የሚገልፅ ስሜት ያዳብራል።

ራስን ማወቅ :- በዚህ የእድሜ ክልል ጨቅላው እጆቹን ወደ መሃል የሰውነቱ ክፍል ማምጣት

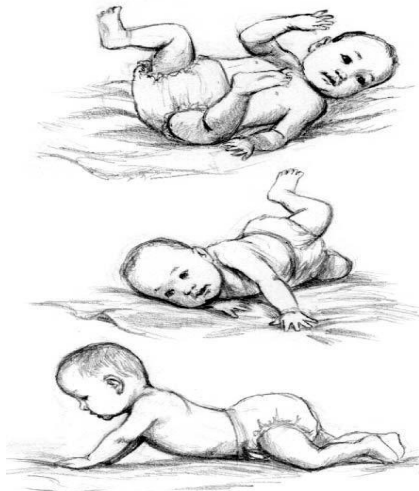

ይለማመዳል። ይህ የጥሩ እድገት

ምልክት ነው። ሕፃናት

እጃቸውን አፋቸው ውስጥ ሲክቱ ራሳቸውን በፀጥታ እያረጋጉት መሆኑን ይጠቁማል።

እስከዚህ ድረስ ሕፃናት በአዋቂዎች እርዳታ መረጋጋት ቢችሉም አሁን ግን ራሳቸው የራሳቸውን ምቹት መፍጠር መቻልን ይለማመዳሉ። ይህ ለሕፃኑ ራሱን የማወቁ እንዲ ምልክት ነው።

አካላዊ ሁኔታ :- ጨቅላ ሕፃናት የአካል እንቅስቃሴ ቁጥጥር የሚያደርጉት ከእግር ጥፍራቸው እስከ ጭንቅላታቸው ነው። እግርና እጅ እንዳላቸው ሳያወቁ በፊት በጆሮ፣ በአይንና በአፋቸው መጠቀምን ይማራሉ። ቀጥሎ በእጃቸውና በእግራቸው እቃዎችን በማለስና በመፈለግ ወደ አፋቸው ማስገባት ይጥራሉ። በዚህ ወቅት የሕፃኑ የአካል እንቅስቃሴ ችሎታ ፈጣን ይህናል። ራሳቸውን በደንብ ቀና

ማድረግ ይችላሉ። የሚያዩትን ነገርና ለምን ያህል ጊዜ አተኩረው እንደሚያዩ መቆጣጠር ይችላሉ። ይህንንም ችሎታ የበለጠ እንዲያዳብሩ ሕፃናቱን የተስተካከለና ደህና ቦታ ማለት አደጋ የማይደርስባቸው ቦታ ማስቀመጥ ይመከራል። ይህ አካላቸውን በማንቀሳቀስ ሰውነታቸው እንዲሰራ ያስችላቸዋል። ከጊዜ በኋላ ጡንቻቸው እንዲጠነክርና ተራ በተራ እንዲንቀሳቀስ ለማለማመድ ይረዳቸዋል። የሚማርኳቸው እቃዎችንም በአጠገባቸው ማኖር እንዲሁም ሕፃናቱ እግር ላይ አይን የሚማርክ ካልሲ ማድረግና የሚያቃጭሉ ነገሮችን ማድረግ እግራቸውን ለመያዝና ለሚቀጥለው የእድገት ደረጃ ጤናማ በሆነ ሁኔታ እንዲሸጋገሩ ያስችላቸዋል።

ግንኙነት :- ከጨቅላ ሕፃናት ጋር ቀለል ያሉ ጨዋታዎችን ማድረግ ከሕፃኑ ጋር ጠንካራ ግንኙነት የመፍጠሪያ ዘዴ ነው። ሁለቱም ወገኖች ይህንን መቀራረብ ዘወትር እንዲናፍቁት ያደርጋል። ዋናው ቁምነገር የበለጠ መቀራረብ ተፈጠረ ማለት ሕፃናቱ ሁልጊዜ ለለውጥ ይዘጋጃሉ ማለት ነው። ሕፃናት

አንዳንድ ነገሮች በደረጃቸው ካልተከናወኑ ምልክት ሊያሳዩ ይችላሉ። ለምሳሌ ፊታቸውን በማዞር ወደ ሌላ አቅጣጫ በመዞርና ነጭናጫ ይሆናሉ። ይህንን ጊዜ ጨዋታው ማብቃቱን መረዳት ያስፈልጋል። ይህ የሚያስገነዝቡን ወላጆች መቼ አብረው እንደሚሆኑና ለብቻቸው የሚተዋቸውን ጊዜ እንዲያወቁ መለማመድ እንዳለባቸው ነው። ምክንያቱም አንዳንድ ሕፃናቱ ሌላ ጨዋታ ከመጀመሩ በፊት ጥቂት ጊዜ ፀጥታ ይፈልጋሉ። ስለሆነም በጣም የሚነቃቁና ዝግታ የሞላበትን ጨዋታ እያፈራረቁ ማጫወት፣ አስደሳች ጊዜ አብሮ ማሳለፍ በቀን ውስጥ በመደበኛነት ቢተገበር ጥሩ ነው። ለዚህም ፍላጎታቸውን ለማወቅ ወላጆች የልጆችን የሰውነት እንቅስቃሴ ማወቅና መከታተል ይኖርባቸዋል።

ስምምነት መፍጠር: ማለት ስሜትን መጋራት ማለት ነው። ይህ ሂደት የቁርኝነት መፍጠር ከመካሄዱ በፊት የሚከናወን ነው። ይህ ሂደት በወላጅና በሕፃኑ መሃል ቁርኝነት ለመፍጠር ጥሩ በር ይከፍታል። ይህ ካልሆነ ግን ቁርኝቱ አስተማማኝ አይሆንም ማለት ነው።

አመል ማውጣት:- ሕፃናት በየግላቸው የራሳቸው የሆነ ልዩነት አላቸው ። ለሚገጥማቸው ነገር የሚሰጡት ስሜታዊ ምላሽና የእንቅስቃሴ ደረጃ ፣ ለነገሮች የሚሰጡት ትኩረት እና ስሜታቸውን የመቆጣጠር ደረጃ ከሕፃን ሕፃን ይለያያል። ሕፃኑ በቀላሉ ተግባር፣ አካባቢውን ቶሎ የሚላመድ ወይም አስቸጋሪ ፀባይ ያለው ሊሆን ይችላል። ለነገሮች የገነነ ምላሽ ወይም ተቃራኒ መልስ የሚመልሱ፣ አዳዲስ ልምዶችን ለመገባደጥ የሚዘገዩ እና መደበኛ ያልሆነ ተግባራትን ሲያከናውኑ ወይም ንቁ ያልሆኑ ለአካባቢዎቻቸው ቀዝቃዛ ስሜት የሚኖራቸው እና ራሳቸውን በቀላሉ ከሁኔታዎች ጋር የማይለማመዱ ሊሆኑ ይችላሉ። ስለዚህ ወላጆች እንዴት የቤተሰብ ሃላፊነታቸውን እንደሚተገብሩት እና ይህ ለልጅ እንደሚስማማ ወይም እንደማይስማማ ማወቅ አለባቸው። ለምሳሌ ሕፃኑ ለጨዋታ ቶሎ የማይነሳሳ ከሆነ በችኩላ ወደ ጨዋታ እንዲገቡ ማድረግ የለባቸውም ። ቀስ በቀስ ሕፃናቱን ማበረታታት ይገባቸዋል። አስቸጋሪ ለሚባሉትም ቦታ በመቀየር እና እንደ ሁኔታው በርጋታ ማከናወን ይኖርባቸዋል። ሕፃኑ በዚህ ሁኔታ

መረዳት :- ከላይ እንደተገለፀው በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት ራሳቸውን ቀና አድረገው ቀጥ አድርገው

መቀመጥ የሚችሉበት
 ደረጃ ላይ መሆናቸው
 ይታወቃል። በዚህ
 አቋማቸው ሕፃናቱ ምን
 እንደሚፈልጉና ለምን
 ያህል ጊዜ
 እንደሚፈልጉ ማወቅ
 ይቻላል። በመጀመሪያ
 ደረጃ ጨቅላ ሕፃናት

ስለአካባቢያቸው መማር የሚችሉት በዙሪያቸው ከሚያዩት እያንዳንዱ ነገር ነው። ቀለል ያሉ አዳዲስ አስደሳች ነገሮች እና በቤት ውስጥ የሚገኙ ነገሮች ጥሩ መጫወቻ እቃዎች ናቸው። እነዚህ እቃዎች ግን ለሕፃናቱ አደጋ የማያስከትሉ መሆናቸውን ማረጋገጥ ያስፈልጋል። ቢቻል ትላልቅ ኘላስቲክ እቃዎች ሆነው አፋቸው ውስጥ የሚይዘው ቢሆኑ ጥሩ ነው። ለምሳሌ የኘላስቲክ ኩባያ፣ እና የታሽጉ ለስላሳ ወይም የእርጉ ኘላስቲኮች የመሳሰሉ እቃዎች ልጆቹ በሚደርሱባቸው መጠን መቀመጣቸውን ማረጋገጥ ያስፈልጋል። በስዕሉ ላይ እንደሚታየው በግራና በቀኝ በመታቀፍ ራሳቸውን እስኪችሉ ድረስ መደገፍ ያስፈልጋቸዋል።

መግባባት:-በዚህ የእድሜ ክልል ያሉ ሕፃናት መነጋገር ባይችሉም ሕፃናቱን ለማነጋገር መሞከር ጥሩ ነው። አነዚህ ሕፃናት ድምፅ መስማት ይወዳሉ። የሚነገሩትን ቃላት መረዳት ባይችሉም ያንኑ ድምፅ መልሰው ለመድገም ግን ጥረት ሊያደርጉ ይችላሉ። አንድ ነገር እያዩ ያን እቃ በመጥራት መጥራት እቃውንና ያንን ቃል አንድ ላይ ሊያጣምሩት ይችላሉ። መጻህፍት ማንበብ፣ ግጥም መናገር ፣ መዘመር መዘመር በዚህ እድሜ ላሉ ሕፃናት የቋንቋ ችሎታቸው እንዲዳበር ያስችላቸዋል።

ተቀምጦ የመዳህ እድሜ (Sitter-Crawler) - 5-8 ወር

እድሜ

ይህ እድሜ ሕፃናት ከቦታ ቦታ የመንቀሳቀሻ ጊዜያቸው ነው። እንዲሁም በርካታ ነገሮችን ለማድረግ የሚችሉበት ጊዜ ነው ። ለመንቀሳቀስ የሚያደርጉት ጥረት ያለተቀናጀ እና ወደፊት ከመንቀሳቀስ ይልቅ ወደ ጎላ መንሸራተት ይቀናቸዋል። መንፈቅቅን ገና ስላልተለማመዱት የፍርሃት ስሜት ያድርገባቸዋል።

ስዕል 1:- እነዚህ ህፃናት ከበፊት በበለጠ ያለድጋፍ መሆን ይችላሉ። ይህም ጠንካራ ስለሚሆኑ ነው። በዚህ የእድሜ ክልል የመጨረሻዎቹ ወራት ያለድጋፍ በደንብ መቀመጥ ይችላሉ። ወላጆች ማድረግ ያለባቸው ጥንቃቄ ለስለስ ያሉ እንደ ትራስ ያሉ ድጋፎች በዙሪያቸው ቢያስቀምጡ ጥሩ ነው። በመጀመሪያ ላይ ለመቀመጥ ሲሞክሩ ይደክማቸውና ወደ አንድ በኩል ይወድቃሉ። ድጋፍ ካገኙ በሚወድቁበት ጊዜ አደጋ አያጋጥማቸውም። በዚህ ደረጃ ያሉ ሕፃናት ወደ ሚንከባከባቸው ሰው መጠጋትን ይፈልጋሉ። ትልልቅ ሰዎች የሚጠቀሙበትን እቃ መንካት ይወዳሉ። አደጋ ከማያስከትል የቤት እቃዎች የሚጫወቱ ልጆች የመረዳት ችሎታቸው በቀላሉ ይዳብራል። ሕፃናት በዚህ ደረጃ የበለጠ ተንቀሳቃሽ ስለሚሆኑ የወላጆች የቅርብ ቁጥጥርና ክትትል በጣም አስፈላጊ ነው። የሚዘዋወሩበትን ቦታ ንፁህ ማድረግም ጠቃሚ ነው። ሌላው ለወላጆች የሚመከረው ሕፃናቱ አጠገብ በመንበርከክ ፣ በእጃቸው መሬት

በመንካት አብረው እቃዎችን በመነካት፣ በእጃቸው ማጫወት ሕፃናቱ የሚያጋጥማቸውን አደጋ በቀላሉ ለማወቅ ያስችላቸዋል። ለምሳሌ የኤሌክትሪክ ሶኬት እንዳይነኩና የጠረጴዛ ጠርዝ እንዳይመታቸው ማወቅ ያስችላቸዋል።

ስዕል 2 :- ለጋ የሆኑት ሕፃናት የማስታወስ ችሎታ ቀስ እያለ ይዳብራል ። በእርግጥ በዚህ ደረጃ ያዩት ነገር ሲወሰድ በቦታው መኖሩን አያስተውሉም። እቃ ቢደብቁባቸውም እቃው ለምሳሌ አልጋ ልብስ ስር መደበቁን አያገናዝቡም። ፈልጎ ለማግኘትም ጥረት አያደርጉም። ጉልህና በቀላሉ የሚያዩትን እቃ በማለማመድ እቃውን ለይተው እንዲያውቁ

ያስችላቸዋል። በዚህ አይነት ሁኔታ የማስታወስ ችሎታቸውን ማሳደግ ይቻላል።

ስዕል 3:- ሕፃናት አንድን ጨዋታ እንደ መደበኛ ስራ በማድረግ የሚማሩበት ጊዜ ነው። ከዚህ በፊት ግን ለምሳሌ ሲነካ የሚጮህ እቃ ድምፅ ቢሰጥ እነሱ እንዲጮህ እንዳደረጉት ሊያውቁ አይችሉም ። ይህ ደረጃ ሃይላቸውንም የሚፈትሹበት ጊዜ ነው ። በስዕሉ እንደምናየው ህፃኑ እቃውን በመወርወር እቃው ምን እንደሆነ ያያል። ሁሉም እቃ ቢወረወር እንደዚህ ይሆናል? የት ያርፋል? ድምፅ ይሰጣል? ይነጥራል? የሚሉ ጥያቄዎች በሕፃኑ አእምሮ ውስጥ ይመላለሳሉ ማለት

ነው። ይህ ዘዴ ሕፃኑን ለሚንከባከብ ሰው መሰላቸትን ሊያስከትል ይችላል። ምክንያቱም በተደጋጋሚ እቃውን ማምጣት ሊያበሳጭ ይችላል። በጥቂት እቃዎች ጨዋታውን መደጋገም ጠቃሚነቱ በጣም የጉላ ነው። በዚህ ደረጃ ሕፃናቱ አዳዲስ ሙከራ ከማድረግ ይልቅ ያንኑ ደጋግሞ መስራቱን ይመርጣሉ።

ራስን ማወቅ :- በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት ከሚንከባከቧቸው ሰው በመልክ የተለዩ ሰው መሆናቸውን የሚነገዝበት ጊዜ ነው።

የሰውነት አካላቸው እግራቸውና ጣቶቻቸው የሚለዩበት ጊዜ ነው። ራሳቸውን መገንዘብ ባይችሉም ራሳቸውን መስታወት ውስጥ በማየት የሚደሰቱበት ደረጃ ነው። ይህም ምልክታ ራሳቸውን በራሳቸው እንዲያውቁ ሲረዳቸው እያደጉ ሲሄዱ ማን እንደሆኑ የሚያስችላቸውን ስሜት የሚያዳብሩ ይሆናሉ።

አካላዊ ሁኔታ፦ እነዚህ ሕፃናት በርካታ አዳዲስ ክህሎት የሚያዳብሩ ሲሆን በድጋፍ መቀመጥን፣ እቃን ከቦታ ቦታ ማንቀሳቀስን፣ ማንከባለል መቻልን፣ ወደፊትና ወደ ጎላ ማድረግን የሚችሉበት ደረጃ ነው። ወላጆች የሚሰጧቸው እቃዎች ጉሮሮአቸው ውስጥ የማይገባ ትልቅ እቃ መሆን ይኖርበታል። እቃዎቹን በዳበሳ አግኝተው ወደ አፋቸው ማስገባት ይቀናቸዋል። የእጅና የአይናቸው ጥምረት የዳበረ ይሆናል። ከፊታቸው ያለው እቃ ላይ መድረስና መያዝ መልቀቅ ይችላሉ። በስዕሉ ላይ እንደሚታየው ወለል ላይ ሲያደርጓቸው በእጃቸው መሬቱን በመደገፍ ደረታቸውንና ራሳቸውን ከወለሉ እንዳይገናኝ ማድረግ

ይችላሉ። ጨቅላ የሆኑትም መዳሀና መንፈቀቅ እንዲለምዱ በሆዳቸው በማስተኛት አሻንጉሊት ወይም እቃውን በጥቂት ርቀት አስቀምጦ መንቀሳቀስን መስተማር ይገባል።

ግንኙነት ፦ ሕፃናቱ የወላጆቻቸው ጠረን ንክኪ ፣ ድምፅ እና ቁመና መገንዘብ ይጀምራሉ። በዚህ ጊዜ ከሌላ ሰው ይልቅ ምርጫቸው ከሚንከባከባቸው ጋር መሆን ነው። ለሌላ ሰው ያላቸው ምርጫም አነስተኛ ነው። ከሚያውቁት ሰው ወደ ሌላ ሰው የሚወሰዱ ከሆነ መነጫነጭና የሃዘን ስሜት አልፎ ተርፎ በማልቀስ ተቃውሞአቸውን ይገልጻሉ። ይህ በጣም ጠቃሚ የእድገት ደረጃ ሲሆን ስሜታቸው እንዳይጎዳ ጥንቃቄ የሚደረግበት ወቅት ነው።

የእንግዳ ሰው ፍርሃት፡- ይህ ማለት ሕፃናቱ ላልለመዱት ሰው የሚያሳዩት ፍርሃት ሲሆን ይህን ከስድስት ወር በኋላ የሚለምዱት ፀባይ ነው።

መረዳት፡- በዚህ ወቅት ጨቅላ ሕፃናት አንድ እቃ አይተው እቃው መኖሩን መገንዘብ የሚችሉበት ፣ እውቀት መቅሰም የሚጀምሩበት ነው። ይህ የመረዳት ባህርይ ግን እስከ ሚቀጥለው የእድገት ደረጃ ሙሉ ለሙሉ ጎልቶ አይታይም በዚህ ላይ የሚደረግ ልምምድ የሕፃናቱን የመረዳት ችሎታ ያሳድጋል። በጨረፍታ እየታዩ መደበቅ (peek-a-boo) አይነት ጨዋታ የነገሮች መኖርን ግንዛቤ ያዳብርላቸዋል። ይህ አይነት ጨዋታ ለረጅም ወራት መቀጠል ይኖርበታል።

መግባባት :- ለሕፃናቱ ማንበብ ፣መናገር እና መዘመር ካለፉት ደረጃዎች በበለጠ በተከታታይ ማቅረብ የህፃናቱን የወደፊት በቋንቋ መግባባት ችሎታቸውን ያዳብርላቸዋል። በዚህም ምክንያት ከበፊቱ የበለጠ ቃላት መፍጠር ሲችሉ የሰውን ድምፅ ለመድገም በጣም ይበረታታሉ። እነዚህ ልጆች ባ፣ባ፣ባ ማለት ይጀምራሉ። ይህ ማለት ለነሱ እንደ ንግግር የሚቆጠር ነው። ይህም በአማርኛ መንተባተብ ደረጃ ደርሶዋል ማለት ነው። ይህ መተንተባተብ የሚፈጠረው ከውልደት ጀምሮ የሰውነትን ቃል ለመድገም ሲሞክሩ ነው።

በዝግታ ተጓዥ (Cruiser) - ከ8-13 ወር እድሜ

በዚህ የእድገት ደረጃ ውስጥ የሚገኙ ሕፃናት በደንብ መዳህ የሚችሉ ናቸው። አንዳንዶቹ መራመድ ይችላሉ። ሌሎች ቋሚ ነገር ይዘው መቆም ሲችሉ ጥቂቶች የሚያዝ ነገር ይዘው መራመድ የሚችሉ ናቸው። በዚህ ጊዜ ሕፃናቱ ስለ አዲስ ስለመጡበት አለም አዲስ የአመለካከት ስሜት የሚያዳብሩበት ጊዜ ነው። ዘወትር አዳዲስ ነገር ማድረግ ይለማመዳሉ። ለወላጆች አስቸጋሪ ቢሆኑም እነሱን መንከባከብ ግን በጣም ጠቃሚ ልምድ ነው። እንዲሁም የሚሰለቻቸውን ነገር በመረዳት ከአደጋ ሊጠብቁቸው ይገባል። የሚንከባከባቸውም ሰው የቅርብ ክትትልና በተለያዩ ሁኔታ ሊመሯቸው ይገባል።

ሰዕል 1 :- በስዕሉ እንደምናየው ሕፃናቱ በዚህ እድሜ በርካታ ነገሮችን ለማወቅ፣ ሰዎችን ለመለየት አካባቢያቸውን ማሰስ የሚጀምሩበት ነው። የወላጆች ወይም የተንከባካቢዎች የቅርብ ጥበቃ

ያስፈልጋቸዋል። ምክንያቱም ሕፃናቱ የሚገቡትን ነገር ከማይገቡት በደንብ ለይተው ማወቅ ስላልጀመሩ ነው። ቀስ በቀስ አደጋ የሚያደርስባቸውን ነገር በመሞከር በቀስታ በመንካት ይለማመዳሉ። ለምሳሌ የሰው ፀጉር ሲገቡት ሰውየው ወይም ሕፃን ከሆነ

የማይገቡ ወይም የሚያመው መሆኑን አይረዱም ነገር ግን ይህ ሁኔታ በጣም ቀላልና ግልፅ በሆነ ቋንቋ ማስረዳት ያስፈልጋል ። ሌላውን ሰው እንዳይገቡና ያንን ሰው መርዳት እንዳለባቸው በተለያዩ ዘዴ ማስረዳት ይገባል። እነዚህ ህፃናት ሰው መገባቸውን ቀስ በቀስ ከተገቡ ሰው ፊት በማንበብ መረዳት ይጀምራሉ ። አንድ ድርጊት ከማድረጋቸውም በፊት ያንን ነገር በትንሹ በማስነካትና በማለማመድ ቀስ በቀስ እንዲተገቡት ማድረግ ይገባል። አንዳንድ ነገሮችንም በምሳሌ ማስረዳት በቀላሉ እንዲገባቸው ያስችላል።

ስዕል 2:- ይህ ስዕል እንደሚያሳየን ሕፃኑ ከበፊቱ ደረጃ አሁን የበለጠ መንቀሳቀስ መቻሉን ያሳያል። በአይናቸው ሲያዩት የሚማርካቸው እቃ ካዩ ወደዛ ነገር መራመድ ይሞክራሉ። ባካባቢያቸውም የሚጫወቱበትን እቃ ማስስ ይጀምራሉ። ስለ አደጋ

ምንነት በቂ ግንዛቤ ስለሌላቸው የትልቅ ሰው ጥበቃ በጣም አስፈላጊ ነው። በዚህ እድሜ አካባቢያቸውን በጣም ስለሚስባቸውና ስለሚማርካቸው በርካታ እውቀት ለመገባቸው የሚችሉበትን ሁኔታ ማመቻቸት ያስፈልጋል ማለት ነው።

ስዕል 3:- በስዕሉ እንደምናየው ከእቃዎቹ ጋር ቀጥታ ንክኪ በማድረግ እውቀት ይገባሉ። በዚህ እድሜ የወላጅ ወይንም የጠባቂያቸው በአጠገባቸው መኖርን አጥብቀው ይሻሉ። የሚጠብቃቸው ሰው

ተነስቶ ወደ ሌላ ቦታ ቢሄድ ተከትለው መሄድ ይጀምራሉ። እንደከመዲኖ የመሳሰሉ ተከፋች ነገሮች በእቃ የተሞሉ ከሆነ አደጋ የማያስከትልባቸው እቃዎች እንዳይነኩ መጠበቅ ያስፈልጋል።

ሕፃናቱ እቃዎችን በሚነካኩበት ጊዜ ቀጣዩ ነገር ምን መሆን አለበት ብለው መጠየቅ ይጀምራሉ። “ይህንን እቃ ብጥለው ምን ይህናል” ይህንን ብወረውረውስ” ምን ድምፅ ይሰጣል የሚል ሃሳብ በአፅንኦት ይቀረጻል። ስለዚህ በቅርብ የሚገኝ ሰው ይህንን ሊያስረዳቸው ይገባል። ለሁሉም ነገር ትኩረት ስለሚሰጡ ያገኙት ነገር ሁሉ ጠቃሚ መስሎ ይታያቸዋል። በመጀመሪያ መከራቸው እንደተራ ነገር ያዩታል ደጋግመው ሲመክሩት ግን ለሚሰሩት ነገር ትኩረት ሰጥተው ያንን ነገር በማስታወስ ዘወትር በእቃው ለመጫወት እቅድ ያወጣሉ። በዚህ ወቅት የሚያደርጉት ነገር

ድርጊትና ውጤት :- አንድ ሕፃን ሆነ ብሎ አንድ እቃ ወይም ሰው እንዲንቀሳቀስ በማድረግ ውጤቱን ማየት ጉጉት ያድርጋል። ሕፃኑ በዚህ ጊዜ ልክ እንደ ትንሽ ሳይንቲስት ነው የእቃውን ለራሱ ጨዋታ ለማስማማት ያያል ይዳስሳል በሙከራም በቂ ትምህርት ያገኛል።

እንዳያስቆጣቸው በመጠንቀቅ ነገር ግን እንዲማሩበት እና አካባቢያቸውን የበለጠ እንዲያውቁ ማድረግ ይኖርብናል።

ራስን ማወቅ :- ሕፃናቱ አትኩሮት የሚሰጡና ያዩትን አስመስለው መስራት የሚወዱ ናቸው። ስለራሳቸው መማርና ማወቅ የሚፈልጉ ሌሎች ሰዎች እንዴት እንደሚንከባከቧቸው ከአዋቂነት በማየት መተግበር ይወዳሉ። አዋቂዎች ትኩረት ባይሰጡትም የሚያደርጉት ድርጊት ለሕፃኑ ትምህርት እየሆነው ነው። ሕፃናቱ ከአዋቂዎች የሚማሩትን እነሱም መልሰው ከሌሎች ሕፃናት ጋር መተግበርን ይወዳሉ። ለምሳሌ ወላጆቻቸው

እንዴት እንደሚንከባከቧቸው እና እንደሚይዟቸው
 ከተረዱ በኋላ ያንኑ ይተገብራሉ ። ይህንን
 አሻንጉሊት ስንሰጣቸው በቀላሉ እንረዳልን።

ማህበራዊ አመለካከት፡- የሕፃኑ ማህበራዊ አመለካከትን ማንፀባረቅ የሚጀምረው እድሜው ከ8-10 ወራት ባለው ጊዜ ነው። በዚህ እድሜ ያለ ሕፃን የሚወደውንና የሚያምነውን አዋቂ ሰው እንግዳ የሆነ ነገር ሲያጋጥመው ሰውየው ለዚህ አስቸጋሪ ሁኔታ የሚሰጠውን ምላሽ የሚያሳየውን ስሜት የሚረዳበት ነው። ለምሳሌ እናቱ እንግዳ የሆነ ሰው ሲመጣ የምታሳየውን ስሜት ከፊቷ አይቶ የሚረዳበት ነው።

አካላዊ ሁኔታ፡- በጣም የጎሳ እድገት የሚታየው ሕፃኑ የመራመድ ክህሎት ለማግኘት የሚያደርገው ጥረት ነው። መቀመጥ መቻል ፣ መገለባበጥ ፣ መዳህ፣ ወደ ቋሚ ነገር መሣብ እቃ ይዞ መራመድ መቻል ይህ ሁሉ ወደ ፊት ያለ ድጋፍ መሄድ ለመቻል የሚያደርገው ጥረት ነው። ለዚህ ደረጃ በየቀኑ በህፃኑ ላይ ለውጥ የሚታይበት ጊዜ ነው። የህፃኑን ደህንነት መጠበቅ እጅግ አስፈላጊ ነው ። አዋቂዎች ህፃኑን በቀጣይነት ምን ማድረግ እንደፈለገ በመረዳት አካባቢውን አደጋ ከሚያስከትል ነገር ነፃ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል።

ግንኙነት፡- በዚህ ጊዜ ወላጆች እና ህፃናት ጠንካራ ትስስር የሚፈጥሩበት ነው። ወላጆቹ ጥለውት ሲሄዱ የህፃኑ ማልቀስ የተፈጥሮ ሁኔታ ነው። ለአጭር ጊዜም ቢሆን ቤተሰቡ ሲለየው የሃዘን ስሜት ከማሳየቱም በላይ አንዳንዶቹ ያለቅሳሉ። ሌሎች ደግሞ ጥቂት ጊዜ ካለቀሱ በኋላ ወደ አሻንጉሊት ጨዋታቸው ይመለሳሉ። ዋናው ነገር ህፃኑ

የመሰለውን ያህል ወላጆቹ ከሱ ሲለዩ በጥሩ መንፈስና ሰላምታ መለየት አለባቸው። ተመልሰው እንደሚመጡ

ህፃኑ እንዲገባው ማድረግ አለባቸው። በርግጥ ህፃኑ የተባለውን ነገር ባይሰማም ደህና ሁን ማለትን መርሳት የለባቸውም። ይህ ህፃኑ በነሱ ላይ እምነት እንዲያሳድር ይረዳል። ቀስ በቀስም ህፃኑ የወላጆቹን መሄድና መመለስ የዘወትር ልማዱ ያደርጋል ማለት ነው። ሆኖም ወላጆቹ ትተውት ሲሄዱ ህፃኑን ከሚታወቅ ሰው ጋር ትተውት መሄድ አለባቸው ። ምክንያቱም ህፃኑ ወላጆቹ ትተውት ሲሄዱ የሚያውቀውን ሰው መለማመድና እራሱን ማስተካከል ይችላል ማለት ነው።

መረዳት :- ይህ ስዕል የልጅ እውቀት ከፍ እያለ መሄዱን ለማመለከት ጥሩ ምሳሌ ነው። ህፃናቱ በአካባቢያቸው የሚደረገውን ነገር ተረድተው ትልቅ ሰው የሚያደረገውን ለማድረግ ጥረት ያደርጋሉ። ጥሩ ምላሽ ካገኙ ደጋግመው ለመሞከር ጥረት ያደርጋሉ። ያዩትን ደጋግመው መስራታቸው ህፃናቱ አዳዲስ ነገር በበለጠ ለመማር ዕድል ይከፍትላቸዋል ማለት ነው።

መከረጅ:- አንድ ህፃን ሌላው ያደረገውን ለማድረግ የሚችለው የሌሎች ሰዎች ባህሪን ሲከራከር ወይም ቅጅ ሲያደርግ ነው። ተላላፊ ከረጃ የሚባለው ህፃኑ አጠገቡ የሌለውን ሰው ባህሪ ማለትም ቀደም ሲል ከራሱ ነገር ግን በሌላ ጊዜ አስታውሶ በተግባር ሲያውለው ነው።

መግባባት :- በዚህ እድሜ ክልል ያሉ ህፃናት አንዳንድ ቀላል ቃላትን የሚረዱበትና ያንን ቃል የሚሞክሩበት ጊዜ ነው። ለምሳሌ የሰውነት አካሎችን ፣ በአካባቢ ያሉ ነገሮችን መረዳት የሚሞክሩበት ቃሉና ያ ነገር ተያያዥነት እንዳለው መረዳት ሲችሉ ነው። በጨዋታ ጊዜ ፣ ሱቅ ሲሄዱ ፣ ያዩትን

በመዝሙርና በመፃፍ ንባብ መልክ ሲቀርብላቸው አዳዲስ ድምፆችንና ቃላትን ወደፊት ለመልመድ ያስችላቸዋል።

ተራማጅ (Walker) - ከ13-18 ወራት እድሜ

ይህ የሕፃኑ አስደሳች የእድገት ጊዜ ነው። ህፃኑ ድክድክ (toddler) የሚልበት ጊዜ ነው። አዳዲስ ክህሎት የሚማሩበት ሰዎችን ከወላጆቻቸው የሚለዩበት ጊዜ ነው። መራመድ፣ መሮጥና ቀለል ያሉ ቃላትን መረዳት የሚችሉበትና ቆየት ብሎ ነጠላ ቃላትን መናገር በመሞከር የራሳቸው ነፃነት ማረጋገጥ የሚፈልጉበት ጊዜ ነው።

ስዕል 1:- አዳዲስ ነገር መሞከርን አጠናክረው ይቀጥላሉ እያደጋገሙ ሙከራ በሚያደርጉበት ጊዜም እነዚህን ነገር እንዴት እንደሚሠሩ መማር ይጀምራሉ። ለምሳሌ ባዶ ነገሮችን መሙላትና ማፍሰስ ፣ እንደገና መሙላት ማፍሰስ የመሳሰሉትን ደጋግመው

ይሞክራሉ። በአዋቂዎች የተደገፉና በቃላት የተደገፉ ይህንን መሰለ ተግባራት በርካታ

ጊዜ በመደጋገም ከሰሩ አንዳንድ ትዕዛትን መተግበር ይለማመዳሉ ። ለምሳሌ ሙሉ፣ ጎዶሎ ወደ ላይ ወደታች የሚሉትን ክድርጊቱ ጋር የተያያዙ ተግባራትን መፈፀም ይለማመዳሉ። እንዲህ አይነቱ ድርጊት በቀን ውስጥ ደጋግሞ በመሞከር በድክ ድክ ደረጃ ያሉ ሕፃናት ወደፊት የሚገጥማቸውን ፊታኝ ሁኔታ መጋፈጥን እንዲለማመዱ ያስችላል።

ስዕል 2: - ድክ ድክ የሚሉ ሕፃናት ዋነኛ የመማሪያ ዘዴ አዋቂ የሚያደርገውን ደጋግመው እንዲሞክሩት በማድረግ ነው። በዚህ ጊዜ ከአዋቂዎች ጋር የሚያሳልፉት ጊዜ ደስታን ይሰጣቸዋል። እንደ ቀልድ ባለ ሁኔታ ጠረጴዛ መወልወልን ፣ የኘላስቲክ እቃን መደርደር፣ እና ማሰተካከልን በቀላሉ ሊማሩ ይችላሉ ። ለዚህ ግን ተጨማሪ የቤተሰብ ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል። ስለዚህ በቀን ውስጥ ለተወሰነ ጊዜ በስራ ተወጥረው ሊውሉ ይችላሉ።

ስዕል 3:- በዚህ እድሜ ድክ ድክ የሚሉ ሕፃናት የአነስተኛ ጡንቻዎቻቸው መዳበር ይጀምራሉ። በዚህ ጊዜ ወላጆች ልጆቻቸው ከመንፈቀቅ ይልቅ መሮጥ መቻላቸውን ይገነዘባሉ። ግን ሊገጥማቸው የሚችለውን አደጋ አይገነዘቡም። ይህ ወቅት ልጆች አደጋ እንዳይደርስባቸው ከፍተኛ ጥበቃ የሚያስፈልጋቸው ወቅት ነው።

ራስን ማወቅ: ድክ ድክ የሚሉ ልጆች ሁሉን

ነገር መዳሰስና መመረመር ይፈልጋሉ። ብዙ ወላጆች ሕፃናት መንካት የሚገባቸውን ተገቢ ነገር ተገቢ ካልሆነው መለየት አለባቸው ። ብዙ ወላጆች በቀላሉ ተሰባሪና ለብልሽት የሚጋለጡ እቃዎችን ከልጆች ያርቃሉ። ይህ ተግባር ሁልጊዜ ተገቢ አይደለም ሕፃናቱ ይህንን ተግባር በጮርቃነታቸው እንደ ሕግ ከወሰዱት ሁልጊዜ እነዚህን እቃዎች ለመንካት ይፈራሉ ። ብዙን ጊዜ ሲከለከሉም የደስተኛነት ስሜት አይሰማቸውም። አዋቂዎች በዚህ ላይ ያላቸው

አቋም የተሰላሰለ መሆን ይኖርበታል። ይህ ወቅት ለሕፃናቱ ለወደፊት ሕይወታቸው የሚጠቅማቸውን ነገር መማሪያ እድሜ ስለሆነ ጥበቃ በተሞላበት ሁኔታ ብዙ ነገሮች እየሞከሩ እንዲለማመዱ ማድረግ ተገቢ ነው።

ራስን መቻልና ጥንካሬ \ እፍረትን ማዳበር : ጨቅላ ሕፃናት በ2ኛ ዓመት የእድሜ ክልለ ውስጥ በነፃነት የመንቀሳቀስ ስሜት ማዳበር ሲጀምሩ ጥሩ ጥሩ መሪ ያስፈልጋቸዋል። ወላጆች ሕፃናቱ በራሳቸው ጥረት አካባቢያቸውን እየመረመሩ በራሳቸው ምርጫ የፈጠራ ችሎታ እንዲያዳብሩ ካበረቷቸው ሕፃናቱ ጥሩ እድገት ይኖራቸዋል። ወላጆች ግትርና ሕፃናቱ እፍረት እንዲሰማቸው

አካላዊ ሁኔታ:- ድክ ድክ የሚሉ ሕፃናት በጣም ንቁ የሚሆኑበት እድሜ ላይ ደርሰዋል። ይራመዳሉ፣ ይሮጣሉ፣ መንጠላጠል ይለማመዳሉ። በተጨማሪም በአነስተኛ ጡንቻዎቻቸው እጅና እግራቸውና ጣታቸውን በመጠቀም ስእል መሳልን ፣ መሞኑጫጨር በመለማመድ ደስተኛ እንደሆኑ ማድረግ መቻል አለባቸው። ቀስ በቀስ በመሞኑጫጨር የሞክሩት ነገር ቅርፅ እያበጁለት ቁጥርና የስዕል መልክ እየያዘ እንዲመጣ ጥረት ያደርጋሉ። ስለዚህ ወላጆች የተለያዩ ቅርፅ ያላቸው ነገር እንዲሰሩ ራሳቸውን

ችለው እንዲመገቡ ጥረት ማድረግ አለባቸው።

ግንኙነት :- ድክ ድክ የሚሉ ሕፃናት እውቀት የሚቀስሙት በአዋቂዎች ላይ ያዩትን አሰመስለው በመስራት ነው። ለሚያዩት ነገር ትኩረት ቢሰጡም እንዴት እንደሚሰራ እገባ የላቸውም እነዚህ ሕፃናት ከአንዱ ጨዋታ ወደ ሌላ እየዞሩ መስራት ይወዳሉ ። ምክንያቱም ለአንድ ትኩረት የሚሰጡት ለአጭር ጊዜ ስለሆነ ነው። አንድ አዋቂዎችን የሚያበሳጭ ተግባር ሊፈፀሙ ይችላሉ ። ጥገና ሲደፉ ቤቱን ሊያቆሽሹ እቃ ሊሰብሩ ይችላሉ።

ይህ ማለት ግን ሆነ ብለው አዋቂዎችን ለማናደድ ብለው የሚያደርጉት እንዳልሆነ ግንዛቤ መውሰድ የስፈልጋል። በዚህ ልምምድ ምክንያት ሕፃናቱ ለወደፊት ችሎታቸውን የሚያዳብሩበትን ሁኔታ መፍጠራቸውን መገንዘብ ያስፈልጋል።

ስለዚህ ቤተሰብም ሆነ ተንከባካቢው ሰው የተረጋጋና ትእግስተኛ መሆን ይገባዋል። እንዲሁም ወላጆች በቅርብ ሆነው ደህንነታቸውን መከተተል ይገባቸዋል።

መረዳት :- ከላይ እንዳልነው እነዚህ ህፃናት ብዙውን ነገር የሚማሩት ከሚያከናውኗቸው በርካታ ተግባራት ነው። የተለያዩ ቅርፅ ፣ ቀለም እና መጠናቸው የተለያዩ ነገሮችን በመጠቀም በመጫወት በርካታ ነገር ያውቃሉ። ስለተለያዩ ቅርፅ ያላቸው ነገሮች ከማወቃቸውም በላይ ከፍተኛ ስፋት ያላቸውን ነገሮች ስንት ደረጃ እንዲረደሩ ቀለማቸውን ሁሉ መለየት ይለማመዳሉ ። ከቤተሰብ የሚደረግላቸው ድጋፍ በጨመረ ቁጥር በርካታ ነገሮችን ይማራሉ ወደ ሱቅ በእግር መዘዋወር ይህንኑ ችሎታ የበለጠ ያዳብርላቸዋል።

መግባባት :- በሌላ እድሜ ከመፅሀፍት ጋር የሚተዋወቁ ሕፃናት በመፃሀፍት ላይ የፍቅር ስሜት ይዘው ያድጋሉ።

መፅሐፍትን ለህፃናት ማንበብ አዳዲስ ቃላት እንዲያውቁ ከማስቻሉም በላይ የአነባበብ ቅላጭ ክፍና ዝቅ ማለትን ይለማመዳሉ። በዚህ ወቅት መፅሐፍትን አተኩረው በመመልከት ተመሳሳይ ቃላትን ደጋግመው መስማት ደስታን ይፈጥርላቸዋል። በዚህ እድሜ ላሉ ሕፃናት የተዘጋጁ ብሩህ

ስእል ያላቸውን መፃሕፍት ማስተዋወቅ ጠቃሚ ነው። በተጨማሪም አዋቂዎች የራሳቸው ፈጠራ ታሪክ ቢተርኩላቸው የፎቶ አልበም እያሳዩ ማስተዋወቅ ሕፃናቱ የሚነበብ ነገር እንዲወዱ ያስችላቸዋል። በተለይም ብዙ ሕፃናት አንድ መፅሐፍ በተደጋጋሚ ከተለማመዱ ብዙ ጊዜ ያን መፅሐፍ ሊጠይቁ ይችላሉ። ከመፅሐፍ ላይ አንድ ተረት በተደጋጋሚ እንዲነበብላቸው ይፈልጋሉ። በዚህ ጊዜ ወላጆች አንዳንድ ስዕሎች ለህፃናት እያሳዩ በቃላት ቢገልፁላቸው ስዕልና ቃላትን ማዛመድ ይለማመዳሉ። እነዚህ ድክ ድክ የሚሉ ሕፃናት በቀን ውስጥ ብዙ ቃላት መስማት ይፈልጋሉ ። በተለይም ከሚጫወቱበት እቃ ጎን የተገኙ ቃላት በዙር(ተራ በተራ) መልክ ቢሰሙ አዳዲስ ቃላትን መላመድ እነዚያ ቃላት ምን እንደሆኑ መረዳት ይጀምራሉ። ወላጆችና ተንከባካቢ ሰዎች ቀለል ያሉ ቃላትን በቀስታና ግልፅ በሆነ ሁኔታ ማስረዳት ከቻሉ ሕፃናቱ ብዙ ይጠቀማሉ።

የማስተዋል ችሎታ :-ማለት ሕፃኑ አዋቂ ሰው የተናገረውን ነገር የመረዳት ችሎታ ነው።ይህ ሕፃኑ የተጠየቀውን ነገር ቃላትን በመጠቀም መልስ መስጠት መቻል ነው። በተለይም ምላሽ የሚፈልጉ ድርጊቶች ለምሳሌ የመጠጫ ኩባያ እንዲይዝ ሲነገረው ሕፃኑ ለዚህ የሚሰጠው መልስ ነው። እንዲሁም ወደላይ የሚል ምልክት ካሳየ ብድግ እንዲያደርጉት ፈልጓል ማለት ነው።የማስተዋል ችሎታ የሚፈጠረው ሕፃኑ ቃላትን መመስረት ከመጀመሩ በፊት ነው።

አድራጊ (Doer) - ከ18- 24 ወራት እድሜ

በዚህ እድሜ ሕፃናት በራሳቸው ጥረት በርካታ ነገር የሚማሩበት እድሜ ነው። በተቻለ መጠን ያለረዳት ራሳቸው ማከናወንን ይመርጣሉ። ሌላ ሰው የሚያደረገውን ነገር ካዩ ለማድረግ ጥረት ያደርጋሉ ወይም ፍላጎት ያሳያሉ። እኔም ላድርግ አይነት ድምፅ ያሰማሉ። ነገር ግን አሁንም የአዋቂዎች የቅርብ ክትትልና ቁጥጥር፤

ማበረታታት ፣ መንከባከብ በጣም አስፈላጊ ነው። ከአቅማቸው በላይ ለማድረግም መመከራቸው አይቀርም በዚህ ወቅት ካልቻሉ የፍርሃት ስሜት ያሳያሉ። በተደጋጋሚ ሞክረው ካቃታቸው ግን ራስን የመግዛት ችሎታ ያዳብራሉ። ይህ መከራቸው ያለመሳካቱ ደግሞ ብስጩ ሊያደርጋቸው ይችላል። ይህ በቅርባቸው ላለ ሰው ትንሽ አስቸጋሪ ይሆናል። ስለዚህ ባለሰውነታቸው በቂ ድጋፍ ከአዋቂዎች ይጠበቃል።

ሰዕል 1. ሕፃናት በዚህ እድሜያቸው አንድ እቃ በአይናቸው ባያዩትም እቃው ሌላ ቦታ ሊገኝ እንደሚችልና ከቦታ ቦታ ሊንቀሳቀስ እንደሚችል መገንዘብ ይችላሉ። ይህንንም እቃ በአዕምሮአቸው ይሳላል ማለት ነው። ይህ በሕፃኑ ሕይወት ውስጥ ትልቅ እድገት ነው። ደግሞ የበለጠ እድገት እንዲያመጡ ቀለል ያሉ ጨዋታዎችን እንዲጫወቱ ማበረታታት ያስፈልጋል። በጨዋታው ደስተኛ እንዲሆኑ ወላጆች እገዛ ሊያደርጉላቸው ይገባል።

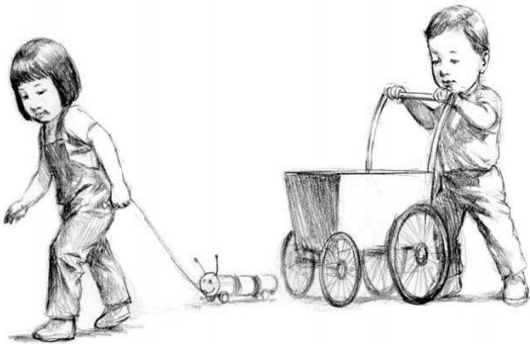
ባጠቃላይ በዚህ እድሜ ያሉ ልጆች በአእምሮ ውስጥ ቀርፀው የማያስታውሱትን እቃ በሌላ ተመሳሳይ እቃ አስመስለው መጫወት ይችላሉ። ለምሳሌ መኪናን አሰመሰሎ ለመጫወት ድንጋይን ደርድረው ወይም እየገፉት ሊጫወቱበት ይችላሉ።

ሰዕል 2.፦ ቀለል ያሉ ጨዋታዎች ለሕፃናቱ ስለአካባቢያቸው ጠለቅ ብለው እንዲያውቁ ይረዳቸዋል። ለምሳሌ በአሸዋ ወይም በአፈር ሲጫወቱ ወንፌት በመሰለ ነገር ላይ ደቃቁ አሸዋ ወይም አፈር ማለፍ ሲችል ትላልቅ ኮረት ግን በወንፌቱ ውስጥ ማለፍ እንደማይችል መረዳት ይጀምራሉ። ስለዚህ

አጠገባቸው ያለ ሰው ሕፃናቱ ይህንን ተግባር ደጋግመው እንዲምክሩት መጣር አለባቸው። ሌላው እነዚህ ሕፃናት ከሌሎች ሕፃናት ጋር መሆንን የሚፈልጉበት ጊዜ ነው። ግን አብረው ለመጫወት የሚያስችላቸው ጨዋታ መጫወት ቢችሉም እንደ አሻንጉሊት ያሉ እቃዎችን ግን እየተዋዋሉ ግንኙነትን መፍጠር ደረጃ አልደረሱም።

ብዙውን ጊዜ “ የኔ ነው” የሚለው ቃል መጠቀም ይወዳሉ። ለተወሰነ ጊዜ ከሌሎች ሕፃናት ጋር በጋራ ለመጫወት የሚያስችላቸውን ችሎታም አላዳበሩም።

ስዕል 3- ይህ ስዕል የሚያመለክተን ሕፃናት በዚህ እድሜ ወዲህና ወዲያ መራመድን ፣ መንጠላጠልን ፣ መሮጥን የሚወዱበት ጊዜ ነው። ለዚህም አእምሮአቸውን በሳል እንዲሆን በርካታ አጋጣሚዎችን ማመቻቸት ያስፈልጋል። እቃዎችን መጎተትና መሰብ ለጨዋታ የላቸውን ፍላጎት ያሳድገዋል

ራስን ማወቅ: እነዚህ ለጋ ሕፃናት ሁሉን ነገር መሞከር ይፈልጋሉ። ምንም እንኳን የጀመሩትን ስራ ባይጨርሱትም ስለራሳቸው ያላቸው ጥሩ ግምት (ግለ-አክብሮት) መዳበሩን ይቀንሳል። ባጠገባቸው ያለ ሰው ጥቂት ድጋፍ ቢያደርግላቸው ይህንን ስራ መጨረስ ይችላሉ። በማበረታቻ ቃላት የታገዘ ድጋፍ ማድረግ ሕፃናቱ የሚሰሩትን ስራ ማከናወን እንደሚችሉ የተረዳንላቸው መሆኑንም ያውቃሉ። አሻሽለውም ለመስራት ይጥራሉ። እንዲሁም እነዚህ ሕፃናት ራሳቸው

መመገብ እንዲችሉ ጥረት ማድረግ አለብን። ምክንያቱም ምን ያህል መጠን ፣ የትኛውን አይነት ምግብ እንደሚፈልጉ ራሳቸው መወሰን ይችላሉ። የሚባክን ምግብ ይኖራል ግን ልምምዱ የበለጠ ይጠቅማቸዋል።

መልሶ መቋቋም:- ማለት ሕፃኑ አስቸጋሪ ሁኔታዎችን በጥሩ ሁኔታ ጋር በመለማመድ የሚያንፀባርቁበት ነው። ሕፃናት በቤተ-እና ቦታ በመስጠት እቃዎችን ፈልገው እንዲያገኙ ማድረግ ሁኔታዎች ጋር በመለማመድ ቶሎ ማገገም ወይም መቋቋም ይችላሉ።

አካላዊ ሁኔታ :- ድክ ድክ የሚሉ ሕፃናት (Toddlers) በእምቅ ሃይልና ጉልበት የተሞሉ ናቸው ። በየቀኑ ይህንኑ ሃይላቸውን በጨዋታ መልክ ስራ ላይ ለማዋል ድጋፍ

ሊደረግላቸው ይገባል። በማናቸውም የአየር ንብረት ፀሐይና በብርድ ጊዜም ቢሆን እነሱ እንደ ቀልድ የሚመለከቱን ጨዋታ መለማመድ አለባቸው።

ግንኙነት :- ለህፃናቱ ይህ ጊዜ ከወላጆቻቸው ጋር መጫወት የሚወዱበት ጊዜ ነው። ወላጆች የልጆች የመጀመሪያ የጨዋታ ንደኛ ናቸው። ወላጆች ይህን ባይገነዘቡትም ልጆቻቸውን ከሌሎች ልጆች ጋር ተስማምተው እንዲጫወቱ ትምህርት እየሰጧቸው ነው። ይህ ማለት ሕፃናቱ ከሌሎች ሕፃናት ጋር ለመጫወት ይችሉ ዘንድ ልምድ እየወሰዱ ነው ማለት ነው። በጨዋታው መሃል አንደኛው ይናገራል ለሌላው ይሰጣል። ከዛ የሰማው ይናገራል የመጀመሪያው ተናጋሪ ይሰማል ። በዚህ መልክ ሕፃናቱ በጨዋታ መሃል መደማመጥንና የንግግር ዘዴ ይማራሉ።

እንዲህ ያለውን አስደሳች ጨዋታ በወላጆችና በልጆች መሀከል ያለውን ትስስር የበለጠ ያጠነክራል። ይህ ሕፃናቱ ከሌሎች ሰዎች ጋር የጠንካራ ግንኙነት መመስረት መሠረት ይሆናል።

መረዳት :- እነዚህ ሕፃናት በጨዋታ መሃል የሚያጋጥማቸውን ችግሮች ለመፍታት ሙከራ ያደርጋሉ። አንዳንድ እቃዎች ተመሳሳይ መሆናቸውና ሌሎች የተለያዩ መሆናቸውን መገንዘብ ይጀምራሉ። ይህ በተፈጥሮ የሚረዱት ሲሆን በጨዋታ ሲታጀብ ደግሞ የበለጠ ውጤታማ ይሆናል። እቃዎችን በአይነት በየአይነታቸው መለየት ቢለማመዱ እንደጫማ ያሉትን የቤት ውስጥ መገልገያዎችን በየአይነታቸው ለማስቀመጥና ለመለየት

የሚችሉበት ዘዴ ተፈጠረ

ማለት ነው። ትናንሽ እቃዎችን እንዲሁ መለየት ከተለማመዱ ፊደሎችን ፣ ቁጥሮችን፣ በኋላ ላይም ቃላትን የመሳሰሉትን በቀላሉ እያወቁ ያድጋሉ።

መግባባት :- ሕፃናቱ ከሌሎች ጋር መግባበት መቻል አስደሳች ጊዜ ነው። አዳዲስ ቃላት ለመናገር ጥረት ያደርጋሉ። በቅርብ ያለ ሰው በመዝሙር መልክ ቢያጫውታቸው የአዳዲስ ቃላት እውቀታቸው ይጨምራል። የዜማ ቅላጭ ከፍና ዝቅ ማለትም ለሕፃናቱ ከፍተኛ ደስታ ይሰጣቸዋል።

አዲስ ሙከራ ተለማማጅ (Early Tester) :- ከ2-2½ እድሜ

በዚህ የእድገት ደረጃ ሕፃናት በውስጣቸው ሁሉን ነገር የማድረግ ፍላጎታቸው የሚጨምርበት በራሳቸው ጥረት መስራት የሚፈልጉበትና የሚንከባከባቸው ሰው እንዲከታተላቸው የሚፈልጉበት ጊዜ ነው። በተለይም ሌሎች ሕፃናት አዋቂዎች የሚያደርጉትን ለመስራት ፍላጎት ያደርጋቸዋል። ነገር ግን አደጋ በማያስከትልባቸው

ሁኔታ ለማከናወን ያሉበት የእድገት ደረጃ አይቅድላቸውም ይህ ደግሞ ሕፃናቱን ነጭናጫና ተናዳጅ ያደርጋቸዋል። በነዚህ ሕፃናት ላይ ድንገት ንዴት ብልጭ ማለት ተፈጥሮአዊ ክስተት ነው። ወላጆች ሕፃናቱ ይህንን ፀባይ ሲያሳዩ በተረጋጋ ሁኔታ ሕፃናቱን መርዳት እና ወደ ጨዋታ እንዲመለሱ ማድረግ ያስፈልጋል። የተለያዩ ነገሮች ለመሞከር ጥረት በሚያደርጉበት በማንኛውም ሂደት ውስጥ አጠገባቸው ያለውን ሰው በሙከራ ዘዴ እውቀታቸውን እንዲያዳብርላቸው መርዳት ያስፈልጋል። አብሮአቸው ያለው ሰው የሚሞክሩትን ተግባር በመወሰን ሕፃናቱ ወደ ብስጭት እንዳያመሩ ማድረግ ይኖርባቸዋል። ነገር ግን የሕፃናቱ ስለራሳቸው ያለው አክብሮት(ግለ-አክብሮት) እንዳይጎዳ ማድረግ የተንከባካቢው ሀላፊነት ይህን ይህን ወቅት ሕፃኑ በከፍተኛ የእድገት ደረጃ ላይ የሚገኝ ስለሆነ በዚህ ወቅት ተንከባካቢው ሰው የልጆቹን ባህሪ ከልጆቹ ድርጊት መለየት አለበት። ሕፃናቱ የሚጫወቱበት እቃም ሆነ አካባቢ ለብስጭት ወይም ለአደጋ የሚዳርጋቸው ከሆነ አማራጭ ሁኔታዎችን መጠቀም አስፈላጊ ነው። ይህን በማከናወን ሕፃናቱ ተቃራኒ የሆነ ፀባይ እንዳይኖራቸው መከላከልና ራስን የመግዛት ባህሪ እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል።

ሰዕል 1- ሕፃናት በዚህ እድሜ ጠንካራ ስሜት ይኖራቸዋል። ነገር ግን ይህንን ለመቆጣጠር የሚያስችል በቂ አውቀት አላዳበሩም ። ይህንንም በቃላት መግለፅ አይችሉም። በዚህ ወቅት ሕፃናቱ የፀብ ጫሪነት ሁኔታ ሊታይባቸው ይችላል። ስለዚህ ወላጆች በቅርብ የቁጥጥር ተግባራትን በማከናወን አንዳንድ እምርጃዎችን መውሰድ አለባቸው።

ሕፃናት ጥሩ ስሜት እንዲኖራቸው ማድረግና ሕፃናቱ ይህን አስቸጋሪ ፀባይ እንዳያዳብሩ በጥሩ ቃላት ማለማመድ ይገባል። በዚህ ወቅት መፅሐፍ ማንበብ ፣ መዝሙር መዘመር፣ ሰዕል እንዲመለከቱ ማድረግ እንዲሁም ከራስ ልምድ በመነሳት የሕፃናቱ ፀባይ በራሳቸው በሕፃናቱ እንዲታወቅና የተሻለ መረዳት እንዲኖራቸው መጣር ያስፈልጋል።

በእርግጥ ይህ ጥረት ረጅም ጊዜ የሚወስድ ነገር ግን ተንከባካቢዎች በተረጋጋ ሁኔታ

ለሕፃናቱ በማስረዳት ወደፊት ሕፃናቱ ከሌሎች ሕፃናት ጋር ሲጫወቱ የቁጡነት ባህርይ እንዳያዳብሩ መርዳት ይገባል። ሳይሰለጩ መደጋገም በጣም አስፈላጊ ነው።

የሰውን ችግር እንደራስ ማየት :-ይህ ማለት አንድ ሰው የሌላውን ሰው ስሜት ተረድቶ አብሮ መሳተፍ ማለት ሲሆን ሕፃናት በተመሳሳይ ሁኔታ ይህን ስሜት ከአዋቂዎች ጋር የመጋራት ስሜት ቀስ በቀስ ያዳብራሉ።

ሰዕል 2- ሕፃናት ሌሎች ያደረጉትን መልሶ ለመተግበር በሚያደርጉት ጥረት አጠገባቸው ያለሰው ይህንኑ አውቆ አብሮ በመለማመድ ከሕፃናቱ ጋር ቢሰራ ይደገፋል። ለምሳሌ ሕፃናት ዳቦ ሲጋገር ካዩ ያንኑ በጭቃ ወይም በሌላ ነገር ሙከራ ያደርጋሉ። ይህም ከፍተኛ ደስታ ይሰጣቸዋል። ስለዚህ ተንከባካቢው ሰው ይህንን አብሮ በማከናወን ሊያለማምዳቸው ይገባል። በተጨማሪም የተለያዩ ቅርፅ በማበጀት፣ በቃላት በማስረዳት ፣ በመለካት ማለማመድ ያስፈልጋል።

ሰዕል 3 :- ይህ ወቅት የሕፃናት አነስተኛ ጡንቻ(Fine motor) የሚዳብርበት ወቅት ነው ። ይህ ማለት በእጅና በእግራቸው የሚያከናውኑት ተግባር ማለት ነው። ሌላው ትርጉም ደግሞ በእጃቸው የሚተገብሩትን ከአይናቸው እይታ ጋር አቀናጅተው የሚያከናውኑት፣ ማለትም የእጅና አይን ተቀናጅቶ መስራት ነው። እንደ እንቅስቃሴ ያሉ ጨዋታዎች የልጆችን ከአዳዲስ ነገሮች ጋር መተዋዋቅ

ይረዳቸዋል። እንዲሁም የተለያዩ ቅርፅና መጠን ያላቸው እቃዎች በየቦታው መስካካት

አዳዲስ ቃላትን እንዲያውቁ ይረዳቸዋል።

ራስን ማወቅ :- ሕፃናት በእዚህ እድሜ መጫወቻዎችን እየተቀባበሉ መጫወት ገና አላዳበሩም። ከጊዜ በኋላ ግን ሌሎች የሰሩትን አሰመስለው ሲሰሩ ልምድ እያዳበሩና እምነት የመጣል ስሜት ደረጃ ላይ ሲደርሱ እቃ መዋዋስ ይጀምራሉ። አንዳንድ ጊዜ ግን ለየት ያለ አሻንጉሊት ሲኖራቸው ለሌላ ልጅ ለመስጠት አይፈልጉም። በተለይም ሕፃናቱ ወንድም እህት ካላቸው ይህ በስፋት ይታያል። ይህ ግላዊ እቃቸው የማይነካባቸው ከሆነ ተፈላጊና የተከበሩ መሆናቸው ይሰማቸዋል። ስለዚህ ተራ የሆኑ እቃዎችን ከሌሎች ልጆች ጋር መዋዋስና ማካፈል ይጀምራሉ። በሌላ የሚቆጣጠሩት ነ ስሜት ያዳብራሉ።

አካላዊ ሁኔታ:- በማደግ ላይ ያሉት ሕፃናት የሚያደርጉት የአካል እንቅስቃሴ ደስታ ይሰጣቸዋል። በጠባብ ጣውላ ላይ ሚዛናቸውን መጠበቅ ፣ትናንሽ እቃዎችን መዘለል ፣እንደ ወንበር የመሳሰሉ ነገሮች ላይ መንጠልጠል ይህ ሁሉ ለነሱ የደስታ ምንጭ ነው። ይህን ሲያደርጉ ግን ለደህነታቸው ጥበቃ ሲባል አዋቂ ሰዎች ካጠገባቸው ባይለዩ ጥሩ ነው። በተለይ ተንከባባቢዎች በዚህ ወቅት የልጆቹን ደህንነት ዘወትር ማረጋገጥ አለባቸው።

ግንኙነት ፡- ሕፃናት ልጆች ትልልቅ ሰው የሚያደርገውን ተግባር ለመሞከር ሲጥሩ ቢቻል በቤት እቃዎች ቢሆን ጥሩ ነው። ይህ ስዕል እንደሚያሳየን ሕፃኑ ከእናቱ ጋር በመሆን የቤት እቃ ሲታጠብ በጨዋታ መልክ እናቱ የምታደርገውን በደስታ ሲያከናውን ይታያል። እነዚህን ስራዎች ከብዙ ሙከራ በኋላ ሊለምዳቸው ይችላል። በእርግጥ ማንም ሰው በመጀመሪያ ሙከራ አንድን ነገር በትክክል ማከናወን አይችልም ።ትንሽ ልምድ ያስፈልጋል።

ከሕፃኑ አጠገብ የሚገኝ ሰው አበረታታች ቃላት በመናገር ይህንኑ ልምምድ ደጋግመው እንዲያከናውኑ ማገዝ ያስፈልጋል። የቤት ስራ ሃላፊነት ከመወጣት ጋር ወላጆች በቤት ውስጥ ከልጆቻቸው ጋር ማሳለፍ በአንድ ድንጋይ ሁለት ወፍ እንደመምታት ይቆጠራል። ለሕፃኑ የቤት ውስጥ ስራው እንደ ጨዋታና ቀልድ የሚያከናውነው ነው።

መረዳት:- ሁለም አይነት የስራ እንቅስቃሴ ለሕፃናት እውቀት ማደግ መልካም አጋጣሚ ነው። ለምሳሌ ልብስ ማልበስ። ሕፃኑ ልብስ በሚለብስበት ጊዜ ቁልፎችን በጨዋታ መልክ በማሳየት ቁጥሮችን የመማር እድል ሊያገኝ ይችላል። ስለዚህ የልጁ የመማር ክህሎትን ለማሳደግ ደጋግሞ ማሳየት በጣም ጠቃሚ ነው። የልብስ ቁልፎችን መቁጠር በየቀዳዳው ማስገባት ይኸ ሁሉ ዘወትር ሲከናወንና ለሕፃኑ ማሳየት ለልጁ አሰደሳች በሆነ ሁኔታ የትምህርቱ ሁኔታ ቀልጣፋ ይሆናል ማለት ነው።

መግባባት :- ሙሉ ቀን በሚከናወን ጨዋታና ስራ ላይ መሳተፍ ሕፃናት አዳዲስ ቃላት መማራቸውን ይቀጥላሉ። በቤት ውስጥ ስራ የሚሰሩ ሰዎች ስላጠቡት እቃ ስለገበያና ሱቅ ውሎአቸው ስላጠቡት ልብስ ለሕፃናቱ በዝርዝር ቢያስረዷቸው ሕፃናቱ በአይናቸው

እያዩ በቀላት ሲሰሙ የንግግርና አዳዲስ ቃላት የማወቅ ችሎታቸው ይዳብራል። በተለይም በጣም ጠቃሚና ሕፃናቱ ሊያውቋቸው ይገባል የሚሉትን እቃዎችና ትርጉማቸውን በተደጋጋሚ መንገር በጣም ጠቃሚ ነው። እነዚህ ሕፃናት ነጠላ ቃላትን መደጋገም ስለሚወዱ ከሕፃኑ ጋር የሚውለው ሰው ተጨማሪ ቃላት ለልጁ ማስተማር ይገባዋል። ለምሳሌ ልጁ ጠረጴዛ ሲል ወላጁ እኔ ጠረጴዛውን እየወለወልኩ ነው በማለት ሕፃኑ አረፍተነገር እንዲለማመድ ማድረግ ይችላል።

የሙከራ ሕፃን (The Tester) :- 2 አመት ከ6 ወር- 3 አመት

ሰዕል 1: በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት የሚንከባከባቸው ሰው ከሌሎች ሰዎች እና

ከሕፃናቱ ጋር የሚያደርገውንና የሚናገረውን ድርጊት አተኩረው ይመለከታሉ። ከዚህ ከሚያዩት ነገር በርካታ ነገር በመማር እነሱም እንዴት ለሌሎች ምላሽ እንደሚሰጡ ይማራሉ። ይህ በጣም በግልፅ የሚታየው ከአሻንጉሊቶችና ከጨርቃጨርቅ በተሰሩ እንሰሳት ሲጫወቱ የማያሳዩት ፀባይ ነው።

ስዕል 2 :-የሕፃናት መበሳጨት በጣም የተለመደ ነው። ስለዚህ አብሮአቸው ያለ ሰው የተረጋጋና የልጆቹን መበሳጨት የሚያባብስ አይነት ሰው መሆን የለበትም። ዋናው አላማ መሆን ያለበት ሕፃናቱን ማረጋገጥ ነው። ተንከባካቢዎች በጨኸት በመናገር የልጆቹ ፀባይ እንዲባባስ ማድረግ

የለባቸውም። ወላጅ በዚህ ወቅት ሕፃኑን አሰስጠግቶ ማቀፍ ጀርባውን መዳበስ ወይም ለስላሳ መዘመር መዘመር ጠቃሚ ነው። በእርግጥ የልጆቹ ፀባይ ስለሚለያይ ተንከባካቢው በልምድ ባዳበረው መሠረት ተስማሚውን የማግባቢያ ዘዴ መጠቀም ይኖርበታል። በዚህ ወቅት ልጅ የጠየቀውን ነገር ይበልጣል። ምክንያቱም ይህንን ልማድ አድርጎ በፀባይ ብልሹ ሊሆኑ ይችላሉ።

ስዕል 3 እነዚህ ህፃናት በሚጫወቱበት አካባቢ መገኘት ሕፃናቱ ጥሩ ልምድ እየቀሰሙ መሆኑን ለመገንዘብ ይቻላል። በዚህ ጊዜ የጨዋታውን አይነት ለልጆቹ ለይቶ መሰጠት ጠቃሚ ነው። አንዳንድ ፊደሎችንና ቁጥሮችን እንዲለዩ ማድረግ ሕፃናቱ ጥቃቅን ልዩነትን በመረዳት ወደፊት ቁጥሮችንና ፊደሎችን

በቀላሉ መማር ይችላሉ። ቀጥሎም ማንበብና መጻፍን ያለችግር እንዲጀምሩ ይረዳቸዋል።

ራስን ማወቅ :- በዚህ እድሜ ያሉ ልጆች በስሜታዊነት ጠንካራ የሚሆኑበት ሲሆን ነገር ግን ራሳቸውን የመግዛት ባህሪ ማዳበር ደረጃ ላይ አልደረሱም። ብዙውን ነገር የሚያደርጉት በወረት ነው። ለምሳሌ በአንድ ደቂቃ ልዩነት መራመድ ከዛ መቀመጥ ወይም ጨዋታ መጫወት እያሉ ከአንድ ሁኔታ ወደ ሌላ ቶሎ ቶሎ መለዋወጥ ይወዳሉ። በዚህ ወቅት ወላጆች ይህንን ሁኔታ ተገንገበው ሕፃናቱን ማረጋገጥ፣ ጨዋታ እንዲቀያይሩ መርዳት እና ፍቅርና እንክብካቤ እንዳይለያቸው መርዳት ያስፈልጋል።

አካላዊ ሁኔታ:- ሕፃናት ችሎታቸውን በተደጋጋሚ የሚሞክሩበት ደረጃ ላይ ናቸው። በተለይም እጅና ጣቶቻቸውን (fine motors) ችሎታ የሚያዳብሩበት ነው። ስለዚህ ወላጆች ለሕፃናቱ ብዙ አጋጣሚዎችን ሊያመቻቹላቸው ይገባል። በጊዜ ሰሌዳው መሠረት ሕፃናቱ ጥርሳቸውን እንዲቦርሹ፣ ራሳቸው እንዲመገቡ ፣ የመፅሐፍ ገፅን እየገለጡ ስዕል እንዲያዩ፣ ስዕል እንዲስሉ፣ እቃዎችን ወደላይ እንዲደረድሩ ማድረግ በእጅና በጣት አካባቢ ያሉ ጡንቻዎቻቸውን እንዲጠነክሩ ይረዳቸዋል።

ቀጠላ ስለማመዳሉ።

ግንኙነት :- በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት ከሌሎች ሕፃናት ጋር መሆን ደስታ ይለጣቸዋል። አጠገባቸው ያሉት ሕፃናትም

ምን እንደሚሰሩ እንዴት እንደሚጫወቱ ትኩር ብለው

ያያሉ። አጠገብ ለአጠገብ ሆነው መጫወቱ ቢወዱም አብረው እየተረዳዱ መጫወት ደረጃ ላይ አልደረሱም ። ነገር ግን ቀደም ሲል ከሚንከባከባቸው ሰው ጋር እቃ እየተለዋወጡ መጫወት ከለመዱ ከአዳዲስ ሕፃናት ጋር ያንን ያዳበሩትን ችሎታ መማር ይጀምራሉ። ስለዚህ በተራቸው የመጫወቻ እቃዎችን እየተለዋወጡ መጫወት ፣ ተራ መጠበቅን ፣ መደማመጥን እና አሻንጉሊቶችን እየተዋዋሉ መጫወት ቀስ ፤

መረዳት ፡- አንድን ጨዋታ ወይም ቀለል ያለ ስራ ደጋግመው በዙር እንዲጫወቱ ወይም እንዲሰሩ ማድረግ ሕፃናቱ ቀጥሎ ምን ማድረግ እንዳለባቸው ማወቅ ይጀምራሉ። ለምሳሌ ከተጫወቱ በኋላ የተበታተኑትን የመጫወቻ እቃዎች መሰብሰብ እና በየቦታቸው ማስቀመጥ እንዳለባቸው ይረዳሉ።

ቀጥሎም “ ጨዋታዬን ከጨረስኩ በኋላ እቃዎቼን መሰብሰብ አለብኝ” የሚል ችሎታ ያዳበራሉ። ቀስ በቀስም ከቤት ሲወጡ ኮፍያቸውን ማድረግ እንዳለባቸው ይረዳሉ ። ይህ ጠቀሜታው ሕፃናቱ አካባቢያቸውን የበለጠ እንዲረዱና ተያያዥነት ያላቸውን ነገሮች ማወቅ እንዲጀምሩ ይረዳቸዋል።

ሌላው በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት የጊዜን ሁኔታ የሚረዱት ለየት ባለ ሁኔታ ነው። የነገሮችን ቅደም ተከተል የሚያውቁት በየቀኑ እንደተለማመዱት የስራ ሂደት ነው። ለምሳሌ ቁርስን ተከትሎ ጨዋታ አለ። ከጨዋታ ቀጥሎ ምሳ አለ። ከዛ ትንሽ እንቅልፍ ወዘተ በዚህ ሁኔታ የጊዜ አጠቃቀምን መረዳት ይጀምራሉ።

ጊዜያዊ ግንኙነት :- በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት ስለ ጊዜ ያላቸው ግንዛቤ ገና ቢሆንም ከነሱ ጨዋታ ጋር የተያያዘ የነገሮችን ቅደም ተከተልን ማስታወስ ይችላሉ። ስለዚህ ጊዜን የሚገነዘቡት ከሁኔታዎች ቅደምተከተል ጋር ነው። ለምሳሌ ከቁርስ በኋላ ጨዋታ እስከምሳ

መግባባት:- ሕፃናቱ ከመፃሕፍት ጋር የሚኖራቸው ግንኙነት ምቹትና ዘና ያለ ሁኔታን ይፈጥራቸዋል። ሕፃናቱ የሚወዷቸውን መፃሕፍት ደግመው ደጋግመው መስማትን ይወዳሉ። ለነሱ የአተራረኩ ሁኔታ ፣ ስዕሎች እና ታሪኩ ጭምር ያስደስታቸዋል። ምንም ይሁን ምን አንድን ተረት ደግመው ደጋግመው መስማት ያስደስታቸዋል። ቀስ

በቀስም እነዚህን መፃሕፍት ማስታወስ ሲችሉ ለሚንከባከባቸው ሰው ታሪኩን መልሰው መንገር ይጀምራሉ። እንደገና ደግመው ሲሰሙ የታሪኩን ቅደም ተከተል ማወቅ ይጀምራሉ። ከዚህ በኋላ ሕፃናቱ ለሚከባከቧቸው ሰው የራሳቸውን ታሪክ ፈጥረው ማውራት ይለማመዳሉ።

የሕፃናት የእድገት ጉዞ ማጠቃለያ

ራስን ቀና ማድረግ 0- 2 ወራት

ራስን ማወቅ

- መታቀፍና መታዘልን ይወዳሉ
- ከቤተሰብ ጋር ስሜታዊ ትስስር ይፈጥራሉ
- የቤተሰብን ገዕታ ሌት\ ማስተዋል ይጀምራሉ

አካላዊ ሁኔታ

- ጡት ሲጠቡ እራስን ቀና ማድረግ መቻል
- በደረት ሲታቀፉ ራስን ቀና ማድረግ
- ብርሃን መቋቋም አለመቻል
- በ30 ሜትር ውስጥ ያሉ እቃዎች ላይ ማተኮር መቻል
- ጭንቅላታቸው የሰውነታቸውን 1\4 ቁመት ይይዛል
- አይናቸው ከሚመለከታቸው ሰው አይን ጋር አብሮ መንቀሳቀስ
- ጭንቅላታቸው ድጋፍ ይፈልጋል

ግንኙነት

- ሲያባብሏቸው ፀጥ ይላሉ።
- ለለመዱት ድምፅ ምላሽ ይሰጣሉ።
- በወላጆች ላይ እምነት ማሳደርና የደህነነት ስሜት ማዳበር ይጀምራሉ።
- ለሰው ፊት ገዕታ ምላሽ መስጠት ይችላሉ።

መረዳት

- የሚንከባከቧቸውን ሰው ድምፅ ይለያሉ ያውቃሉ።
- ከማየት ይልቅ የመስማት ችሎታው የላቀ ነው ።
- ማሸተት ይጀምራሉ።
- የሰው ፊት ይማርካቸዋል።
- የተለያዩ ቀለሞች\ እንደ ነጭ እና ጥቁር\ መለየት ይጀምራሉ።
- ለሚያስደነግጥ ድምፅ በሰውነታቸው ምላሽ ይሰጣሉ።

መግባባት

- ሲርባቸውና ሲደክማቸው የተለያዩ የለቅሶ ድምፅ ያሰማሉ።
- በጨዋታም ብቻቸው ሲሆኑ የተለያዩ ድምፅ ያወጣሉ።
- ለቅሶ ዋነኛ የመግባቢያ መንገዳቸው ነው።
- ድምፅ ሲሰሙ ጭንቅላታቸውን ማዞር ይችላሉ።

ምልከታ (Looker) | 2-5 ወራት|

ራስን ማወቅ

- በእጅና በእግር ጣቶቻቸው በመጫወት በደስታ ይዝናናሉ
- ተደጋጋሚ ነገር ያስደስተቸዋል።
- እምነት ማሳደር ይጀምራሉ።
- ሰውታቸውን ዘና ማድረግ ይጀምራሉ።
- የቤተሰብ አባልነት ስሜት ያሳድራሉ።

አካላዊ ሁኔታ

- ራሳቸውን ቀና ማድረግ ይችላሉ።
- ሁለቱን እጆቻቸውን ወደ ደረት ማስጠጋት ይችላሉ።
- በድጋፍ ሲቀመጡ ጭንቅላታቸውን በደንብ መቆጣጠር ይችላሉ።
- በሰው ድጋፍ ሲቀመጡ ከፊታቸው ያለ ዕቃ ጋ መድረስ ይችላሉ።
- የተለያዩ ቀለሞችን ማየት ይችላሉ።
- ከፊት ወደ ጀርባ መገልበጥ ይጀምራሉ።
- ለረጅም ጊዜ ንቁ ሆነው መቆየት ይችላሉ።
- የማየት ችሎታቸው ይዳብራል።
- ትኩር ብለው ሲያዩ ጭንቅላታቸውን መቆጣጠር ይችላሉ።

ግንኙነት

- ቤተሰብ ሲያዩ ፈገግታ ያሳያሉ።
- ሲያዋራቸው ደስታ ይሰጣቸዋል።
- ለንዴት ቃላትና ለጤኸት ድምፅ በተለያዩ መንገድ ምላሽ ይሰጣሉ።
- የትልቅ ሰው ስሜትን በጥቂቱ መለየት ይችላሉ።
- የሚንከባከባቸው ሰው በጠረንና በማየት መለየት ይችላሉ።

መረዳት

- እጅና አሻንጉሊት የመሳሰሉትን ወደ አፍ ያስጠጋሉ።
- ድምፅ ወደሰሙበት ዞር ይላሉ።

- ያዩትን እቃ ካጠገባቸው ዞር ሲል ይረሱታል።
- የሚፈልጉትንና የማይፈልጉትን ሰውና እቃ ይለያሉ።

መግባባት

- አንዳንድ ጊዜ የመንተባተብ ድምፅ ያወጣሉ ።
- ፈገግታና ሳቅ ይሰጣሉ።
- ለነሱ ተብሎ ለሚነገር ነገር በመንተባተብ ድምፅ ምላሽ ይሰጣሉ።
- በአካል እንቅስቃሴና በድምፅ ስለራሳቸው መግለፅ ይችላሉ።

መቀመጥና መዳሀ ደረጃ / 5-8 ወራት

ራስን ማወቅ

- በስማቸው ሲጠሩ ምላሽ ይሰጣሉ።
- ራሳቸውን እንደ አንድ ሰው የመሆን ስሜት ያዳብራሉ።
- ለሰውነት እንቅስቃሴ ለቃላት ትኩረት ይሰጣሉ።
- የሰውነት ክፍልን መዳበስ ይወዳሉ።
- በመስታዎት ውስጥ ራሳቸውን መለየት ይችላሉ።

አካላዊ ሁኔታ

- እጃቸውን መጨበጥ ማወራጨት ይችላሉ ።
- በድጋፍ መቀመጥ ይጀምራሉ።
- በሚጠቡ ጊዜ በእጅ መግፋት ይችላሉ።
- ጥርስ ማውጣት ይጀምራሉ።
- እቃዎችን በመቆንጠጥ ማንሳት ይጀምራሉ።
- ወዳዩት ነገር ወይም ዕቃ መሳብ ይጀምራሉ።
- ከመተኛት ተነስተው መቀመጥ ይጀምራሉ።
- ከአንድ እጅ ወደሌላ እጅ እቃ ማዛወር ይችላሉ።

ግንኙነት

- እንግዳ ለሆነ ሰው ፍርሃት ያድርባቸዋል።
- ክንዳቸውን ወደላይ ማንሳት ይችላሉ።
- ብዙ ሰዎችንና በአጠገባቸው የሚሰራ ስራን አተኩረው ያያሉ።
- በቀስታ መጫወት ይወዳሉ።
- የሚንከባከቧቸውን ሰው ፀጉር ፊት መካካት ይወዳሉ።

- ደጋግመው ሲያበሏቸው ያዩትን አንዳንድ ድርጊትን ደግመው ይሰራሉ።

መረዳት

- ያዩት እቃ ጋ መድረስ ይችላሉ።
- እጅ አፍንጻ አይንን በማቀናጀት አካባቢያቸውን ማሰስ ይችላሉ።
- የተደበቀን እቃ ፈልገው ማግኘት ይችላሉ።
- የሚያበረታታቸው ሰው ካገኙና የተባሉትን ነገር ደግመው መስራት ይችላሉ።
- አካባቢያቸው ያለነገር ይማርካቸዋል።

መግባባት

- ደስታና ማዘን ሲታይባቸው በሚያሰሙት ድምፅ ማወቅ ይቻላል።
- አንዳንድ ቀላትን መረዳት ይችላሉ።
- በመንተባተብ መግባባት ይጀምራሉ ።
- አንዳንድ ድርጊትን ለምሳሌ እንደስዕል ከንፈር ማሞጥመጥና አስመሰለው ማድረግ ይችላሉ።

በዝግታ ተጓዥ (8-13 ወራት)

ራስን ማወቅ

- ከሚመቻቸው ወይም ከሚወዱት አሻንጉሊትና ብርድልብስ ጋር ቁርኝት ይፈጥራሉ።
- በራስ የመተማመን ስሜት ያዳብራሉ።
- የተለያዩ ስሜት ያሳያሉ።

አካላዊ ሁኔታ፡-

- ያለድጋፍ መቀመጥ ይጀምራሉ።
- በድጋፍ መቆም ይጀምራሉ።
- እቃን ከአንድ እጅ ወደ ሌላ ማስተላለፍ ይጀምራሉ።
- ዕቃን ማገላበጥ ይጀምራሉ።
- አንድ ዕቃ ሌላ ዕቃ ውስጥ ማስገባት ይችላሉ።
- እቃን መጣል መወረወር ይጀምራሉ።
- መዳሀ ይጀምራሉ። ዕቃ ይዞ መቆም ይጀምራሉ።

ግንኙነት

- በማህበራዊ ግንኙነት ስራ አብረው መሆን ያስደስቸዋል።
- ጥሩ ምላሽ የሚያገኙበትን ባህሪ ደጋግመው ያሳያሉ።
- ስማቸው ሲጠራ ፈገግታ ያሳያሉ።
- አሻንጉሊትና ሌሎች እቃዎችን ለሌላ ሰው መሰጠት ይጀምራሉ።

መረዳት

- የተደበቀን አሻንጉሊት መፈለግ ይችላሉ።
- ቀለል ያሉ ትዕዛዞችን ይቀበላሉ።
- በየቀኑ የሚጠቀሙበትን እቃ ለምን እንደሚያገለግል ያውቃሉ።
- የአንድን ነገር ለምን እንደሚከናወን እንዴት እንደሆነ ያውቃሉ።

መግባባት

- አጫጭር ትዕዛዞችን መፈጸም ይችላሉ።
- ትኩረት ለመሰጠት ጩኸት ያሰማሉ።
- ራሳቸውን በመወዘወዝ አዎንታዊና አሉታዊ መልስ መስጠት ይችላሉ።
- ዜማና መዝሙር ሲሰሙ ይደሰታሉ።

ተራማጅ (ከ13-18 ወራት)

ራስን ማወቅ

- የሰውነት አካላትን ማወቅ ይችላሉ።
- በመስታወት ራሳቸውን መለየት ይችላሉ።

አካላዊ ሁኔታ

- መራመድ ይጀምራሉ።
- ደጋግመው ይወድቃሉ።
- አሻንጉሊትና የመሳሰሉትን መሳብና መግፋት ይችላሉ።

ግንኙነት

- ሌሎች ሕፃናት ሲጫወቱ ማየት ደስታ ይሰጣቸዋል።
- አብረው መጫወት አይችሉም
- አስመስለው ማድረግ ይጀምራሉ።

መረዳት

አንድን ነገር ደጋግመው በመሞከር እውቀት ይቀማሉ።
እቃ በመደበኛ መጫወት ይወዳሉ።

መግባባት

- አንድ ቃል በመናገር ማሰባቸውን ይገለጻሉ።
- ቀለል ያሉ ትዕዛዞችን መፈጸም ይችላሉ።

አድራጊ |18-24| ወራት

ራስን ማወቅ

- አንድ እቃ የኔ ነው ማለት ይጀምራሉ።
- ራስን መቻል ይሞክራሉ።

አካላዊ ሁኔታ

- መርጥ ይለማመዳሉ።
- ማንኪያና ኩባያ መያዝ ይለምዳሉ

ግንኙነት

- ብቻቸውን ለአጭር ጊዜ መጫወት ይጀምራሉ።
- አጠገባቸው ሰው በመኖሩ ደስተኛ ይሆናሉ።

መረዳት

- እቃዎችን በአይነታቸው መለየት ይችላሉ
- ከመፅሐፍት ስዕል መመልከት ይረዳሉ።

መግባባት

- በጣታቸው በማሳየት እቃን መለየት ይችላሉ።
- የተባለውን ነገር አስከ 50% መረዳት ይችላሉ።

አዲስ መከራ ደረጃ ከ24 ወራት -30 ወራት

ራስን ማወቅ

- ቅብጥብጥ ይሆናሉ። በቀላሉ ማባባል አይቻልም።
- የፈለጉትን ካላደረጉ አማራጭ አይፈልጉም።
- ደህንነት እንዲሰማቸው ደግሞ መሞከር ያስፈልጋል።

አካላዊ ሁኔታ

- ኳስ መምታት ይችላሉ።
- በሁለት እግር መዝለል ይችላሉ።
- ደረጃ መውጣት ይችላሉ።
- ተረከዝ ላይ ቁጢጥ ብለው መቀመጥ ይችላሉ።

ግንኙነት

- ለሌሎች ሕፃናት ትኩረት ይሰጣሉ።
- የቤተሰብ ፎቶ መለየት ይችላሉ።
- ወንድና ሴትን መለየት ይችላሉ።
- እጃቸውን ወደ ላይ መዘርጋት ይችላሉ።
- እራሳቸው መፀዳዳት ይችላሉ።

መረዳት

- ጨዋታ ደስታ እንደሚሰጥ ይረዳሉ ።
- አንዳንድ ሃሳቦችን ለምሳሌ ወደ ውስጥ ፣ ወደ ውጭ ፣ከታች የመሳሰሉትን ማወቅ ይችላሉ።

መግባባት

- 2 እና 3 ቃላት መናገር ይችላሉ።
- ተውላጠ ስም \ እኔ ፣እሱ ፣ አንተ\ የመሳሰሉትን ያውቃሉ።
- ከማብራራት ይልቅ መረዳት ይቀናቸዋል።

የመከራ ደረጃ ከ30-36 ወራት እድሜ

ራስን ማወቅ

- ብቻቸውን ያወራሉ ።
- እቃቸውን ሰው እንዲነካባቸው አይፈልጉም።

አካላዊ ሁኔታ

- በትንሽ ድጋፍ ራሳቸው ይመገባሉ።
- በቀለምና እርሳስ ወደ ላይ ወይም ክብ መሳል ፣ ስዕል መስራት ይጀምራሉ።
- የመዕረፍት ገፆችን ማገልገል ይችላሉ ።

ግንኙነት

- በጨዋታ ጊዜ ተራ በተራ እቃ በመቀባበል ይጫወታሉ። ግን ሁልጊዜ ፈቃድኛ አይደሉም።
- አዋቂን የሚያስደስት ስራ መስራት ደስ ይላቸዋል።

መረዳት

- ታሪክ መስማት ያስደስታቸዋል።
- ክብ አራት ማዕዘን እቃዎችን መረዳት ይጀምራሉ።
- እቃዎችን በቀለማቸውና በቅርፃቸው መለየት ይችላሉ።

መግባባት

- ለሚጠይቁት ነገር ፈጣን ምላሽ ይሰጣሉ።
- የንግግር ቋንቋ ብዙውን ጊዜ ይገባቸዋል።
- ብዙ ጥያቄ መጠየቅ ይወዳሉ።

ትምህርት በጨዋታ

ከሶስት እስከ ስድስት አመት

በጊዜ ሰሌዳ ላይ ተመርኩዞ እና በስዕል ተደግፎ የቀረበ

መግቢያ
በጨዋታ መግባር :- ከሦስት -ስድስት አመት እድሜ
በስዕል የተደገፈ

የሕፃናት የእድገት ለውጥ ከልደት እስከ ሦስት አመት የሚፈጥነውን ያህል ከሶስት እስከ ስድስት አመት አይፈጥንም ። በዚህ መሠረት በዚህ የጊዜ ሰሌዳ አሰራር እያንዳንዱን ለውጥ በስድስት ወር ልዩነት በመከፋፈል ለወላጆች እንዲስማማ ተደርጎ ቀርቦአል። ስለዚህ ለጋ እድሜ የሚለው የልጁን የመጀመሪያ ስድስት ወር ሲሆን ተለቅ ያሉ የሚለው ደግሞ በኋላኛው ዘመን ከስድስት ወር በኋላ እስከ ሚቀጠለው ሙሉ እድሜ (ከ7-12 ወራት) ባለው የመጨረሻዎቹ ስድስት ወር ያለውን ነው።

በየስድስት ወሩ ማድረግ የተፈለገበትም በዚህ ከ3 አመት እስከ 6 አመት እድሜ ያለው ለውጥ በአጭር ጊዜ ውስጥ መለየት ስለማይቻል ነው። ባለፈው ክፍል እንደተመለከትነው ለምሳሌ የሦስት አመት ልጅ በጊዜ ሰሌዳው ውስጥ የአራት አመት ልጅ የሚሰራውን ስራ ሊያከናውን ይችላል። በእያንዳንዱ ሕፃን መሃከል በሚኖረው ልዩነት ምክንያት አንዳንድ ሕፃናት የእድገት ደረጃውን ቀድመው ያከናውናሉ ወይም በአንዳንድ የእድገት ደረጃዎች ጉልህ ልዩነት ያሳያሉ። ለምሳሌ አንዳንድ ሕፃናት በአካላዊ እድገት ፈጣን ሲሆኑ በመግባባት ችሎታ ደክም ሊሉ ይችላሉ ። በዚህ ምክንያት ይህ የጊዜ ሰሌዳ እንደልጁ የእድገት ደረጃ ተለዋዋጭ በሆነ ሁኔታ ቀርቧል። ነገር ግን ልጁ አንድ ወይም ሁለት የእድገት ደረጃዎችን ለመፈጸም አስቸጋሪ ከሆነበት ባለሙያ ማማከር ያስፈልጋል።

የሦስት አመት ሕፃን

የሦስት አመት ሕፃናት ከሁለት አመት ሕፃናት የበለጠ ተግባርና ክሌሎች ሕፃናት ጋር ህብረት መፍጠር የሚችሉ ናቸው ። ራሳቸውን የበለጠ መቆጣጠርና አነስተኛ ብስጭት የሚያሳዩ፣ ሃሳባቸውን ለመግለፅ በተሻለ ሁኔታ ቃላትን መጠቀም የሚችሉ ይህንንም በተግባር ማሳየት የሚችሉ ናቸው። ለምሳሌ ክፍ ባሉ ነገሮች ላይ መውጣት፣ ሚዛንን ጠብቆ በጠባብ ነገር ላይ መራመድ፣ ባለ ሦስት እግር ብስክሌት መንዳት፣ ኳስን አስተካክሎ መወርወር የመሳሰሉት ናቸው። የስዕል እርሳስን በሁለት ጣት መካከል አስተካክሎ በመያዝ ጥሩ ስዕል መሳል ይችላሉ። ራሳቸውን መመገብ ከመቻላቸውም በላይ የራሳቸውን ልብስ አስተካክለው መልበስ ጥረት ያደርጋሉ። ክሌሎች ሕፃናት ጋር ተግባብተው መጫወት ሲችሉ በጥቂቱ ግን የቤተሰብ ክትትልና ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል። ምክንያቱም ከሕፃናቱ ጋር ሊጣሉ ስለሚችሉ ነው። ሙሉ አረፍተነገርን ለመናገር ከመቻላቸው በላይ ለማለት የፈለጉትን አዋቂ ሰዎች ሊረዳቸው ይችላሉ ። ነገር ግን ጥቂት የመኮላተፍ ባህርይ ሊያሳዩ

ይችላሉ። እቃዎችን በአቅማቸውና በመጠናቸው ማስቀመጥ ሲችሉ ልዩነታቸውንም ማስተዋል ይችላሉ።

የሦስት አመት ሕፃን መነሻ እድሜ (The younger Three Years old)

ስዕል 1- እነዚህ ሕፃናት ልብስ መልበስና ማውለቅ የሚችሉበትን ደረጃ የሚደርሱበት ነው። ይህን መቻላቸውም ብቃት እንዳላቸውና እርዳታ የማይፈልጉ አይነት ስሜት ይሰማቸዋል።

በዚህ ጊዜ ከወላጆቻቸው ወይም ከሚንከባከባቸው ሰው የማበረታቻ ቃል ይጠብቃሉ።።። ለምሳሌ “ካልሲሽን እራስሽ ለማድረግ ቻልሽ “ ወይም አንዱን እጅሽን እጅጌ ውስጥ አስገቢ ። ሌላውን ደግሞ እኔ አግዝሻለሁ ሲባሉ ሙሉ ለሙሉ ራሳቸውን ለመቻል

ይበረታታሉ። አንዳንድ ጊዜ ግን ልብሱ ጠባብ ወይም ለማጥለቅ አስቸጋሪ ከሆነ የወላጆች ድጋፍ ያስፈልጋቸዋል።

በስዕሉ እንደምናየው ካልሲ ለማጥለቅ የሞከረች ልጅ ሙከራው ጥሩ ቢሆንም የካልሲው አይነት የተለያየ ነው። ስለዚህ በዚህ ደረጃ ላይ ያሉ ልጆች እንዲህ አይነት ስህተት ቢሰሩ መታለፍ አለባቸው ። ዋናውና ትልቁ ቁምነገር ካልሲውን ማጥለቅ መቻሏ ነው። ይህ ስእል የሚያስረዳን በሕፃናት መሃከል

አንዳንድ የችሎታ ልዩነት እንዳለ ማወቅ ነው። ሕፃኗ ሁለት አይነት ካልሲ ማድረግ አስደስቷት ነው ወይም ልዩነትን ሳትረዳ ቀርታለች። በዚህም አለ በለዚያ ልጅቷ ባደረገችው ጥረት ጥሩ ስሜት እንዲሰማት ማድረግ ነው።

ሰዕል 2 ሕፃናት እያደጉ ሲሄዱ

ለበርካታ ልምድ ለሚያገኙባቸው ነገሮች ይጋለጣሉ። አንዳንድ ሕፃናት እነዚህን አዳዲስ ልምዶች በቀላሉ መተግበር ሲችሉ ሌሎች ግድየለሽና የአዋቂዎች ድጋፍ የሚያስፈልጋቸው ናቸው። በተለይ የሕፃናት ቡድን ውስጥ

ሲቀላቀሉ የአዋቂዎች ድጋፍ የበለጠ ያስፈልጋቸዋል።

በዚህ እድሜ ምናልባት እንግዳ ከሚሆኑባቸው አዳዲስ ሕፃናትና አዋቂዎች ጋር ተገናኝተው ይሆናል። በዚህ አይነት ሁኔታ ሕፃናቱ ለችግር እንዳይጋለጡ ወላጆች ንቁ ሆነው መርዳት አለባቸው። እንግዳ በሆነ አካባቢ ሕፃናቱ ሲገኙ ተንከባካቢዎች ሕፃናቱን አዲሱን አካባቢ

እስኪለምዱ ድረስ ከአጠገባቸው ባይለዩ ጥሩ ነው። ሕፃናቱ የቋንቋና የማህበራዊ ኑሮ ልምድ ስላላዳበሩ ሃሳባቸውንም መግለፅ ስለሚቸገሩ ለጭንቀትና ፍርሃት እንዳይጋለጡ መጠበቅ አለባቸው። ለምሳሌ ሕፃናት ወይም ሽንት ቤት የሚወስዳቸው ሰው ቢፈልጉ የለመዱትና የሚተማመኑበት ሰው ይህንን ተግባር

መፈፀም አለበት። ሕፃኑ አዲሱን አካባቢ ተላምዶ የወላጅ እርዳታ የማይፈልግበት ደረጃ ሲደርስ ለብቻው መተው ይቻላል። አንዳንዴም ሕፃናቱ ከዚህ አዲስና እንግዳ ከሆነ አካባቢ ለመላመድ ከተቸገሩ ወላጅን ጥብቅ አድርገው ይዘው መለየት አይፈልጉም። ወይም የሚፈለጉትን ነገር የግድ ለማግኘት ጥያቄ ያበዛሉ። ወይም ከአካባቢው መሄድ ወይም እዛ ቦታ ለመቆየት የእምቢተኝነት ስሜት ያሳያሉ። በዚህ ወቅት ወላጆች መታገስ ይገባቸዋል። ሕፃናቱ በቂ ዝግጅት ባላደረጉበት ሁኔታ በአንድ ጊዜ በሌላ ቦታ እንዲቆዩ ግፊት ማድረግ የለባቸውም።

ስዕል 3- አንዳንድ ጥናቶች እንደሚያመለክቱት በመጀመሪያዎቹ ሶስት አመት እድሜ ክልል ላሉ ልጆች ከመፅሐፍት ጋር እንዲተዋወቁ ከተደረገ ወደፊት መፅሐፍ አንባቢ እንደሚሆኑ ያመለክታል።

ለሕፃናቱ መፅሐፍትን ማንበብ የቋንቋ ችሎታቸው እንዲዳብርና አዳዲስ ቃላትን እንዲያውቁ እንዲሁም ጥሩ ሃሳብን እንዲያፈልቁ ይረዳቸዋል። ከሕፃኑ ጉን በመቀመጥ መፅሐፍትን በጋራ በመጠቀም

ከሕፃናቱ ጋር ለየት ያለ ጊዜ ማሳለፍ ይገባል። ይህ ፀጥታ የተሞላበት ጊዜ ጠቀሜታው የሕፃኑን የቋንቋ ችሎታ ማዳበር ብቻ ሳይሆን ከወላጁ ጋር ያለውም ወዳጅነት የበለጠ ይጠናከራል። የተለያዩ መፃህፍትን ከቤተመፃህፍት በመዋስ እንዲሁም እቤት ውስጥ ተመሳሳይ ነገሮችን ለምሳሌ እንደ ፎቶ አልበም ጭምር በማዘጋጀት የሕፃናቱን የአእምሮ ብስለት ማሳደግ ይቻላል ። በተለይም የቤተሰብና የጓደኛ ፎቶዎች በርካታ ታሪክ የያዙ ስለሆነ እነሱን መጠቀም ይቻላል። ስለዚህ ለእያንዳንዱ ፎቶ ታሪክ በመፍጠር ሕፃናቱን የወንድማቸውን የእህታቸውንና የቤተሰቡን ታሪክ ማሰማት ደስተኝነት እንዲሰጣቸው ማድረግ፣ ከተወሰነ ጊዜ በኋላ ሕፃናቱ ታሪኩን እየተለማመዱ ራሳቸው እንዲተርኩት ማድረግ ይቻላል።

ሕፃናት የሰሯቸው ስዕሎችንም መጠቀም ይቻላል። ቀስ በቀስም አዋቂዎች እነዚህን ስዕሎች ሕፃናቱ ታሪክ እንዲፈጥሩ በማድረግ፣ የሚናገሩትን ቃላት በፅሁፍ መልክ ማስቀመጥ፣ የሕፃናቱን የእለት ለዕለት እድገት ለማወቅ ከመርዳቱም በላይ እቤት ውስጥ የሚሰሩ መፅሐፍትን ለመፍጠር ይረዳል። በተጨማሪም አስደሳች ስዕሎችን ከጋዜጦች ከመፅሔቶች በመቁረጥ እና ወረቀት ላይ በመለጠፍ ከመፅሐፍቱ ጋር እንደ አጋዥ

የትምህርት መሣሪያ መጠቀም ይቻላል። ባጠቃላይ እንዲህ ያሉ መጻሕፍት ፀጥታ ባለበት ጊዜና ቦታ መጠቀም የሕፃናቱን የቋንቋ ችሎታ ከማዳበሩም በላይ ሕፃናቱ ስለዚህ አለም እየተረዱ እንዲመጡ ያደርጋቸዋል።

ራስን ማወቅ : በዚህ እድሜ ያሉ ልጆች ፍርሃትን የሚያውቁበት ጊዜ ነው። ብዙ ነገር ሊፈሩ ይችላሉ ለምሳሌ ጨለማን ፣ ከፍ ያለ ድምፅ፣ ውሻ ሲጮህ የመሳሰሉትን ድምፅ ሲሰሙ የፍርሃት ስሜት ሊያደርግባቸው ይችላል። ይህ ደግሞ በአዋቂ አይን ሲታይ ምንም ላይመስል ይችላል። ነገር ግ በዚህን ጊዜ ወላጆች ለሕፃናቱ ምቹት እንዲሰማቸው ድጋፍ ሊያደርጉላቸው ይገባል። ቢቻል ሕፃናቱ ስለተሰማቸው ስሜት ማነጋገር ጥሩ ነው።።።አሻንጉሊትና መጫወቻ በመስጠትም የፍርሃት ስሜታቸውን ማስወገድ ይቻላል። መፅሐፍት ማንበብና ታሪክ በመተረክም እንዲሁም ሌሎች ሕፃናት እንዴት ፍርሃትን እንደሚከላከሉ ማስረዳት ጠቀሜታ አለው። ሕፃናት በፍርሃት ጊዜ የሚሰማቸውን ስሜት ተረድቶ ድጋፍ መስጠት ሕፃናቱ ወደፊት ስለችግራቸውና ስለሚያሳስባቸው ነገር ለአዋቂ ሰው እንዲናገሩ ጥሩ መንገድ ይከፍትላቸዋል። እንዲሁም ሕፃናቱ ችግራቸውን አዋቂ ሰው የሚጋራቸው መሆኑን ከተገነዘቡ በሚያደጉበት ጊዜ ችግር ማውራት ብቻ ሳይሆን ችግርን እንዲጋፈጡ መፍትሔ እንደያስገኙ ይረዳቸዋል።

አካላዊ ሁኔታ- በዚህን ጊዜ ሕፃናት ጡንቻዎቻቸው መዳበራቸውና ለተለያዩ ስራ በሚያግዛቸው ደረጃ መጠንከራቸውን ይቀጥላሉ። እነዚህ ጡንቻዎች የበለጠ ተቀናድተው ሕፃናቱ ለምሳሌ መሰላል ላይ በቀላሉ እንዲወጡ ይረዳቸዋል። በዚህን ጊዜ ቀድሞ እየተንገዳገዱ ይሄዱ የነበሩት አሁን ሚዛናቸውን የሚጠብቁበት እና ቀጥ ብለው መሄድ የሚችሉበት ደረጃ ይደርሳሉ። ሦስት እግር ባላት ብስክሌት መንዳት ከፍተኛ ደስታ ይሰጣቸዋል። መጀመሪያ በእግራቸው መሬት ነክተው ብስክሌቱን መግፋት ይጀምሩና ትንሽ ቆይቶ የብስክሌቱን ፔዳል በመጠቀም መንዳት ይጀምራሉ። በዚህን ጊዜ ለልጆቹ ከቤት ውጭ መሆን ትልቅ ደስታ ይሰጣቸዋል። ባገኙት ነገር ላይ መንጠላጠልና መሮጥ ይጀምራሉ። ነገር ግን አንዳንድ ሕፃናት ለከፋ አደጋ ሊጋለጡ

ሰለሚችሉ ወላጆች ከፍተኛ ጥንቃቄ ሊያደርጉ ይገባል። አንዳንድ መሣሪያዎችንም ለመጠቀም ልምድ ሰለሌላቸው ለሕፃናቱ አስቸጋሪ ሁኔታ ሊፈጠርባቸው ይችላል። ስለዚህ ወላጆች ሕፃናቱ የሚጫወቱባቸውን እቃዎች ጉዳት ከሚያደርሱ መሣሪያዎች በመለየት እና ከሕፃናቱ ማራቅ ይገባቸዋል። እንዲሁም የሚጠቅማቸውን እቃዎች ለብቻ ለይተው እንዲጫወቱባቸው ማበረታታትና ችሎታቸውን እንዲያዳብሩ መርዳት ያስፈልጋል። እነዚህን ሕፃናት በሁሉም ቦታና ጊዜ

አዋቂ ሰው በቅርብ ተገኝቶ እንዲቆጣጠራቸውና እንዲረዳቸው ያስፈልጋል።

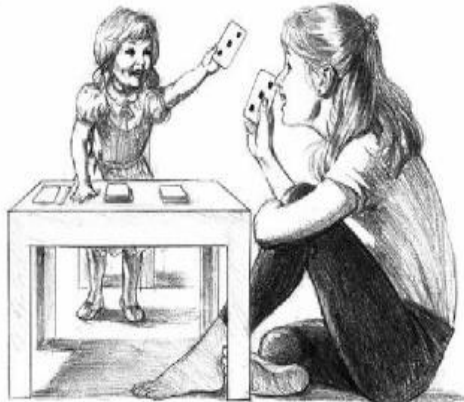
ግንኙነት

በቤተሰብ ውስጥ የወንድም ወይም የእህት በብዛት መወለድ አደግ ላሉ ሕፃናት አንዳንድ ችግር መፍጠሩ አይቀርም። ለዚህም ሕፃናቱ የተለያዩ ምላሽና ስሜት ያድርባቸዋል። ከነሱ በኋላ ለተወለዱ ሕፃናት ትኩረት ሲሰጥ ግራ የመጋባትና የቅናት ስሜት ሊያድርባቸው ይችላል። “ የኔ እናት ናት” ያንተ እናት አይደለችም የሚል ቃላት ሊሰነዝሩ ይችላሉ። አዳዲስ ሕፃናት ጋርም መጫወት ሊወዱ ይችላሉ። በጥሩም ይሁን በመጥፎ ጎኑ ተለቅ ያሉ ሕፃናት ለታናናሾቻቸው የሚያሳያሳዩትን ስሜት በቅርብ በመከታተል ሁሉም በቤተሰብ ውስጥ እኩል እንደሚታይ ማሳየት ተገቢ ነው። ከሕፃንነቱ ጋር በመነጋገርና የሚሰማቸውን ስሜት በመጋራት በቤተሰብ ውስጥ አዳዲስ ሕፃናት ሲመጡ የሚፈጠረውን ሁኔታ ማስረዳት ይገባል። አንዳንዴ ትላልቅ ሕፃናት ትናንሾችን በማየት ወደ ኋላ ተመልው እንደ ታናናሾቻቸው ለመሆን ይሞክራሉ። በዚህ ጊዜ ወላጆች ለምሳሌ ሕፃናቱ በኩባያ ከመጠጣት በጡጦ መጠቀም ከፈለጉ ይህንን ድጋፍ ማድረግ አለባቸው እንጂ መከልከል ወይም መቆጣት አያስፈልግም። ይህ ማለት የሕፃናቱን ስሜትና ፍላጎት መረዳት ያስፈልጋል ማለት ነው። እንደሁም በሕፃናቱ መሃከል ታላቁ ታናሽ የሚል ስሜት መፍጠር ያስፈልጋል ። ትልልቆቹ ለትንንሾቹ ድጋፍ የማድረግ ባህልንም ማሳደግ ያስፈልጋል። ይህም የእያንዳንዱን ሕፃን ስሜት ከማስተናገድ አኳያ

ስሜታቸውን እንዲቆጣጠሩና በተገቢው መንገድ እንዲስተናገዱ ይረዳቸዋል። ይህንን በሚመለከት ለሕፃናቱ የሚተረክ ብዙ መፅሐፍት ስላሉ እነዚህን ተመሳሳይ ባህሪያት ሕፃናቱ እንዲረዱት በማድረግ ስሜታቸውን እንዲያስተካክሉ መርዳት ይቻላል። ለዚህም ወላጆች ቤተሰቡ አንድ ላይ በመሆን የሚወያዩበትና ሕፃናቱ አንድ ላይ የሚያሳልፉበት ጊዜ መፍጠር ያስፈልጋል። ይህንንም በተወሰነ የጊዜ ወቅት ለምሳሌ በሳምንት አንድ ወይም ሁለት ጊዜ በማድረግ ለሕፃናቱ የደስታ ጊዜ መፍጠር ያስፈልጋል። ስለዚህ አዳዲስ ሕፃናት በቤት ውስጥ በሚኖርበት ጊዜ ያልተፈለገ ስሜትን በሕፃናቱ መካከል እንዳይፈጠር ይረዳል። በዚህ የሙከራ ጊዜም ወላጆች በጣም

ታጋሽና ችግሮችን በጥንቃቄ በመከታተል ቤተሰቡ ጥሩ የሽግግር ጊዜ እንዲያሳልፉ መርዳት ያስፈልጋል።

መረዳት :- ለነዚህ ሕፃናት የሚመጥኑትን የመጫወቻ እቃዎች በተለያዩ ቅርፅ፣ ቀለም ፣ መጠን እንዲሁም የእንስሳት አሻንጉሊት የመሳሰሉትን ማዘጋጀት ይቻላል። ይህ ሕፃናቱን አንዱ እቃ ከሌላ እንደሚለይ እና ያለውንም ልዩነት እንዲረዱ

ያግዛል። በተለይም ቁጥሮችን ፊደላትን በመለየት ተልቅ ሲሉ ሂሳብና ቋንቋ ለመማር ያግዛቸዋል። ለምሳሌ 3 ቁጥርና 8 ቁጥር ልዩነት እንዳላቸው እንዲሁም P እና 9 የተለያዩ እንደሆኑ መረዳት ይጀምራሉ። ይህም ሕፃናቱ ከወዲሁ የቀለሞችን አይነት ፣ የእቃዎችን ቅርፅና የተለያዩ እንስሳት ምስል ለነሱ አስደሳች መሆናቸውን መረዳት ይችላሉ። ቀስ በቀስም የልብስ አይነቶችን፣ የምግብ ማብሰያ እቃዎችን፣ የመሳሰሉትን ለማወቅ ይረዳቸዋል። ስለዚህ ሕፃናቱ ለራሳቸው የሚሰማማቸውን ከብያ፣ ሰሃን ፣ መክደኛ ወዘተ ለይተው ለመጠቀም ችሎታ ይኖራቸዋል።

መግባባት :- የወላጆች ወይም የአሳዳጆች ከሕፃናቱ ጋር የሚያሳልፉት ጊዜ ፣

የሚወራላቸው ታሪኮች፣ በየቀኑ የሚነጋገሩትና የሚለዋወጡት ሃሳቦች እና የሚጋሩት ስሜት፣ ሃሳባቸው ያልተከፋፈለ እንዲሆን ይረዳል። በዚህን ጊዜ ሕፃናቱ የሚፈቀሩና ተፈላጊነት ያላቸው መሆናቸውን ይረዳሉ። አዳዲስ ቃላትን መማር ፣ ታሪክ እንዴት እንደሚተረክ ወይንም ልምድን እንዴት መለዋወጥ እንደሚቻልና ይህንንም በግልፅ የማስረዳትን ችሎታና ልምድ ያዳብራሉ። ይህም ሕፃናቱ ሃሳባቸውን እንዴት ማቀናበርና የአተራረክ ስልቱን እንዴት መጠበቅ እንደሚችሉ ይማራሉ። ወላጆችና የህፃናቱ አያቶች በአጫጭርና በጥቂት ቃላት ሕፃናቱን ማጫወትና ከፍ ላሉትም ልጆት ስለሚኖሩበት አካባቢና ሃገር ሊተርኩላቸው ይችላሉ። በዚህ ጊዜ ሕፃናቱ አዳዲስ ቃላትና የሰዎሰው ሕጎችን መረዳት ይጀምራሉ። በዚህ ስዕል እንደሚታየው አያትየው ለሕፃኑ ልጅ ስለሃገሩ ባህልና ቋንቋ ልጁን ለማስተማር ጥረት ሲያደርጉ ነው። በዚህ ባህላዊ የቋንቋ ግንኙነት ወላጆች እውቀታቸውንና ችሎታቸው ጠለቅ ያለ ስለሚሆን ለሕፃናቱ የበለጠ ጠቃሚ ነው። ሕፃናቱ የወላጆቻቸውን ፈለግ ተከትለው የቃላት አወጣጥ

አጣጣል ከመልመዳቸውም በለይ ረዘም ያሉ ቃላትን እና እንዴት በአረፍተ ነገር ውስጥ ተሳክተው እንደሚነገሩ ይለማመዳሉ። ሕፃናት በለጋነት እድሜያቸው በእንዲህ ያለ ጠንካራ መሠረት ላይ የመጀመሪያ አፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ከተለማመዱ ሌሎች ቋንቋዎችንም ያለምንም ችግር መማር ይችላሉ።

የሦስት አመት ሕፃን መጨረሻ እድሜ (The Older Three Years Old)

ስዕል 1 ፡ በዚህ ደረጃ ያሉ ሕፃናት ቤተሰቦቻቸውን በስራ ማገዝ ደስታ ይሰጣቸዋል። አንዳንድ ጊዜ ወላጆች ሕፃናቱ የሚያደርጉትን እገዛ እንደ ጊዜ ማባከን ወይም የጀመሩት ስራ ቶሎ እንዳያልቅ እንቅፋት አድርገው ሊገምቱ ይችላሉ። እንዲሁም አዋቂዎች ሕፃናቱ እነዚህን ስራዎች መስራት አለባቸውም ብለው ሊወስኑ ይችላሉ። ነገር ግን ቤተሰብ ሕፃናቱ ሊሰሩ ይገባል ብለው የሚያምኑበትን ማለትም በሕፃናቱ እድሜ የሚመጥነውን ስራ መርጠው እንዲሰሩ ሊያበረታታቸው ይገባል ። ለምሳሌ ጠረጴዛ መጥረግ፣ አልባሳትን መለየት፣ አሻንጉሊቶችን ቦታቸው ማስቀመጥ፣ ቆሻሻን መጣል፣ ችላስቲክ ሰህኖችን ማጠብ ወዘተ ሕፃናቱ ይህን ስራ በሚሰሩበት ወቅት ጥሩ አስተያየት

መስጠት፣ ማበረታቻ ቃላት መናገር ሕፃናቱ ብቃትና በራስ የመተማመን ስሜትን እንዲያዳብሩና ይረዳል። ሕፃናቱ በሚፈለገው ጥራት ባይሰሩም ወይም ሙከራቸው አጥጋቢ ባይሆንም እንኳ ለሰሩት ስራና ሙከራና ሙገሳ መስጠት ያስፈልጋል። ነገር ግን በሰሩት ስራ ወላጅ ጥሩ ስማት አለማሳደር፣ መቆጣት ወይም ማንቋሽሽ ሕፃናቱ ለሌላ ጊዜ ጥረት ከማድረግ እንዲቆጠቡ ያደርጋቸዋል። ወላጅ ማድረግ ያለበት ሕፃኑ ለሚሰራው ስራ ትኩረት ሰጥቶ ድጋፍ በማድረግ ደጋግሞ እንደሞክሩ በማበረታታና ችሎታውን እንዲያሻሽሉ መደገፍ ያስፈልጋል። አንዳንድ አስተያየት ለምሳሌ” ካልሲዎችን አስተካክለህ አስቀምጠሃል።” ወይም “ ያጠብከው እቃ ንፁህ ሆኗ” የሚለው ማበረታቻ ሕፃናቱ ስራውን ደግመው እንዲሰሩ ያበረታታቸዋል። በተጨማሪም በሰሩት ስራ ትላልቅ ሰዎች ሲደሰቱ ሲያዩ በቤተሰቡ ውስጥ ሃላፊነት በመወጣት ረገድ ተፈላጊ እንደሆኑ ይሰማቸዋል። ወላጆች ሊገነቡት የሚገባ ነገር ቢኖር ሕፃናት ካደጉ በኋላ የቤት ስራ ለማለማመድ አስቸጋሪ ስለሚሆን እነዚህን ተግባራት ገና ሕፃን ሳሉ ቀስ በቀስ ማለማመዱ የሚደገፍ ይህል። በለጋነት እድሜ የተለማመዱትን ነገር በዚያው የመቀጠል አዝማሚያ ስለሚያሳዩ በተገቢው ጊዜ ማለማመድ ለወላጆችም ለሕፃናትም የበለጠ ጠቀሜታ አለው። ሕፃናት የሚሰሩትን ስራ አዋቂ ሰው እንዲያሳያቸውና በቅርብ እንዲከታተላቸው ይፈልጋሉ።

ሰዕል 2- : በዚህ የእድገት ደረጃ ያሉ ሕፃናት በትምህርት ቤት ቆይታቸው ለሚያስፈልጋቸው እውቀት መለማመጃቸው ጊዜ ነው። ይህ ሰዕል እንደሚያሳየው ሕፃኑ መቀስ እንዴት እንደሚሰሩ እየተለማመደ ነው። ብዙ ወላጆች ይህ ድርጊት ልጁን ለአደጋ ያጋልጣል ብለው ያስባሉ። እንደ ወረቀት ያሉ ነገሮችን መቆራረጥ ማስተማር የልጁን የአእምሮ የእጅና የጣቶች መጠቀም ችሎታን የበለጠ ያሳድጋል። ይህ እንደቀላል

ነገር ቢታይም ሕፃናት እ

ነዚህን ተግባራት ወደፊት ለመተግበር እንዳይፈራ ይረዳዋል።

ይህም ባይሆን ሕፃናቱ የጭቃ ዳቦ በመቆራረጥ ሲለማመዱ ቀጥሎ ወረቀትን በልኩ በመቁረጥ ከዛ የወረቀት ስንሰለት በመስራት መለማመድ ይችላሉ። በዚህ ጊዜ የሚረዳቸው ሰው ካለ ከዚህም የበለጠ ስራ መስራት ይችላሉ። በዚህ አጀማመር ሕፃናቱ በርካታ የፈጠራ ስራዎችን በማዳበር በእጅ ጣትና አዕምሮ ስራ የሚሰሩ ችሎታዎችን ማዳበር ይችላሉ። ለምሳሌ ፡ በማጣበቂያ መለጠፍ፣ በቀለም ብሩሽ መቀባት፣ በውሃና በአሸዋ መጫወት ፣ ስዕል መሳል ወዘተ። ሌሎች የሕፃናትን ችሎታ ከሚያሻሽሉ ሁኔታዎች ውስጥ ራሳቸው እንዲመገቡ ማድረግ፣ እቃዎችን ማንከባለል፣ ገመድ መግመድ፣ የበር ቁልፍ መክፈትና መዘጋት ፣ ብሎን መፍታትና መግጠም የመሳሰሉት ናቸው።

ስዕል 3- ሕፃናት ላዩት ነገር ሁሉ የተለየ ፍላጎትና ጉጉት ያሳያሉ። አንዳንድ ነገሮችን እንዴት እንደሚሰሩ ማወቅ ይፈልጋሉ። ለዚህም ዘወትር ጥያቄ መጠየቅ ይወዳሉ። በዚህ ጊዜ ወላጆች በትዕስት ጥያቄአቸውን በአግባቡ መመለስ አለባቸው። አንዳንድ ሕፃናቱ ጥያቄአንዴት እንደሚጠየቅ ስለማያውቁ “ ለምን “ ማለትን ያበዛሉ። ስለዚህ ጊዜ በመውሰድ ለሕፃናቱ በጥያቄ መልስ ማዘጋጀት የተፈላጊነትና የመከበር ስሜት እንዲሰማቸውና በራስ የመተማመን ስሜታቸው እንዲዳብር ይረዳቸዋል። በዚህ ወቅት ሕፃናቱ ቀላልና ግልፅ መልስ ይፈልጋሉ። መልስ ለመስጠትና ለጥያቄአቸው እርካታ እንዲሰጣቸው መከራ እንኳ ማድረግ ያስፈልጋል። ትልቅ ጥንቃቄ

የሚያስፈልገው አዋቂዎች መልሱን የማያውቁት አለባቸው ፡ ሕፃናቱን ለማስደሰት የፈጠራ ታሪክ

ቢሆንም እንኳ እውነት መናገር በመናገር ሕፃናቱ ትክክለኛ ያልሆነ መረጃ እንዳያገኙ መጠንቀቅ ያስፈልጋል። ስለዚህ ሕፃናቱ አዋቂ ሰው ሁሉን ነገር ያውቃል ከሚለው አስተሳሰብ እንዲላቀቁ ማድረግና ለሁሉ ነገር አዋቂን ማስቸገር እንደሌለባቸው ትምህርት ልንሰጣቸው ይገባል። ስለዚህ መልስ ለታጣላቸው ጥያቄዎች ወላጅና ልጆች በጋራ መልሱን መፈለግ መፅሐፍት ማገልገል የመሳሰሉትን ጥረት

ማድረግ ያስፈልጋል።

ራስን ማወቅ:-በዚህ ደረጃ ያሉ ሕፃናት ማስመሰል የሚማሩበት ጊዜ ነው። የቋንቋ እድገታቸው ለዚህ ጊዜ ይጠቅማቸዋል። ይህ የማስመሰል ጨዋታም ብዙ ጠቀሜታ አለው። የሚያሳስባቸው ነገር ቢኖር እንኳ ይህ የማስመሰል ፀባይ ማዳበራቸው ብዙ ይጠቅማቸዋል። ለምሳሌ ወደ ዶክተር ጋ መሄድ የሚያበሳጫቸው ወይም የሚያስፈራቸው ከሆነ ቀደም ብሎ እንደ ዶክተርና በሽተኛ ሆነው የሚጫወቱት ጨዋታ ለዚህ ጊዜ ሊረዳቸው ይችላል። ይህ አጋጣሚም ሕፃናቱ ፖሊስ የእሳት አደጋ ሰራተኛ እንዲሁም ሌሎች በተለያዩ አጋጣሚ ለሚያገኙት ሰዎች የሚሰሩትን ስራ ተረድተው እንዲጠነቀቁ ይረዳቸዋል። እነዚህን ሰዎች መስለው የሚጫወቱት ጨዋታዎች ፍርሃት እንዳይኖርባቸው ይረዳል። ማሕበራዊ እውቀታቸውም ይዳብራል። ይህንን የማስመሰል ጨዋታ ለመጫወት አሮጌ ልብስ፣ ኮፍያ ፣ ጫማዎች፣ ባዶ ቆርቆሮዎች፣ የምግብ እቃዎች የኅላስቲክ መያዣዎች ወዘተ የፈጠራ ስራዎችን እንዲጫወቱ ይረዳቸዋል። በሌላ በኩል ይህን መሰሉ ጨዋታ ሕፃናቱ ሌላ እቃ ወክሎ የሚጠቅም እቃ መኖሩን ማወቅ ይጀምራሉ ። ለምሳሌ የድብ አሻንጉት በሕፃናት እንደሚመሰል ያውቃሉ። ይህ እውቀት መቅሰሚያ ጨዋታ ሕፃናቱ ወደፊት አንዳንድ ፊደላት ተሰብስበው ቃላትና ትርጉም እንዳላቸው ለመረዳት መንገድ ይከፍትላቸዋል።

አካላዊ ሁኔታ፡-ከቤት ውጭ የሚያደርጉት ጨዋታ የልጆች ከፍተኛ ጡንቻዎች በማጠናከር ረገድ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል። አስቸጋሪው ነገር በብርድ ሃገር ያሉ ሕፃናት ዘወትር ወደ ውጭ ለማውጣት ወላጆች አስቸጋሪ ይሆንባቸዋል። በዚህ ወቅት ልብስን ደራርቦ በማልበስ ችግሩን ማስወገድ ይቻላል። በዚህ እድሜ ያሉ ልጆች ብዙ በርካታ ጨዋታዎች በመጫወት አካላዊ እድገትና ጥንካሬአቸውን ማዳበር ይችላሉ። ለምሳሌ በበረዶ ክምርመሰረት በጭቃና በድንጋይ የተለያዩ ነገሮችን መስራት እንዲሁም በሙቀት ሃገር ያሉ ልጆች እንደ አባሮሽ የመሳሰሉትን ጨዋታ

መጫወት ይችላሉ። ከቤት ውጭ የሚያደርጉት ጨዋታ ሕፃናት ጥሩ እንቅልፍ እንዲተኙና ምግብ በደንብ እንደሚመገቡ ይረዳቸዋል። ንቁም ይሆናሉ አንዳንድ ጊዜ ሕፃናቱ ያልተገባ ፀባይ በማዳበር የቤት ውስጥ እቃዎችን ያለአግባብ ወደ ውጭ አውጥተው ይጠቀማሉ። ስለዚህ ወላጆች ሕፃናቱን በቤት ውስጥና በውጭ የሚጫወቱትን

ጨዋታ በመለየት ማስተማር አለባቸው።

ግንኙነት :-ይህን እድሜ ሕፃናት ከሌሎች ልጆች ጋር ተቀላቅለው መጫወት የሚችሉበት ደረጃ ነው። ብዙዎች ሕፃናት ብቻቸውን ከመጫወት ይልቅ ከሌሎች ጋር መሆንን ይመርጣሉ። አንዳንዶቹ ፈጥነው ሲቀላቀሉ ሌሎች ግን የአዋቂ እርዳታ ያስፈልጋቸዋል። በተለይም ተራ ጠብቆ መጫወትን፣ ሳይጣሉ የሚጫወቱበትን መንገድ በማመቻቸት አዋቂዎች ሊረዱቸው ይገባል። አንዳንዴ ግን ችግራቸውን ሕፃናቱ ራሳቸው እንዲፈቱ ማበረታታት ያስፈልጋል።

አንዳንድ ጊዜ ሕፃናት የሚሰሩት ስራ ሲበላሽባቸው ወይም ድካም ሲሰማቸው በቃላት ከማስረዳት ይልቅ ጓደኛቸውን መምታት ይቀናቸዋል። ስለዚህ እንዲህ ባለው ጊዜ ወላጆች ሕፃናቱ እንዴት ቃላትን ተጠቅመው

ችግሮቻቸውን እንደሚፈቱ ማለማመድ አላበቸው ። ተስማምተው የሚጫወቱበትንም የቃላት አጠቃቀም ማስተማር አለባቸው ለምሳሌ “ እኔ በዛኛው እቃ ልጫወት ነበር” እና “አሁን የኔ ተራ ነው” የሚሉትን ቃላት ለመጠቀም እንዲችሉ ማበረታታት ያስፈልጋል። ወላጆች ማወቅ ያለባቸው በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት በተፈጥሮ እንዲህ ያለ ማስተዋልን ገና ያላዳበሩ መሆናቸውን ነው። ለምሳሌ አንድን አሻንጉሉት እነሱ እንደፈለጉት ሁሉ ሌሎች ሕፃናትንም እንደሚፈልጉት ላይረዱ ይችላሉ። በዚህ ወቅት አዋቂዎች ይህንን ሃሳብ ልጆቹ እንዲረዱት ማድረግና ማብራራት ሕፃናቱ ለሌሎች ልጆችም እንዲያስቡ ይረዳቸዋል። ሕፃናቱ ተግባብተው ሲጫወቱ ወላጆች ይህንን በበጎ ሁኔታ ማብራራት ይገባቸዋል። አንዳንድ አስተያየቶች ለምሳሌ “መኪናውን ለሁለት መጫወታችሁ ጥሩ ነው ።

“ አንተ ተራህ እስኪደርስ ድርስ ብትጠብቅ ጥሩ ነው” የሚሉ ቃላትን ከአዋቂ ሲሰሙ ጥሩ ጨዋታ እየተጫወቱ መሆኑን ስለሚረዱ በዚህ መልክ መቀጠል ይችላሉ ።አንድ ማስታወስ ያለብን ነገር የሕፃናቱ የመጀመሪያ ጓደኞች ወላጆች መሆናቸውን ነው። ቤተሰብ አብሮ ሲጫወት ሕፃናቱ የአጨዋወት ስልቱንና ዘዴው ከወላጅ ይማራሉ ይህንኑ ከሌሎች ሕፃናት ጋር መተግበርን ይለማመዳሉ።

መረዳት :- ይህ ስዕል የሚያስረዳን ሕፃኗ ቤተሰቡ በየእለቱ የሚጠቀሙበትን ጫማዎች በየቁጥራቸው ስታስቀምጥ ነው። በዚህ አይነት ሁኔታ ሕፃናት ቤት ውስጥ ያለውን እቃ ፣የመመገቢያ እቃዎች ፣ መያዣዎች ወዘተ መለየት ይችላሉ። ሌሎችም ሕፃናት እንዲሁ እቤት ውስጥ ያሉ እቃዎችን የመለየት ችሎታ ያዳብራሉ። ለምሳሌ ሕፃናቱ ”ጎዶሎ “ ሙሉ ” ከላይ” “ ከታች” በጣም ትንሽ” በጣም ትልቅ” የተባሉትን ነገር እቤት ውስጥ ሆነው ሲያውቁ

በትምህርት ቤት ሂሳብ ለመማር
ይረዳቸዋል። ሕፃናት ማናቸውንም የቤት
እቃውስጥን ማወቅ ወደፊት

የተለያዩ ትላልቅ ቁሳቁችን ለመለየት ያስችላቸዋል። ማለትም ሕፃናት ልዩ ልዩ
ቀለማትን፣ ቁጥሮችን ፣ የተለያዩ ቅርፅ ያላቸውን እቃዎች ፣ ፊደላትን ለመለየት
ያስችላቸዋል። ስለዚህ ወላጆች በዚህ በኩል በጣም ሊያግዟቸው ይገባል።

መግባባት :- ሕፃናቱ በየቀኑ የሚማሯቸው አዳዲስ ቃላት በፍቅር ሲጠቀሙባቸው
ይታይል። ሕፃናቱ ከሌላ ጊዜ በተለየ በደንብ መናገር ስለሚጀምሩ ወላጆች ሕፃናቱ
የበለጠ የመረዳትና የማስታወስ ችሎታን ያዳበሩ ይመስላቸዋል። ነገር ግን ልጆቹ
ሁለተኛ ደረጃ የመረዳትና የማስታወስ ችሎታ አላቸው ። እባክህ ጃኬትህን እና
ጫማህን አደርግ “ የሚለውን ሁለት ነገሮችን ማስታወስ ይችላሉ ። ቤተሰብ ከዚህ
ደረጃ አልፎ ሦስት እና አራት ደረጃዎችን እንዲያስታውሱ ሊያደርጉ ይችላሉ ። በዚህ
ወቅት ሕፃናቱ ያለደረጃቸው መተግበር ሊቸገሩ ይችላሉ። ወላጅም ሊበሳጭ
ይችላል። ወይም ሕፃኑን እምቢተኛና አመለቢስ አድርጎ ሊገምት ይችላል። ስለዚህ
ወላጆች ይህንን ጥንቃቄ በማድረግ ሕፃናት ያለደረጃቸው እንዲያስታውሱና
እንዲተገብሩ ማድረግ የለባቸውም።

የአራት አመት ሕፃን

አጠቃላይ ሁኔታ

በዚህ እድሜ ሕፃኑ ቀልጣፋ ደስተኛ እና የሚያስደሰቱ ነገሮች በዙሪያው እንዳሉ
ይረዳል። አካባቢያቸውን ለመዳሰስና ለመረዳት አንዳንድ ስራዎችም እንዴት
እንደሚሰሩ ማወቅ ያንቻቸዋል። በእጃቸውም በመሞከር
የበለጠ ልምድ ይቀስማሉ። ይህ ድርጊታቸው
ጥያቄዎችን በመጠየቅ እና መልስ በመሻት ይቀጥላል።
ብዙ የሚሞክሩትና የሚዳሰስ ነገሮች ስለሚበዙ የበለጠ
ንቁና ከአንዱ ሃሳብ ወደ ሌላ ሀሳብ ማንሸራሸርን
ይጀምራሉ።

ስለዚህ ተደጋጋሚ ስራዎችን መሞከራቸው
ለሚቀጥሉት ስራዎች በቂ መሠረት ይጥልላቸዋል። ስለዚህ የሚሰሩትን ስራዎች
ከጭንቀትና ዘና ብለው በተወሰነ የስሜት ደረጃ ውስጥ ሆነው እንዲያከናውኑ መርዳት

ተገቢ ነው። ነገር ግን ተደጋጋሚ ተግባራቸው መጠነኛ መለዋወጥ ቢኖረው ጥሩ ሲሆን ነው። በመሃከል እንቅልፍ ማግኘትና ማረፊያ እንዲሁም በጨዋታው በመመስረት የምግብ ጊዜያቸውን ሊያሳልፉ ይችላሉ።

እነዚህ ሕፃናት ብዙውን ጊዜ ነገሮችን በጠባቡ ሊመለከቱ ይችላሉ ። ለምሳሌ አንድን ነገር መጥፎ ወይም ጥሩ ትክክል ወይም ትክክል ያልሆነ በማለት በሁለት አቅጣጫ ብቻ ሊመለከቱ ይችላሉ። አንዳንድ የጨዋታ

ስነስርአቶችን በመገንዘብ ይህንንም ሌሎች ሕፃናት እንዲተገብሩት ይፈልጋሉ። በእርግጥ ልጆቹ ራስ ወዳድ ሊሆኑ ይችላሉ። በስሜታቸው ደረጃ መውደድ እና መጥላት-የመሳሰሉትን ፀባይ ሊያሳዩ ይችላሉ።

በዚህ ወቅት ሕፃናቱ በአዕምሮአቸው የመጣላቸውን ሃሳብ ለመጠቀም ሲሞክሩ በጨዋታ ውስጥ የማሳመን ሁኔታን ሊያሳዩ

ይችላሉ።ይህንን ጨቅላ ሕፃን ከነበሩበት ጊዜ የበለጠ አሁን መተግበር ይፈልጋሉ።ይህ ድርጊታቸው በሚሰሩት ስራና በስሜታቸው ደረጃ ሌሎች ሰዎችን የመርዳት ችሎታ የበለጠ ያዳብራሉ ማለት ነው።

ተግባብተውና በሕብረት መጫወት የወላጆች የቅርብ ክትትል አስፈላጊ የሚሆንበት ምክንያት ዋናው የሕፃናቱ ማሕበራዊ ችሎታ ገና ያልዳበረ በመሆኑ ሲሆን አለመግባባት ሲፈጠር ደግሞ ሃሳባቸውን ለማካፈል የሚችሉበት ደረጃ ላይ አለመድረሳቸው ነው።

በዚህ እድሜ ሕፃናቱ በሚችሉት ቋንቋ መጠን ደስተኛ የሚሆኑበት ዘመን ነው። ቀልድ መቀለድ፣ አስቂኝ ቃላት ጣል ማድረግ ፣ የሚያናናድዱ እና የማይገቡ ሃረጎችን መሰንዘር ለነሱ የሳቅ ምንጭ ነው። የአነስተኛ ጡንቻ ማጠንከሪያ ዘዴዎችን ፣የእጅ ሙያን በመተግበር እቃዎችን በመደርደር መስራትን በመለማመድ ማዳበር ይችላሉ።

የአራት አመት ሕፃን መነሻ እድሜ (The Younger four Years Old)

ሰዕል 1 ፡ ብዙ ወላጆች ከሁለት፣ ሶስት እና አራት አመት በኋላ ሌላ ተጨማሪ ልጅ ይፈልጋሉ። ይህ በሚሆንበት ጊዜ ቤተሰቡ ሊያስብበት የሚገባ ተጨማሪ ነገሮች አሉ። ሌሎች ሕፃናትም የተደባለቀ ስሜት ያሳያሉ። በቤተሰቡ ውስጥ ለውጥ ስለሚኖር ወላጆች አዲስ የቤት አስተዳደር እቅድ ለመያዝ ይገደዳሉ። አሁን ያሉትም ሕፃናት

ለዚህ አዲስ የቤተሰብ አመራር ዝግጁ መሆን አለባቸው ። ትልልቆቹ ሕፃናት አዲስ የቤተሰብ አባል ለሚሆነው ጨቅላ የዝግጅቱ ተካፋይ መሆን አለባቸው ። ለምሳሌ ልብስ ማዘጋጀት፣ ለሕፃኑ ቦታ እንዲኖረው ማድረግ ወዘተ የተረት መፅሀፍትን፣ ታሪክ በማዘጋጀት እና ለዚህ አዲስ ለተወለደ ሕፃን ማካፈል ያስፈልጋል። ትልልቆቹ ሕፃናትም ለአዲሱ ሕፃን ጥሩ ስሜት

እንዲኖራቸውና እንደ ቤተሰብ አባልነት እንዲቀበሉ ማለማመድ ያስፈልጋል። በዚህ መልክ አዲሱ ሕፃን በሌሎች ሕፃናት ተቀባይነት ካገኘ በታላላቆቹ ዘንድ እንክብካቤና ፍቅር ማግኘት ይችላል።

አዲሱን ሕፃን ለመንከባከብ በሚደረግ ጥረት ትላልቆቹ ሕፃናት የሰውነታችንን ልዩ ልዩ ክፍሎችን ለመማር እድል ያገኛሉ። በዚህ አጋጣሚ ሕፃናትን በስእል ክ እጅ እግር እያልን እንደምናስተምረው የተለያዩ የሰውነት ክፍሎችን በአዲሱ ሕፃን ማስተማር በጣም ጠቃሚ ነው። በተለይም ሰውነታቸውን ሲታጠቡ ይህን አጋጣሚ በመጠቀም የሰውነት ክፍሎችን ለማስረዳት ይቻላል። በተለይ በቀላሉ የሚገቡ የሰውነት ክፍሎችን ትክክለኛ ስም በማስረዳት ሁሉም የቤተሰብ አባላት እንዲረዱት ማድረግ ያስፈልጋል። መካነት የሌለበትንም የሰውነት ክፍል ማስረዳት ያስፈልጋል።

ሰዕል 2 ወላጆች ለሕፃናት ጥልቅ ስሜቶችን ማስረዳት ይገባቸዋል። እንደ ረሃብ እና ንዴት የመሳሰሉትን ስሜቶች በምን ምክንያት እንደሚከሰቱ ይህንንም ተረድተው መቀበል እንዳለባቸው ለሕፃናቱ ማስረዳት ያስፈልጋል። ሕፃናቱ ወላጅ የተናገረውን ነገር ካለመረዳት የተነሳ መጥፎ ስሜት ሊያዳበሩ ይችላሉ። በዚህ ጊዜ ወላጆች ሕፃናቱ ደህንነት የሚሰማቸው ቦታ እንዳለ ማስረዳትና ከመጥፎ ስሜት ይልቅ ጥሩ አመለካከት እንዲኖራቸው መጣር አለባቸው ። ሕፃኑ በልምድ የሚያቃቸውን ለምሳሌ ደስታ ፣ ሃዘን፣ በሰሩት ስራ መርካት፣ መናደድ፣ የፍራቻ ስሜት ማሳደር ፣ ይህንን ወላጁ በጥሞና ለልጁ ማስረዳት ያስፈልጋል። እነዚህ ስሜቶች በሰው ሕይወት ውስጥ ያሉ ነገሮች መሆኑን ሕፃናቱ እንዲረዱ በአካባቢያቸው ያሉ ሰዎችም ይህንን እንዲረዱላቸው ማድረግ ይገባል። ከዚህ ስሜት እንዲላቀቁም ታሪክ በመተረክ ፎቶግራፎችን በማሳየት ፣ አሻንጉሊቶችን በመስጠት የሕፃናቱን ስሜት ማስተካከል

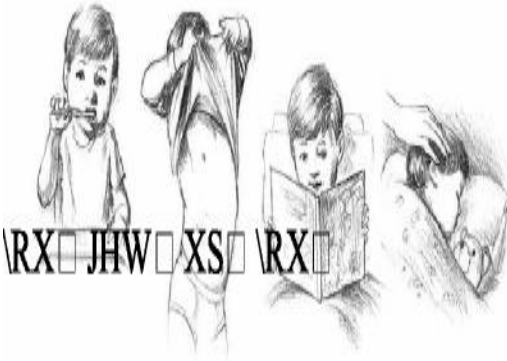
ይቻላል። በተለይም አዋቂዎች በሕፃናት ፊት የማይገባ ስሜት ማሳየት እና ሕፃናቱ የፍርሃትና የጭንቀት ስሜት እንዲያዳብሩ መጠንቀቅ አለባቸው። ምክንያቱም ወላጆች የማይገባ ፀባይ ባሳዩ ቁጥር ሕፃናቱ ተመሳሳይ ባህርይ የማዳበር እድላቸው የሰፋ ነው። ስለዚህ ወላጆች ለሕፃንነት መልካም አርአያ መሆን አለባቸው ።

ሰዕል 3:- ሕፃናትን በመደበኛነት አንድን ተግባር አዘውትረው እንዲተገብሩ ማድረግ የደህንነትና በቤተሰብ የመተማመን ስሜት ያዳብራሉ። በመደበኛ ስራ ልምድ ያካቡቱ ሕፃንነት ራሳቸውን መንከባከብና ምን ማድረግ እንዳለባቸው በቂ እውቀት ያገኛሉ። ለምሳሌ “

ጠዋት ስትነሳ ፊትህን ታጠብ”፣ ጥርስህን ፋቅ፣ ልብስን ልበስ “ የሚሉትን ስራዎች የተለማመደ ሕፃንን ከቆይታ በኋላ ራሳቸው የሚተገብሩት

ይሆናል። እንዲሁም መደበኛ የእንቅልፍ ሰዓትን በመደበኛነት ማስለመድ ተገቢ ነው። ለምሳሌ ከመተኛት በፊት መታጠብ፣ ቢጃማ መልበስ፣ መፅሐፍ ማንበብ ከዛ መተኛት የሚለው ተከታታይ ተግባራት በቀላሉ በሕፃናት እንደ መደበኛ ስራ ይወሰዳሉ። የምግብ ሰዓትም እንዲሁ ማስለመድ ይቻላል። ሕፃናት በተወሰነ ሰዓት

መመገብን ካዘወተሩ ይህ ሰአት ካለፈ ሊራቡ ይችላሉ። እና ጥሩ የመመገብ ፍላጎት ሊያድርባቸው ይችላል። በሌላ በኩል ሕፃናቱ በዚህ እድሜ ከቤት ውጭ ያሉ ስራዎችን መካፈል ይችላሉ። ይህንኑ ኘርግራም በሰአቱ ተገኝተው እንዲሳተፉ በቤት ውስጥ የተለማመዱት ተግባራት እንደልምድ ይረዳቸዋል።

ራስን ማወቅ :- ሕፃናት በዚህ እድሜ በምርጫ አለም ውስጥ የሚኖሩ ናቸው። በየቀኑ የተለያዩ ምርጫዎችን ያከናውናሉ። ይህን ልማድ የበለጠ እንዲያዳብሩ መርዳት ያስፈልጋል። ለምሳሌ ከሁለት የልብስ አይነቶች አንዱን እንዲመርጡ፣ ከሙዝ ከብርቱካን የሚፈልጉትን እንዲለዩ ማድረግ የመሳሰሉት ይገኙበታል። ሕፃናቱ ከፍ ሲሉም የምርጫቸው ሁኔታ ሰፊ ያለና በርካታ እቃዎች ላይ የተሞረኮዘ ነው።

ሕፃናትን

በምርጫቸው እንዲሳተፉ ማድረግ ብቃትን፣ ነፃነትንና ሃላፊነትን እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል። በተለይም ጥሩውን ከመጥፎ አንዲለዩ ያስችላቸዋል። ወደፊት አዋቂ ሲሆኑም በራሳቸው ምርጫ ለመኖር መሠረት ሊጥልላቸው ጥንቃቄ የተሞላበት ሕይወትም መምራት ይችላሉ

አካላዊ ሁኔታ - የአነስተኛ ጡንቻዎች እድገት (fine motor) ቀጥሎ የሚጠናከርበት ጊዜ ነው። በዚህ ጊዜ ወላጆች እንደቀለም ብሩሽ፣ መቀስ የስዕል መማሪያዎች በማቅረብ የእጃቸውና የጣታቸው ጥንካሬ እንዲዳብር መረዳት አለባቸው። ኳስ መቀባበል፣ እቃዎችን ወደ ላይ መደርደር እና መኪናን አስመስለው እንዲሰሩ ማድረግ የእጅና አነስተኛ ጡንቻዎችን ያበረታላቸዋል። ይህ ልምድ ወደፊት እንደ ታይፕሮመሳሰሉት ስራዎችን በቀላሉ መስራት ያስችላቸዋል።

ግንኙነት :- ሕፃናት በዚህ እድሜ ከቤት ውጭ የሚኖራቸው ማህበራዊ ግንኙነት እየሰፋ የሚሄድ ነው። በሕብረተሰቡ ውስጥ አዳዲስ ሕፃናትን እና አዋቂዎችን መለማመድ ይጀምራሉ። ስለዚህ ሕፃናት እንዴት ጥሩ ንደኝነት መፍጠር እንደሚቻል መማር አለባቸው።

በተለይም ያላቸውን ማካፈል፣ ተራ ጠብቆ መጫወትን፣ ተገባብቶና ተባብሮ መጫወትን ባገኙት አጋጣሚ እንዲለማመዱ መርዳት ያስፈልጋል። አንዳንድ ሕፃናት ብዙ ሰው በተሰበሰበበት ቦታ ስሜታቸው ሊጎዳ ይችላል። ይህ እንዳይሆን ሕፃናቱ መጀመሪያ በቤት ውስጥ መለማመድ አለባቸው። ወላጆችም በቅርብ ሆነው እንዲረዱ ቸው ያስፈልጋል። አዋቂ ሰዎች ሕፃናቱ ይህንን አስቸጋሪ ፀባይ ይዘው እንዳያድጉ ከወዲሁ መከላከል ይገባል። ቤተሰብም አርአያ በመሆን እንዴት በቀላሉ ብዙ ሰው ባለበት ቦታ

መለማመድ እንደሚችሉ መርዳት ይገባል። በተለይም ችግር በሚያጋጥም ጊዜ እንዴት መፍታት እንደሚቻል ማሳወቅ ለወደፊት ሕይወታቸው ትልቅ ጠቀሜታ አለው።

መረዳት :- ሕፃናት ስለዚህ አለም የበለጠ የሚያውቁት በድርጊት በመለማመድ ነው ጥልቅ የመረዳት ችሎታንም የሚያዳብሩት ከእቃዎች ጋር ቀጥታ አጠቃቀምን ሲያውቁ ነው። በዚህ በኩል ሕፃናቱ ሊያከናውኑላቸው የሚገባ በርካታ ተግባራት አሉ። ዘር መዝራት ፣ አበባና አትክልት መትክል መንከባከብ፣ ቀለም መበጥበጥ የእግር ጉዞ በማድረግ አካባቢያቸውን እንዲያውቁ ማድረግ ወዘተ እነዚህ ሁሉ ሕፃናቱ ሳይንስና የአካባቢያቸውን የተፈጥሮ ገፅታ በተመለከተ ቀጥታ ልምድ እንዲያገኙ ይረዳቸዋል። ይህ በተገቢው መንገድ የመረዳት ክህሎታቸውን ከመጨመር ባሻገር የማስታወስ ችሎታቸውን ከፍ እንዲል ይረዳቸዋል።

መግባባት :- ሕፃናት ከብዙ ሰው ጋር ሲገናኙ ማስመሰልን ይወዳሉ ። በአካባቢያቸውን ያዩትን በፊልም በቴሌቪዥን የተመለከቱትንና የሰሙትን በአይነ ሕሊናቸው ቀርፀው በጨዋታ ለመተግበር ይፈልጋሉ። ወላጆች በቅርብ ሆነው በጨዋታ ጊዜ የሚሉትን ቢሰሙ ሕፃናቱ ቀድሞ የሰሙትን ሲደግሙ ይታያሉ። እንዲሁም ይህንኑ በጨዋታ መልክ ሲያቀርቡት ማስተዋል ይቻላል። በቤት ውስጥ የሚከናወነውን ስራ ከጨረሱ በኋላ በዚህ አይነት ጨዋታ ላይ ቢሳተፉ የበለጠ ይረዳቸዋል።

ወላጆች ወይም አሳዳጊዎች አብረው በጨዋታው ቢሳተፉ የሕፃናቱ የንግግርና የጨዋታ ስልት በልምምድ የዳበረ ይሆናል። ይህን ተግባር አዋቂ ሰዎች ዘወትር ሊተገብሩት ይገባል። የሕፃናቱ የመስማትና የመናገር ችሎታ የሚዳበረው በጭውውትና መነናገርን በመልመድ ነው። ቴሌቪዥን መመልከት እንደ ንግግርና ጭውውት ልምምድ ልጆችን ሊረዳ አይችልም። ከአዋቂዎች ጋር የሚያሳልፉት ጊዜ ግን አዳዲስ ቃላትን ለመማርና በጨዋታ ውስጥ ለመጠቀም ይረዳቸዋል። አዋቂዎችም ከሕፃናቱ ጋር በመጫወት ደስታን ሲያተርፉ የልጆቹን የመረዳት ግንዛቤ በምን ደረጃ ላይ እንዳለ በመረዳት የበለጠ እንዲናገሩ ሊያበረታቷቸው ይችላሉ።

የአራት አመት ሕፃን የመጨረሻ እድሜ (The Older Four Year Old)

ስዕል 1- ይህ ወቅት ሕፃናት በጨዋታ የበለጠ የሚማረኩበት ጊዜ ነው። በምናባቸው በርካታ የአሰራር ስልት የሚፈጥሩበትና ጊዜ ሲሆን ይህንን ሁኔታ የሚያስተጓጉልባቸው ሰው የሚፈጥሩባቸው የንዴት ስሜት ከፍተኛ ነው። በተለይ በእድሜ የሚበልጧቸው ሕፃናት የሚሰሩትን ስራ ለመረጣት ጥረት በሚያደርጉበት ጊዜ ይከሰታል። ስለዚህ ትልልቆቹ

ሕፃናት ከነዚህ ሕፃናት ለየት ባለ ወይም ራቅ ባለ ቦታ ለየብቻ ቢጫወቱ ይመረጣል። የሰሩትም ወይም የገነቡት እቃም በሌሎች ሕፃናት የሚይወሰድበት ቦታ ቢቀመጥ ይደገፋል። በስዕሉ ላይ እንደምናየው ከሕፃናቱ ጋር ያለችው ተንካባኪ ጥሩ የአሳዳጊነት ስራ እየሰራች መሆኑን ያሳያል። ጥንቃቄ የሞላበት የጨዋታ ስልት ሲፈጠርባቸው ሕፃናቱ የመከበር አይነት ስሜት ይሰማቸዋል። የጥሩ ቤተሰብ አስተዳደግ ምልክት የሚሆነውም ሕፃናቱ በእድሜያቸው ደረጃ ለየብቻ እንዲጫወቱ መርዳትና በእድሜ ያቸው ደረጃ በሚጫወቱበት ቦታ ለይቶ መርዳት ይሆናል።

ስዕል 2- ሕፃናት በዝርግ ጣውላ እና ተመሳሳይ ነገር ላይ በርካታ ጨዋታዎችን መጫወት ይችላሉ። ብዙ እውቀትም ሊገበዩ ይችላሉ። ለምሳሌ በተራ መናገር፣ ተራ ጠብቆ መጫወት፣ የጨዋታ ሕጎችን መለማመድ፣ መቁጠር መቻል፣ ማሸነፍና መሸነፍ እንዳለ ማወቅ ይችላሉ። እንዲሁም በእንዲህ ያለ ጨዋታ ከሌሎች ጋር ተግባብቶ መጫወትና የቋንቋ መግባባትን ችሎታን ሊያዳብሩ ይችላሉ። በዚህ ወቅት የትልቅ ሰው አመራርና አቅጣጫ ማሳየት ተገቢ ነው። ከፍተኛ ትዕግስትም መኖር አለበት። በአብሮ ቆይታ ጊዜ ሕጎችን ደጋግሞ ማስረዳት፣ ችግር ሲፈጠር እንዴት መፍታት እንደሚቻል ይለማመዳሉ።

ስዕል 3:- ሁሉም ቤተሰብ ልጃቸው ደህንነቱ እንዲጠበቅና አደጋ እንዳይደርስበት ይፈልጋሉ። በዚህ ወቅት ቤተሰብ ሕፃኑ እንዴት ራሱን መጠበቅ እንደለበት መሠረታዊ መረጃን መስጠት መቻል አለባቸው። ይህንንም በጨዋታ መልክና በጨዋታ ጊዜ ሊያስተምሯቸው ይገባል። ይህንንም ጠቃሚ ምክርና መረጃ ለሕፃናቱ በመስጠት ሕፃናቱ በወላጆቻቸው ላይ እንዲተማመኑና ኩራት እንዲሰማቸው ያደርጋል።

ራስን ማወቅ :- ሕፃናቱ ያዩት ነገር ሁሉ ያንንቸዋል። ይህንን ነገር ለማወቅም ይጥራሉ። ያልተረዱት ነገር በደንብ እስኪገባቸው ድረስ ጥያቄ ይጠይቃሉ። ይህም በወላጆች ዘንድ መበረታታት፣ ለጥያቄያቸው ተገቢውን ክብር መስጠት ያስፈልጋል። በዚህ ወቅት ግን የሕፃናቱ አንዳንድ ጥያቄዎች በአዋቂዎች ዘንድ ቅሬታ ሊፈጥር ይችላል።

በተቻለ መጠን ሁሉንም ጥያቄዎች በማስተናገድ ቀላልና ለሕፃናቱ መልስ መስጠት ያስፈልጋል። ጥያቄውን እንዲመልስ የተጠየቀው ሰው መልሱን መመለስ ካልቻል ይህንን ለሕፃኑ ማሳወቅ ይገባል። በሚቀጥለው ጊዜ ወላጁ ወይም አሳዳጊው ከመፅህፍት በመፈለግ ጥያቄያቸውን ለመመለስ ጥረት ማድረግ አለባቸው። ምክንያቱም

ሕፃናቱ አጭር መልስ ይጠብቃሉ። እንዲሁም የበለጠ መርዳት ከፈለጉ ሌላ ጥያቄ መጠየቅ ይወዳሉ። ደጋግመው እንደሚጠይቁ በመረዳት በአጠገባቸው ያለ ሰው ሃሳባቸውን በመደገፍ ለመልሱ ሁልጊዜ ዝግጁ ሆኖ መጠበቅ ይኖርበታል።

አካላዊ
ሁኔታ:-
ሕፃናት
ከቤት
ውጭ

መጫወታቸው ጠቃሚ ነው። ይህ ልማድ

በሞቃት ወራት ጥሩ ሲሆን በብርድ ወቅት ግን ሁልጊዜ አስቸጋሪ ነው። የሆነው ሆኖ ሕፃናት ከቤት ውጭ

በመጫወት መቻል አለባቸው የአየር ሁኔታ አስቸጋሪ በሚሆንበት ጊዜ ልብስ ደራርቦ ማልበስ ያስፈልጋል የሕፃናቱ ትላልቅ ጡንቻዎች ለመዳበር የሚረዳቸውና ለመሮጥ

ለመዝለል ካስ ለመምታትና በአንድ እግር ለመራመድ ጭምር የሚረዳቸው ይኸው ከቤት ውጭ የሚያደርጉት ጨዋታ ነው። ሕፃናቱ ጉልበታቸውን የበለጠ የሚጠቀሙበትም ይኸው ዘዴ ነው። አዋቂዎች ሕፃናቱን ይዘው ከቤት ውጭ አብረው በማሳለፍ ደስታን ሊያተርፉ ።ነገርግን ይህ ጨዋታ ሕፃናቱ በቂ እንቅልፍ እንዳገኙ ቢሆን ይመረጣል።

ግንኙነት :- በዚህ ደረጃ ያሉ ሕፃናት ትኩረት የሚሰጡት ለራሳቸው ፍላጎት ሲሆን ለሌሎች ማሰብን የሚያስችል ስሜት ማዳበር ይጀምራሉ። ይህ ስዕል የሚያሳረዳን ነገር ቢኖር ሕፃኑ ለሌላ ሕፃናት ለመርዳት ሲጥር ነው። ሕፃናቱ ይህንን ችሎታ ሊያዳብሩ የሚችሉት በዋነኛነት ከወላጆቻቸው በምሳሌነት ወይም በአርአያነት ያስተማሯቸውን ነው። ስለዚህ አዋቂዎች ሕፃናት ሌሎችን የመንከባከብ ባህል ስሜታቸውን የመቆጣጠር ለሌሎች ተግባራት ጥሩ ምላሽ እንዲሰጡ እና የሌሎች ሕፃናት ስሜትን

እንዲረዱ ማድረግ መቻል አለባቸው።

መረዳት :- ሕፃናት ከአካባቢያቸው ሁሉንም ነገር ይማራሉ። ወላጆች ቀን በቀን የሚያጋጥማቸውን ጠቃሚ ነገር ሁሉ ለልጆች የመረዳት ችሎታ መዳበር ማዋል አለባቸው።ይህም ማለት ማለት ሕፃናት አንድን ተግባር በሚሰሩበት ጊዜ ነው

የበለጠ መማር የሚችሉት። ስለዚህ እለት በእለት ወይም በቀን በቀን የሚተገብሯቸው ስራዎች ትልቅ ጠቀሜታ አላቸው።

መግባባት :- በዚህ ወቅት ሕፃናት የተለያዩ ቃላት ሃይል እንዳላቸው ይረዳሉ። ቃላት ስሜታቸውንና ፍላጎታቸውን ለመግለፅ ይረዳቸዋል። በዚህ እድሜያቸው ቋንቋ መቻላቸውና ቃላት በመናገራቸው በቃላት መቀለድ፣ መዘመር ያስደስታቸዋል። ሕፃናቱ ግጥም ሲነበብላቸው መዘመር ሲዘመር የድምፃና የቃላት መስማማትን እንዲማሩ ይረዳቸዋል።

የአምስት ዓመት ሕፃን

በዚህ የእድገት ደረጃ ያሉ ሕፃናት በቀን ውስጥ የተወሰነ ጊዜ ክቤት ውጭ የሚያሳልፉበት ሁኔታዎች አሉ። ይህም ሕፃናቱ የተለያዩ አኗኗር ስልትና ፀባይ ካላቸው አዋቂ ሰዎች ጋር የመገናኘት እድል ሲኖራቸው ይህ ሕፃናቱ እቤት ውስጥ ከሚያዳብሩት ፀባይ በተለየ በተወሰነ ደረጃ ተፅዕኖ ሊያሳድርባቸው ይችላል። ወንድ ልጆችና ልጃገረዶች አብረው ቢጫወቱም ክቤት ውጭ የራሳቸው የተለየ ጓደኞች ሊኖራቸው ይችላል። ይህም የበለጠ ነፃነት እንዲኖራቸውና ከሚፈልጉት ሕፃናት ጋር ለረጅም ጊዜ አብሮ ለመጫወትም መቻል በራሳቸው ጥረት ልብስ መልበስና መፀዳዳት የሚሞክሩበት ጊዜ ነው። በአምስት አመት እድሜያቸው ስሜታቸውን የበለጠ መቆጣጠር የሚችሉበትን እንዲሁም ከበፊቱ ይልቅ አሁን አነስተኛ የስሜት መዋገቅ የሚታይባቸው ናቸው። እንዲሁም ረጋ ያሉና በራስ የመተማመን ስሜታቸው ከበፊት

የበለጠ የዳበረ ነው። ተግባርና ተባብረው ለመጫወት እንደሁም ስነስርዓትንና የጨዋታ

ዘዴን በትክክለኛ አኳኋን ለመረዳት የሚችሉ ናቸው። እነዚህ ሕፃናት ትላልቅ ጡንቻዎችን

(Gross motor) ባገኙት አጋጣሚ የሚጠቀሙና ለዚህም ንቁና ደስተኛ

የሚሆኑበት ደረጃ ነው። እንዲሁም ከሚያጋጥማቸው ችግር በመነሳት አዳዲስ

ክህሎት የሚማሩበት ደረጃ ነው። አነስተኛ ጡንቻ የሚጠይቁ (Fine motors) የበለጠ

በማዳበር የሰው ስዕል መሳል፣ በመቀስ ቀጥ አድርጎ መቁረጥን ፣ የተለያዩ ቀለሞችንና ክለሮችን ከወረቀት ላይ ለይተው የሚያውቁ

ይሆናሉ ። በአስተሳሰብ ደረጃ በጣም ትንሽና በጣም ትልቅ የሚባሉትን ለመለየት ሲችሉ ይህንኑ የአስተሳሰብ ብቃታቸው በመጠቀም ተመሳሳይ ቅርፅና መጠን ኖሮአቸው ግን

በቀለማቸውና ቅርፃቸው መለየት የሚያስችላቸው ደረጃ ላይ ይደርሳሉ። የራሳቸው ስም የተጻፈበትን የቀለም አይነት በትክክል መለየት ይችላሉ።

የአምስት አመት ሕፃናት በግምት አስከ 1500 ቃላት ሊያውቁ ይችላሉ ። በመፅሐፍት ስዕል እያዩ ለአዋቂ ሰዎች ታሪክ መተረክ ይችላሉ ። በጨዋታ መሃከል ለዛ ያለው ቀልድን መለየት ሲችሉ ይህንኑ ተከትለው ራሳቸው መቀለድ ይጀምራሉ።

ስለዚህ ለእነዚህ ሕፃናት የተለያዩ ሁኔታዎችን በማመቻቸት ለረጅም ጊዜ በአንዳንድ ስራዎች ላይ እንዲያሳልፉ በመረዳት፣ ራሳቸው ራሳቸውን በነፃነት እንዲረዱ፣

በመግባባትና ክሌሎች ሕፃናት ጋር ተባብረው እንዲጫወቱ ፣ ትላልቅና ትናንሽ ጡንቻዎቻቸውን ከአእምሮአቸው ጋር በማገናዘብ በሥራ እንዲያውሉና የሚፈልጉትን ነገር በቀላሉ በማስረዳት እንዲያገኙ ሃሳባቸውንም በጥሩ ስሜት እንዲያፀባርቁ መርዳት ያስፈልጋል። ይህም በቅርቡ ወደ ትምህርት ቤት ሲገቡ ሊያግዛቸው ይችላል ።

የአምስት አመት ሕፃን መነሻ እድሜ (The Younger Five Years Old)

ስዕል 1:- በዚህ ደረጃው ያሉ ሕፃናት ራሳቸውን እንደ ቤተሰብ አባል የሚቆጥሩበትና አንዳንድ ሥራ ለመስራት ሃላፊነት መውሰድ የሚፈልጉበት ጊዜ ነው። ለነዚህ ሕፃናት በመደበኛነት የሚያከናውኑት ስራ ቢሰጣቸው ይህንኑ ዘወትር ለመስራት የሚችሉበት ችሎታ እያዳበሩ ይመጣሉ። እያደጉም ሲሄዱ በርካታ ስራ በመስራት

ችሎታቸውንና እድገታቸውን ያሳድጋሉ። ስለዚህ ወላጆች ምን አይነት ስራ ቢሰሩ ውጤታማ ይሆናሉ በማለት ለይተው ቢያግዟቸው መልካም ነው ነገር ግን

ከአቅማቸው በላይ የሆነ ስራ እንዲሰሩ ቢገፋፉ ውጤታማ ላይሆኑ ይችላሉ። በራስ የመተማመን ችሎታቸውን ከማጣቸውም በላይ ሌሎች ስራዎችን ለመስራት ፍቃደኛ አይሆኑም። ምክንያቱም እንደበሬቱ ስራ ውድቅ ይሆንብናል ብለው ስለሚያያስቡ ነው። ስለዚህ ሕፃናቱን ቀለል ካለ ስራ በማስጀመር እና በማበረታታት

፣ ለሰሩት ስራም ጥሩ አስተያየት በመስጠት ሕፃናቱ በስራቸው ውጤታማ እንዲሆኑ ማድረግ ይቻላል። ቀስ በቀስም አስቸጋሪ ስራዎችን እንደለማመዱ ማድረግ የስፈልጋል ፡ በዚህ መልክ ሕፃናቱ ደስተኛ እንዲሆኑና በችሎታቸውም መጠን በቤተሰብ ሥራ ውስጥ ሃላፊነት ወስደው አንዳንድ ስራዎችን ሊያከናውኑ ይችላሉ። በዚህ መሃል ግን ሕፃናቱ በርካታ ስህተቶችን መስራት እንደሚችሉ መገንዘብ ያስፈልጋል ። ስህተት መስራታቸውንና ከስህተታቸው እየተማሩ ማደጋቸው ወደፊት ለሚያከናውኑት ስራ እርግጠኛና ጠንቃቃ እንዲሆኑ ይረዳቸዋል።

ስዕል 2 :-እንደበሬቱ እድሜያቸው ሁሉ እነዚህ ሕፃናት በአካባቢያቸው ያለውን ነገር ለማወቅ በጣም ጉጉ ናቸው ። ወላጆችም ወይም አሳዳጊዎቻቸው ሕፃናቱን ከቤት ውጭ በመውሰድ ስለነፍሳት አበቦች ዛፎች ደመናን በማሳየት ስለ ተፈጥሮ ያላቸውን የማወቅ ጉጉት ሊያሳኩላቸው ይችላሉ። በዚህ ጊዜ ለመመለስ ከበድ የሚሉ ጥያቄዎችን መጠየቅ ያዘወትራሉ። ለጥያቄዎቻቸው መልስ በመፈለግ ሕፃናቱ የምርምር ችሎታቸውን እንዲያዳበሩ መርዳት ተገቢ ሲሆን አዋቂዎችም በዚህ አጋጣሚ ብዙ ነገር ማወቅ ይችላሉ።

ስዕል 3:- አዋቂዎች በእምነት ቦታና በገበያ ስፍራ የሚያሳዩት ወይም የሚያደረጉት ድርጊት የተለያየ ነው ።ይህ የተለያየ ባህርይ ማዳበር የቻሉት ለተለያየ አካባቢ ካላቸው ልምድ ነው። ስለዚህ ሕፃናት ይህንን የአዋቂዎች ባህርይ ከልጅነታቸው ጀምሮ እንዲለማመዱ የአዋቂዎችድጋፍ ያስፈልጋቸዋል። ሕፃናቱ ወደዚህ አካባቢ ከመሄዳቸው በፊት የት እንደሚሄዱ ምን አይነት ባህርይ ማሳየት

እንደሚገባቸው መማር አለባቸው። ስለዚህ ሕፃናት ያልተገባ ባሕርይ እንዳያዳቡና አስቀድሞ የመከላከል ጥረት ማድረግ የወላጆች ዋነኛ ተግባር መሆን አለበት። ይህንንም ለማከናወን ሕፃናቱን ወደ ተለየዩ ቦታዎች ወስዶ ማለማመድ አለባቸው።

ራስን ማወቅ፡- ሕፃናት ጥሩ ባህርይን እንዳላቸው እንዲታወቅላቸው ይፈልጋሉ። ይህ ደግሞ ጥሩ ባህርይን ደጋግመው እንደያሳዩት ያበረታታቸዋል። ወላጆች ሕፃናቱ አንዳንድ ስራ ሲያከናውኑ ጥሩ አስተያየት ለመስጠት መሳኝ መሆን አለባቸው። ለምሳሌ ጥሩ ስራ ሰራህ ከማለት አሻንጉሊቶችን በቦታቸው ያስቀመጥከው ጥሩ ስራ ነው የሚለው በሕፃናቱ ዘንድ የሚፈጥረው በራስ የመተማመን ስሜት ከፍተኛ ነው። የሚሰሩትንም ስራ በእርግጠኝነት ማከናወን ይችላሉ።

አካላዊ ሁኔታ፡- አንዳንድ ጊዜ ሕፃናቱ ከቤት ውስጥ ወደ ውጭ ለመውጣት ይቸገሩ ይሆናል። ነገር ግን እምቅ ጉልበታቸውን በስራና በልምምድ ማጠናከር ይኖርባቸዋል። ስለዚህና የቤት ውስጥ ልምምድን አጠናክረው እንዲቀጥሉ እና ደስተኛ እንዲሆኑ ማበረታታት ያስፈልጋል። ይህ ስዕል የሚያሳየን ሕፃኗ ከበድ ያለ ስራ እየሰራች ነገር ግን በደስታ ስታከናውን ነው። የቤተሰብ ቅርብ ቁጥጥርም አደጋ እንዳይደርስባቸው ይከላከላል።

ግንኙነት ፡- ሕፃናቱ ጨቅላ ከነበሩበት እድሜ ይልቅ አሁን ከእኩዮቻቸው ጋር ማላለፍ ይወዳሉ። ነገር ግን በመግባባት ለመጫወት አሁንም አስቸጋሪ ይሆንባቸዋል። ስለዚህ በጨዋታ ወቅት ለማገጥማቸው ችግር ራሳቸው እንዲፈቱት ማበረታታት ይደገፋል። በዚህን ወቅት በሚፈጠሩ ችግሮች ለምሳሌ

በጨዋታ መሃል ለሚያጋጥማቸው ጥል ወይም ሌላ ችግር ሕፃናቱን ለይቶ ወይም አጥፊውን ከመውቀስ ይልቅ ወላጅ ተሳታፊ በሚሆንበት ሁኔታ ችግሩን መፍታት ይቀላል። ሕፃናቱ ችግራቸውን የማይፈቱ ወይም ብቃቱ ከሌላቸው ሕፃናቱን ለየብቻ እንዲጫወቱ ማድረግ ያስፈልጋል። በዚህ ወቅት ለአዋቂዎችም ሆነ

ለወላጆች የችግር አፈታት ዘዴን ከሕፃናቱና ከራሳቸው ድርጊት መማር ይችላሉ። መጀመሪያ ከሕፃናቱ ጋር በመሆን ችግሩን ለመለየት መሞከር፣ ቀጥሎ ሕፃናቱ ራሳቸው ችግራቸውን በራሳቸው ጥረትን እንዲፈቱ ማድረግ በዚህ ወቅት ሕፃናቱ የሚያመጡትን መፍትሔ እንዲተገብሩት ማድረግ ይህ ካልሰራ ሌላ የመፍትሔ ሃሳብ

እንዲያመነጨ ማድረግ፣ በዚህ ጊዜ የወላጆች ድጋፍ አስፈላጊ ነው። ሕፃናቱ ይህንን ተግባር ደጋግመው ከሞከሩት ችግራቸውን እርስ በራሳቸው መፍታት ይለማመዳሉ ማለት ነው።

መረዳት:- በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት ስለጊዜ አጠቃቀም ያላቸው ግንዛቤ ከበፊቱ እድሜያቸው የተሻለ ነው። በመደበኛነት በተደጋጋሚ ያላቸው ግንዛቤ ከበፊቱ እድሜያቸው የተሻለ ነው። በመደበኛነት በተደጋጋሚ የሚተገብሩትን ስራ ሲለማመዱ ከጊዜ በኋላ የትኛው ስራ በየትኛው ሰዓት ወይም ጊዜ መከናወን እንዳለበት መረዳት ይጀምራሉ። ለምሳሌ ከጨዋታ በኋላ አሻንጉሊትን ማፅዳት፣ በቀትር አካባቢ ምሳ መመገብ፣ ወዘተ ስለዚህ በዚህ እድሜያቸው የጊዜ አጠቃቀምንና በመደበኛነት የሚሰሩ ስራዎችን ማቀናጀት ይጀምራሉ። ይህን አጋጣሚ በመጠቀም ሕፃናት የጊዜ መቁጠሪያ/ካሌንደር/ አጠቃቀምን ለማስተማር ይቀላል። የቀናትን የሳምንታትንና የወራትን በአመት ውስጥ ያላቸውን ስፍራ በቀላሉ ሊረዱ ይችላሉ። አዋቂዎች ባሉበት ካሌንደር በማየት የተወለዱበትን ቀን፣ አያቶቻቸው ሊጎበኟቸው የሚመጡበትን ቀን ማወቅና ማገናዘብ ይችላሉ። ይህ የጊዜ አጠቃቀምን በቀላሉ ይረዳቸዋል። ሕፃናቱ በየቀኑ በየሳምንቱና በየወሩ ከነሱ ምን እንደሚጠበቅ ካወቁ የወደፊት ሕይወታቸውን በጊዜ አጠቃቀም ለመምራት የሚያስችል ችሎታ ያዳብራሉ። የበለጠ የደህንነት፣ ከስጋት ነፃ የመሆን ስሜት ይኖራቸዋል።

መግባባት:- እነዚህ ሕፃናት በዚህን ጊዜ ጠለቅ ያለ የቋንቋ ችሎታ ያዳብራሉ። የስልክ ጥሪን መቀበልና ቀለል ያለ መልስ መስጠት ይችላሉ። በዚህም ትልቅ ከራት

ያዳብራሉ። ስለዚህ አዋቂዎች ተመሳሳይ ነገሮችን በመፍጠር ሕፃናቱን በጨዋታ መልክ ማለማመድ ይጠበቅባቸዋል።

□ VWRS □ 7KLV □ ZLOO □ KHOS □ WKH □

WK □ WKLV □ WKH □ FKLOG ¶ V □

የአምስት አመት ሕፃን መጨረሻ እድሜ(The Older Five Years Old)

ስዕል 1:-አዋቂ ሰዎች ከሕፃናት ጋር መጫወት ደስታን ቢያስገኝላቸውም አንዳንድ ጊዜ ጨዋታው ከቁጥጥር ውጭ ሆኖ ሕፃናቱን ሰላም የሚነሳበት ጊዜ አለ። በዚህ ጊዜ የሕፃኑን ስሜት ተረድቶ እና ሕፃኑን በማዳመጥ ጨዋታውን ማቆም ያስፈልጋል። በዚህ እድሜ ያሉ ሕፃናት ብቻቸውን መሆን ቢፈለጉ ይህንን መደገፍ ይገባል። ራሳቸው ልብስ መልበስን ቢፈልጉ፣ ወይም ወደ መታጠቢያ ቤት መሄድን ቢፈልጉ በነፃነት እንዲሄዱ ሊፈቀድላቸው ይገባል። እንዲሁም አንዳንድ የሰውነት ክፍላቸውንም ሰው እንዳያይባቸውና እንዳይነካባቸው ከፈለጉ ይህ ፍላጎታቸው ሊከረበርላቸው ይገባል። ይህ ሁኔታ ከተሟላ ሕፃናት የደህንነት ስሜት እንዲኖራቸው ይረዳል።

ስዕል 2:- ሕፃናት ስለሳይንስ ክብብ ነገር መማር ይችላሉ። ቀለል ያለ የሰውነት መታጠብ በሚኖራቸው ጊዜ የሚንሳፈሩ ነገሮች ማየት አንዳንድ እቃዎች ሲሰጡ

ሲያዩ ለምን እንደሆነ ማወቅ ይጀምራሉ። ዳቦ ሲጋገር ቀለም ሲበጠበጥ ይህ ሁሉ ሕፃናት ስለ ሳይንስ እንዲያውቁ መንገድ ይከፍትላቸዋል። ከቤት ወጥተው ሲንሸራሸሩም አካባቢያቸውን መመርመርና መከራ ማድረግ ይህ የትምህርት አድማሳቸውን ያሰፋላቸዋል።

ስዕል 3:- እነዚህ ሕፃናት ብዙ የመነጋገሪያ ሃሳቦች ሊኖራቸው ይችላል በቀን ውስጥ ያሳለፉትን ውሎ፣ ከአዋቂ ሰዎች ጋር በሚነጋገሩበት ጊዜ ምናባዊ ታሪኮችን በማሰብ ሃሳብ ለመለዋወጥ ይደፍራሉ።

እንደሁም አንድን ታሪክ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ መተረክን ይለማመዳሉ። በዚህን ወቅት አዋቂዎች አዳዲስ ቃላት በማለማመድ ጥያቄ በመጠየቅ እንዲሁም እንደየፍላጎታቸው ሕፃናቱ የሚሉትን ማብራራት ይኖርባቸዋል። ይህ ለልጆቹ አልፎ አልፎ የሚያገኙት አጋጣሚ ስለሆነ ወላጆች ጠቃሚ የሆነ ልምድ እንዲቀስሙ ጠንክሮ መስራት ይጠበቅባቸዋል።

ራስን ማወቅ:- ምንም እንኳን ሕፃናቱ በእዚህ እድሜ ብዙ አዳዲስ እውቀት ቢያዳብሩም አዳዲስ ነገሮችን መማራቸውን ይቀጥላሉ። አንዳንድ ሕፃናት በቀላሉ መማር ሲችሉ ሌሎች ሊከብዳቸው ይችላል። በዚህ ጊዜ የአዋቂ የቅርብ እርዳታ በጣም ያስፈልጋቸዋል።

“ይህ ያደረግኸው መከራ ጥሩ ነው። ትንሽ እረፍና እንደገና ሞክሮ” የሚሉት ቃላት ለሕፃናት ጠቀሜታ አላቸው። ሕፃናቱ አዳዲስ ነገሮችን ሲማሩ የፍርሃት ስሜት እንዳያደርገባቸውም ከጎናቸው መለየት የለብንም። ስማታቸውን ተረድቶ ምላሽ መስጠትም ስለራሳቸው የበለጠ እንዲያውቁ ይረዳል። አሰቸጋሪ ስራዎችን በመከፋፈል መስጠት አዳዲስነገር ሲረዱ የሚደርስባቸውን ፍርሃት ለማቃለል ይረዳቸዋል።

አካላዊ ሁኔታ:- ሕፃናቱ አዳዲስ ነገር ሲፈጥሩ ግንዛቤአቸውን የበለጠ

መጠቀም ይጀምራሉ። እጅና ጣታቸውን በመጠቀም በመቀስ ለመቁረጥ፣ ለመለጠፍ ለመቀባትና ለመሳል ሲጠቀሙ እነዚህን አካላት መቆጣጠር ከመቻላቸውም በላይ ጥንካሬ እንዲያገኙ ይረዳቸዋል። እነዚህን መተግበር ከተለማመዱ በት/ቤት ታይኛ ማድረግና ቁጥሮችን መጻፍ አይቻገሩም።

ግንኙነት :- በዚህ ደረጃ የሉ ልጆት በሚፈፀሙት ተግባር አዋቂ ሰዎች ዘወትር

መበሳጨታቸውና ስጋት ላይ መውደቃቸው አየቀርም። ይህ የአዋቂዎች ስጋት ላይ መውደቅና መናደድ ሕፃናቱ ፍርሃት እንዲያድርግባቸው ያደርጋል። ነገር ግን ይህ አይነት ስሜት ለምን እንደተሰማቸው ላይረዱ ይችላሉ። እንደውም ለዚህ ችግር መፈጠር ራሳቸው ምክንያት እንደሆኑ አድርገው ይገምታሉ። ይህም መልሶ ፍርሃት እንዲያድርግባቸው ያደርጋል። በዚህ

ጊዜ ዝምታን ይመርጣሉ። ከጨዋታ ራሳቸውን ያገላሉ። እና ቁጡ ይሆናሉ። እነዚህ ነገሮች ሁሉ ቢከሰቱም ወላጆት በትዕግስት እነዚህ ሁኔታዎች እስኪለወጡ ድረስ መጠበቅ ያስፈልጋል። በዚህ ሁኔታ ሕፃናቱ ደህንነት እንዲሰማቸውና አዋቂው ሰው ራሱን መቆጣጠር እንደሚችል ይረዳሉ።

መረዳት:- አንዳንድ ስራዎች ለምሳሌ እቃ መቁጠር፣ በአይነት በአይነት መለየት እና የንድፍ ስራዎች እንዲያውቁ ማድረግ ሕፃናቱ ስለአካባቢያቸው የበለጠ እንዲረዱና በዚህ እድሜያቸው ማወቅ የሚገባቸውን እውቀት እንዲጨብጡ ይረዳቸዋል። ጠረጴዛን ማስተካከል ቀላል ነገር ይመስላል። ግን ለሕፃናቱ የልምምድ ስራ መዳበር አስተዋፅኦ ያደርጋል አሻንጉሊቶችን በየመቀመጫቸው አስተካክሎ ማስቀመጥ የምግብ አይነቶችን በየሰሃኑ ላይ ከፍራፍሬና ከአትክልት ለይቶ ማስቀመጥ እንዲችሉ መደገፍ አለባቸው። ይህን በጨዋታ መልክ በማስመሰል አዋቂዎች ሊረዱባቸው ይችላሉ።

መግባባት:- ሕፃናት በዚህ ወቅት አስቂኝ ቃላት መጠቀም ይወዳሉ። ለዚህም ብዙ መፃህፍትና መዝሙሮች አስተዋፅኦ ያደርጉላቸዋል። ይህንን ችሎታቸውንም እንዲያዳብሩ ወላጆች የማያውቁትን ቀልድና ተረት ለሕፃናቱ ማካፈል ይጠበቅባቸዋል።

ትምህርት በጨዋታ

ለወላጅና ቡድን መሪዎች የተዘጋጀ

መግቢያ

የትምህርት በጨዋታ አላማዎች 1ኛ/እድሜያቸው ከውልደት እስከ ስድስት አመት ላሉ ልጆች ጤናማ አስተዳደግ ዘዴዎችን ለማሳወቅና በተለይም በአካል ፣ በአምሮአዊ ግንዛቤ ፣ በቋንቋ ችሎታ መዳበር በማህበራዊና ስሜታዊ እድገት በቂ ግንዛቤ ማስጨበት 2ኛ/ ወላጆችን በጨዋታ አማካኝነት የሕፃናት እድገት የሚመጣበትን መንገድ ማስተማር

3ኛ/ በወላጆች ሙሉ ተሳትፎ አማካኝነት በሕፃናትና በወላጆች መሀከል የጠበቀ ቁርኝት የሚፈጠርበትን ሁኔታ ማሳወቅ ናቸው።

ስለዚህ ይህ መመሪያ በተለያዩ አለም አቀፍ ተሳተፊዎች አማካኝነት በቀረበ ጥያቄ መሰረት የተዘጋጀ ሲሆን ለራትሰን ድርጅት ፕሮገራም እንዲስማማ ተደርጎ የተዘጋጀ ነው። በዚህ መመሪያ ውስጥ አስር የመማሪያ ክፍሎች ያሉ ሲሆን ከአንድ እስከ ስምንት ያሉት በወላጅ ቡድን መሪ መሰረት የሚከናወን ሲሆን የዘጠነኛው ክፍል በአካባቢው የጤና ባለሙያ እንደ አካባቢው ተጨባጭ ሁኔታ የሚሰጥ ነው። እንዲሁም ስለ ልጆች አመጋገብ ክትባት እና የሕፃናትን ከአደጋ እንዴት እንደሚጠበቁ ያስረዳል። ይህም በዚህ የጤና ባለሙያ ይከናወናል።

በእያንዳንዱ ርዕስ የመወያያ ስዕል ተዘጋጅቶአል። ስልጠናው በቡድን መሪው በሚቀርቡ የጥያቄና መልስ ውይይት መሰረት ይካሄዳል። ወላጆችም እንዲወያዩበት ይደረጋል። ውይይቱንም ለማጠናከር የቡድን መሪው በማነዋሉ ውስጥ ያሉትን መረጃዎች ይጠቀማል። የእያንዳንዱ ክላሲክ በወላጆች የተግባር ልምምድ እና እነዚህ ወላጆች ወደ ቤት ሲሄዱ እንዴት የሚተገብሩት ስራ ይዘው ይሄዳሉ። በሚቀጥለው ቀን ስልጠና ወላጆች እንዴት ያከናወኑትን ተግባራት ለተሳተፊዎች በማብራራት ይጀመራል።

በዚህ የልምምድ ስልጠና ውስጥ ተሳተፊዎች በአካባቢው የተለመዱትን መዝሙሮች፣ ታሪኮች ፣ ጨዋታዎችን በማክል ስልጠናውን እንዲያደምቁት ማድረግ ያስፈልጋል። በተለይም በአለቱ ስልጠናው ከመጀመሩ በፊት ቢተገብሩት የበለጠ ውጤታማ ይሆናል።

የትምህርት 1 መግለጫ ስዕል

ትምህርት 1

የሕፃንነት እድሜና የሕንጉል ሁኔታ

የትምህርቱ ማጠቃለያሀሳብ:-በጨቅላ እድሜ የሚገኝ ሕፃን አንጎል እጅግ በፍጥነት ያድጋል። በመጠን ደረጃም የሕፃኑ አንጎል የአዋቂን 80 ፐርሰንት ያህል በአራት አመት እድሜ ሲያድግ 90 ፐርሰንት ያህል ደግሞ በአምስት ዓመት ያድጋል። ይህ በጣም ወሳኝ ጊዜ የሕፃኑ ብቃትና ከአካባቢ ጋር ለመላመድ የሚያስችለው ፣ የተቀረው ሕይወቱም መሠረት የሚጣልበት ነው።

1. በስዕሉ ላይ የሚታየው የበቆሎ ሰብል ለማደግ ምን ያስፈልገዋል? ለምን ጤናማ ተክል ማሳደግ አስፈለገ? በሁለቱ ስዕሎች መሃል ያለው ልዩነት ምንድነው?

2. በማደግ ያለ ተክል ከሕፃኑ ጤናማ እድገት ጋር ማነፃፀር ለምን አስፈለገ?

ሕፃናት ስኬታማ እንዲሆኑ ምን ያስፈልጋል? ልክ እንደማንኛውም ሕይወት ያለው ፍጡር ሕፃናት ትክክለኛ የሆነ የተስተካከለ እድገት ያስፈልጋቸዋል። የበቆሎ ተክል በንጥረ ነገር የበለፀገ ለም አፈር ይፈልጋል። የፀሐይ ብርሃን፣ ውሃ ሳይበዛና ሳያንስ በመጠኑ ያስፈልገዋል። ሕፃናት ደግሞ ፍቅር፣ ማነቃቂያ፣ የተመጣጠነ ምግብ ያስፈልጋቸዋል። በተቃራኒው የበቆሎ ተክል፣ በድርቅ፣ አነስተኛ የፀሀይ ብርሀን፣ እንዲሁም እንክብካቤ ያጣ ከሆነ የቀጨጨ እድገት ይኖረዋል። ሕፃናትም ተገቢ ያልሆነ አድራጎት ሲፈፀምባቸው ለምሳሌ ስድብ፣ በቸልተኝነት ካደጉ ፣ ለረጅም ጊዜ በሕመም ከቆዩ፣ በሚሰሩት ስራ ካልተበረታቱ ጤናማ ያልሆነ አስተዳደግ ያድጋሉ። ስለዚህ ከዚህ በታች በዝርዝር የቀረቡት ጤናማ ሕፃን ለማሳደግ የሚረዱ ነገሮች ናቸው።

የተመጣጠነ ምግብ:- ተገቢ የሆነ የተመጣጠነ ምግብ የሕፃናት የተስተካከለ እድገት እንዲኖር ከሚያደርጉ ነገሮች በዋናነት ይመደባል። ከጥንት ጀምሮ ወላጆች እንደሚያውቁት እና የቅርብ ጊዜ ጥናት እንዳረጋገጠው በጥሩ አመጋገብ ያደጉ ሕፃን ትምህርት የመቀበል ችሎታው ከፍተኛ ነው።

መዳሰስ :- መንካት፣ መልእክት ወደ አንጎል በማድረስ አዲስ ግንኙነት እንዲፈጠር ያደርጋል። በምርምር እንደተረጋገጠው በጨቅላ እድሜ መናገር ያልጀመሩና በስሜት ያልዳበሩ ሕፃናት በመንካት ፍቅርና ምቹትን ያገኛሉ።

ግንኙነት :- ሕፃናት በሚንከባከባቸው ሰውና በነሱ መካከል ትስስር መኖርን አጥብቀው ይሻሉ በዘላቂ እና ፅኑ ትስስር ያደጉ ሕፃናት ከጭንቀትና ድብርት ነፃ ሆነው ያድጋሉ። በቂ ቁርኝትና ትስስር በሌለበት ሁኔታ ያደጉ ሕፃናት በአካልና በአእምሮ የቀጨጨና የተጎሳቆሉ ሆነው ያድጋሉ።

ግለ-አክብሮት :- ሕፃናት በቤተሰብ ውስጥ ልዩና ቦታ የሚሰጣቸው መሆኑን እንዲረዱት ማድረግ ያስፈልጋል። ለዚህም ወላጆቹ ከፍተኛውን ሚና መጫወት አለባቸው ። ሕፃናት የተፈላጊነትና የመፈቀር ስሜት ሲያድርባቸው ራሳቸውን ማወቅና ማክበር ይጀምራሉ ። በዚህ ወቅት ሕፃናቱ አዳዲስ የፈጠራ ችሎታ ለመሞከር እና ውጤታማ ለመሆን ይበረታታሉ። እንዲሁም ሁልጊዜ ስኬት እንደማይኖርና ከስህተታቸውም በመማር ደጋግመው ጥረት ማድረግን ይማራሉ።

መግባባት :- ጨቅላ ሕፃናት ማውራት ከመጀመራቸው በፊት በአካልና በአይን ግንኙነት ማድረግ ይጀምራሉ። ማልቀስ፣ ፈገግታ ማሳየት እና መሳቅ ፣ ትኩር ብሉ ማየት ይህ ሁሉ ሕፃናት ከሌሎች ሰዎች ጋር ግንኙነት የሚያደርጉበት ዘዴያቸው ነው። ይህንን ድርጊት በሚለማመዱበት ጊዜ ሕፃናቱ የመፈቀርና የመፈለግ ስሜት እንዳዳበሩ መረዳት ይቻላል። መነካካት፣ ወደደረት አስጠግቶ ማቀፍ ፣ በአይን ማጫወት፣ ማናገር መሞከር ሕፃናቱ ጥሩ ስሜትና የመግባባት ፍላጎት እንዲኖራቸው ለዚህም እንዲበረታቱ ይረዳቸዋል።

ጨዋታ :- ጨዋታ የሕፃኑ የዘወትር ስራ ነው። ጨዋታ የሕፃናቱ አእምሮ እንዲነቃቃ ያደርጋል። ከሕፃናቱ ጋር አብሮ መጫወት ዋነኛ የግንኙነት ማጠናከሪያ ዘዴ ነው። ለሕፃኑ ደግሞ ደስታ ይፈጥርለታል። በራስ መተማመን የመልካም ቁርኝት መፍጠሪያ መንገድ ነው።

አርአያ/ምሳሌ መሆን :- ሕፃናት የሚፈልጉት ነገር ቢኖር አዋቂዎች በአጠገባቸው እንደሆኑና ፣ ትልልቅ ሰዎች የሚሰሩትን ደጋግመው መሞከር ነው። ስለዚህ ቤተሰብና አሳዳጊዎች ሁልጊዜ ለሕፃናቱ መልካም ምሳሌና አርአያ መሆን ይገባቸዋል። ስለዚህ ሕፃናት አዋቂዎች ለነሱ ጤናማ አመለካከት እንዲኖራቸው ይፈልጋሉ።

3/ አንጎል በሕፃናት እድገት ላይ ያለው ሚና

አንጎል : በጨቅላ እድሜ በተለይ በመጀመሪያዎቹ ሦስት ወራት በጣም ፈጣን በሆነ ሁኔታ ያድጋል። በዚህ ወቅት የሕፃናት አንጎል ሕፃናቱ ለሚያደርጉት ነገር ፈጣን ምላሽ ይሰጣል። ሌላው ቀርቶ ሕፃኑ መናገር ባልጀመረበት ጊዜ እንኳ የሕፃናት አንጎል አዲስ መረጃዎችና መልእክቶችን በመቀበል በአንጎል ውስጥ የግኙነት መረብ እንዲኖር ያደርጋል። ለዚህ የአእምሮ እድገት ወላጆች ከፍተኛውን ሚና ይጫወታሉ።

አንጉል እንዴት ይዳብራል? :- አንጉላችን ከሌላው የሰውነት አካላት የተለየ ነው ። ሕፃን ሲወለድ ሙሉ ለሙሉ ዳብሮ የሚያድገው የሰውነት አካል ቢኖር አንጉል ብቻ ነው። ለምሳሌ ልባችን ከተወለድንበት ጊዜ አንስቶ እስከ ሕይወት ፍፃሜ ድረስ ስራውን ይሰራል። በመጠንም እያደገ ይሄዳል። ነገር ግን የአምሮአችን እድገት መዳበር የሚወሰነው በሕፃኑ የአስር አመት ጊዜ ውስጥ ነው። በተለይም በመጀመሪያቹ ሦስት አመታት። ሕፃናት ሲወለዱ ብዙ የአንጉል ሕዋሳት የሚኖራቸው ሲሆን እነዚህ ልክ እንደሽቦ እርስ በርስ በመጠላለፍና በመያያዝ ብዙ ሺህ ግንኙነትን ይፈጥራሉ። ገና በለጋ እድሜ የሚፈጠረው ግንኙነት በጣም ከፍተኛው ሲሆን ይህ እስከ ሕይወት ዘመናችን ይቀጥላል። ስለዚህ ሕፃናቱ በለጋ አድሜ የሚኖራቸው መነቃቃትና ጥሩ ግንኙነት በአምሮአቸው እድገት ላይ ከፍተኛ ተፅእኖ አለው። ይህ ወቅት ለሕፃኑ የወደፊት ሕይወት መዳበር በጣም ወሳኝ ጊዜ ነው። በተለይም ለትምህርት ቤት ሕይወታቸውና ከሌሎች ሰዎች ጋር ለሚኖራቸው መልካም ግንኙነት ጠቀሜታው ከፍተኛ ነው።

የተግባር ልምምድ:- ሁለት ክብ ስዕሎችን ሳል። በአንዱ ክቡብ ውስጥ አምስት በሌላው ደግሞ አስር ነጥቦችን አድርግ። ከዚያም ሁለት ወላጆችን በማስነሳት የተቻለውን ያህል ነጥቦችን ያገናኙ ። ብዙ ነጥቦች ያሉት ክቡብ እና የተገኙት መስመሮች የአንጉልን ትስስር እና በጥሩ እድገት ላይ ያለ ሕፃን አንጉል ምሳሌ ነው። ጥቂት ነጥቦች እና ግንኙነት ያለው ደግሞ በጥሩ የማነቃቃት እድገትን ያላገኘ ልጅ ምሳሌ ነው።

ለመሪው ማስታወሻ :- ይህ የአምሮ እድገት መረጃን ቀደም ብለው ለነበሩ ልጆች ተገቢው ድጋፍ ባለማድረጋቸው ወላጆችን ሊያሳስብ ይችላል። ወይም ለነዚህ ወላጆች ማሳሰብ ያለብን አምሮ በሕይወት ዘመን ሁሉ በአውቀት ሊያድግ የሚችል መሆኑን ነው። ስለዚህ ሕፃናቱ ባሉበት ደረጃ ላይ ይህንን የአምሮ መዳበር ስራ መጀመር በጣም ጠቃሚ ነው።

5/ ወላጆች የሕፃናት አምሮ እንዲዳብር ምን ማድረግ አለባቸው?

- ሕፃናትን ሁልጊዜ ማነጋገር፣ መዳሰስ እንዲሁም አዳዲስ ነገሮችን ማሳየት፣ አዲስ ጠረንን እንዲለምዱ ማድረግ።
- ሕፃናት በአምስቱ የስሜት ህዋሳት ተጠቅመው እንዲለማመዱ ማድረግ።

- አዳዲስ እውቀት፣ ክህሎት እና ልምድ በአንጎል ውስጥ አዲስ ትስስር ይፈጥራል።

አንጎላችን ለዚህ ደግሞ ተገቢውን ምላሽ ይሰጣል። ስለዚህ ያለ አዳዲስ ልምድና እውቀት የሕፃናት አእምሮ ተገቢውን እድገት አያመጣም።

እፅዋት :- የፀሐይ ብርሃን ውሃና ጥሩ አፈር እንደሚያስፈልጋቸው ሕፃናት ተገቢውን ፍቅር፣ ትኩረት እና መነቃቃት ይፈልጋሉ። ከሕፃናቱ ጋር በጨዋታ ብዙ ጊዜ ማሳለፍ ፈጣን የአእምሮ እድገት ያስገኛል።

የቡድን ስራ:- ለወላጆች አምስቱን የስሜት ሕዋሳት የሚጠቀሙበትን ዘዴ ማዘጋጀት ለምሳሌ ሽታ ያለው ቅመም እንዲያሸቱና ሙዚቃ እንዲሰሙ ማድረግ፣ የሚዳስሱት ጨርቅ ማቅረብ ፣ ምግብ እንዲያሸቱ ማድረግ በመጨረሻም አይን የሚሰብ ነገር እንዲመለከቱ ማድረግ ። ቀጥሎ አንድ አሰተያየት መስጫ ኮሮጆ በማዘጋጀት ወላጆች የተሰማቸውን ስሜት በኮሮጆው ውስጥ እንዲስቀምጡ ማድረግ።

የቤት ስራ :- ወላጆች እቤት ውስጥ ሳሉ ሕፃናት አምስቱን የስሜት ሕዋሳት እንዴት እንደሚጠቀሙ መጠየቅ በሚቀጥለው ጊዜ ወላጆች ወደ ቤት ሲሄዱ አንዱን የስሜት ህዋስ በመምረጥ ከልጆቻቸው ጋር እንዲተገብሩት ማድረግ።

2 - **ඇලිමේන්** (Attachment):-

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ፡-በሕፃናትና በወላጆች መካከል ያለው ግንኙነት በልጁ የወደፊት ሕይወት ትልቅ ተፅእኖ አለው። የመጀመሪያው ቁርኝትም ለወደፊቱ ሕይወት መሰረት ይጥላል። ይህ ቁርኝት ሕፃኑ የደህንነት ስሜት እና የእምነት የማሳደር ልምድ እንዲያዳብር ይረዳዋል። ወላጆች ይህንን ሃሳብ ተረድተው ሕፃናቱ እንዴት ተጠቃሚ እንደሚሆኑ መተግበር አለባቸው።

1. በትንሽነታችን አንድ ውሻ ወደና እየሮጠ ነው ብለን እናሰብ። በአሁኑ እድሜ ላይ ሆነን ምን ይሰማናል። ወላጅ ብንሆን ምን እናደርጋለን።

አንድ ሕፃን የአደጋ ወይም የመረጋጋ ስሜት ሲሰማው የሕፃናት የመጀመሪያው ተግባር አብረው ካሉት የቅርብ ሰዎች እርዳታ መሻት ነው። ሕፃኑ በሕመም፣ በፍርሃትና በተናደደ ጊዜ ወይም በተታመመ ጊዜ አጠገቡ ካለው ሰው ጋር ያለው ቁርኝት የበለጠ ይጠናክራል። ይህ ቁርኝት ሕፃኑ ቀደም ሰው ከነበረው ልምድ የተነሳ ነው። ከዚህ በፊት ወላጁ ዘወትር የሚንከባከበው ፣ እንክብካቤው ፍቅር የተላበሰና ከልብ ከሆነ ሕፃናት ችግር በሚገጥማቸው ጊዜ የሚደርስላቸው ሰው እንዳለ የመተማመን ስሜት ያዳብራሉ።

2. ሕፃኑ የመተማመን ስማት እንዲያዳብር ማስተማር ለምን አስፈለገ?

ሕፃናት የደህንነት ስሜት እንደሰማቸው በማድረግ ወደፊት በሚኖሩበት አለም ውስጥ በድፍረት እንዲኖሩ ያስችላቸዋል። ይህ ደግሞ ባለፈው ክፍል እንደተመለከትነው ከአዕምሮ እድገት የሚመጣ ነው። ነገር ግን ሕፃኑ ከሚንከባከበው ሰው ጋር ያለው ቁርኝት የላላ ወይም በተገቢው መንገድ የተፈጠረ ካልሆነ ሕፃኑ ወደፊት ሲያድግ ከቤተሰቡ ተለይቶ መኖር የሚችገር ሲሆን ከአካባቢው ጋር ተስማምቶ ለመኖር ይቸገራል። ከሌሎች ሕፃናት ጋር ተግባብቶ ለመጫወትም ይቸገራል።

3. ሕፃናት ሕመም ሲሰማቸው ሲበሳጩ ወይም የፍርሃት ስሜት ሲያደርገባቸው ምን ያደርጋሉ?

ሕፃናት በማልቀስ ፣ ወደሰው በጣም በመጠጋትና እና በአይን ትኩር ብለው ሲያዩ ቁርኝት መፈለጋቸውን የሚያሳዩበት ምልክት ነው። ሕፃንነት ከወላጆቻቸው ወይም ከአሳዳጊያቸው ጋር የፈለገውን ያህል ቁርኝት ቢኖራቸው ዘወትር ይህንን ከመተግበር

ወደጊላ አይሉም። ምክንያቱም ለሚኖረው ቁርኝት ዘወትር ማስተማመኛ ይፈልጋሉ። ስለዚህ ሁልጊዜ ወላጆች ለሕፃናቱ የሚሰጡት በጎ ምላሽ ለሕፃኑ የወደፊት እድገት በጣም ጠቃሚ ነው።

4. ሕፃናት ሲያለቅሱ ወዲያውኑ ምላሽ መስጠት ያለው ጠቀሜት ምንድነው?

* ወላጆች ሕፃንን ማባበል የልጅን ፀባይ ማበላሽት እንደሆነ አድርገው ይገምታሉ። አንዳንድ ጥናቶች እንደሚያሳዩት ይህ የተሳሳተ አመለካከት ነው ። እስከ ስድስት አመት እድሜ ያሉትን ሕፃናት ገና ማልቀስ እንደጀመሩ ማንሳትና ማባበል ጠቀሜታ አለው። የህም እነዚህ ሕፃናት በሚቀጥለው ስድስት ወር ጊዜ እንደመጀመሪያው ስድስት ወር በለቅሶና በጩኸት የሚያስቸግሩበት ጊዜ ያነሰ ይሆናል።

ሕፃናት እንደ አዋቂ በንግግር ችሎታ የዳበሩ ስላልሆነ ዋነኛ መግባባት ዘዴያቸው ማልቀስ ነው። ማልቀስ የሕፃናት ዋነኛ የፍላጎታቸው መግለጫ ምልክት ነው። ስለዚህ ለሕፃኑ በወቅቱ ተገቢውን ምላሽ መስጠት ሕፃኑ መፈቀሩና ደህንነቱ መጠበቁን የሚያረጋግጥበት ሁኔታ እና ጥሩ ቁርኝት መፈጠሩን የሚረዳበት መንገድ ነው።

5. ሕፃናት ሲያለቅሱ ወላጆች ምን ማድረግ አለባቸው?

- ሕፃናት እያደጉ ሲሄዱ ወላጆቻቸው የሕፃናቱን የተለያየ ለቅሶ በመረዳት ምን እንደሚፈልጉ ማወቅ ይችላሉ ። ወላጆች ሕፃናቱ ሲርባቸው ወይም ጉዳት ሲሰማቸው የሚያሰሙትን የተለያየ ለቅሶ መለየት ይችላሉ። አንዳንድ ጊዜ ግን ወላጆች የሚያለቅሱ ሕፃናትን ወዲያውኑ ማስቆም ይችገራሉ። ወይም ደክሞአቸውና በሌላ ነገር ተበሳጭተው ሕፃናቱን ችላ ሊሉ ይችላሉ። ስለዚህ ወላጆች በማናቸውም ጊዜ ሊያስታውሱ የሚገባው ነገር ቢኖር ሕፃኑ እንዳለቀሰ በተቻለ መጠን መልስ መስጠትን መለማመድ ይገባቸዋል።
- ወላጆች ብዙውን ጊዜ ሕፃናት ሲያለቅሱ መጀመሪያ እርቦአቸው እንደሆነ ወይም የሽንት ጨርቅ ቅያሬ ፈልገው እንደሆነ ማረጋገጥ ይኖርባቸዋል። ይህ ተሟልቶ እያለ ማልቀሱን ከቀጠሉበት ለሕፃኑ አካባቢውን በመቀየር፣ መዝሙር በመዘመርና በማነጋገር የሕፃኑን ለቅሶ ለማስቆም መሞከር ነው። ምናልባት የሌላ ሰው እርዳታም ሊያስፈልግ ይችላል። በዚህ ወቅት ሕፃኑ ማልቀስ ካላቆመ ወላጅ ሊበሳጭ ይችላል። ስለዚህ ወላጅ ከፍተኛ ትዕግስት ሊያሳይ ይገባል። የልጅን ቦታ በመቀየር ወይም ወደ ውጭ በማውጣት እረፍት እያደረጉ ሕፃኑን ደጋግሞ በማጫወት ለቅሶውን ማስቆም ይገባል።

6. ወላጆች ሕፃናት ጥሩ ቁርኝት እንዲፈጥሩ ምን ማድረግ አለባቸው?

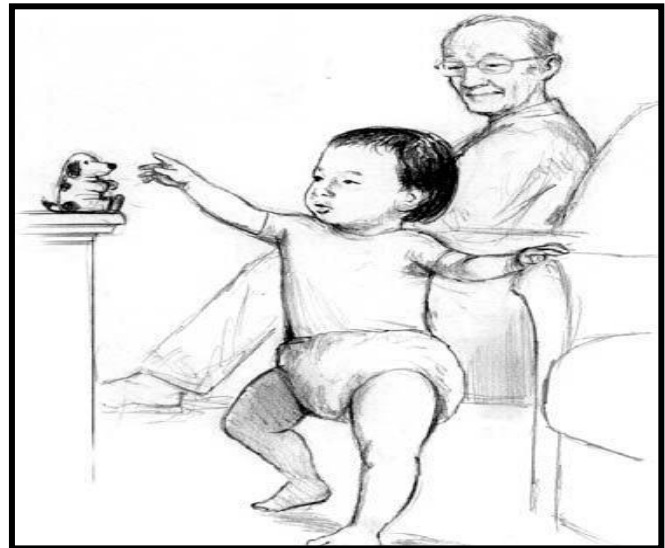
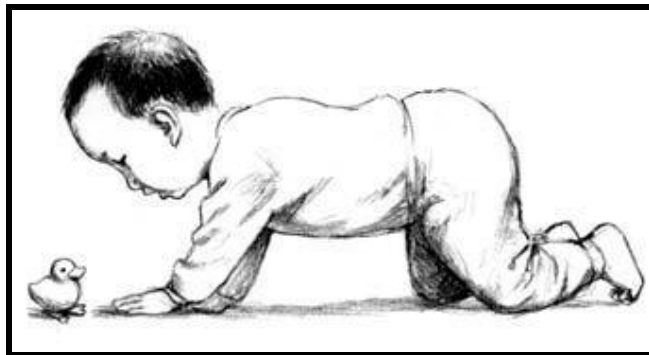
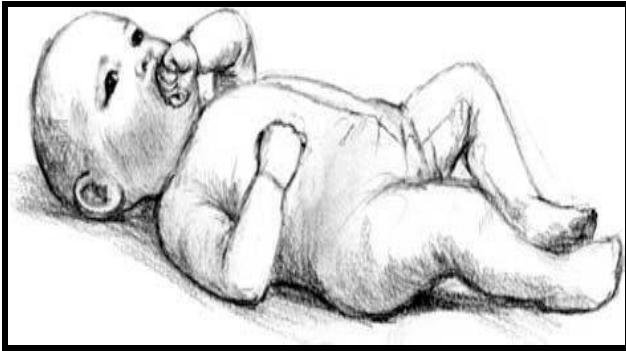
- ሕፃናት በማያቋርጥ ሁኔታ በፍቅር መቅረብ ያስፈልጋል። በተለይም ሕፃኑ በታመመ በተገዳ ወይም በተናደደ ጊዜ በጣም መቅረብ ይገባል።
- ሕፃናቱ ለሚሰሩት ስራ ትኩረት መስጠት ያስፈልጋል። ሕፃናት ብዙውን ጊዜ በራሳቸው ጥረት ሲጫወቱና እውቀት ሲቀስሙ የወላጅን ፊት ያያሉ።
- ሁልጊዜ የሕፃኑን ፊት ማንበብ መቻል ያስፈልጋል። ብዙውን ጊዜ ቃላትን መጠቀም ስለማይችሉ ሕፃናቱ ስሜታቸውን ወይም ፍላጎታቸውን የሚገልፁት በተለያዩ ዘዴ ነው። እነዚህም በማልቀስ፣ መታ በማድግ፣ ፈገግ በማለት፣ ትኩር ብለው በመመልከት፣ ፊታቸውን በማዞር ወይም ሰውነታቸውን ዞር በማድረግና አፋቸውን በመግጠም ስሜታቸውን መግለፅ ይችላሉ።
- ወላጅ ሕፃኑ የሚሰማውን ስሜት መረዳት ይኖርበታል። “ ማሚ ስትዘምረሊኝ የሚሰማኝ ደስታ ከፍተኛ ነው።” የሚል ምልክት ሲያስተላልፉ ወላጅ ይህንን ስሜት ሊረዳላቸው ይገባል።
- ሕፃናት ቃላትን እንዲናገሩ ማበረታታትና ስሜታቸውን እንዲገልፁ ማድረግ።
- ከሕፃናቱ ጋር ዘወትር መጫወት፣ ሕፃናት ከወላጆቻቸው ጋር የሚጫወቱበት ጊዜ ሕፃናቱ ከፍተኛ ደስታ የሚያገኙበት ጊዜ ነው። ይህ ወቅት ከፍተኛ እውቀት የሚገበዩበትና ራሳቸውን ከጭንቀትና ከውጥረት ነፃ የሚያደርጉበት የደስታ ጊዜያቸው ነው።
- ወላጆች ሕፃናትን በሚያሳድጉበት ጊዜ የራሳቸውን ጠንካራ ጎን ማወቅ ይገባቸዋል። ለሕፃናቱ ወላጅ ከፍተኛ ደስታ የሚያበረክትበት መንገድ ከባድ አይደለም ። በመደሰስ፣ ግንባራቸውን በመሳም ለሚፈልጉት ነገር ወይም ሲያለቅሱ ቶሎ መልስ በመስጠት፣ የሕፃኑን የመተማመንና የደህነነት ስሜት እንዲጎለብት ይረዳል።
- ወላጅ በየቀኑ ከሕፃኑ ጋር የሚያሳልፈው ጊዜ ሕፃናቱ እንዲያውቁት ወይም እንዲረዱት ማድረግ ጠቃሚ ነው። በዚህ ወቅት ሕፃናቱ አንዱ ነገር ሲያበቃ ሌላው እንደሚቀንስ ይረዳሉ። ይህ ደግሞ የሕፃናቱን እምነት የማዳበርና በሚንከባከበው ሰው ላይ የመተማመን ስሜት ያዳብራሉ።

የቡድን ስራ

ለቡድን አባላት በተለያዩ እድሜ ያሉ ሕፃናት በሚታመሙ፣ በሚበሳጨና በተጎዱ ጊዜ የሚያሳዩትን ስሜት እንዲሁም ወላጆች ቢያንስ ሁለት አይነት ምላሽ በመስጠት እንዲለማመዱ ማበረታታት። አንዱ ፀባይ ሕፃናቱ ደህንነት እንደሚሰማቸው የሚያደርግ ሌላው ደህንነት እንዳይሰማቸው የሚያደርግ በመጨረሻም ይህንን አቀራረብ ከተሳታፊዎች ጋር መወያየት።

የቤት ስራ -፣ ወላጆች በሳምንት ውስጥ ሕፃናቱ የሚያደርጉት ድርጊት እንዲከታተሉ ማድረግ በዚህ ወቅት ሕፃኑ የሕመም ፣ የንዴት ወይም የተለያዩ ስሜት ሲያሳድር አሳዳጊው ሕፃኑ የሚያደርገውን ነገር መከታተል ።ይህንን በሚቀጥለው ክፍል ጊዜ እንዲወያዩበት ማድረግ።

ትምህርት 3 ስዕላዊ መግለጫ

ትምህርት 3- የሕፃናት ሁለንተናዊ እድገት(Child Development)

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ :- እያንዳንዱ ሕፃን የራሱ የሆነ የተለየ የእድገት መማሪያ አካሄድ ወይም ዘዴ አለው። ይህም ረዘም ያለ ወራትን የያዘ ጤናማ እድገት የሚከሰትበት ጊዜያት አሉት። ነገር ግን ሁሉም ሕፃናት የጋራ የሆነ ደረጃ በደረጃ የሚያሳልፉባቸው የእድገት ደረጃዎች አሉ። በዚህ ክፍለ ጊዜ አካላዊ የእድገት ደረጃዎችን ለምሳሌ መጨበጥ እና አጥብቆ መያዝን ለመቻል የሚያስችል ችሎታ

1. ሁሉም ሕፃናት በእኩል እና በአንድ አይነት መንገድ እድገት ያሳያሉ?

ሁሉም ሕፃናት የራሳቸው የተለየ የእድገት መንገድ ሲያሳዩ ነገር ግን ሁሉም ተመሳሳይ በሆነ የእድገት ደረጃ ውስጥ ያልፋሉ።

- የሕፃናት እድገትን እንደመሰላል ደረጃ መመልከት ይቻላል። እያንዳንዱ ደረጃ የሕፃኑ የእድገት ደረጃ ነው። የመጨረሻውን የእድገት ደረጃ ለመድረስ ሕፃናቱ የእያንዳንዱን ደረጃ(መሰላል) እድገት ተራ በተራ ማለፍ አለባቸው። አንዱን ደረጃ ሳያልፉ ወደሚቀጥለው መሄድ አይችሉም። ለምሳሌ አንድ ሕፃን መራመድ የሚችለው መጀመሪያ መቀመጥ ወይም በሆዱ መሳብ ከቻለ በኋላ ነው። ሕፃኑ መፃፍ ወይም መሳል ከመቻሉ በፊት እርሳስ እንዴት እንደሚያዝና በወረቀት ላይ መሞከጫጨር መልመድ አለበት ። ሌሎች ከበድ ያሉ ነገሮችንም ከመልመዱ በፊት ቀለል ያሉ ስራዎችን መልመድ አለበት።

ለመሪው ማስታወሻ :- የማስተማሪያ መሰላሉን በመጥቀስ ይህንን ሃሳብ ማስረዳት ይቻላል እያንዳንዱን የደረጃ እድገት በመከተል ሕፃኑ በጀርባ መተኛት፣ መቀመጥ ፣ ወዲህ እና ወዲያ መራመድ የመሳሰሉትን ማሳየት ይገባል።

* እያንዳንዱ ሕፃን ከአንዱ ደረጃ ወደ ሚቀጥለው ለመሄድ የወላጆቹ ድጋፍና ማበረታታት በጣም አስፈላጊ ነው። አብዛኛውን ጊዜ ሕፃኑ የመዘግየት ፀባይ የሚያመጣው በሕመም ወይም ጭንቀት በሞላበት ሁኔታ ሲያድግ ወይም የወላጆቹን ትኩረት ሲያጣ ነው። ይህ ሲያጋጥም የሚችል መሆኑን ወላጆች ተረድተው እና ጊዜያዊ ክስተት መሆኑን አውቀው የማስተካከያ እርምጃ መውሰድ ይኖርባቸዋል።

2. የሕፃናት እድገት ዋና ዋና ዘርፎች ምንድን ናቸው?

* ሕፃናት አምስት የእድገት ዘርፎችን ያዳብራሉ። እነዚህም ራስን ማወቅ ፣ አካል ብቃት ችሎታ፣ ግንኙነት መፍጠር ፣ የመረዳትና የመግባባት ችሎታ መዳበር ናቸው። እነዚህ ሁኔታዎች በሙሉ እርስ በርስ የተያያዙ ናቸው። አንድ ወላጅ ከሕፃኑ ፊት አሻንጉሊት ሲያስቀምጥ የተለያዩ የእድገት ለውጦች እንዲያመጣ ለማስቻል መሆኑን

መረዳት ያስፈልጋል።

* የሕፃኑ ራሱን ማወቅ የሚዳብረው ወላጆቹ ከሕፃኑ ጋር በሚጫወቱበት ጊዜ በሚያዳብረው ጥሩ ስሜት ነው።

* አካላዊ እድገት የሚያመጣው ለምሳሌ የአንገቱ ጥንካሬ እና ቀጥ አድርጎ ለመቆም የሚያስችለው እንዲሁም አንድን እቃ ለመጨበጥ የሚያስችለው ብቃት የሚያዳብረው የእጁ የጣቶቹና የአይኑ በአንድነት መስራት ነው።

* እንዲሁም በዚህ ወቅት ሕፃናቱ ጠንካራ የመውደደና የመወደድ ቁርኝት የሚፈጥሩት ወላጆች አብረው የደስታ ጊዜ በሚያሳልፉበት ወቅት ነው። ሕፃናት ፈገግ በሚሉበት ጊዜ ወላጁ ወይም አሳዳጊው አብረው ሲስቁ ሕፃናት ከፍተኛ ምቹትና ደስታ ያገኛሉ ።

* ቀለል ያሉ የሚንኳኩ ወይም እንደቃጭል የሚጮሁ ነገሮችን እንዲጨብጡ እና እንዲጫወቱበት ማድረግ ሕፃኑ ወደፊት ስለሚኖርበት አለም የሚረዳበት ትምህርት ያገኛል ማለት ነው።

3/ ወላጆች ስለሕፃናት እድገት ማወቅ ምን ይጠቅማቸዋል?

- ወላጆች አንዳንድ ጊዜ ሕፃናት እድሜያቸው ከሚፈቅድላቸው ችሎታ በላይ ያሉትን ስራዎች መስራት አለባቸው ብለው ያምናሉ። ነገር ግን ስለ ሕፃናት የእድገት ደረጃዎች በቂ ግንዛቤ ሲያገኙ ወላጆች ሕፃናቱ በእድሜያቸው ደረጃ የሚመጥኑ ስራዎችን ብቻ መስራት እንዳለባቸው ይረዳሉ።
- ስለዚህ ወላጆች የሕፃናቱ የእድገት ደረጃዎች በተገቢው ሁኔታ እንዲሳኩ አይነተኛ ሚና ይጫወታሉ። ለምሳሌ ሕፃኑ ሰባት ወር ዕድሜ ገደማ ሲደርስ በሆዱ መሳብ እንደሚችል ይታወቃል። ወላጆች በዚህ ወቅት ሕፃኑን ወለል ላይ በማድረግ በሆዱ እንዲሳብ በማስቀመጥ በእድሜው ደረጃ ማከናወን ያለበትን እንዲሰራ ሊያመቻቹለት ይገባል። ለዚህም አንድ አሻንጉሊት ነገር ከፊቱ በማስቀመጥ ወደዛ እንዲሳብ መርዳት ይገባል። ስዚህ ወላጆች ሕፃኑ ከእድሜው ጋር የሚሄድ ተግባራትን አስቀድመው በማወቅ የሕፃኑ የእድገት ደረጃ ጊዜውን ጠብቆ እንዲሄድ መርዳት ይችላሉ።
- ወላጆች የሕፃኑን የእድገት ደረጃ ከእድሜው ጋር እንዴትና መቼ መተግበር እንዳለበት ካወቁ የልጃቸውን የእድገት ደረጃ መገምገም ወይም በጊዜ ሰሌዳው ጋር በማስተያየት ማመዘዝን ይችላሉ። ለምሳሌ ስለ መግባባት ችሎታ መቼ

መዳበር እንደሚችል የተረዱ ወላጆች ልጃቸው በሁለት አመት አካባቢ አንዳንድ ቃላትን መናገር ካልቻለ ወይም የሚነገራቸውን ነገር መረዳት ካልቻለ ለምን ይህ እንደሆነ ትኩረት ሰጥተው ማስተካከያ ዘዴ ሊፈልገትና ለልጃቸውም ድጋፍ ሊያደርጉለት ይገባል።

የትምህርት በጨዋታ የጊዜ ሰሌዳን ማስተዋወቅ

ማስታወሻ :- በጊዜ ሰሌዳ ላይ የተዘጋጀውን ዕቃ-ፍ ለወላጆች ማደልና ወላጆች በጊዜ ሰሌዳው ላይ አንድ አይነት ግንዛቤ እንዲኖራቸው ማድረግ።

- እያንዳንዱ የጊዜ ሰሌዳው ገፅ ላይ የተለያዩ የእድገት ደረጃዎችን ያስታዎውቃል።
- ለመሪው ማስታወሻ:- እያንዳንዱ ቡድን ለጊዜ ሰሌዳው ያላቸውን ትኩረት ማጻፍ
- የዚህ የጊዜ ሰሌዳ ዋና ተግባር በእያንዳንዱ የጊዜ ሰሌዳ ላይ ያሉትን የእድገት ሁኔታዎችንና ማብሪሪያዎችን አጉልቶ ማሳየት ነው። እነዚህም የሕፃናት ራሱን ማወቅ፣ የአካል ሁኔታ የግንኙነት ሁኔታ፣ የመረዳት ችሎታ፣ እና የመግባባት ሁኔታ ናቸው።
- እነዚህ አምስት የእድገት ማብሪሪያዎች ሕፃናት ሁለገብ ሰው እንዲሆን የሚያስችሉት የማነቃቂያ ዘዴዎች ናቸው።

ከዚህ በታች ያሉት ማብሪሪያዎች የሚያተኩሩት ቀላልና ውጤታማ የሕፃን ማነቃቂያ እንዲሁም ጤናማ የሕፃን እድገት የሚያመጡ ዘዴዎችን ነው።

5/ የአካል እድገት ማለት ምን ማለት ነው?

የመሪው ማስታወሻ :- አካላዊ ሁኔታ ወደሚለው የመጀመሪያ ገፅ ግለጥ ወላጆች ስለልጆቻቸው ከሚያሳስባቸው ነገሮች አንዱ የሕፃናቱ የአካል ብቃት ነው። ሆኖም ብዙዎች ወላጆች ሕፃናት ልጆች በተወሰነ የእድሜ ክልል የሚፈፀሙትን የአካል ብቃት ክንዋኔዎችን አይረዱም። ነገር ግን ይህንን የጊዜ ሰሌዳ በስዕልና በማብራሪያ የተደገፈን መረጃ ሲገነዘቡ ለሕፃናት በእድሜው የሚያስፈልገውን ድጋፍ ማድረግ ይጀምራሉ።

ሕፃናቱ የሰውነት እንቅስቃሴያቸውን እንዴት እንደሚቆጣጠሩት ማወቅ ለመራመድና አንድን እቃ ለመያዝ የሚያስችላቸውን እውቀት እንደገቡ ወላጆች ሊያውቁ ይችላሉ።

የሕፃን የአካል እድገት በሁለት ይከፈላል።

1. የትላልቅ ጡንቻዎች እንቅስቃሴና ተግባራት (Gross motor skills)

2. የአነስተኛ ጡንቻዎች እንቅስቃሴና ተግባራት(fine motor skills)

- የትላልቅ ጡንቻዎች (Gross motor skill) ችሎታ የሚባለው የሕፃኑ የመሮጥ፣ የመንጠላጠል፣ እና ጡብና መሰላል ነገሮችን የመደርደር ችሎታ ነው።
- ትናንሽ ጡንቻዎች ችሎታ የሚባለው ሕፃኑ እጅና ጣቶችን በመጠቀም ስዕል መሣል፣ ራሱን መመገብ፣ ትናንሽ እቃዎችን ማንሳት የመሳሰሉት ናቸው። ይህ በጊዜ ሰሌዳው ውስጥ ተካቷል።

የቡድን ስራ :- ሦስት ወይም አራት አባላት ያሉት ትናንሽ ቡድን መፍጠር።

ለያንዳንዱ ቡድን አንዳንድ የእድገት ደረጃዎችን መስጠት፣ ወላጆች አካላዊ ሁኔታ በሚለው አምድ ስር ያለውን ስእል በመመልከት ከስእሉ ስር ያለውን ማብራሪያ እንዲወያዩበት ማድረግ፤ ከጥቂት ደቂቃ በሁዋላ እንዳንዱ ቡድን በየተራ ወላጆቹ ለጤናማ የሕፃናት እድገት የሚያደርገውን አሥተዋዕኔ እንዲብራራ ማድረግ። ይህንንም እያንዳንዱ ቡድን ከላይ ወደ ታች እንዲጀምር ማበረታታት ።

የቤት ስራ :- ወላጆች በቤታቸው አካባቢ ሕፃናቱ የሚያደርጉትን ጨዋታ እንዲከታተሉ ማድረግ። ሕፃኑ ከላይ የተጠቀሱትን የአካል እድገትን በተመለከተ ምን እያደረገ ነው? ችሎታውን እዳበረ ነውን? ወላጅ ልጁ ይህንን ችሎታውን እንዲያዳብር ምን ማድረግ አለበት? መቼ ነው ይህንን ድጋፍ የሚደርገው?

ትምህርት 4 ስዕላዊ መግለጫ

ትምህርት 4

ራስን ማወቅ፣ ግንኙነት (Sense of Self, Relationship)

የሕፃናት ሁለንተናዊ እድገት (ካለፈው የቀጠለ)

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ:- በዚህ ርዕስ ስር ሕፃናት እንዴት ራስን የማወቅ እውቀት እንዲያዳብሩና ስለራሳቸው ማንነት የሚረዱበትን ስሜት እንመለከታለን። የዚህ ዘርፍ ዋና ሕፃናቱ የበለጠ ምቹት እንዲሰጣቸውና ራሳቸው ማን እንደሆኑ የሚያውቁበት ነው። እንዲሁም ስለ ጓደኝነት መመስረት እንዴት ከቤተሰብና ከእኩያ ጓደኞቻቸው እና ከሌሎች ሰዎች ጋር ጓደኝነት እንደሚመሰርቱ እናያለን።

1. ከላይ ያለውን ስዕል ይመልከቱ ስዕሉ ምን ያስረዳል? ሕፃኑ ምን ይሰማዋል?

- በስዕሉ እንደምናየው ሕፃኑ በራሱ ጥረት ለመጫወት እንደሚፈልግ እንረዳለን። እንዲሁም ጨቅላው ሕፃን ተመሳሳይ ተግባር ሲያከናውን እናያለን ። ወላጆችም ሕፃናቱ እያደጉ ሲሄዱ ለጨዋታ ጊዜና ቦታ እንደሚያስፈልጋቸው ይረዳሉ።

ለመሪው ማስታወሻ፡- ሕፃናት ራስን ማወቅ ወደሚለው የተመልካች ገፅ ትኩረት ይስጥ በጊዜው ሰሌዳ ላይ ባለው መሠረት በነዚህ ገጾች የመጀመሪያውን አምድ ላይ ትኩረት ይሰጥ ። ይህ አምድ ሕፃኑ ለወላጅ የሚያስተላልፈውን ራስን የማወቅ ስሜት መልእክት ያስተላልፋል።

2. ራስን ማወቅ ማለት ምን ማለት ነው?

- ራስን ማወቅ ማለት እኛ ራሳችንን የምንረዳበት ነው።
- ራስን የማወቅ እድገት የሚጀመረው ከተወለድንበት ጊዜ ጀምሮ ነው።
- ሕፃኑ በማናቸውም ጊዜ ሲታቀፍ፣ ቃላትን ሲሰማ ወይም ፈገግታ ስናሳየው ራሳቸው ማን እንደሆኑና ሌሎች ስለነሱ ያላቸውን ስሜት ማገንዘብ ይጀምራሉ።
- ፍቅርና እንክብካቤ የሚያገኙ ሕፃናት ተፈላጊ መሆናቸውን ይረዳሉ።
- ሕፃናቱ የሚያስፈልጋቸው መሠረታዊ ነገሮች ለምሳሌ ሲርባቸው ምግብ የሚያገኙ ከሆነ ፣በቂ ሙቀት ካገኙና ደህንነታቸው የሚጠበቅ ከሆነ፣ ይህም በሚያስተማምን ሁኔታ ቀጣይነት ካለው በአካባቢያቸው ላይ እምነት የማሳደርና እንደ አንድ ስብዕና እንዳለው ሰው ራሳቸውን መቁጠር ይጀምራሉ።
- የሕፃኑን ግለሰባዊ ስብዕና ማክበር፣ ጥንካሬውንና ደካማ ጉኑን ተረድተን ድጋፍ የምናደርግላቸው ከሆነ በራስ የመተማመንን ችሎታ ያዳብራሉ። እያደጉ ሲሄዱም ራሳቸውን መቀበልና መረዳት ይጀምራሉ። በዚህም ሁኔታ ሌሎችንም መቀበልና ማክበር የሚያስችል ስሜት ያዳብራሉ።
- ስለዚህ ይህ የጊዜ ሰሌዳ አንድ ወላጅ ልጁ እንዴት ራስን የማወቅ ስሜት እንደሚያዳብር ለማወቅ ያስችለዋል። በተለይም ራሱን እንደአንድ ግለሰብ ከማወቅ ጀምሮ ስሜቱን መቆጣጠርና ራሱን መግለፅ የሚችልበት እውቀት ያዳብራል። ለዚህም በጊዜ ሰሌዳው ላይ በምሳሌ በማስደገፍ እንዴት የሕፃናት ጤናማ የአእምሮ እድገት እንደሚመጣ ተገልጾልኝ።

የቡድን ስራ :- ሦስት ወይም አራት ወላጆችን በአንድ ቡድን ውስጥ በማድረግ ትናንሽ ቡድን መስርቶ ለአያንዳንዱ ቡድን አንድ የእድገት ደረጃ እንዲደርሰው ያድርጉ።

በተለይም ራስን የማወቅ አምድ ላይ ያለውን አስተያየት ላይ እንዲወያዩ ያድረጉ ።
ከጥቂት ጊዜ በኋላ እያንዳንዱ ቡድን ወላጆች የሕፃናት ራስን የማወቅ ክህሎት እንዴት
እንደሚተገብር እንደ የደረጃው ቅደም ተከተል ያቅርቡ።

የቤት ስራ-

ወላጆች ልጆችን በቤታቸው አካባቢ እንዲከታተሉ ይንገሯቸው ። ሕፃናቱ እንዴት ራስን
የማወቅ ችሎታ እያዳበሩ ይገኛሉ? ወላጆች ሕፃናቱ ይህንን ችሎታ የበለጠ
እንዲያገለግሉት ምን ድጋፍ ያደርጉላቸዋል? ይህንን ድጋፍ የሚያደርጉት መቼ ነው?

3/ ሁለተኛው የመወያያ ስዕል ይመልከቱ በስዕሉ ምን እየተደረገ ነው?

- በስዕሉ እንደምንመለከተው በሕፃናትና አጠገቡ ባለ ሰው መሃል አስደሳች ቁርኝት የሚፈጠርበት ጊዜ ነው። ሕፃኑ ከእናቱ ጋር ሲጫወት በርካታ እውቀት ይገባል ። ለምሳሌ ሕፃኑ እናትየው ወደ ሌሎች ሕፃናት ስትዞር ተራውን መጠበቅ እንዳለበት ይረዳል።

4/ **ግንኙነት መፍጠር ማለት ምን ማለት ነው?**

የመሪው ማስታወሻ :- የመቀመጥ ፣ የመንፈቀቅን የሚመለከተውን ገፅ ይመልከቱ በስዕሎቹ የላይኛውና ሦስተኛው አምድ ላይ ያተኮሩ ። ለወላጆችም ይህንን አምድ ያሳዩላቸው። ይህ ክፍል ሕፃናት ከወላጆቻቸው ጋር ጓደኝነት የሚመሰርቱበትን ሁኔታ የሚያብራራ ነው።

- በሕፃናት እድገት ውስጥ ግንኙነት መፍጠር ማለት ሕፃኑ በአካባቢው ካሉ ሰዎችና ሕፃናት ጋር ግንኙነት የሚፈጥርበት ሁኔታ ነው።
- ሕፃኑ የመጀመሪያያውን ግንኙነት የሚመሰርተው ከእናቱና ከአባቱ ጋር ነው። ከዚህም በመነሳት ሕፃኑ ከሌሎች የቤተሰብ አባላት ጋር፣ ከሚንከባከቡት ሰዎች እና ከሌሎች ሕፃናት ጋር ጓደኝነት መመስረት ይጀምራል።
- ሕፃኑ በዚህ የመጀመሪያዎቹ የለጋ እድሜ ደረጃ የሚመሰርተው የጓደኝነት ግንኙነት ወደፊት ከሌሎች ብዙ ሰዎች ጋር የሚመሰርተው ግንኙነት መሠረት ይሆነዋል።

- እንዲሁም ከወላጆች ፣ ከቤተሰብ አባላት፣ ከጓደኞቹ ጋር ጓደኝነት ለመመስረት በሚያደርገው ጥረት ሕፃኑ የደህንነት ስሜት እያዳበረ ይመጣል።
- ስለዚህ ወላጆች እቤት ውስጥ እርስ በርስ ያላቸው መግባባትና ጥሩ ግንኙነት ለሕፃኑ መልካም አርአያ ይሆናል ማለት ነው።
- ይህ የጊዜ ሰሌዳ ክፍል በግንኙነት ሂደት ውስጥ ሕፃናቱ ያላቸውን ነገር ከሌሎች ጋር በመካፈል እና ጥልን በማስወገድ ጥሩ ጓደኝነትን የሚያዳብሩበት ዘዴ የሚገለፅበት ነው።

የቡድን ስራ፦ ሦስት ወይም አራት ወላጆችን በአንድ ቡድንውስጥ በመመደብ እያንዳንዱ ቡድን አንዳንድ የእድገት ደረጃዎችን በመያዝ በተለይ ግንኙነት መፍጠር በሚለው አምድ ያለውን ስዕልና ክስር የተሰጡ አስተያየቶችን ላይ እንዲወያዩ ማድረግ። ከጥቂት ደቂቃ በኋላ እያንዳንዱ ቡድን በየተራ ለጤናማ የሕፃናት እድገት ግንኙነት የሚያደርገውን ድጋፍ እንዲያዳብሩ ማድረግ እያንዳንዱ ቡድንም በእድገት ደረጃው ተራ መሠረት እንዲያብራሩ ማድረግ።

የቤት ስራ ፦ ወላጆች ወደ ቤት ሲመለሱ በሳምንቱ ውስጥ ሕፃናት ግንኙነት እንዴት እንደሚመሰርቱና በጓደኝነት ዙሪያ እያከናወኑ ያሉትን ተግባራት ትኩረት ሰጥተው ግንዛቤ እንዲወስዱ ማድረግ ። በተለይም ለዚህ ግንኙነት መዳበር ወላጆች ምን እያደረጉ ነው? መቼ ነው ለሕፃናቱ ድጋፍ የሚደርጉት? የሚለውን ምላሽ እንዲሰጡ ማድረግ።

ትምህርት 5

የመረዳትና መግባባት ችሎታ(Understanding and communication)

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ :- ሕፃናት እውቀት ሲገቡ መከታተልና ማበረታታት ለወላጆች ከፍተኛ ልምድ መቅሰሚያ እድል ይፈጥርላቸዋል። በዚህ ክፍለ ጊዜ ሕፃናት የመረዳትና አንዳንድ ነገሮች እንዴት እንደሚሰሩና እውቀት እንደሚቀስሙ እንረዳለን። እንዲሁም ሕፃናት ከአካባቢያቸው ጋር ያላቸውን ግንኙነት በመስማትና በመረዳት ሃሳባቸውንና ስሜታቸውን የመግለፅ ችሎታ እንዴት እንደሚያዳብሩ እንመለከታለን።

1. በመጀመሪያ ስዕል ምን እየተደረገ ነው?

ሕፃኑ በጎድጓዳ ሰሃን ያለውን እቃ በመዳበስ እያጠናና እያሰሰ ይታያል ። ቀጥሎም ሕፃኑ እቃዎቹን ወለል ላይ ሲጥል ይታያል። ይህ ቀላል ጨዋታ ሊመስል ይችላል። ግን ሕፃኑ የሚያደርገው ከዚያም በላይ ነው። ልጁ ሰሃኑን ሲገለብጥና እቃዎችን ሲዘረግፍ በሕፃኑ አንጎል ውስጥ አዲስ የግንኙነት መረብ ተፈጠረ ማለት ነው። አንዳንድ ነገሮች እንዴት እንደሚሰሩ ማወቅ የመረዳትና የማመዛዘን ችሎታ ያዳብራል ። ይህ የእድገት ሁኔታ የመረዳት ችሎታ ይባላል።

ለመሪው ማስታወሻ :- በ “ዝግታ ተጓዥ ” ገፅ ያለው ስዕል ላይ በማተኮር በተለይ ሕፃኑ የአለምን ልዑል የያዘውን አምድ የዚህም ገፅ በአራተኛ አምድ ላይ ተመርኩዞ በእያንዳንዱ ገፅ እንደሚገኝ ማስገንዘብ። ይህ ክፍል ለወላጆች የሚያስገነዝበው ነገር ቢኖር ሕፃኑ የመረዳት ችሎታን በማዳበር ላይ መሆኑን ነው።

2. የመረዳት ችሎታ ማለት ምን ማለት ነው?

መረዳት ስንል የአንድን ሕፃን የማሰብና የመረዳት ችሎታ እና በአካባቢው ያሉትን ነገሮች ማገናዘብ ሲያውቅ ነው። ይህ እድገት የአእምሮ ወይም የማገናዘብ እድገት ሊባል ይችላል። ይህ ሂደት ሕፃኑ አንድ የሚያውቀው እቃ በአጠገቡ ባይኖርም ሌላ ቦታ እንደሚገኝ በአእምሮው መዝግቦ የያዘው መሆኑንና ይህንንም የሚገነዘብ መሆኑን ጭምር የማወቅ ችሎታ እንዳለው ነው።

- ሕፃናት በዋናነት የሚማሩት በማስተዋል ፣ በመመልከት ፣ በማስመሰልና ያዩትን መልሶ በመተግበርና በጨዋታ ነው። በጨዋታው ሂደት ችግር የመፍታትና መከራ ለማካሄድ ችሎታው ከፍተኛ አስተዋፃኝ ያደርጋል። ሁሉም ወላጆች ልጆቻቸው በት/ቤት ጥሩ ውጤት እንዲያመጡ ይፈልጋሉ። ስለዚህ ሕፃናቱ የመረዳት ችሎታቸውን የሚያዳብሩትና ለትምህርት ቤት ሕይወታቸው

የሚጠቅማቸው መሆኑን በመገንዘብ ሕፃናትቸውን በጨዋታ እንዲያሳልፉ መርዳት ይገባቸዋል። ሕፃናቱ በየቀኑ የሚተገብሯቸው በርካታና ጠቃሚ የመማሪያ አጋጣሚዎችን ወላጆች መጠቀም አለባቸው።

የቡድን ስራ ሦስት ወይም አራት ወላጆችን በአንድ ቡድን ውስጥ በመመደብ እያንዳንዱ ቡድን አንዳንድ የእድገት ደረጃዎችን በመያዝ በተለይ መረዳት በሚለው አምድ ስር ያለውን ስዕልና ክስር የተሰጡ አስተያየቶችን ላይ እንዲወያዩ ማድረግ። ከጥቂት ደቂቃ በኋላ እያንዳንዱ ቡድን በየተራ ለጤናማ የሕፃናት እድገት መረዳት የሚያደርገውን ድጋፍ እንዲያዳብሩ ማድረግ እያንዳንዱ ቡድንም በእድገት ደረጃው ተራ መሠረት እንዲያብራሩ ማድረግ።

3/ ሁለተኛው ስዕል ምን ያሳያል? የልጅ እናት ለሕፃኑ እየዘመረች ነው። በስእሱ እንደምናየው ሕፃኗ ልጅ ብዙውን ቃላት ባትሰማም የእናቷን ድምፅ በመስማት አስመስላ ድምፅ ለማውጣት ትሞክራለች። ይህ ሁኔታ የቋንቋ ግንኙነት ይባላል።

የመሪው ማስታወሻ :- በቋንቋ ግንኙነት ገፅ የተራማጅ የሚለው የጊዜ ሰሌዳ ሕፃናት ወላጅ ፊት ለፊት የሚተያዩበትን አምድ ምረጥ። ይህ አምድም በእያንዳንዱ ገፅ አምስተኛ አምድ ላይ እንደሚገኝ አስረዳ። ይህ ክፍል ሕፃኑ የቋንቋ ግንኙነት እንዴት እንደሚያዳብር ይመለከታል።

4 / የቋንቋ ግንኙነት ማለት ምን ማለት ነው?

የቋንቋ ግንኙነት ማለት ቃላትን ከአንደበት በማውጣት ፣ በመናገር እና የተባለውን ነገር በመስማት መረዳት ነው ። ቃላትን መናገር ማለት ሃሳብን ወይም ፍላጎትን በንግግር ወይም በቃላት መግለጽ ማለጽ ነው።

- ሕፃናት ከተወለዱበት ጊዜ ጀምሮ ከሌሎች ሰዎች የሚባለውን ድምፅ መስማት ይጀምሩና ከፍ እያሉ ሲሄዱ የወላጆቻቸውን ድምፅ ከሌሎች ሰዎች መለየት ይጀምራሉ።
- ስለዚህ ሕፃናቱን የቋንቋ ግንኙነት እንዲለምዱ በነሱ ፊት መናገር፣ መዘመር ፣ መፅሐፍ ማንበብ ለእድገታቸው በጣም አስፈላጊ ነው።
- በተጨማሪም ሕፃናቱ መስማትንና መረዳትን በመለማመድ አሳባቸውን እና ስሜታቸውን በመግለፅ ከአካባቢያቸው ጋር ግንኙነት የሚፈጥሩበት ዘዴ ነው።

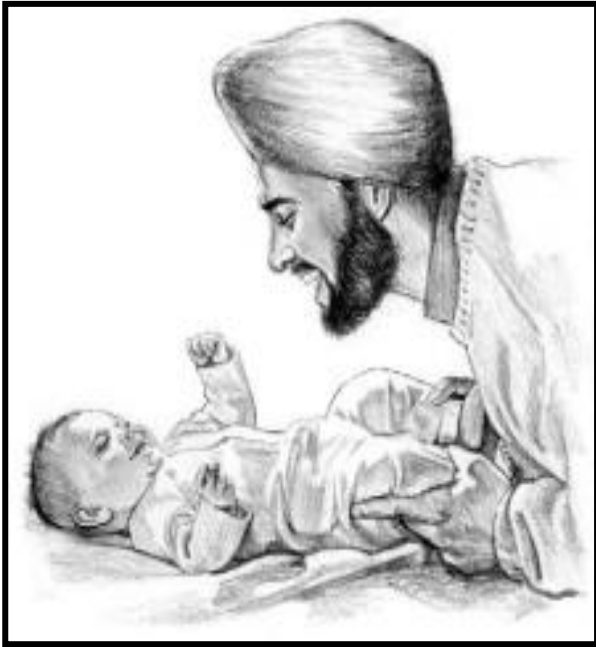
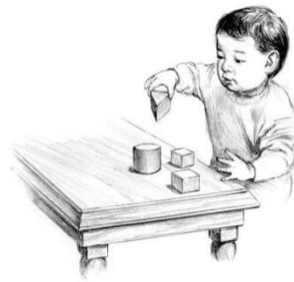
የቡድን ስራ :- ሦስት ወይም አራት ወላጆችን በአንድ ቡድን ውስጥ በመመደብ እያንዳንዱ ቡድን አንዳንድ የእድገት ደረጃዎችን በመያዝ በተለይ የቋንቋ ግንኙነት

በሚለው አምድ ስር ያለውን ስዕልና ከስር የተሰጡ አስተያየቶችን ላይ እንዲወያዩ ማድረግ። ከጥቂት ደቂቃ በኋላ እያንዳንዱ ቡድን በየተራ ለጤናማ የሕፃናት እድገት መረዳት የቋንቋ ግንኙነት የሚያደርገውን ድጋፍ እንዲያዳብሩ ማድረግ እያንዳንዱ ቡድንም በእድገት ደረጃው ተራ መሠረት እንዲያብራሩ ማድረግ።

የቤት ስራ :- ወላጆች ወደ ቤት ሲመለሱ በሳምንቱ ወስጥ ሕፃናት የቋንቋ ግንኙነት እንዴት እንደሚመሰርቱና በመነጋገር ዙሪያ እያከናወኑ ያሉትን ተግባራት ትኩረት ሰጥተው ግንዛቤ እንዲወስዱ ማድረግ :: በተለይም ለዚህ ግንኙነት መዳበር ወላጆች ምን እያደረጉ ነው? መቼ ነው ለሕፃናቱ ድጋፍ የሚደርጉት? የሚለውን ምላሽ እንዲሰጡ ማድረግ።

ትምህርት 6 ስዕላዊ መግለጫ

የጨዋታ

ትምህርት 6

አስፈላጊነት

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ :- ጨዋታ የሕፃናት የእለት ተእለት ስራ ነው። በጨዋታ የአለምንና የአካባቢያቸውን ምስጢር የሚረዱበት ነው። ብዙዎቹ የእድገት ሁኔታዎች የሚዳብሩትና ሕፃናቱ የሚነቃቁት በጨዋታ ሲሆን ይህም በአምሮአቸው ውስጥ የግንኙነት ትስስር እንዲበዛና ጤናማ የእድገት መዳበር እንዲፈጠር ይረዳል። ከውጥረትና ጭንቀት እንዲሁም ምቹት ከማጣት ስሜት የሚገለግላቸው ጨዋታ ነው።

1. በዚህ ስዕል ውስጥ የሚታዩት ሕፃናት ምን እያደረጉ ነው? ምን አይነት ክህሎት ወይም እውቀት በጨዋታ እያዳበሩ ነው? ወላጆች እንዲወያዩበት ያድረጉ።

ስዕል	ራስን ማወቅ	አካላዊ ሁኔታ	ግንኙነት	የመረዳት ችሎታ	የቋንቋ ግንኙነት
1. ከወላጅ ጋር የሚጫወት ሕፃን	ሕፃኑ በአባቱ ትኩረት በማግኘቱ የመፈቀርና የመፈለግ ስሜት ያዳብራል		ሕፃኑ ከወላጅ ጋር በመጫወቱ እምነት የማሳደር ስሜት ያዳብራል	ሕፃናት ስለአካባቢያቸውና ስለአለም ሁኔታ አስተያየታቸውና ከሚያዩት ነገሮች ይማራሉ	የሚባለውን ባይሰሙም ጨቅላ ሕፃናት ድምፅና ቃላትን መስማት ይወዳሉ
2. <u>ብቻውን የሚጫወት ሕፃን</u> ከሌሎች ልጆች ጋር ለመጫወት በቂ ችሎታ አላዳበረም	ሕፃናት ጡብን በመደርደር በራስ የመተማመን ስሜት ያዳብራሉ	ጣታቸውን በመጠቀም ሕፃናቱ የአነስተኛ ጡንቻ እና አይን ትስስር በመፍጠር የአካላቸው ጥንካሬ ያገቡበታሉ		ሕፃናት የተለያዩ ቅርፅ ያላቸውን ነገሮች ሚዛን ማስተካከልን ጡብ ከመደርደር ይማራሉ።	
3. <u>ከሌሎች ጋር መጫወት</u> ሕፃኑ በወላጆቹ ድጋፍ ከሌሎች ሕፃናት ጋር ይጫወታል	ሕፃናት የተለያዩ ጨዋታዎችን እንዲጫወቱ መፍቀድ ሕፃናት ራሳቸውን እንዲያውቁና የተሻለ ስራ እንዲሰሩ ያስችላቸዋል።	ሕፃናት ጡብን እንዲደረድሩ መርዳት የሕፃናትን የእጅና የአይንን ተቀናጅቶ መስራት ልምድ እንዲያዳብሩ ይረዳል	ሕፃኑ ያለውን መጫወቻ ከሌሎች ጋር በመጋራትና ተራ በመጠበቅ መጫወትን ይማራል።	የጡብን በተለያዩ ደረጃ መደርደር መቻል ሕፃናት ሳይንስን በቀላሉ ለመረዳት እንዲችሉ ያደርጋል።	እናት አንዳንድ ሕፃኑ የሚሰራውን ስራ በተመለከተ ጥያቄ በመጠየቅ ሕፃኑ አዳዲስ ቃላት እንዲያውቅና በጨዋታ አማካኝነት እንዲለምድ ታደርጋለች።
ተባብሮና ተግባብቶ መጫወት።	ሕፃናት ኳስን በመያዝና በማንከባለል የክንድ ጡንቻዎችን ማዳበር ይችላሉ	ሕፃናት ማስሰራዊ ትስስርንና በተራ መጫወትን ይማራሉ	-	-	ሕፃናት ቃላትን በመጠቀም ኳስ እንዲሰጣቸው ያላቸውን አስተያየት ይሰጣል።

ለሕፃናት ጨዋታ ለምን አስፈለገ?

ጨዋታ ሕፃናትን የማስተማር ዘዴ ነው። በጨዋታ ሂደት ውስጥ ሕፃናት ስለአለም የመረዳትን ክህሎትን ያዳብራሉ ። ሕፃናት በጨዋታ አማካኝነት የሚከተሉትን ክህሎት ያዳብራሉ።

- ማህበራዊ ግንኙነት ይማራሉ፡- ሕፃናት በጨዋታ መሐል እቃ በመዋዋስና ተራ ጠብቆ በመጫወት ማህበራዊ እውቀት /ችሎታ/ ይቀስማሉ።
- ሕፃናት ከአስቸጋሪ ሁኔታን እንዴት መለማመድ እንደሚችሉ ይማራሉ።፤ ጨዋታው ሕፃናቱ ስሜታቸውን እንዴት ለይተው እንደሚረዱ ያስችላቸዋል።፤ ሕፃናት በቋንቋ ግንኙነት ከጓደኛቸው ጋር ሲነጋገሩ ወይም ከወላጅ ጋር ሲወያዩ ወይም በእቃ ሲጫወቱ ሕፃናቱ የቋንቋና የንግግር ችሎታ /ልምድ ያደርጋሉ/
- ሕፃናት የተለያዩ ምልክቶችን ለእውነተኛ ነገር እንዴት ተክቶ እንደሚሰራ ይማራሉ። ለምሳሌ ወንበር መኪና ወይም አውሮፕላን እንደሚተካ ይረዳሉ። ምልክትን ወይም ምሳሌን በመጠቀም ማወቅ ወደፊት ቃላትን እንዴት አንድ እቃ ቁጥሮችን ወዘተ ተክተው ስራ ላይ እንደሚውሉ በቀላሉ መማር ይችላሉ።
- ሕፃናት በአይነ ሕሊና ማየት ይጀምራሉ። የሕፃናት የፈጠራ ችሎታና አቅም በጨዋታ ይጎለብታል።
- ስለራሳቸው ማንነት ማወቅ ይማራሉ። ሕፃናት በተለይ በጨዋታዎች ውስጥ በሚሳተፉበት ጊዜ የበለጠ የሚያስደስታቸውን ነገር ለይተው ያውቃሉ።
- ጨዋታ የሕፃናቱን ክለሎች ጋር የሚኖራቸውን ግንኙነት ያዳብራል።
- ጨዋታ ሕፃናቱ የራሳቸው ምርጫና የመወሰን ችሎታቸውን ያዳብራል።
- ጨዋታ ሕፃናት የራሳቸውን ምርጫና ውሳኔ የመወሰን ብቃት እንዲኖራቸው ያደርጋል። ሕፃናት በለጋ እድሜያቸው ብዙውን ነገር ለመቆጣጠር ይቸገራሉ። ብዙውን ጊዜ አዋቂዎች በሕፃናቱ ሕይወት ላይ ይወስናሉ። ግን ጨዋታ በጥሩ የእድገት አካባቢ የሚያድጉ ሕፃናትን የራሳቸው ውሳኔ የማዳበር ብቃት እንዲያጎለብቱ ይረዳቸዋል።
- ጨዋታ ሕፃናቱን ጓደኝነት የመፍጠር ችሎታን ያጠናክራል። ሕፃናት በጨዋታ መሃከል ሃሳብን በጋራ በመከፋፈል ክለሎች ጋር ሕፃናት ጋር ጓደኝነትን መመስረት ይለማመዳሉ።
- ጨዋታ ሕፃናትን በስራ ጊዜ እንዲያሳልፉ ይረዳል። አንዳንድ ጥናት እንደሚያመለክተው የልጆች ፀባይና ጨዋታ መሃከል ግንኙነት አለ። ይህም ማለት ሕፃናት በሚወዱት ጨዋታ ላይ እንዲሳተፉ ደስተኛ ባህርይ እንዲያዳብሩ ካደርግን ሕፃናቱ መጥፎ ፀባይ እንዳያዳብሩ ይረዳቸዋል።

- በጨዋታ አማካኝነት ሕፃናት ለማንበብና ለመጻፍ የሚያስችል መሠረት ይኖራቸዋል። ሕፃናት ጣትና እጆቻቸውን በመጠቀም የሚሰሉት ስዕል ፣ ከለር መቀባት ወዘተ ከፍ እያሉ ሲሄዱ ታይኝ የመምታትና የመጻፍ ችሎታን እንዲያዳብሩ ይረዳቸዋል። በርካታ የጨዋታ አይነቶችን ሲያከናውኑ በእቃዎች መሃከል ያሉትን ጥቃቅን ልዩነት መገንዘብ ይጀምራሉ ። ይህ ወደፊት በፊደላትና ስዕሎች መሃከል ያሉን ልዩነት መማር ይጀምራሉ።

3. የልጆችን ጨዋታ ለማጎልበት ወላጆች ምን ማድረግ አለባቸው?

- ሕፃናት ሲጫወቱ ክትትል ማድረግ:- ወላጆች ሕፃናት እንዴትና ምን አይነት ጨዋታ እንደሚጫወቱ በቅርብ መከታተል ይኖርባቸዋል። ስለዚህ ወላጆች ራሳቸውን በሕፃናቱ ቦታ በመተካትና የሕፃናቱን ሁኔታ በመረዳት ብዙ ልምድና እውቀት ሊቀስሙ ይችላሉ።
- ከሕፃናት ጋር መሳተፍ :-አዋቂ ሰው አንዳንድ ጊዜ ልክ እንደ ሕፃን ልጅ በመሆን አብሮ መጫወት ይኖርበታል። ከሕፃኑ ፊት ለፊት በመቀመጥ በመተያየት ይህ በሚሆንበት ጊዜ በአካል እንቅስቃሴ የልጁን የማሰብ ችሎታ ማዳበር ይችላል።
- ጨዋታውን ሕፃናት እንዲመሩት ማድረግ: ብዙውን ጊዜ ሕፃናት ጨዋታ እንዴት መከናወን እንዳለበት ያውቃሉ። ነገር ግን አዋቂ ሰው ጣልቃ ገብቶ ጨዋታውን የሚመራ ከሆነ በጨዋታው ለመቀጠል ፍላጎት ያጣሉ።
- ሕፃናት ማበረታታትን :- ሕፃናት አዋቂ ሰው አብሮአቸው ሲጫወት በጨዋታው ለመቀጠል ከፍተኛ ፍላጎት ያድርገባቸዋል። ይህም ሕፃናት የሚያደርጉት ነገር በአዋቂዎች ዘንድ አስፈላጊው ነው የሚል ስሜት ያድርገባቸዋል።
- አስቸጋሪ ጨዋታዎችን ማለማመድ :- ወላጆች ልጆቻቸው ወደፊት የሚጋጥማቸው አቸጋሪ ሁኔታ መኖሩን እንዲለማመዱ ቀስ በቀስ ከበድ ያሉ ጨዋታዎችን እንዲለማመዱ ማድረግ ያስፈልጋል።
- በወለል ላይ ተቀምጦ መጫወት:- ይህን ዘዴ መተግበር ለሁሉም ሕፃናት በተለይም ለለጋ ሕፃናት ትልቅ ጥቅም አለው። ሕፃኑ አብሮ መሆን ከመለማመዱም በላይ የሚፈልጉትን ነገር በቀላሉ ለመግኘት ይረዳቸዋል።
- ይህን ለማከናወን ወላጆች በቂ ጊዜ አላቸውን?
- ከሕፃናት ጋር በጨዋታ ለማሳለፍ ያለውን ትርፍ ጊዜ መጠቀም ይቻላል። እናቶችና የቤት ውስጥ ተንከባካቢዎች ሌላ ስራ እየሰሩ ሕፃናትን ማጫወት ይችላሉ። ለዚህም ወላጆች እቅድ ሊያወጡ ይገባል።

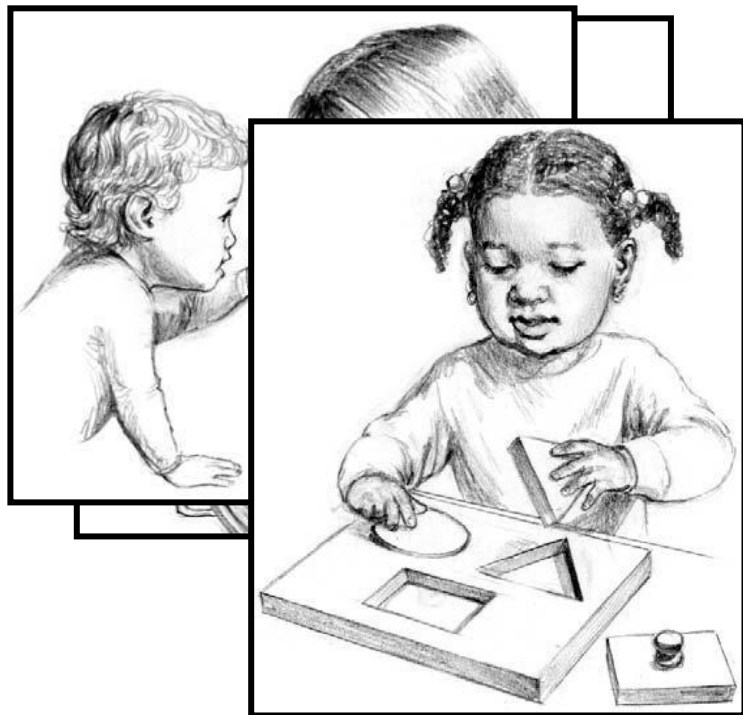
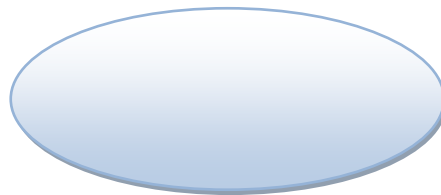
የቡድን ስራ :- ሕፃናትን ለአደጋ የሚያጋላጡ የመጫወቻ እቃዎችን ለወላጆች አቅርብ። ለምሳሌ የኅላስቲክ መመገቢያ እቃዎች ማንኪያ ጡብና የመሳሰሉትን ቁርጥራጭ ነገሮች ለምሳሌ ወረቀትና

ካርቶኖች በነዚህ እቃዎች ወላጆች እንዲጫወቱ ማድረግ ወይም እንደ አማራጭ ወላጆች የልጅነት ጊዜያቸውን እንዲያስታውሱና እንዲወያዩ ማድረግ። እንዲሁም አንድ ወላጅ እንደ ሕፃን ሌላው እንደ ወላጅ በማድረግ የልጅነት ጨዋታ እንዲያደርጉ ማበረታታት።

የቤት ስራ :- ወላጆች አንድ የጨዋታ አርእስት መርጠው ወደ ቤት ሲመለሱ ከልጆቻቸው ጋር እንዲጫወቱ ማድረግ።

ትምህርት 7 ስዕላዊ መግለጫ

ትምህርት 7 :-

የመጫወቻ አይነቶችና መጫወቻ/አሻንጉሊት መስራት

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ:- አሻንጉሊት ወይም የመጫወቻ እቃን ለልጅ ማቅረብ የወላጆች የዘወትር ተግባር ነው። ሕፃናትም አዲስ አሻንጉሊት ሲሰጣቸው ጥቂት ይጫወቱበትና ወደ ሌላ ጨዋታ ያመራሉ። እንዲሁም እንዴት እንደሚሰሩ እና ለሕፃናት አስደሳች እንዴት ማድረግ እንደሚቻል እናያለን።

1. በዚህ የስልጠና ክፍሎች ውስጥ ያሉት ስእሎች ምን ያስተምሩናል።

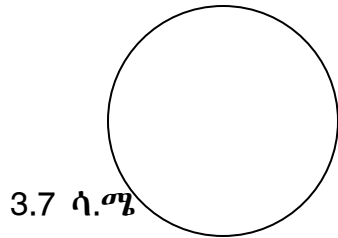
- ወላጅ እንደ አሻንጉሊት ሊሆን ይችላል።
- የመጫወቻ አሻንጉሊቶች ማናቸውም የቤት ውስጥ እቃ ሊሆኑ ይችላሉ።
- በጣም ቀለል ያሉ እቃዎች መጫወቻ ሊሆኑ ይችላሉ።

2. የመጫወቻ እቃ ወይም አሻንጉሊት ምንድነው?

- አሻንጉሊት ወይም የመጫወቻ እቃ ማለት ማናቸውም የሕፃናትን ችሎታ በመንካት፣ በማየት፣ በመዳሰስ ፣ በማስመሰልና እና የማስብ ችሎታ የሚጠይቅ ማቸውም እቃ ማለት ነው።
- የመጫወቻውን እቃ ሕፃናቱ በተለያዩ መንገድ እንዲጫወቱበት በተደረገ መጠን ሕፃኑ ለመጫወቻ እቃው የሚሰጠው ግምትና ዋጋ በዛው መጠን ይጨምራል።።። ለምሳሌ ከእንጨት የተሰሩ በርካታ ጡቦች ለዚህ አገልግሎት ሊውሉ ይችላሉ። እነዚህን በቅርፃቸውና በመጠናቸው በማዘጋጀት ሕፃናት ቀጥታ እንዲገነቧቸውና በሃሳባቸው ፈጠራ በስራ ላይ ሊያውሉ ይችላሉ።

3. ወላጆች መጫወቻ ሲገዙ ወይም ሲያዘጋጁ ሊያውቋቸው የሚገቡ ነገሮች።

- በሁሉም በፊት መጫወቻዎቹ አደጋ የማያመጡ መሆኑን ማረጋገጥ።
- ቀጥሎ ጠርዛቸው ለስላሳ መሆኑን ማረጋገጥ።
- መጫወቻዎቹ ከንፁህ እቃ የተሰሩ መሆኑን ማረጋገጥ።
- መጫወቻዎቹ የተሰሩበት እቃ ሕፃኑ ወደ አፉ ቢያስገባ ችግር የማይፈጥሩ መሆኑን ማረጋገጥ።ይህ ክብ ስእል እንዲሚያሳየን የልጆች መጫወቻ ስፋቱ ከ3.7 ሣ.ሜ. በላይ ቢሆን ይመረጣል።

- የተዘጋጀው ወይም የተሰራው መጫወቻ የልጁን የእድገት ደረጃ የሚያዳብር መሆኑን ማረጋገጥ
- የመጫወቻው እቃ ሕፃኑን ለፍርሃት የሚያጋልጥ ወይም ለመጫወት አስቸጋሪ እንዳልሆነ ማረጋገጥ።

4/ ሕፃናት ለጨዋታ ምን መጠቀምን ይወዳሉ?

ሕፃናት እድሉ ከተሰጣቸው አዋቂ ሰው ከሚያስበው በላይ የፈጠራ ስራ ችሎታ ሊያዳብሩ ይችላሉ። ሦስት አመትና ከዛ በላይ እድሜ ያላቸው ሕፃናት የቤት እቃዎችን ወደ መጫወቻነት በመቀየር የፈጠራ ስራ ማዳበር ይችላሉ። ለምሳሌ አንሶላ ወይም ማናቸውም እቃ ለመሸፈን የሚጠቅሙ ጨርቅ ሕፃናት ሲጫወቱ እንደመደበቂያ ይጠቀሙበታል። ትናንሽ ሳጥኖችን እና ጣሳዎችን እንደ መጋዘን አስመስለው ሲጠቀሙ አሮጌ ልብሶችን እንዲሁም ለተለያዩ ተግባር ይጠቀሙበታል።

ገና ከለጋነት እድሜ ጀምሮ በዚህ አይነት የማመዛዘን ችሎታቸው እንዲዳብር የተደረጉ ሕፃናት ወላጆቻቸው የሚያቀርቡላቸውን የመጫወቻ እቃዎችን ሳይሰለቹ በጥሩ ሁኔታ ሊጠቀሙባቸው ይችላሉ።

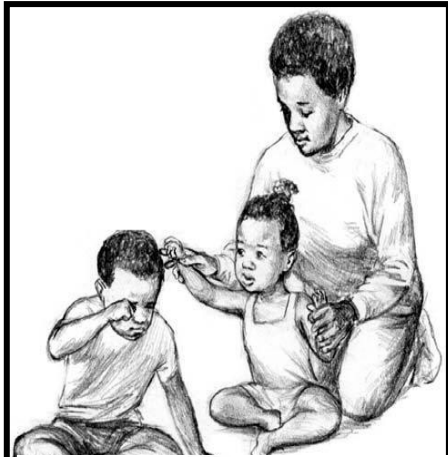
5/ በቤት አካባቢ ያሉ ምን አይነት እቃዎችን ለመጫወቻ እቃ መስሪያ ማዋል ይቻላል?

- ቁርጥራጭ ወይም አሮጌ ጨርቆች ትናንሽ መጫወቻዎችን ለመስራት ይጠቅማሉ።
- ሲባና ቀጫጭን ሽቦች ተንቀሳቃሽ ስልክ /ጥባይል/ ለመስራት ያገለግላሉ።
- ጠርዛቸው ለስላሳ የሆነ /የልጆቹን እጅ እንዳይቆርጥ/ ትናንሽ ቆርቆሮዎች እንደክበሮና መብቃ ማጫወቻ ሊጠቀሙባቸው ይችላሉ።
- አሮጌ የመጫወቻ ካርቶኖች።

- በተፈጥሮ የሚገኙ ነገሮች ለምሳሌ የዛፍ ፍሬ ፣ ትናንሽ እንጨቶች ፣ ቅጠሎች ፣ ትናንሽ ለስላሳ ድንጋዮች
- ካርቶኖች ስዕል ለመስራት የተሻሉ ናቸው።
- አሮጌ ጋዜጦች
- ትናንሽና ትላልቅ ብሩሾች
- የቡድን ስራ፡- ወላጆች ልጅ እያሉ የሚጫወቱባቸውን እቃዎች እንዲያስታውሱ አድርገው ለዚህ ወላጆችም አሻንጉሊት መስሪያ እቃ በማቅረብ አንዳንድ የመጫወቻ እቃዎችን እንዲሰሩ እንዲለማመዱ ማድረግ።
- የቤት ስራ፡- በስልጠና ቦታ የሰሩትን የመጫወቻ እቃዎች ወላጆች እቤት ሄደው ሕፃናቱ እንዲጫወቱባቸው ማድረግ በዚህ ጊዜ ሕፃናቱ በአሻንጉሊቶቹ ደስተኛ ነበሩ?

የትምህርት 8 ስዕላዊ መግለጫ

ትምህርት 8:-

የሕፃናትን ፀባይ መምራት

የትምህርቱ ማጠቃለያ ሀሳብ:-ለወላጆች አንድና ዋና አስቸጋሪ ስራ የልጆችንና ሕፃናትና ፀባይ ማስተካከል ነው። ስለዚህ አንድ ወላጅ የሕፃኑን ባህሪና ፀባይ እየተከታተለ ማስተካከል ከቻለ ልጁ ለሕይወቱ የሚጠቅመው ትምህርት አገኘ ማለት ነው። ይህም ሕፃናት ጤናማ እድገት ያገኛል ማለት ነው።

1. በተጠቀሱት ስዕሎች ውስጥ ወላጆች በየትኞቹ ስዕሎች ነው የሕፃኑን ፀባይ ለማስተካከል እየሰሩ ያሉት።

- ስዕል 1- ከሬዲዮ ጋር የሚጫወት ሕፃን
- ስዕል 2- የሚናከስ ሕፃን

- ፀጉር የሚጎትት ሕፃን
- የተናደደ ሕፃን

2. አንድ ወላጅ በጣም የሚያስቸግረው የልጅ ፀባይ የቱ ነው?

ለመሪው ማስታወሻ :-ትናንሽ ቁርጥራጭ ወረቀት አዘጋጅ። በዚህ ክፍለ ጊዜ ወላጆች ለሚያጋጥማቸው አስቸጋሪ የልጅ ፀባይ መልስ አትስጥ

3. ሕፃናት ለምን አስቸጋሪ ፀባይ ያሳያሉ?

- አንዳንድ ጊዜ ሕፃናት አንድን ከነሱ የሚጠበቅ ስራ ለማከናወን እድሜያቸው የማይቅድ ይሆናል። ወይም የአካላቸው ጥንካሬ አይፈቀድላቸውም።
- ሕፃኑ ሲርበው ሲደክሙ ፀባዩ ይቀየራል።
- አንዳንድ ጊዜ ሕፃናት ከመጠን በላይ ሲነቃቁ ወይም ከሚፈለገው በላይ ሲበረታቱ ተቃራኒ ፀባይ ያሳያሉ። በተቃራኒው ከሚፈለገው በታች የሚበረታቱ ከሆነ ይህንን ፀባይ ያሳያሉ።

ሕፃናት የድብርት ስሜት ሲሰማቸው የተለየ ፀባይ ያሳያሉ።

- እንደሚታወቀው ሕፃናት ሌላ ሰው ያደረገው መልሰው መተግበር ይወዳሉ።ይህም የአዋቂዎችን የጓደኛቸውን ወይም የአያቶቻቸውን ፀባይ ሊሆን ይችላል።
- ሕፃናት ከነሱ የሚጠበቀውን ወይም ለነሱ ተስማሚ የሆነውን ሁኔታ ላያወቁት ይችላሉ። ግልፅ ያልሆነ ነገር ሲያጋጥማቸው፣ ወላጆች ተለዋዋጭ ባህርይ የሚያሳዩ ከሆነ ሕፃናት ግራ ይጋባሉ።
- አንዳንድ ጊዜ ሕፃናት የአዋቂን ትኩረት ለመሰብሰብ ሲሉ የማይገባ ፀባይ ሊያሳዩ ይችላሉ።
- የሕፃናት ተገቢ ያልሆነ ፀባይ ውጭያዊ ምክንያት ለምሳሌ የጓደኛ ፀባይ፣ የአያት ወይም የሌሎች መጥፎ አርአያ ተግባር ሊሆን ይችላል። የቤተሰብ የእለት ለእለት ሁኔታም የሕፃናቱን ፀባይ ሊቀይር ይችላል። ለምሳሌ የቤት ውስጥ የዘወትር ጭቅጭቅ፣ ጥል ጩኸት የመሳሰሉት የሕፃናትን ፀባይ ወደ መጥፎነት ሊመራ ይችላል።
- የቤተሰብ መለያየት ፣ፍርሃት፣ በነሮ ውስጥ ከፍ ያለ ለውጥ ሲመጣ የብልሹ ፀባይ መነሻ ሊሆን ይችላል።

ወላጆች ልጆቻቸው ብልሹ ፀባይ ሲያሳዩ ምን ማድረግ አለባቸው?

- አንድ ሕፃን የሚያደርገው ድርጊት መጥሮ መሆኑን እንዲያውቀው ከተደረገ ከዚህ ድርጊት መቆጠብን ይማራል። ነገር ግን ቀለል ያሉ የፀባይ መበላሸት ሁልጊዜ ትኩረት አይሰጠውም።

- ስለዚህ ወላጆች ታጋሽ፣ በሕፃናቱ ላይ ጥቃት አለማድረስ፤ እና ሀይል መጠቀም አያስፈልግም።
- ነገር ግን ሕፃኑ ተስማሚ ጨዋታ እንዲጫወትና አማራጭ ነገሮች እንዲቀርቡለት ያስፈልጋል።
- በመጀመሪያ ደረጃ ሕፃኑ ይህንን ፀባይ ለማዳበር የቻለበትን ምክንያት ማወቅ ያስፈልጋል።

ችግሩን በግልፅ መረዳት

- ወላጆች ችግሩን ካወቁለትና ሕፃኑ ይህንን ከተረዳ ወላጆቹ ለምን ያንን ፀባይ እንደ ተቃወሙት መርዳት ይጀምራል።
- ወላጆች የልጁን ፀባይ እንጂ ልጁን መቃወም የለባቸውም። “ወንድምህ መምታትህ አልወድም” የሚለው አገላለፅ “ወንድምህን በመምታትህ እጠላሃለሁ ከሚለው የተሻለ ዘዴ ነው።
- እያንዳንዱ ሕፃን የራሱ የሆነ የተለየ ባህርይ አለው። ስለዚህ አንድ ወላጅ የራሱን ልጅ የተለየ ባህሪ በመረዳት የትኛውን ፀባይ የማስተካከል ዘዴ መጠቀም እንዳለበት ማወቅ አለበት።
- ፀባይ ማስተካከል ማለት ማስተማር ማለት ነው። ስለዚህ ሕፃኑ የአስተዳደግ ሕጎችን፣ ሕፃኑ ሊያደርጋቸውና ሊያደርጋቸው የማይገቡ ነገሮችን እና ቤተሰቡ ከሕፃኑ የሚጠብቀው ን ፀባይን ማስተማር ያስፈልጋል። ይህም በሕፃኑ እድሜ የሚመጥን መሆን አለበት።
- ሦስትና ከሦስት አመት በላይ የሆኑ ሕፃናት በተወሰነ ጊዜ ውስጥ ቀና ብለው ወላጆቻቸው የሚነግሯቸውን ምክር ወይም ሌላ መልዕክት እንዲሰሙ ማለማመድ ያስፈልጋል። ይህ ሕፃኑ በሚናደድበት ጊዜ ቤተሰብ ሕፃናቱ ቀስ ብለው ንዴታቸውን እንዲሳልፉ ለማድረግ ልምድ ያካብታሉ ማለት ነው። ይህም ወላጆች የልጆቻቸውን ፀባይ ለማስተካከል ጠቃሚ ይሆናል ማለት ነው።
- ወላጅት ሁልጊዜ ሕፃኑ በሚያሳየው ያልተገባ ፀባይ ልክ የማስተካከል እርምጃ መውሰድ አለባቸው።
- በብልሹ ፀባይ ምክንያት ሕፃናት የማይገባ ድርጊት እንደማይፈፀምባቸው ማስረዳት ያስፈልጋል። ለምሳሌ “ለምን እንደተናደደድክ አውቃለሁ። ነገር ግን አንተን በዱላ መምታት አይገባም” ማለት ሕፃኑ የራሱን ጥፋት እንዲገነዘበው ይረዳል።

የችግር አፈታት ዘዴ ለወላጆች

1. የችግሩን አይነት ለይቶ ማወቅ፤

2. ችግሩ ለምን እንደተፈጠረ መገንዘብ፤
3. ለችግሩ መፍትሔ የሚሆን ሃሳብን ማመንጨት፤
4. የቀረበውን መፍትሔን መገምገም እውነት ለችግሩ መፍትሔ ይሆናል ? በትክክል ተግባራዊ ማድረግ ይቻላል? ስለመፍትሔው ሕፃኑ ምን ስሜት አለው? ይህ መፍትሔ ከልጁ ጋር ያለውን ግንኙነት በምን መልኩ ሊጎዳ ይችላል? የሕፃኑን በራስ የመተማመን ስሜት ሊጎዳ ይችላል? የሚሉትን ጥያቄዎች ማገናዘብ ያስፈልጋል።
5. ከቀረቡት ሃሳቦች እነዚህን ጥያቄዎች የሚመልሰውን መፍትሄ መምረጥ።
6. ይህ መፍትሔ የማይሰራ ከሆነ ሌላ አማራጭ ሃሳብ ማመንጨት።
7. እነዚህ ሁሉ የማይሰሩ ከሆነ ወደ ሚመለከታቸው መስሪያ ቤት በመሄድ መፍትሔ መፈለግ።

5. ወላጆች የሕፃኑን የማይገባ ባህርይ እንዳይኖር እንዴት ይከላከላሉ?

- ችግሮች እንደሚከሰቱ ማወቅ።
- የቤት ውስጥ አደረጃጀትን እንደ ሕፃናት እድሜ በማደራጀት ሕፃናቱ በነፃነትና ደህንነታቸው በሚጠበቅበት ሁኔታ እንዲጫወቱ ማድረግ።
- ከሕፃናቱ የሚፈለገውን ነገር በግልፅ ማወቅ።
- ሕፃናትን ለማሳደግ እቤት ውስጥ ያለው ስነስርዓት ፣ ደንብ ፣ ሕግ ከሕፃናቱ እድሜ ጋር የሚመጥንና የሚያደርጉት ነገሮች በቂ ምክንያት ሊኖራቸው ይገባል። የቤት አስተዳደር ደንብን ለሕፃናት ግልፅ ማድረግ።
- ለሕፃናት ትኩረት ሰጥቶ ማዳመጥ ፣ የሕፃናትን ስሜት በቅርብ መከታተል፣ ስሜታቸውንም መረዳት።
- ከሕፃናቱ የምንጠብቀው ነገር እንደ እድሜያቸው የተመጠነ መሆን አለበት።
- እንደ ሕፃናቱ እድሜ የሚተገበር የዘወትር ስራ ማዘጋጀት። ሕፃናቱ ሁልጊዜ በተወሰነ ሰዓት የሚተገብሩት ነገር ካለ የደህንነትና የሃላፊነት ስሜትን ያዳብራሉ።
- ወላጆች ሁልጊዜ ለልጆች መልካም አርአያ መሆን አለባቸው።

6. ሕፃናትን በአካል መቅጣት አስፈላጊ ነው?

- ሕፃናትን በአካል መቅጣት የሚደገፍ አይደለም። በተለይም መግረፍና በዱላ መምታት ከጥቅሙ ይልቅ ጉዳቱ ያመዘናል።
- ሕፃኑን በእጅና በዱላ መምታት ፣ የልጁን ወይም የሕፃኑን መጥፎ ፀባይ ለጊዜው ሊያስቆም ይችላል። ይህ ግን በረዥም ጊዜ ልጁ ጥሩ ፀባይ እንዲኖረው አያደርግም።
- የአካል ቅጣት ሕፃኑ አዋቂውን በመፍራት ብቻ አድርገው የተባለውን ያደርጋል። ቅጣትን በመፍራት የሚያድጉ ልጆች ትምህርታቸውን በሚገባ ለመከታተል ችግር ይገጥማቸዋል።

- ስለዚህ የሕፃናትን ፀባይ ለማረም ጥሩ ነገሮች ማስተማርና በአዕምሮ በሳል እስኪሆኑ ድረስ እንደምርጫቸው ድጋፍ ማድረግ የስፈልጋለ::

የቡድን ስራ:- ሦስት ወይም አራት ወላጆች በአንድ ቡድን ከተዘጋጁት ዝርዝር ውስጥ አስቸጋሪ የሆኑት ፀባይ እንዲሰጣቸው ማድረግ፣ ቡድኖቹ ይህንን የተሰጣቸውን አስቸጋሪ ፀባይ በማንፀባረቅ ለወላጆች ምን አይነት የፀባይ ማረም ተግባር እንደሚያከናውን እንዲለማመዱ ማድረግ፣ ሌላው አስቸጋሪ የሕፃናት ተግባራትን የተባሉትን በወረቀት ላይ በመፃፍ በተለያየ ቦታና ግድግዳ ላይ መለጠፍ ፣ እነዚህን ወላጆች የፈለጉትን መርጠው እንዲወያዩበት ማድረግ ፣ እያንዳንዱ ወላጅም በሚመጠረው ቡድን ውስጥ ሆኖ እንዲወያዩ ማድረግ።

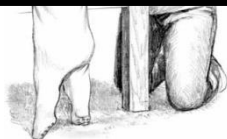
የቤት ስራ:- ወላጆች ወደ ቤት ሲመለሱ የልጆትን አስቸጋሪ ነው የሚሉትን ባህርይ በችግር አፈታት ዘዴዎች ተጠቅመው እዲለማመዱ ማድረግ ውጤቱንም ይዘው እንዲመጡ ማድረግ።

ትምህርት 9.

የሕፃናት ጤንነት:-

ይህ ክፍለ ጊዜ ከወረዳው/ ከቀበሌው በሚመጡ የጤና ባለሙያዎች የሚሰጥ ነው። ይህም በተቻለ መጠን እንደ አካባቢው የጤና ችግር የተመጣጠነ ምግብ ዝግጅት፣ ክትባት የሕፃናት ከአደጋ የመጠበቅ ዘዴዎች ወዘተ የመሳሰሉት ላይ ማተኮር ይገባል። ይህም ከባለሙያው ጋር በመመካከር ቀደም ብሎ ማዘጋጀት ይገባል።

ትምህርት 10

ማጠቃለያ

ወላጅ መሆን በሕህብረተሰብ ውስጥ ከፍተኛ ሀላፊነት መሸከም ማለት ነው። ብዙ ፈታኝ ነገሮች ቢኖሩም ውጤቱ ግን አስደሳች ነው። ባለፉት ዘመናት የትምህርት ክፍለ ጊዜ ወላጆች የልጆችን ራስን ማወቅ ፣ የአካል ብቃት ችሎታ፣ የመረዳት ችሎታ የመግባባት ግንኙነትን እንዴት መፍጠር እንደሚችሉ አውቀዋል። እንዲሁም ሕፃናት የተሳካ እድገት ሊኖራቸው የሚችሉባቸው ዘዴዎች ላይ ግንዛቤ እግኝተናል። በዚህ በመጨረሻ ክፍለ ጊዜ እነዚህን አንድ ላይ በመመልከት በጨዋታ የጊዜ ሰለጻ / ካላንደር/ በማጠቃለል የሰርተፊኬት አሰጣጥ ስነስርዓት ይኖረዋል። በዚህ መሠረት ወላጆች ይህንን የጊዜ ሰለጻ ወደ ቤት በሚሟላሉበት ጊዜ እንዲጠቀሙበትና እና ልጆቻቸው ጤናማ እድገት

እንደሚያመጡ በመተማመን ነው።

የመሪው ማስተወሻ :- የሚከተሉት ጥቃቂዎች መሠረት በማድረግ ያለፉትን ክፍለ ጊዜያቶች ክለሳ እንዲያደርጉ።

በነዚህ ስዕሎች ውስጥ ወላጆች ጤናማ የሕፃን እድገት እንዲኖር ምን እያደረጉ ነው?

- ማንበብ ፣ክሕፃኑ ጋር መነጋገር፣ መዘመር፣ ለሕፃናት በጣም ጠቃሚ ናቸው። ወላጆች ሕፃናቱ ገና ጨቅላ ናቸው ብለው ቢያስቡም እንኳ እነዚህ ተግባራት ለሕፃናቱ በተግባር መፈፀም ይኖርባቸዋል።
  - ሕፃናት አነስተኛ ጡንቻዎች እንዲያዳበሩ እጅና ጣቶቻቸውን እንዲጠቀሙባቸው ማበረታታት።
  - ሕፃናት አዳዲስና አስቸጋሪ ሁኔታዎችን እንዲለማመዱ ማድረግ ያስፈልጋል።
  - ወላጆች ለሕፃናት አርአያና ምሳሌ በመሆን ሕፃናቱ ከእኩዮቻቸውና ከሌሎች ሰዎች ጋር ጥሩ ግንኙነት እንዲኖራቸው ያስችላቸዋል።
1. አንድ ወላጅ ባለፉት ሳምንታት ውስጥ ለሕፃናት ጤናማ እድገት አንድ ያደረገው አስተዋፅዖ ምንድነው? ይህንን ወላጆች ተራ በተራ እንዲያስረዱ ማድረግ።
  2. ወላጅ ለልጁ ጥሩ አርአያ የሆነና ከፍተኛ እርካታ ያገኘበት ተግባር ምንድነው?
  3. የአንድ ወላጅ ለጤናማ ሕፃን እድገት መኖር መጫወት ያለበት ሚናዎች ምንድናቸው?

የክለሳ አማራጭ ስራዎች

- ከውልደት እስከ ሶስት አመት ወይም ከሦስት አመት እስከ ስድስት አመት የሚያስረዱ ስዕሎችን መቆረጥና በኮሮጆ ወይም በእቃ ውስጥ በማስቀመጥ እያንዳንዱ ወላጅ አንዳንድ ስዕል እንዲመርጥ ማድረግ ። ወላጆችን በቡድን በመመደብ እንዳንዱን ስዕል በማየት የሕፃኑን እድሜ እንዲገምቱ ማድረግ።
- እንደሁም ከጊዜ ሰሌዳው ውስጥ የሕፃናትን እድሜና የእድገት ሁኔታን የሚያስረዱትን ክፍሎች መቆራረጥ፤ እነዚህን ወላጆች በቡድን በመከፋፈል የእድገት ዘርፎች ከሕፃናት እድሜ ጋር ያለውን ሁኔታ እንዲወያዩበት ማድረግ
- በቂ ጊዜ ካለና ያሉትን ጨዋታዎች ወላጆች እንደ ሕፃናት ሆነው እንዲለማመዱ ማድረግ።

በመዝጊያ ስነስርዓት

ወላጆች ለልጆቻቸው ጤናማ እድገት እውቀት ለመጨበጥ ጊዜያቸውን ሰውተው ስለተገኙ ምስጋና በማቅረብ የሰርተፊኬት አሰጣጥ ስነ ሥርዓት ማከናወን።